

Dienasgrāmata

Quod sentimus loquamur,
quod loquimur sentiamus!

VEcordia

Izvilkums L-KIHOT1

Atvērts: 2008.09.15 12:24
Slēgts: 2010.02.01 17:57
Versija: 2016.12.02 19:06

ISBN 9984-9395-5-3

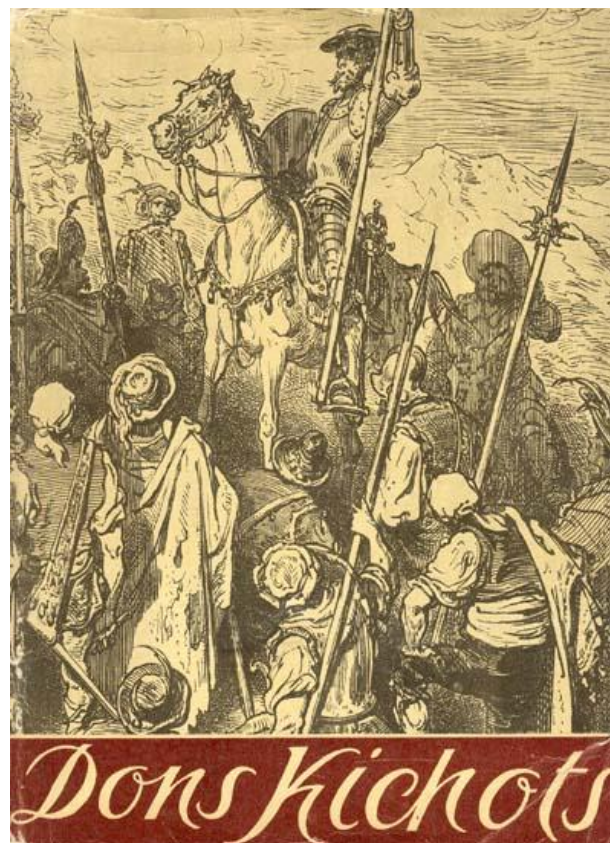
Dienasgrāmata «VECORDIA»

© Valdis Egle, 2016

ISBN

Migels Servantess. «Dons Kihots»

© public domain

1956.gada izdevuma I grāmatas apvāks

Migels de Servantess Sāvedra

DONS KIHOTS

I grāmata, 1. daļa
Mirdzas Ķempes tulkojums
Gustava Dorē un H. Pisāna ilustrācijas
Ar Valda Egles komentāriem

Impositum

Grīziņkalns 2016

Talis hominis fuit oratio,
qualis vita

Atjautīgais idalgo Lamančas Dons Kihots

Beharas hercogam,
Hibrleonas marķīzam, Benalkasaras
un Baņaresas grāfam, Alkošeras vikontam,
Kapiļas, Kurjelas un Burgiļosas
pilsētu seņoram¹

Zinādams, ka Jūsu Gaišība ar labvēlību un cieņu pieņem visāda veida grāmatas, kā tas pieklājas valdonim, kas labprāt atbalsta daiļās mākslas, visnotaļ tādas, kuras savā cildenumā nepazeminās līdz savtīgai kalpībai pūlim, esmu nolēmis laist klajā *Atjautīgo idalgo Lamančas Donu Kihotu* Jūsu Gaišības spožā vārda aizsardzībā un lūdzu ar visu godbijību, kas pienākas jūsu diženumam, to laipni ņemt savā aizgādībā, lai tās paēnā šis sacerējums, kaut arī bez tiem elegances un erudīcijas krāšņajiem izrotājumiem, kas parasti grezno mācītu vīru mītnēs sarakstītos darbus, varētu droši tikt nodots to ļaužu spriedumam, kas, neapmierinādamies savas nezināšanas robežās, mēdz ar vislielāko bardzību un vismazāko taisnīgumu nosodīt citu darbus; bet lai Jūsu Gaišība pievērs savas gudrības acis manam labajam nodomam, un es ticu, ka Jūs nononiecīnāsiet šo manas pazemīgās padevības vājo izpausmi.

Migels de Servantess Sāvedra

¹ *Beharas hercogs* – viens no spāņu tā laika ievērojamākiem aristokrātiem, garīgi aprobežots, bet augstprātīgs cilvēks, pret Servantesu izturējās vēsi un nicīgi. **V.E.:** Šīs piezīmes grāmatā ir anonīmas, t.i., to autors nav norādīts; oriģinālā tās atrodas grāmatas beigās. Savā izdevumā es tās pārvietoju līdzās skaidrojamajam tekstam un atstāju tās anonīmas; manas piezīmes, kā parasti Vekordijā, atzīmēju ar abreviatūru «**V.E.:**».

Prologs

Dīkais lasītāj, bez zvēresta vari man ticēt, ka es vēlētos, lai šī grāmata, mana gara bērns, būtu visskaistākā, visatjautīgākā un vissmalkākā, kādu vien var iedomāties. Bet es neesmu spējis grozīt dabas kārtību, kas noteic, ka katra būtne var radīt tikai kaut ko sev līdzīgu. Un tāpat ko gan vairāk varēja radīt mans neauglīgais un vāji attīstītais prāts kā tikai stāstu par kaulainu, izdēdējušu un untumainu būtni, pilnu visdažādākām domām, kādas vēl nevienam nav ienākušas galvā, – tieši tādu stāstu, kāds varēja rasties cietumā,² kas ir mitekļis visādiem kavēkļiem un mājvieta visādām bēdīgām skaņām. Klusums, mierīga apkārtnē, lauku piemīlība, debess dzidrums, avotu čalas, gara miers ir galvenie apstākļi, lai arī visneauglīgākās mūzas kļūtu auglīgas un laistu pasaulē bērnus, kas tai iedvestu apbrīnu un labpatiku. Dažreiz tēvam gadās nejauks dēls, bez jebkādas pievilcības, taču mīla viņam aizklāj acis, un tas neredz dēla trūkumus, bet, gluži otrādi, saskata tajos gudrību un daili, attēlo tos sarunā ar draugiem kā asprātības un smalkuma izpausmi. Bet es, kas, šķietami būdams dona Kihota tēvs, esmu tikai viņa patēvs, negribu iet parasto ceļu, ne arī, kā to mēdz darīt citi, ar asarām acīs tevi lūgt, dārgais lasītāj, lai tu piedotu vai neievērotu šai manā dēlā saskatītās nepilnības, jo tu taču neesi ne viņa radnieks, ne draugs, tavā ķermenī mīt tava paša dvēsele, un tev ir brīva griba, tu esi daudz pieredzējis, esi kungs savā mājā, kurā tev pieder tāda vara kā karalim, kas var uzlikt nodokļus, un tu zini parunu – «Zem sava mēteļa varu nosist karali»³. Tas viss tevi atbrīvo no jebkuras cieņas un pienākumiem, tu vari teikt par šo stāstu visu, ko iedomājies, bez bailēm, ka tevi sodīs, ja tu par to runāsi ļaunu, vai arī apbalvos, ja to uzslavēsi.

Gribētu vienīgi pasniegt tev šo darbu tīru un kailu, bez ievada izpušķojumiem, bez neskaitāmām sonetām, epigrammām un cildinājumu dzejām, kādas parasti liek grāmatas sākumā. Varu tev teikt: kaut arī šo grāmatu sacerēju ar zināmām pūlēm, tomēr daudz grūtāk man bija uzrakstīt ievadu, kuru tu lasi. Daudzreiz satvēru spalvu, lai to sacerētu, un daudzreiz atkal nometu, jo nezināju, ko rakstīt: un reiz, kad, nolīcis papīru sev priekšā, ar spalvu aiz auss, atbalstījis elkoni pret rakstāmgaldu un atspiedis vaigu rokā, šaubīdamies pārdomāju, ko rakstīt, ienāca nelaikā mans draugs, asprātīgs un gudrs cilvēks, kas, redzēdams mani tik domīgu, vaicāja pēc manu pārdomu iemesla, un, neslēpdams to viņam, teicu, ka domāju par prologu, kas vajadzīgs stāstam par donu Kihotu, un ka, nespēdams tādu sacerēt, esmu zaudējis patiku laist klajā grāmatu par tik cēla bruņinieka varoņdarbiem. «Kā jūs varat gribēt, lai mani nebiedētu tas, ko teiks sensenais likumdevējs, saukts – publika, kad tā redzēs, ka pēc tik daudz gadiem, kuros esmu it kā snaudis aizmirstības klusumā,⁴ tagad parādos, nesdams savu gadu nastu, ar stāstu, tik sausu kā žagaru, izdomā trūcīgu, stilā vāju, iecerē nabadzīgu, bez jebkādas erudīcijas un doktrīnas, bez izrakstiem lappušu malās un bez piezīmēm beigās, un kad pats redzu citas grāmatas, pat stāstošas un laicīga satura, piebārstītas ar Aristoteļa, Platona un visu pārējo filozofu izteicieniem, kurus lasītāji apbrīno, uzskatīdami šo grāmatu autorus par daudz lasījušiem, izglītotiem un daiļrunīgiem? Un kā viņi citē svētos rakstus! Varētu domāt, ka autori ir kādi svētie Tomi vai kādi citi baznīcas tēvi, turklāt tie prot to izdarīt tik veikli, ka vienā rindā tēlo izlaidīgu mīlnieku, bet otrā pasniedz kristīgu sprediķi, ko ar prieku un patiku vari lasīt vai klausīties. Visa tā trūkst manā grāmatā, jo man nav nekā ko izrakstīt lappušu malās, ne arī ko piezīmēt beigās, es pat nezinu, kādiem autoriem esmu sekojis, lai tos, kā to mēdz darīt visi darba sākumā, uzskaitītu alfabēta kārtībā, sākot ar Aristoteli un beidzot ar Ksenofontu un Zoilu⁵ vai Zeiksīdu⁶, kaut gan viens no tiem bija mēlnesis, bet otrs – gleznotājs.

Tāpat manā grāmatā nebūs ievada sonetu, vismaz tādu sonetu, kuru autori ir hercogi, marķīzi, grāfi, bīskapi, dāmas vai visslavenākie dzejnieki; kaut gan, ja es būtu palūdzis divus vai trīs savus augstos amatos esošos draugus, esmu pārliecināts, ka viņi man sacerētu tādas sonetas, kurām nevarētu

² *Stāstu, kāds varēja rasties cietumā.* – Norādījums uz to, ka autors divreiz ieslodzīts cietumā: 1597. gadā un 1602. gadā. **V.E.:** Servantess tajā laikā atradās civilajā dienestā kā pārtikas iepircējs flotei un vēlāk kā parādu piedzinējs; pirmoreiz viņu ielika cietumā uz «neilgu laiku» par «nelikumīgu iepirkumu» (nezinu, ko tas nozīmē); otrreiz uz septiņiem mēnešiem par «izšķērdēšanu», jo iekasēto naudu viņš bija noguldījis bankā, kura izputēja. «Dona Kihota» iecere radās cietumā – ticamāk: pirmajā sēdēšanas reizē.

³ «Zem sava mēteļa varu nosist karali». – Paruna norāda, ka par to, kas atrodas zem mēteļa, t.i., par sevi, cilvēks ir neaprobežots valdnieks.

⁴ *Pēc tik daudz gadiem, kuros esmu it kā snaudis aizmirstības klusumā.* – Līdz «Dona Kihota» pirmās daļas iznākšanai Servantesam bija izdevies laist klajā tikai romānu «Galateja» (1585. g.).

⁵ *Zoils* – grieķu rakstnieks un gramatiķis (3. gadsimtā pirms m.ē.), pazīstams ar asām un dzelīgām kritikām.

⁶ *Zeiksīds* – grieķu gleznotājs 5. gadsimtā pirms m.ē.

līdzināties pat Spānijas slavenāko autoru darbi, īsi sakot, mans seņor un mans draugs», es turpināju, «esmu nolēmis, ka seņors dons Kihots paliks aprakts savos Lamančas arhīvos, līdz debess atsūtīs kādu, kas viņu izrotās ar visu to, kā viņam trūkst, jo jūtos nespējīgs novērst trūkumus savas neprasmes un vājās izglītības dēļ un arī tāpēc, ka pēc dabas esmu pārāk laisks un bezdarbīgs, lai es ietu meklēt autorus, kas pateiktu to, ko pats protu pasacīt arī bez viņiem.

Esmu jums tagad pastāstījis savu šaubu un apjukuma cēloni, kas man šķiet pietiekami svarīgs». To noklausījies, mans draugs iesita sev pa pieri un, skaļi pasmējies, man sacīja: – Dieva vārds, brāl, man tagad beidzot jāatzīst, ka esmu maldījies visu šo ilgo laiku, kamēr jūs pazīstu, jo jūs man šķitāt gudrs un saprātīgs visā savā rīcībā. Bet tagad es redzu, ka jūs no gudrības esat tikpat tālu, kā debess no zemes. Patiesi, vai tad iespējams, ka tik nenozīmīgas un viegli labojamas lietas varētu samulsināt un kavēt tik nobriedušu prātu, kāds ir jūsējais, kas radīts salauzt un pārvarēt daudz lielākas grūtības? Zvēru, ka vaina ir nevis neprasmē, bet pārmērīgā laiskumā un domu nevīžībā. Vai gribat, lai pierādu, ka runāju patiesību? Tad klausieties vērīgi, un jūs redzēsiet, ka vienā acumirkļī es iznīcināšu visas jūsu grūtības un izlabošu visus trūkumus, kas, kā jūs sakāt, jūs traucē un biedē laist klajā stāstu par slavenu donu Kihotu, visu klaiņojošo bruņinieku spīdekli un spoguli.

– Tad sakiet, – es atbildēju viņam, noklausījies, ko viņš man teica, – kādā veidā jūs domājat izraut mani no baiļu tukšuma un ienest skaidrību mana apjukuma haosā?

Tad viņš sacīja:

– Vispirms jūs apstājāties pie sonetām, epigrammām un cildinājumu dzejoļiem, kuru jums trūkstot grāmatas sākumā un kurām esot jābūt ievērojamu un dižciltīgu personu sacerētām, bet jūs varat izlīdzēties, pats uzņemdamies nelielas pūles tās sacerēt, un pēc tam jūs šīs dzejas varat nokristīt un dot tām vārdu, kādu vēlēšities, piedēvējot tās priesterim Indijas Huanam⁷ vai Trapezundas ķeizaram⁸, kas, cik man zināms, abi bijuši slaveni dzejnieki: un, ja viņi tādi nav bijuši un atrastos dažī pedanti un bakalauri, kas sāktu jums slepus dzelt un klusībā šņākt, ka tā nav patiesība, tad neievērojiet tos, jo, pat atklādami jūsu melus, viņi tomēr jums nenocirtīs roku, kas šīs dzejas uzrakstījusi.

Attiecībā uz to, ka lappušu malās jāatzīmē grāmatas un autori, no kuriem jūs esat aizguvis izteicienus un parunas savam stāstam, tad nav jādara nekas vairāk kā jāpievelk aiz matiem dažas sentences vai latīņu izteicieni, ko jūs atceraties no galvas vai vismaz varat viegli sameklēt; tā, runājot par brīvību un verdzību, varat rakstīt:

*Non bene pro toio libertas venditur auro.*⁹

Un turpat malā atzīmējiet, ka to teicis Horacijs vai kāds cits. Ja runājat par nāves varenību, izlīdzieties ar

*Pallida mors aequo pulsat pede pauperum tabernas, Regumque turres.*¹⁰

Ja apcerat draudzību un mīlestību, ko dievs pavēlējis mums just pret ienaidniekiem, tūlīt pieminiet svētos rakstus, ko varat paveikt ar nelielām zināšanām, un citējiet vismaz vārdus, kurus teicis pats dievs: «*Ego autem dico vobis: diligite inimicos vestros*».¹¹ Ja runājat par ļaunām domām, atsaucieties uz evaņģēliju: «*De corde exeunt cogitationes malae*»¹², – ja par draugu nepastāvību, tad Katons dos jums savas divrindas:

Donec eris felix, multos numerabis amicos,
Tempora si fuerint nubila, solus eris.¹³

Šo latīņu izteicienu un citu tamlīdzīgu citātu dēļ jūs noturēs vismaz par gramatiķi,¹⁴ un mūsu dienās šāds nosaukums sagādā ne mazumu goda un ienākumu.

Kas attiecas uz piezīmēm grāmatas beigās, droši varat rīkoties šādi: ja savā grāmatā pieminat kādu milzi, tad nosauciet milzi par Goliātu, un tādā veidā, kas jums tikpat kā neko nemaksās, jūs iegūsiet lielisku piezīmi, jo varēsiet rakstīt: «Milzis Goliass jeb Goliāts bija filistietis, kuru gans Dāvids

⁷ *Indijas Huans* – austrumzemju kristiešu valsts leģendārs valdnieks. **V.E.:** vispār viņš nav spānietis un tāpēc latviski ir Jānis vai nu vismaz Joans.

⁸ *Trapezundas ķeizars*. – Trapezunda – pilsēta Melnās jūras dienvidpiekrastē. Kad krustneši 1204. gadā iekaroja Konstantinopoli, tika nodibināta Trapezundas ķeizarvalsts, kas pastāvēja līdz 1461. gadam.

⁹ Nav labi par zeltu pārdot brīvību.

¹⁰ Bālā nāve vienādi klauvē pie nabagu būdiņām un pie valdnieku pilīm.

¹¹ Es jums saku: mīliet savus ienaidniekus! (Mateja ev. 5. n. 44. p.) {[L-EVANG2](#)}

¹² No sirds nāk ļaunās domas. (Mateja ev. 15. n. 19. p.) {[L-EVANG2](#)}

¹³ Kamēr būsi laimīgs, tev būs daudz draugu, bet, kad pienāks melnas dienas, tu paliksi viens.

¹⁴ *Gramatiķis* – filologs, literatūras kritiķis, grieķu un latīņu tekstu komentators.

nogalināja ar lielu akmeni Terebintas ielejā, kā tas stāstīts Ķēniņu grāmatā», – un norādiet, kādā nodaļā tas rakstīts.¹⁵

Pēc tam, lai parādītu sevi kā mācītu cilvēku laicīgās zinātnēs un kā kosmogrāfu, centieties savā grāmatā pieminēt Taho upi, un, lūk, jūs iegūstat otru teicamu piezīmi, rakstīdams: «*Taho upe, tā nosaukta viena Spānijas karaļa vārdā, iztek no tādas un tādas vietas un ieplūst Okeānā, apskalodama slavenās pilsētas Lisabonas mūrus; runā, ka šai upē esot atrodamas zelta smiltis*», utt. Ja attēlosiet zagļus, es jums pastāstīšu notikumu par Kako,¹⁶ ko zinu no galvas; ja aprakstīsiet pagrimušas sievietes – jūsu rīcībā ir Mondoņedo bīskaps,¹⁷ kas jums aizdos Lamiju, Laidu un Floru, – piezīmē atsaukties uz viņu būs jums ļoti izdevīgi; ja runāsi par nežēlīgām sievietēm, Ovidijs jums piešķirs Medeju; ja par burvēm un raganām, – Homēram ir Kalipso, Vergilijam – Kirke; ja par drosmīgiem karavadoņiem, Jūlijs Cēzars savos «*Komentāros*» pasniegs jums pats sevi, un Plutarhs jums sagādās tūkstošiem Aleksandru. Ja runāsi par mīlestību, tad ar pāris drupatām toskaņu valodas jūs sapratīsiet ar Leonu Ebreju,¹⁸ kas piepildīs pilnus jūsu mērus. Un, ja jums nepatīk kļīst pa svešām zemēm, tad jūs savā mājā atradīsiet Fonsekas traktātu «*Par dieva mīlestību*», kurā ietverts viss, ko jūs un arī vislietpratīgākie var vēlēties dzirdēt par šādu tematu, īsi sakot, jums atliek tikai nosaukt visus šos vārdus, minēt savā stāstā visus šos sacerējumus, par kuriem jums runāju, un uzticēt man sastādīt atzīmes un piezīmes, un es jums zvēru aizpildīt tādā veidā lappušu malas un pievienot četras loksnes grāmatas beigās.

Tagad pievērsisimies autoru sarakstam, kas atrodams citās grāmatās, bet trūkst jūsējā. Te viegli palīdzēt, jo jums nav jādara nekas cits kā vien jāsameklē grāmata, kurā tie būtu pieminēti visi – no A līdz Z, kā jūs to sakāt. Tad šo pašu sarakstu alfabēta kārtībā ievietojiet savā grāmatā; un, kad skaidri atklāsies meli, jo jums droši vien bijis maz vajadzības kaut ko no viņiem aizgūt, tas neko nenožīmē – gan jau atradīsies tādi vientieši, kas ticēs, ka jūs no visiem šiem autoriem esat kaut ko izlietojis savā vienkāršajā un godīgajā stāstā. Un, ja šis garais autoru saraksts nederēs jums nekur citur, tad tas vismaz piešķirs jūsu grāmatai necerētu nozīmību. Turklāt neviens neņemsies pārbaudīt, vai jūs esat vai neesat pieturējies pie šiem autoriem, un gar to nevienam nav daļas. Jo vairāk tāpēc, ka – cik noprotu no jūsu stāsta – jūsu grāmatai nav vajadzīgi izgreznojumi, kas, pēc jūsu vārdiem, tai trūkstot, jo tā vērsta pret bruņinieku grāmatām, par kurām nekad nav domājis Aristotelis, neko nav teicis svētais Basilio, nedz ieminējies Cicerons; šo teiksmaino blēņu stāstā neslēpjas negrozāmas patiesības, ne astroloģijas novērojumi; tam nav svarīgi ģeometriskie izmēri, ne argumentu atspēkojumi, ko izlieto retorika; tas negrib nevienam neko sprediķot, ne jaukt cilvēcīgo ar dievišķīgo, kas ir sajaukuma veids, no kā jāpiesargās katra kristieša saprātam. Jums tikai jācenšas savā sacerējumā atdarināt īstenību: jo pilnīgāks būs atdarinājums, jo labāks būs pats darbs. Un, tā kā jūsu stāsta vienīgais nolūks ir iznīcināt bruņinieku grāmatu ietekmi un izplatīšanos augstākajā sabiedrībā un vienkāršajā tautā,¹⁹ tad jums nav vajadzības ubagot no filozofiem izteicienus, no svētiem rakstiem pamācības, no dzejniekiem teiksmas, no retorikiem runas, no svētajiem brīnumdarbus; bet jums gan jā rūpējas, lai ar nozīmīgiem, patiesiem un labi izmeklētiem vārdiem vienkārši veidotos jūsu valoda skanīgos, atjautīgos teikumus, jācenšas pēc iespējas visu attēlot saprotami, skaidri atklājot savus nodomus, nesarežģījot un neaptumšojot savu vārdu jēgu. Rūpējieties arī par to, lai, lasīdams jūsu stāstu, grūtsirdīgais sāktu smieties, jautrais kļūtu vēl jautrāks, vientiesīgais negarlaikotos, saprātīgais apbrīnotu jūsu izdomu, nopietnais to nenopeltu un gudrais nevarētu to neslavēt, īsi sakot, lai jūsu mērķis ir satriekt bruņinieku stāstu slikti celto ēku; jo,

¹⁵ **V.E.:** Samuela I grāmata, 17. nodaļa {[L-BIBLE2](#)}.

¹⁶ *Kako* – milzis, kas bija nolaupijis Hērakla vēršus un par to nežēlīgā cīņā nogalināts. Izveicīga zagļa sinonīms.

¹⁷ *Mondoņedo bīskaps* – spāņu rakstnieks Antonio de Gevara, Sevilas un Toledas inkvizitors (1525), Mondoņedo bīskaps (1545), plaši pazīstamās «*Marka Aurēlija zelta grāmatas*» autors.

¹⁸ *Leons Ebrejs* – Platona filozofijas paudēja Jehudas Abrabaneļa (miris 1520. g.) pseidonīms; sacerējis itāliešu valodā dialoga formā «*Sarunas par mīlestību*», kas vairākkārt tulkotas arī spāņu valodā.

¹⁹ **V.E.:** Kaut gan to saka Servantesa «*draugs*», tomēr jādomā, ka tā ir iecerēta kā paša autora deklarācija. Protams, ka «*Dona Kihota*» nozīmība izgāja tālu tālu aiz šajā deklarācijā nospraustajiem ietvariem (un tikai tāpēc jau mēs šo darbu šodien vēl atceramies, un es to tagad izlaižu Internetā latviski). Bet ja runājam konkrēti par deklarācijas objektu – par bruņinieku stāstiem –, tad tā bija principā tāda pati literatūra kā tagadējā, t.i. to rakstīja galvenokārt naudas dēļ un izdomāja visādas neiespējamās muļķības (gandrīz tikpat stulbas kā tagadējās filmās un grāmatās), lai pievilktu lasītājus (tāpat kā tagad: tos, kam plānākas smadzenes), un paši autori savam rakstītajam nebūt neticēja. Bet bija viena lieta, kas tomēr atšķīra toreizējos bruņinieku stāstus no tagadējās literatūras un tagadējām filmām: tas bija IDEĀLS. Tajos stāstos cauri notikumu aplamībām vijās pozitīvs un cēls ideāls, pēc kura tiecoties ļaudis kļuva labāki un skaistāki. Tagadējos prozas, dzejas un video stāstus, turpretī, caurauž negatīvs ideāls; cilvēki, tam sekodami, kļūst sliktāki un ļaunāki.

kaut gan šie stāsti daudziem iedveš riebumu, tomēr vēl jo vairāk ir tādu, kas tos cildina, un, ja jūs šo savu mērķi sasniegsiet, jūsu veikums nebūs mazs.

Nopietni klusēdams, es noklausījos, ko mans draugs teica, un viņa vārdi iespaidās manī tik dziļi, ka, nevarēdams viņa izteicienus apstrīdēt, atzinu tos par labiem un nolēmu no tiem sastādīt šo prologu, kurā tu, laipnais lasītāj, saskatīsi mana drauga gudrību un manu laimi – atrast tik vajadzīgā brīdī tādu padomdevēju – un sajūtīsi atvieglojumu, ka saņem tik patiesu un nesagrožītu stāstu par slaveno Lamančas donu Kihotu, par kuru visā Montjelas novadā²⁰ runā, ka viņš bijis visšķīstākais mīlētājs un visdrošsirdīgākais bruņinieks, kāds vien kopš daudziem gadiem redzēts šai apvidū. Es negribu pārspilēt pakalpojumu, kuru tev izdaru, iepazīstinādams tevi ar tik ievērojamu un godājamu bruņinieku, bet es ceru, ka tu man būsi pateicīgs par iepazīšanos ar slaveno Sančo Pansu, viņa ieroču nesēju, kurā, man šķiet, esmu sakopojis visas ieroču nesēju krietnākās īpašības, kas tukšo bruņinieku grāmatu kaudzēs bija nekārtīgi izkaisītas. Visbeidzot, lai dievs tev dod veselību un lai neaizmirst arī mani!
Vale!

Lamančas dona Kihota grāmatai

Noslēpumainā Urganda²¹

Ja pie gudriem lasīt(ājiem),
Grāmata, tu spētu no(kļūt).
Tad tev nesacītu nel(ga),
Ka tu pirkstus greizi lie(ci).
Bet, ja dīdītu kāds te(vi)
Nokļūt plānprātiņu ro(kās),
Viņi tūlīt savus pirk(stus)
Grūstu tur, kur nevaja(ga),
Cītīgi tie nagus grauz(tu),
Rādot savu zinātkā(ri).

Tomēr pieredze mums mā(ca):
Kas zem laba koka stā(jas),
Paēnu tas iegūst la(bu).
Beharā tev laimes zvaigz(ne)
Rāda karalisku ko(ku),
Kura zaros nobriest prin(či),
Un starp viņiem uzplaukst her(cogs),
Līdzīgs pašam Aleksand(ram).
Viņa paēnā tu stā(jies),
Drosmīgajiem smaida lai(me).

Cēlā Lamančas idal(go)
Piedzīvojumus tu vēs(ti),
Kā tas, blēņu stāstus la(sot),
Pazaudēja savu prā(tu).
Dāmas, kaujas, bruņinie(ki)
Viņu aizgrāba tik ļo(ti),
Ka tas iekvēlojās mī(lā)
It kā Trakojošais Ro(lands)²²
Un ar stipru roku gu(va)
Dulsineju no Tobo(sas).

²⁰ *Montjelas novads* – novads Lamančā.

²¹ *Urganda* – burve; Amadisa, bruņinieku romāna «Gallijas Amadiss» galvenā varoņa labvēle un atbalstītāja; sava izskata mainīguma dēļ saukta par «Noslēpumaino».

²² *Trakojošais Rolands* – itāliešu rakstnieka Lodoviko Ariosto (1474–1533) tā paša nosaukuma poēmas galvenais varonis.

Uzbāzīgus hierogli(fus)
 Vairogā sev neiegre(bi).
 Kas tik bilžu kārtīm spē(lē),
 Tam tās viegli nosit dū(zis).
 Ievadā ja būsi lē(nīgs),
 Neteiks zobgalis tad ļau(ni):
 – Skat, kāds Alvaro de Lu(na)²³,
 Skat, kāds Hanibals ir ra(dies),
 Skat, kāds karalis Francis(ko)²⁴
 Žēlojas par liktens kļū(mēm).

Un, ja debess liedz tev mē(lei)
 Veiklību, ar kādu ru(nā)
 Nēģeris Huans Latí(no),
 Latīņvalodu liec mie(rā)!
 Nedzenies pēc asprātī(bām).
 Gudrus citātus met lau(kā),
 Jo, kas sapratīs šos jo(kus),
 Zobus atņirdzis, tas klu(si)
 Iečukstēs tev ausī vār(dus):
 – Kāpēc pūt man miglu acīs?

Neizplūsti tēloju(mos),
 Neiejaucies citu dzī(vē),
 Visiem nekustīgiem šķēr(šļiem)
 Tu ar likumu ej ga(rām),
 Mēdz pa cepuri dot tā(dam),
 Kuram pārāk asa mē(le).
 Uzacis sev apsvili(ni),
 Lai pie labas slavas tik(tu),
 Jo, kas muļķības vien rak(sta),
 Nodokļus tas maksās mū(žam).

Iegaumē, ka būtu ne(prāts),
 Redzot kādam stikla jum(tu),
 Tūlīt akmeni grābt ro(kā),
 Lai to kaimiņdaļā svies(tu).
 Sapratīgs un gudrs cil(vēks),
 Iecerēdams savus dar(bus),
 Piesardzīgiem soļiem stai(gās).
 Bet, kas papīrus laiž kla(jā),
 Jaunavas lai izklaidē(tu),
 Tas var rakstīt juku ju(kām).

Gallijas Amadiss Lamančas donam Kihotam

Soneta

Tu atdarini manu skumjo dzīvi,
 Kad Nabadzības klinti²⁵ uzmeklēju,
 Lai, ļaudīm tāls un nicināts, tur spēju
 Es savam izmisumam ļauties brīvi.

²³ *Alvaro de Luna* – Kastīlijas karaļa Huana II favorīts, kritis nežēlastībā un sodīts ar nāvi 1453. gadā.

²⁴ *Karalis Francisks* – Francijas karalis, kaujā pie Pavijas (1525) kritis spāņu gūstā un veselu gadu pavadījis Spānijā.

²⁵ *Nabadzības klints*. – Amadiss, kā attēlots ievērojamākajā bruņinieku stāstā «Gallijas Amadiss», iekarojis kādu salu un nodevis to tās likumīgajai valdniecei Briolanai, bet Amadisa sirdsdāma Oriana aiz greizsirdības aizliegusi viņam sastapties ar Briolanu. Amadiss izmisumā atteicies no bruņinieku varoņdarbiem un aizgājis uz Nabadzības klinti. Viņu atdarina dons Kihots (I daļas XXV un XXVI nodaļā).

Ak, tavas acis valganums dzeļ sīvi.
Tāpat kā es, daudz asaru tu lēji,
Tu sudrabu un varu pazaudēji,
Un tevi kailā zeme baro spīvi.

Tu dzīvo, ticēdams, ka mūžu tālēs,
Kamēr vien ceturtajā debess sfērā
Zeltcirtains Apolons dzīs zirgus savus,

Tavs varoņvārda spožums neizbālēs,
Lai tavai tēvijai gods dižens veras
Un gudrais autors iegūst tālu slavu.

Griekijas dons Beljaniss²⁶ Lamančas donam Kihotam

Soneta

Es cirtu, gāzu, satriecu un teicu:
Nav otra bruņinieka klaiņotāja,
Kam ir tik varena un drosmā stāja,
Simttūkstoš netaisnību atriebt steidzu.

Ar varoņdarbiem mūžību es sveicu,
Un mīla manu sirdi dedzināja.
Es milžus tā kā pundurītšus plāju,
Ar savām rokām divcīņā tos veicu.

Pie manām kājām pati laime plaka,
Aiz plānām šķipsnām Gadījumu grābu,
Lai plikgalvis šis padevīgs liec skaustu.

Bet, ja līdz mēnessragam laimes taka
Tā mani aizvestu, ar sirdi slābu,
Don Kihot, tomēr tavus darbus skaustu.

Seņora Oriana Tobosas Dulsinejai

Soneta

Ak daiļā Dulsineja, tevi sveiktu,
Pie Tobosas ja Miraflora²⁷ būtu,
Tad ciemats tavs man mājasvieta kļūtu,
No savas Londonas pie tevis steigtu.

Mans gars un miesa lielo laimi teiktu,
Ja tavus tikumus un tērpu gūtu
Un redzētu, ka varoņcīņu grūtu
Tavs bruņinieks ar lielu slavu veiktu.

Ai, kāpēc dārgo šķīstību es savu
No Amadisa nespēju tā glabāt,
Kā donam Kihotam tu sevi liedzi!

Tad neapskaustu tagad laimi tavu,
Bet, pati apskausta, es dzīvē labā
Tik prieku sajustu, kas nenoziedzīgs.

²⁶ *Griekijas dons Beljaniss* – kāda bruņinieku stāsta varonis, pēc Gallijas Amadisa ievērojamākais. Stāstu sacerējis Heronimo Fernandess.

²⁷ *Miraflora* resp. *Miraflorosa* – pils Londonas tuvumā, kurā dzīvojusi Gallijas Amadisa sirdsdāma Oriana.

Gandalins, Gallijas Amadisa ieroču nesējs, Sančo Pansam, dona Kihota ieroču nesējam

Soneta

Sveiks, dižais vīrs, ko liktens vara
 Par ieročnesēju ir pārvērtusi!
 Šo ceļu gāji saprātīgi, klusi,
 Bez negoda bij darbi jāpadara.

Gan sirpi laukā cilāji pilns spara,
 Bet tomēr, vienkāršais, uz citu pusi
 Nu ieročslava tevi aizsaukusi.
 Un zaimi spīdeklīm lai nepieskaras!

Es tavu ēzeli un vārdu skaužu
 Un arī pilno ceļa somu tavu,
 Kur lielu tālredzību esmu jaudis.

Sveiks vēlreiz, Sančo! Esi labu ļaužu,
 Un spāņu Ovidijs tev vienam slavu
 Ar krietnu galvasdunku skaļi paudis.

Draiskulis, jucekļīgs dzejdaris Sančo Pansam un Rosinantem

Sančo Pansam

Es – Sančo Pansa, ieročne(sis),
 Mans kungs ir Lamančas dons Ki(hots).
 Es kājām aizbēgt devu va(ļu),
 Lai dzīvotu ar gudru zi(ņu).
 Jo spēja klusais Viļadje(go)²⁸
 Reiz visas savas dzīves jē(gu)
 Tik šādā aizbēgšanā at(rast).
 Kā lasīt varam «Selesti(nā)»²⁹,
 Kas būtu gandrīz dievišķī(ga),
 Ja cilvēcīgo vairāk slēp(tu).

Rosinantem

Esmu Rosinante cē(lais),
 Mazdēls dižajam Babje(kam)³⁰,
 Savam liesumam par so(du)
 Donam Kihotam es pa(dots).
 Gan es vāji rikšot spē(ju),
 Bet no manis labas au(zas)
 Arī auļos neaizbēg(tu).
 Līdzīgs esmu Lasari(ļo)³¹,
 Aklajam, kas vīnu za(ga),
 Slepūs izsūkdams pa sal(mu).

Trakojošais Rolands donam Kihotam

Soneta

Gan pērs tu neesi, bet pirmais spētu
 Tu būt starp tūkstoš lieliem pēriem,
 Tavs varenums iet pāri visiem mēriem,
 Neviena nav, kas tevi uzvarētu.

²⁸ *Viļadje go Klusais* – kādas spāņu parunas personāžs.

²⁹ «*Selestina*» – izcils spāņu literatūras darbs, kas iznācis 15. gadsimta beigās; daudzkārt atdarināts. Par autoru uzskata Fernando de Rohasu.

³⁰ *Babjeka* – Sida iemīļotais zirgs; *Sids* – ievērojams Spānijas nacionālais varonis, kas piedalījies cīņās par Spānijas atbrīvošanu no mauriem.

³¹ *Lasariļo* – norādījums uz kādu epizodi blēžu romānā «Lasariļo no Tormesas krastiem» (1554).

Es Rolands, don Kihot, kas mīlu svētu
 Pret Andželiku jūt, pilns sapņiem sēriem.
 Pār tālām jūrām slavas ceļš man vēries,
 Lai manu drosmi aizmirst nevarētu.

Tev līdzīgs neesmu, jo slavas laurus
 Vislielākos par darbiem iegūt spēji.
 Bet āprātīgs, tāpat kā es, tu kļuvi.

Kā es, tu veici augstprātīgos maurus
 Un arī lepnos skitus uzvarēji.
 Un mīlā vilšanos, kā es, tu guvi.

Feba bruņinieks Lamančas donam Kihotam

Soneta

Ir jūsu šķēpam lielāks spēks kā manam,
 Jūs spāņu Febs, kam galminieka stāja,
 Pret jūsu roku manējā ir vāja,
 Jo rietu pārspēj ausmas mirdzēšana.

Man impērijas iekarot bij gana,
 Tās austrumi man velti piedāvāja,
 Sirds tikai dailes gaismu meklēt gāja,
 Ko viņai dot var skaistā Klaridiana.³²

To mīlēju es brīnumaini, kvēli,
 No viņas šķirts, pret pekli roku sleju,
 Lai visa pazeme dreb baiļu varā.

Bet jūs, don Kihot, mīlējāt tik cēli,
 Ka mūžīgs kļūstat jūs ar Dulsineju
 Un viņu slavā nemirstīgu darāt.

Solidans³³ Lamančas donam Kihotam

Soneta

Kaut, seņor Kihot, tik ar blēņām trakām
 Mēs redzam jūsu galvu pieblīvētu,
 Bet tāda nav, kas apgalvot to spētu,
 Ka negods jūsu dzīvei ietu blakām.

Par jūsu darbiem dzird tik labu sakām,
 Jūs traucāties, lai ļaunu iznīdētu,
 Bet ieguvāt sev tūkstoš smagu rētu
 No neliešiem, kas klīst pa tumšām takām.

Ja skaistā Dulsineja negrib saprast,
 Ka viņas dēļ jums nācās ciest un sērot,
 Pret jūsu mokām prāts tai ciets un blēdīgs,

Tad šādā atziņā jūs varat mieru atrast:
 Bij Sančo Pansa starpnieks nepiemērots,
 Ir dāma salta, jūs tai mīlnieks bēdīgs.

³² *Klaridiana* – bruņinieku stāsta «Feba bruņinieks» varone, Trapezundas ķeizara meita un amazoņu valdniece.

³³ *Solidans* – anagramma (burtu pārstātījums), kas apzīmē kādas personas ieroču nesēju «Gallijas Amadisā».

Babjekas un Rosinantes saruna

Soneta

B. Kam, Rosinante, miesa jums tik vāja?
R. Es ēdu maz, bet strādāju bez mēra.
B. Vai auzas jums un salmus nenobēra?
R. Pat mutes tiesu kungs man neatstāja.

B. Seņor, vai kalpam kungu pulgot klājas?
Kā ēzelis jūs muti paļām vērāt.
R. Kungs pats ir ēzelis, to ņemiet vērā,
Tam patīkas būt vienmēr mīlētājam.

B. Vai mīla muļķība? R. Tai maz ir prāta.
B. Jūs esat metafīziķis. R. Aiz bada!
B. Par ieročnesi sūdzaties. R. Kas klausīs,

Ja sūdzēšos, par ko sirds skumdināta.
Jo kungs un ieročnesis man ir rada,
Kā Rosinante izdiluši sausi.

I nodaļa

Par slavenā Lamančas idalgo dona Kihota raksturu un dzīves veidu.

Kādā Lamančas ciematā, kura vārdu man nav patikas atcerēties, vēl nesen dzīvoja viens no tiem idalgo, kura mantība ir dzimtas šķēps, senlaicīgs vairogs, izdilis kleperis un medību suns. Pusdienās oļa,³⁴ visbiežāk no vērša, nevis no jēra gaļas, vakaros parasti vinegrets, sestdienās ceptas olas ar speķi, piektdienās lēcas, svētdienās balodis piedevām – viss tas prasīja trīs ceturtdaļas no viņa ienākumiem. Atlikumu viņš izdeva par svētdienas tērpu – smalkas vadmalas svārkiem, samta biksēm un kurpēm, bet darbdienās staigāja pašaustas, taču labas vadmalas kamzoļos. Viņa mājā dzīvoja saimniece, gados pāri četrdesmit, viņa māsasmeita, kurai vēl nebija divdesmit gadu, un kalps lauku un mājas darbiem, kas prata apseglot zirgu un rīkoties ar dārznieka dzirklē. Mūsu idalgo gadu skaits tuvojās piecdesmitiem, viņš bija spēcīga auguma, sausnējs miesās, kalsenu seju, mēdza rītos celties ļoti agri un bija kaislīgs mednieks. Dažiem labpatīkas apgalvot, ka viņu saucot Kihada vai Kesada³⁵ (šai jautājumā autori, kas par viņu rakstījuši, ir dažādās domās), tomēr ticami apsvērumi liek domāt, ka viņš saucas Kehana. Bet tam maza nozīme mūsu stāstījumā, ja tikai, stāstot par viņu, nevienu sprīdi neatkāpjamiem no patiesības.

Turklāt jāņem vērā, ka minētais idalgo savos vaļas brīžos (kādi viņam bija visu gadu) nodevās bruņinieku stāstu lasīšanai ar tādu patiku un aizrautību, ka gandrīz pavisam aizmirsa medības un savas mājas pārvaldīšanu; viņa zinātkāre un apmātība šai ziņā aizgāja tik tālu, ka viņš pārdeva vairākus hektārus aramas zemes, lai nopirktu bruņinieku grāmatas, un savāca tās savā mājā visas, kādas vien varēja iegūt; taču vislabāk viņam patika tie stāsti, kurus bija sacerējis slavenais Felisjano de Silva³⁶: viņa prozas skaidrība to valdzināja, viņa sarežģītie teikumi tam šķita īstas pērles, sevišķi, ja viņš lasīja mīlas vēstules vai izaicinājumus uz divkauju, kur dažreiz bija rakstīti šādi vārdi:

«Jūsu neprāta saprātīgums attiecībā pret manu prātu tik ļoti vājina manu saprātu, ka man šķiet pilnīgi saprātīgi žēloties par jūsu skaistumu». Un arī kad viņš lasīja: «Augstās debesis, kas dievišķīgi paceļ jūsu dievišķīgumu līdz zvaigznēm, dara jūs tā cienīguma cienīgu, kas piemīt jūsu diženībai».

No šādiem teikumiem mūsu bruņinieks zaudēja savu veselo saprātu un pavadīja naktis bez miega, lai noskaidrotu un izlobītu šo vārdu jēgu, kaut gan to nespētu atrast un izprast pats Aristotelis, ja viņš šādā nolūkā pieceltos no kapa. Dons Kihots īsti labi nevarēja noticēt arī ievainojumiem, kurus dons Beljaniss bija guvis pats un cirtis pretiniekiem, jo viņam šķita, ka, pat vislabākajiem ārstiem dziedinot, šā bruņinieka sejai un visam ķermenim vajadzētu būt vienas rētās un skrambās. Tomēr viņš slavēja autoru par to, ka tas nobeidz savu grāmatu ar solījumu turpināt šo nebeidzamo dēku stāstu, un daudzkārt viņam radās vēlšanās tvert pašam spalvu rokā un pabeigt stāstu līdz beidzamajam burtam, kā tur bija

³⁴ Oļa – spāņu nacionālais ēdiens, vinegrets karstā veidā no gaļas, speķa, zirņiem, dārzeņiem.

³⁵ V.E.: Kariļo de Kesada bija jaunā kareivja Servantesa komandieris uz kuģa «La Galera del Sol», kuru sagrāba musulmaņi un Servantess nonāca Alžīrijas gūstā (uz 5 gadiem).

³⁶ Felisjano de Silva – daudzu bruņinieku stāstu autors.

apsolīts; un viņš to neapšaubāmi arī būtu veiksmīgi izdarījis, ja viņu netraucētu citas, daudz svarīgākas un neatlaidīgākas domas.

Viņš bieži strīdējās ar sava ciemata priesteri (mācītu un Siguensā diplomētu cilvēku) par to, kurš bijis labākais bruņinieks: Anglijas Palmerins vai Gallijas Amadiss. Bet šā paša ciemata bārdzinis, meistars Nikolass, apgalvoja, ka neviens nevarot stāties blakus Feba bruņiniekam un vienīgais, kas tam līdzinoties, esot dons Galaors, Gallijas Amadisa brālis, visādi ļoti teicams – jo šis bruņinieks neesot ākstīgs un raudulīgs kā viņa brālis un vīrišķībā tam nepaliekot iepakāļ.

Vārdu sakot, mūsu idalgo tā ieģrima lasīšanā, ka pavadīja naktis, lasīdams no rīta līdz ausmai, un dienas – no ausmas līdz rītam; un tāpēc, ka viņš tik maz gulēja un tik daudz lasīja, viņam sāka izkalst smadzenes, līdz viņš sajuka prātā. Viņa iztēli piepildīja viss, ko viņš bija lasījis grāmatās, – burvestības, strīdi, cīņas, divkaujas, ievainojumi, maigu jūtu apliecinājumi, mīlestības dēkas, sirds mokas un visādas neiespējamās blēņas, un tās iesakņojās viņa iztēlē tik dziļi, ka viņam šo grāmatu aplamākie izdomu savārstījumi šķita tīrā patiesība un pasaulē viņam nebija nekā īstenāka par šiem stāstiem. Viņš mēdza teikt, ka Sids Rui Diass³⁷ bijis ļoti izcils bruņinieks, bet ka tas nevarot līdzināties Liesmojošā Šķēpa bruņiniekam,³⁸ kas ar vienu cirtieni pāršķēlis pušu divus niknus un neparasti briesmīgus milžus. Vēl vairāk viņš cienīja Bernardo del Karpio, tāpēc ka tas Ronsevalā bija nogalinājis apburto Rolandu, lietodams Herakla viltību, kas ar savām rokām bija nožņaudzis Zemes dēlu Antēju. Viņš ļoti cildināja milzi Morgantu, tāpēc ka tas, gan būdams no milžu ģints, kurā visi bija lielīgi un bezkaunīgi, vienīgais bija laipns un pieklājīgs. Bet vispārākais par visiem tam šķita Montalvanas Reinaldoss,³⁹ it īpaši, kad tas savā iztēlē redzēja viņu iznākam no savas pils un aplaupām visus, kas gadījās ceļā, vai aizjūras zemēs nozogam Muhameda tēlu, kas bija veidots, kā stāstā sacīts, no tīra zelta. Bet par iespēju krietni piekaut nodevēju Ganelonu mūsu idalgo būtu atdevis savu saimnieci un māsasmeitu piedevām.

Beidzot, kad viņš bija galīgi zaudējis prātu, viņam radās visdīvainākā doma, kāda vēl nebija ienākusi galvā nevienam ārprātīgajam pasaulē, un proti: lai vairotu savu slavu un pakalpotu savai dzimtenei, viņš nolēma katrā ziņā kļūt par klaiņojošu bruņinieku un zirga mugurā ar ieročiem rokās doties pasaulē meklēt piedzīvojumus un paveikt visu, ko, pēc grāmatu nostāstiem veikuši, klaiņojošie bruņinieki: iznīcināt jebkuru netaisnību, cīnīties pret visādiem negadījumiem un briesmām un tā iegūt savam vārdam mūžīgu slavu. Nabaga neprātis jau garā redzēja, ka viņu par varonību vainago vismaz ar Trapezundas ķeizara kroni; un, šo patīkamo iedomu pamudināts un gūdams no tām neparastu baudu, viņš pasteidzās izdarīt īstenībā to, ko vēlējās. Vispirms viņš nospodrināja savu senču bruņas un ieročus, kas ilgus gadu simteņus, aplāti ar rūsu un pelējumu, aizmirsti bija mētājušies kādā kaktā. Nospodrinājis un sakārtojis tos cik labi varēdams, viņš ievēroja, ka trūkst ļoti svarīga piederuma – bruņu cepures, kuras vietā bija vienkārša ķivere. Taču te viņam palīdzēja viņa atjautība: izgatavojis no kartona kaut ko līdzīgu bruņu cepures sejas aizlaidnim, viņš to piestiprināja pie ķiveres, kas tagad atgādināja īstu bruņu cepuri. Tiesa, gribēdams pārbaudīt, vai tā ir stipra un spēs izturēt cirtieni, viņš, izrāvis savu zobenu, tai divas reizes iecirta un ar pirmo cirtieni vienā mirklī izārdīja veselās nedēļas darbu; viņam gan lāgā nepatika, ka cepure tik viegli bija sacērtama gabalos, un, lai nodrošinātos pret tādām briesmām, viņš to pagatavoja no jauna, piestiprinādams iekšpusē dzelzs stīpas; tādējādi viņš bija ar cepures izturību apmierināts un, nevēlēdamies to vēlreiz pārbaudīt, atzina to par ļoti smalki izstrādātu bruņu cepuri.

Pēc tam viņš devās aplūkot savu kleperi, un, kaut gan tam bija vairāk vājību nekā reālā kvartu un vairāk trūkumu nekā Gonelas zirgam, kas «*tantum pellis et ossa fuit*»⁴⁰, viņam šķita, ka ne Aleksandra Bucefals, ne Sida Babjeka tam nevarēja līdzināties. Četras dienas viņam pagāja, domājot, kādu zirgam dot vārdu, jo (tā viņš teica sev) nebūtu gudri, ja tik slavēna bruņinieka zirgs, turklāt vēl tik labs pats par sevi, nebūtu nosaukts ievērojamā vārdā; un viņš centās tam izgudrot tādu vārdu, no kura varētu noprast, kas šis zirgs bijis, kad vēl nepiederēja klaiņojošam bruņiniekam, un kas šis ir tagad; mūsu idalgo bija dziļi pārliecināts, ka, mainoties saimnieka stāvoklim, arī zirgam jāmaina vārds, tam jāiegūst slavens un skanīgs nosaukums, kas atbilstu jaunajam stāvoklim un pienākumiem. Un tā, izgudrojot dažādus vārdus, tos atmetis, pārveidojis, saīsinājis un papildinājis, dažādi izgrozījis un pārstatījis savās domās un atmiņā, viņš beidzot zirgu nosauca par *Rosinanti*,⁴¹ – tam šķita, ka šis vārds ir cēls un skanīgs un izteic to, ka viņa zirgs agrāk bijis kleperis, bet tagad kļuvis pirmais un izcilākais no visiem zirgiem pasaulē.

Atradis tik labu vārdu savam zirgam, viņš gribēja dot vārdu arī pats sev un, pavadījis pārdomās vēl nedēļu, beidzot sevi, nosauca par *donu Kihotu*, tāpēc arī šī patiesā stāsta autori, kā jau teicu, domā,

³⁷ *Sids Rui Diass* (1043–1099) – spāņu nacionālais varonis, kura varoņdarbi cildināti daudzos sacerējumos.

³⁸ *Liesmojošā šķēpa bruņinieks* – tā dēvēts Grieķijas Amadiss tāda paša nosaukuma bruņinieku stāstā.

³⁹ *Montalvanas Reinaldoss* – viens no Divpadsmit Francijas Pēriem, vairāku literāru darbu personāžs.

⁴⁰ Bija tikai kauli un āda.

⁴¹ Spāniski: *rocin* – kleperis, *ante* – iepriekš, t.i., iepriekš bijis kleperis.

ka viņš neapšaubāmi saucies Kihada, nevis Kesada, kā to gribējuši apgalvot citi. Taču, atcerējies, ka drošsirdīgais Amadiss nevēlējās saukties vienkārši par Amadisu, bet pievienoja savam vārdam vēl savas karalistes un dzimtenes vārdu, lai to darītu slavenu, un saucās par Gallijas Amadisu, viņš nolēma, ka arī viņam, kā jau īstenam bruņiniekam, jāpievieno savam vārdam dzimtenes vārds, un tāpēc nosauca sevi par Lamančas donu Kihotu, tādējādi, kā tam šķita, ļoti spilgti apzīmēdams savu izcelšanos un dzimteni un to pagodinādam ar šo pievārdu.

Tā, nospodrinājis savus ieročus, izveidojis no ķiveres bruņu cepuri, atradis vārdu savam zirgam un pārdēvējis pats sevi, viņš nolēma, ka tam atliek tikai meklēt dāmu, kurā tas varētu iemīlēties, jo klaiņojošs bruņinieks bez mīlas ir kā koks bez lapām un bez augļiem, kā miesa bez dvēseles. Viņš sev teica: «Ja saviem grēkiem par sodību vai sava laimīgā likteņa vadīts es sastaptu vienu no tiem milžiem, kas parasti gadās ceļā klaiņojošiem bruņiniekiem, un to notriektu pirmajā sadursmē vai pārcirstu to vidū pušu, vai, visbeidzot, to uzvarētu un piespiestu lūgt žēlastību, vai tad nebūtu labi, ja es varētu viņu aizsūtīt pie savas dāmas, lai viņš ienācis nokristu uz ceļiem manas maigās seņoras priekšā un teiktu pazemīgā un padevīgā balsī: «Seņora, esmu milzis Karakuliambro, Malindranijas salas valdnieks, kuru divkaujā pieveica vēl nepietiekami cildinātais bruņinieks Lamančas dons Kihots, kas man pavēlēja stādīties priekšā jūsu žēlastībai, lai jūsu augstība ar mani rīkotos pēc savas labpatikas»». Ai, kā mūsu labais bruņinieks līksmoja, izrunādams šos vārdus, un vēl vairāk, kad viņš bija atradis to, kuru varēja nosaukt par savu dāmu! Cik zināms, kaimiņu ciematā dzīvoja kāda ļoti glīta, jauna zemniece, kurā viņš kādu laiku bija iemīlējis, kaut gan viņa to, protams, nenojauta un nepievērsa viņam nekādu uzmanību. Viņa saucās Aldonsa Lorenzo, un dons Kihots labprāt apveltīja viņu ar savas sirds valdnieces titulu, izmeklēdams viņai vārdu, kas pārāk neatšķirtos no tās īstā vārda, bet reizē atgādinātu kādas princeses vai dižciltīgas seņoras vārdu, viņš to nosauca par Tobosas Dulsineju, jo viņa bija dzimusi Tobosā, un šis vārds tam šķita labskanīgs, neparasts un nozīmīgs, tāpat kā visi pārējie, ko viņš bija izgudrojis.

II nodaļa

Par atjautīgā dona Kihota pirmo izjājienu ārpus savas muižas robežām.

Paveicis šos sagatavošanās darbus, mūsu bruņinieks nolēma nevilcinoties izpildīt savu nodomu, jo viņam šķita, ka jebkura kavēšanās nodara pasaulei lielu ļaunumu: viņam bija jāizlabo tik daudz pārestību, jāizlīdzina daudz pārkāpumu, jānovērš netaisnības, jāiznīcina ļaunprātības, jāatmaksā parādi. Un tā, nevienam neteikdams par savu nodomu un neviena nepamanīts, viņš kādā rītā pirms ausmas – tā bija viena no vissvelmainākām jūlija dienām – ietērpās savās bruņās, uzsēdās Rosinantem mugurā, uzlika galvā savu salāpīto bruņu cepuri, satvēra vairogu un šķēpu un izjāja pa lopu sētas vārtiem laukos, ļoti apmierināts un priecīgs, ka tik viegli bija sācis piepildīt savu labo nodomu. Bet, līdz ko viņš atradās laukos, viņam iesāvēs prātā tik drausmīga doma, ka viņš gandrīz gribēja atteikties no sava pasākuma: viņš atcerējās, ka nav vēl iesvētīts par bruņinieku un pēc bruņniecības likumiem nedrīkst cīnīties ne ar vienu bruņinieku, un, pat ja viņš būtu iesvētīts, tas kā iesācējs bruņinieks varēja nēsāt ieročus un vairogu tikai baltus, bez devīzes, kamēr devīze būs ar drošsirdību nopelnīta. Šīs pārdomas satricināja viņa apņēmību, bet viņa neprāts bija stiprāks par visiem apsvērumiem, un viņš nolēma lūgt pirmo pretimnācēju, lai tas viņu iesvētītu par bruņinieku, kā to bija darījuši daudzi citi bruņinieki viņa izlasītajās grāmatās, kas to bija novedušas šādā stāvoklī. Kas attiecas uz baltajām bruņām, tad viņš nolēma vaļas brīdī savas bruņas tik labi nospodrināt, ka tās kļūs baltākas par sermulī; tā sevi nomierinājis, viņš turpināja savu ceļu, ļaudams to zirgam izvēlēties pēc patikas, jo domāja, ka tieši šādā veidā meklējamas īstās dēkas.

Tā lēnā gaitā jādams, mūsu jaunizceptais bruņinieks sarunājās pats ar sevi un teica: «Nav šaubu, ka nākamajos laikos, kad parādīsies patiesais stāsts par mani un slavenajiem darbiem, mācītais vīrs, kas to sarakstīs, attēlos manu pirmo tik agrīno izjājienu šādiem vārdiem: «Tikko gaišcirtainais Apolons izkļiedēja pāri plašajam zemes vaigam savu skaisto matu zeltainos pavedienus un tiklīdz mazie, daudzkrāsainie putniņi ar savām lokanajām mēlēm maigi un labskanīgi sveicināja rožaino rīta blāzmu, kas, atstādama greizsirdīgā vīra balto gultu, atvēra Lamančas apvāršņa durvis un balkonius, – slavenais bruņinieks Lamančas dons Kihots, pamezdams dīkdienības dūnu pēļus, uzsēdās mugurā savam slavenajam zirgam Rosinantem un devās ceļā pa seno, pazīstamo Montjelas līdzenumu». Viņš patiesi jāja pa šo līdzenumu. Un viņš piebilda: «Laimīgais laikmets un laimīgais gadsimts, kurā parādīsies gaismā mani slavenie darbi, kas cienīgi, lai tos iegrebtu bronžā, izcirstu marmorā un attēlotu gleznās, saglabājot tos nākamo laiku piemiņā! Un tu, gudrais burvi, lai tu būtu kas būdams, kad rakstīsi šo neparasto notikumu hroniku, lūdzu tevi, neaizmirsti manu labo Rosinanti, manu mūžīgo pavadoni visos manos ceļos un manās gaitās!» Pēc tam viņš runāja tā, it kā būtu patiešām iemīlējis: «Ak princese Dulsineja, manas sagūstītās sirds valdniece, jūs man esat nodarījusi lielu pārestību, aizsūtīdama mani projām un stingri pavēlējuma nekad vairs neparādīties jūsu dailes priekšā. Bet es lūdzu jūs, seņora, atcerieties šo jums padevīgo sirdi, kas jūsu dēļ cieš tādas mokas».

Šīm blēņām viņš piemetināja vēl citas, visas tādā pašā garā, kā bija lasījis savās grāmatās, pēc iespējas cenzdami atdarināt šo grāmatu valodu, un tāpēc jāja ļoti lēni, bet saule jau bija pacēlusies augstu un tā svilināja, ka būtu varējusi izkausēt viņam smadzenes, ja tās atrastos viņa galvā.

Tā lēnā garā jādams, mūsu jaunizceptais bruņinieks sarunājās pats ar sevi.

Tā viņš jāja gandrīz visu dienu, nepiedzīvodams neko tādu, ko būtu vērts atstāstīt, un sāka jau izsamist, tāpēc ka vēlējās jo ātrāk sastapt kaut ko, pie kā izmēģināt savas stiprās rokas varenību. Daži autori apgalvo, ka pirmais piedzīvojums viņam bijis Lapses aizā,⁴² citi saka, ka pie vēja dzirnavām, bet, cik es šai gadījumā varēju noskaidrot – un tas ierakstīts arī Lamančas hronikā, – tad viņš bija ceļā visu dienu, un pievakarē viņa kleperis un viņš pats bija pārguruši un izbadojušies līdz nāvei. Viņš skatījās uz visām pusēm, cerēdams ieraudzīt kādu pili vai ganu būdu, kur varētu atpūsties un apmierināt visnepieciešamākās vajadzības, kad pēkšņi ievēroja netālu no ceļa, pa kuru jāja, kādu iebraucamo vietu, un tam šķita, itin kā viņš redzētu ceļa rādītāju zvaigzni, kas viņu aizvadīs ne tikai līdz pestīšanas tempļa vārtiem, bet ievēdīs tieši pašā tempļī. Viņš paskubināja zirgu un piejāja pie iebraucamās vietas tad, kad sāka jau satumst.

Gadījās, ka tur pie vārtiem stāvēja divas jaunavas – no tādām, kuras mēdz dēvēt par staigulēm; tās devās uz Seviļu kopā ar dažiem mūļu dzinējiem, kas bija šai iebraucamajā vietā apstājušies pārnakšņot; un, tā kā mūsu piedzīvojumu meklētājam viss, ko viņš darīja, redzēja vai garā iztēlojās, šķita veidojamies un notiekam pēc grāmatās izlasītajiem paraugiem, tad, ieraudzījis iebraucamo vietu, viņš iedomājās, ka tā ir pils ar četriem torņiem un mirdzošām sudraba dzegām, kurai netrūka arī paceļamā tilta, dziļā grāvja un visu pārējo piederumu, ar kādiem šādas pils mēdz attēlot. Tuvodamies iebraucamajai vietai, kas viņam šķita pils, dažu soļu atstatumā no tās viņš pievilka Rosinantes pavadas, cerēdams, ka starp torņa robiem parādīsies kāds punduris, lai ar taures pūtienu pavēstītu, ka pilij tuvojas bruņinieks. Bet, tā kā punduris kavējās un Rosinante steidzās nokļūt zirgu stallī, tad viņš piejāja pie iebraucamās vietas vārtiem un ieraudzīja tur stāvam abas izlaidīgās sievietes, kas tam šķita divas skaistas jaunavas vai divas pievilcīgas dāmas, kas izklaidējas pie pils vārtiem.

Notika, ka šai mirklī kāds cūkgans, dzīdams no rugāju lauka cūku baru (piedodiet, ka tās nosaucu īstajā vārdā), sāka pūst ragu, jo pēc šā signāla cūkas parasti salasījās kopā, un dons Kihots tūlīt

⁴² *Lapses aiza* – ar mežu apaugusi aiza Lamančā.

iedomājās, ka kāds punduris pavēsta viņa ierašanos, kā viņš to bija vēlējies, un ārkārtīgi apmierināts tuvojās viesnīcai un dāmām; tās, ieraudzījušas tuvojamies tik savādi apbruņotu cilvēku, ar šķēpu un vairogu, baiļu pārņemtas, iesteidzās viesnīcā; bet dons Kihots, noprazdams, ka viņas aizbiedējis, pacēla savu kartona sejas aizlaidni un, atsegdams savu sauso, apputējušo vaigu, laipnā un mierīgā balsī tām sacīja:

– Nebēdziet, visžēlīgas seņoras, un nebaidieties, ka es jums varētu nodarīt kādu pārestību, jo bruņinieku ordenis, pie kura es piederu, neatļauj nodarīt pārestību nevienam cilvēkam, vēl jo vairāk tik augstas kārtas jaunavām, kādas esat jūs, spriežot pēc jūsu izskata.

Jaunavas viņu uzlūkoja, cenzdams saskatīt viņa seju, ko pa daļai noslēpa viņa nelāgais bruņu cepures aizlaidnis, bet, kad viņas dzirdēja sevi dēvējam par augstdzimušām jaunavām, kas tik ļoti nesaskanēja ar viņu nodarbību, tad, nespēdamas novaldīties, iesmējās tik skaļi, ka dons Kihots saskaitās un viņām sacīja:

– Skaistumam pieder savaldība, un turklāt smieklī bez iemesla ir muļķības pazīme, bet es to nesaku, lai jūs apvainotu vai sabojātu jums omu, jo mans nolūks ir tikai jums pakalpot.

Tāda valoda, ko abas seņoras nekad vēl nebija dzirdējušas, un mūsu bruņinieka nožēlojamais izskats lika tām vēl skaļāk smieties, par ko dons Kihots vēl vairāk noskaitās, un nav zināms, kā tas viss beigtos, ja šai mirklī neparādītos viesnīcnieks, ļoti resns un tāpēc arī ļoti miermīlīgs cilvēks, kas, ieraudzījis šādu neparastu figūru, apbruņotu ar tik dažādiem bruņu piederumiem kā šķēpu, vairogu, bruņu kreklu un pavadām, gandrīz pievienojās abu jaunavu jautrībai. Bet, tik milzīga apbruņojuma izbiedēts, viņš nolēma runāt pieklājīgi un sacīja donam Kihotam:

– Ja jūsu žēlastība, seņor bruņinieks, vēlētos šeit apmesties, tad, atskaitot gultu (jo šai viesnīcā vairs nav nevienas brīvas gultas), visu pārējo pie mums atradīsiet pārpilnībā.

Redzēdams cietokšņa komandanta pazemību, jo viņam viesnīca šķita cietokšnis un viesnīcnieks – šā cietokšņa komandants, dons Kihots teica:

– Seņor kasteļano, es būšu apmierināts ar visu, jo mans greznums ir ieroči, mana atpūta ir kauja utt.

Saimnieks nodomāja, ka bruņinieks to sauc par kasteļano tāpēc, ka uzskata viņu par krietnu kastīlieti, kaut gan viņš bija andaluzietis no Sanlukaras piekrastes,⁴³ ne mazāks zaglis par Kako un ne mazāks blēdis kā kāds students vai sulainis. Un tāpēc viņš atbildēja:

– Tātad, žēlīgais seņor, jūsu gulta būs cietās klintis un jūsu miegs – nepārtraukts nomods, tādā gadījumā jūs varat droši nokāpt no zirga un atrast šai būdā iespēju negulēt visu gadu, nerunājot jau par vienu nakti.

To teikdams, viņš pieturēja dona Kihota kāpsli, un tas ar lielām grūtībām un pūlēm nokāpa no zirga, kā jau cilvēks, kas visu dienu gavējis.

Viņš tūlīt piekodināja saimniekam rūpēties par viņa zirgu, jo no visiem radījumiem, kas pasaulē ēdot auzas, tas esot vislabākais. Viesnīcnieks uzmeta skatienu zirgam, bet tas viņam nelikās pat ne pusi tik labs, kā dons Kihots to apgalvoja, tomēr viņš to novietoja stallī un tad atgriezās, lai uzzinātu, ko vēlas viņa viesis, kuru jaunavas, kas bija jau paguvušas ar viņu salabt, patlaban atbrīvoja no bruņu tērpa: noņēmušas tam krūšu un plecu bruņas, viņas nekādi neprata un nespēja noņemt kakla segumu, ne arī atbrīvot viņu no pašdarinātās bruņu cepures, kas bija pie kakla piestiprināta ar zaļām lentām, kuras patiesībā vajadzēja pārgriezt, jo viņas nevarēja atraisīt sasietos mezglus, bet bruņinieks tās pārgriezt nekādi negribēja ļaut: un tā viņš visu nakti palika ar bruņu cepuri galvā, un viņa izskats bija neiespējami dīvains un smieklīgs. Kamēr viņu atbrūvoja, tas, iedomādamies, ka paklīdušās sievietes, kas tam noņēma bruņas, ir kādas pils galvenās seņoras un dāmas, ļoti cildeni deklamēja:

– Nav vēl bijis tāds bruņinieks,
Kam kalpotu dāmas tik cēlas.
Tikai donam Kihotam dots šis prieks:
Jāj no ciemata drosmīgs viņš karot,
Viņam pakalpot grāfienes vēlas,
Un princeses zirgu tam baro.

Manas seņoras, Rosinante ir mana zirga vārds, un es saucos Lamančas dons Kihots, ko gan gribēju jums darīt zināmu tikai pēc tam, kad būtu, jums un manai slavai pakalpodams, izdarījis kādus

⁴³ *Sanlukaras piekraste*. – Sanlukara pie Gvadalkvivas ietekas bija Seviljas jūras osta, kas uzturēja sakarus ar aizjūras kolonijām. Sanlukaras piekrastē mitinājās dažādi noziedznieki un avantūristi, kas mēdza saplūst no visām Spānijas malām.

varoņdarbus un tādējādi sevi jums atklājis, bet vēlēšanās pielāgot pašreizējiem apstākļiem Lanselota⁴⁴ veco romanci ir iemesls, ka es jums pāragri nosaucu savu vārdu; tomēr nāks laiks, kad jūsu augstības man pavēlēsiet un es jums paklausīšu, un manas rokas varoņība jums pierādīs manu vēlēšanos jums pakalpot.

Jaunavas, kas nebija paradušas dzirdēt tādu daiļrunību, viņam neatbildēja ne vārda, bet tikai vaicāja, vai viņš nevēlētos kaut ko ēst.

– Es labprāt kaut ko ieēstu, – atbildēja dons Kihots, – man šķiet, tas būtu īsti vietā.

Bet, diemžēl, bija piektdiena, un visā viesnīcā nebija nekā cita kā tikai neliels krājums zivju, kuras Kastīlijā sauc par abadeho, Andaluzijā par bakaļao un citās vietās par kuradiļo, un vēl citās par forelītēm. Donam Kihotam jautāja, vai viņa žēlastība neiebaudītu forelītes, jo neesot citu zivju, ko viņam piedāvāt.

– Ja būtu vairāk šādu forelīšu, – atbildēja dons Kihots, – tad tās varētu aizvietot vienu lielu foreli, jo man ir vienalga, vai man dod astoņus reālus⁴⁵ sīkā naudā vai vienā gabalā. Turklāt pilnīgi iespējams, ka šīs forelītes būs maigākas nekā forele, tāpat kā teļa gaļa ir maigāka nekā liellopa gaļa un kazlēna gaļa maigāka nekā veca āža gaļa. Bet, lai būtu kā būdams, dodiet tās šurp, jo neviens nespēs panest darba un ieroču smagumu, neparūpējies par savu vēderu.

Viņam nolika galdu pie viesnīcas durvīm, lai viņš ēstu svaigā gaisā, un saimnieks atnesa slikti nomērcētu un vēl sliktāk izceptu mencu un gabalu maizes, kas bija tikpat melna un appelējusi kā dona Kihota bruņas. Grūti bija novaldīt smieklus, redzot viņu ēdam, jo galvā viņam bija bruņu cepure ar paceltu aizlaidni un viņš pats ar savām rokām neko nevarēja ielikt sev mutē, tāpēc to darīja viena no klātesošajām seņorām. Bet padzirdīt viņu likās neiespējami, tāpēc saimnieks izurba niedrei vidu, ielika viņam niedres vienu galu mutē, bet pa otru galu lēja vīnu, un visu to dons Kihots panesa pacietīgi, lai tikai nebūtu jāpārgriež viņa bruņu cepures lentas. Šai brīdī iebraucamajā vietā ieradās kāds kuiļu kastrētājs un nākdams četras vai piecas reizes pūta savu niedres stabulīti, ar to donu Kihotu pilnīgi pārliecinādam, ka tas atrodas kādā ievērojamā pilī, kur viņu apkalpo ar mūziku, ka menca ir forele, melnā maize – smalkmaize, pakļdušās sievietes – dizciltīgas dāmas un viesnīcnieks – pils komandants; tāpēc viņam šķita, ka viņa pasākums un pirmais izjājiens ir labi izdevušies. Viņu tikai nomāca tas, ka viņš vēl nebija iesvētīts par bruņinieku un tāpēc viņam likumīgi nebija atļauts meklēt piedzīvojumus, kamēr viņš nav uzņemts kādā bruņinieku ordenī.

⁴⁴ *Lanselots* – daudzmināts «Apaļā Galda» bruņinieks, kas bija iemīlējies karaļa Artura sievā Džinevrā, kurai par godu veicis daudz varoņdarbu. Tekstā minētas vārsmas no senas romances par Lanselotu.

⁴⁵ *Reāls* – sena spāņu sudraba vai vara nauda. Divi vara reāli līdzinājās viena sudraba reāla vērtībai.

III nodaļa

Par uzjautrinošo veidu, kādā donu Kihotu iesvētīja par bruņinieku.

Šās domas nomākts, dons Kihots ātri pabeidza savas trūcīgās kroga vakariņas, pasauca viesnīcnieku un, iegājis kopā ar viņu zirgu stallī, nokrita viņa priekšā ceļos, tam sacīdams:

– Es nepiecelšos no šās vietas, drosmīgais bruņinieks, iekams jūsu laipnība man nepiešķirs dāvanu, ko vēlos izlūgties un kas kalpos jūsu slavai un visa cilvēku dzimuma labklājībai.

Viesnīcnieks, redzēdams savu viesi sev pie kājām un dzirdēdams šādus vārdus, apmulsis viņu uzlūkoja, nezinādams, ko teikt un ko darīt, tad sāka viņu neatlaidīgi lūgt, lai tas pieceļas, bet dons Kihots to darīja tikai tad, kad saimnieks bija apsolījis piešķirt tam dāvanu, kuru viņš izlūgsies.

– Es arī neko mazāku negaidīju no jūsu lielās augstsirdības, mans seņor, – teica dons Kihots. – Un tā varu jums sacīt, kas ir dāvana, ko no jums izlūdzos un ko jūsu devīgums man apsolījis: lūdzu jūs mani rīt, dienai austot, iesvētīt par bruņinieku, šonakt es jūsu pils baznīcā stāvēšu ieroču sardzē, bet rīt, kā jau teicu, piepildīsies tas, ko tik ļoti vēlos, lai es varētu, kā piederas, doties uz visām četrām debess pusēm meklēt piedzīvojumus, palīdzot nelaimīgajiem, jo tas ir bruņniecības un visu klaiņojošo bruņinieku, kāds es esmu, uzdevums, kuru tiecamies izpildīt ar šādiem varoņdarbiem.

Saimnieks, kā teicu, bija mazliet šķelmis un jau pa daļai nojauta, ka viņa viesim trūkst veselā saprāta, bet tagad, dzirdēdams šādus vārdus, viņš par to pilnīgi pārliecinājās un, lai tam būtu par ko šonakt pasmieties, nolēma pielāgoties viesu dīvainībām un tāpēc atbildēja donam Kihotam, ka viņa vēlēšanās un lūgums esot ļoti saprātīgs un viņa prasība dabiska un piemērota tik dižciltīgam bruņiniekam, kāds viņš esot, jo to pierādot viņa cildenais izskats, un piebilda, ka arī pats jaunībā piekopusis šo goda pilno nodarbi, klejodams pa dažādām pasaules daļām, meklējot piedzīvojumus, nepalaizdams garām iespēju apciemot Malagas Perčelesu,⁴⁶ Riaranas salas,⁴⁷ Seviļas kompasu, Segovijas Asogeho, Valensijas Oliveru, Granadas Rondiļu, Sanlukāras jūrmalu, Kordovas Potro, Toledas krodziņus un vēl dažādas citas vietas,⁴⁸ kur viņš vingrinājies savu kāju veiklībā un roku izveicībā, darīdams visādas nelietības, aplidodams daudzas atraitnes, pavezdams vairākas jaunavas, piekrāpdams dažus mazgadīgos, un beidzot kļuvis slavens visās Spānijas tiesās, līdz pēdīgi apmeties šai savā pilī, kur pārtiekot no saviem un no citu ienākumiem, uzņemdams pie sevis visus klaiņojošos bruņiniekus neatkarīgi no viņu īpašībām un stāvokļa, tikai aiz sevišķas labpatikas pret tiem un tāpēc, ka

⁴⁶ *Malagas Perčeless* – vieta Malagas tuvumā, kas guvusi savu nosaukumu no kārtīm (*perchas*), uz kurām žāvēja zivis.

⁴⁷ *Riaranas salas* – Malagas priekšpilsēta, kur atsevišķas māju grupas tika dēvētas par salām.

⁴⁸ *Seviļas Kompass, Segovijas Asogeho, Valensijas Olivera, Granadas Rondiļa, Sanlukaras jūrmala, Kordovas Potro, Toledas krodziņi un vēl dažādas citas vietas* – minētajās vietās mēdza uzturēties klaidoņi, noziedznieki un visādi pagrimuši ļaudis.

tie viņa labos nolūkus atalgojot, dalīdamies ar viņu savā mantībā. Viņš piebilda, ka viņa pilī neesot baznīciņas, kur varētu stāvēt ieroču sardzē, jo tā tikusi noplēsta, lai uzceltu jaunu, tomēr, cik zināms, vajadzības gadījumā atļauts stāvēt ieroču sardzē, kur vien patīk, un tāpēc viņa viesis varot šonakt ieročus sargāt pils pagalmā, bet, rītam austot, ar dieva palīgu izdarīt vajadzīgās ceremonijas, lai viņu varētu iesvētīt par bruņinieku un turklāt par tādu, kāda vēl pasaulē nav bijis.

Tad viņš apvaicājās, vai donam Kihotam esot nauda, bet tas atbildēja, ka izjājis pilnīgi tukšā, jo nevienā bruņinieku stāstā viņš neesot lasījis, ka kāds klaiņojošs bruņinieks būtu nēsājis līdz naudu. Saimnieks atbildēja, ka viņš maldoties, jo grāmatās tas neesot aprakstīts tāpēc, ka autoriem šķitis nevajadzīgi aprakstīt tik vienkāršas un nepieciešami līdzņemamas lietas kā naudu un tīrus kreklus, tomēr nevajagot domāt, ka bruņiniekiem šo lietu neesot bijis, un viņš noteikti un skaidri zinot, ka visi klaiņojošie bruņinieki, par kuriem sarakstītas tik daudzas grāmatas, katram gadījumam ņēmuši līdz brangi piepildītus naudas makus, tāpat viņi ņēmuši līdz kreklus un mazu kārbiņu ar ziedi, kas spēj dziedināt kaujās iegūtās brūces, jo ne katreiz laukos un tuksnešos, kur viņi cīnījušies un tikuši ievainoti, gadījušies tuvumā ārsti, bet dažreiz kāds bruņiniekiem draudzīgs gudrs burvis tiem palīdzējis, atsūtīdams uz mākoņa pa gaisu kādu jaunavu vai rūķi ar pudeli spēka ūdens, no kura iebaudo dažus pilienus bruņiniekiem tūlīt sadzijušas brūces un ievainojumi, it kā to nemaz nebūtu bijis; bet, ja tādi palīgi negadījušies, klaiņojošiem bruņiniekiem šķitis drošāk, ja viņu ieroču nesēji bijuši apgādāti ar naudu un citām nepieciešamām lietām, kā pārsējiem un ziedēm brūču dziedināšanai, un, ja gadījies, ka šādiem bruņiniekiem nebijis ieroču nesēju (kas gan noticis visai reti), viņi paši visu to vadājuši līdz ļoti smalkās somiņās, kas bijušas neredzami noslēptas uz zirga skausta kā jau ļoti dārgas lietas, bet, izņemot šādus gadījumus, klaiņojošie bruņinieki parasti nenēsājuši līdz somas; un tā saimnieks deva donam Kihotam padomu, jo viņš tam varēja arī pavēlēt kā savam nākošajam krustdēlam, lai tas turpmāk neceļotu bez naudas un pārējām minētajām lietām, jo tad viņš redzēšot, cik labi tās noderēšot pat tad, kad par tām vismazāk domāšot.

Dons Kihots tam apsoltījās ievērot viņa padomu visā pilnībā un sāka tūlīt gatavoties ieroču sardzei lielajā pagalmā, kas atradās blakus viesnīcai; savācis visus savus ieročus, viņš tos novietoja uz siles līdzās akai un, satvēris savu šķēpu un vairogu, lepni un svinīgi sāka soļot gar sili, bet, viņam tā soļojot, lēnām iestājās nakts.

Saimnieks pastāstīja visiem, kas atradās viesnīcā, par sava viesā ārprātu, par ieroču sardzi un gaidāmo bruņinieka iesvētīšanu. Izbrīnījušies par tik dīvainu ārprāta veidu, visi gāja iztālēm aplūkot donu Kihotu, un tie redzēja, ka viņš brīžiem mierīgā gaitā soļoja, brīžiem, atbalstījies uz sava šķēpa, uzlūkoja savus ieročus un ilgāku laiku nenovērsa no tiem acis. Bija jau pilnīga nakts, bet mēness spīdēja tik spoži, ka varēja sacensties ar dienas spīdekli, un viss, ko jauniesvētamais bruņinieks darīja, bija katram labi saredzams. Šai brīdī vienam no mūļu dzinējiem, kas atradās viesnīcā, ienāca prātā atnest ūdeni savam mūlim, un viņam vajadzēja noņemt dona Kihota ieročus no siles, bet tas, redzēdams viņu tuvojamies, sacīja skaļā balsī:

– Ak, lai tu būtu kas būdams, pādrošais bruņinieks, kas nāc pieskarties ieročiem, kuri pieder visdrosmīgākajam klaiņojošajam bruņiniekam, kāds jebkad sev apjozis zobenu! Apdomā, ko tu dari, un nepieskaries tiem, ja negribi samaksāt savu pārgalvību ar dzīvību!

Bet mūļu dzinējs šos vārdus neievēroja (kaut gan labāk būtu bijis tos ievērot – viņa paša veselības dēļ), turpretim, sagrabis ieročus aiz siksnām, viņš tos aizsvieda lielu gabalu projām no sevis. To redzēdams, dons Kihots pacēla acis pret debesīm un, kā likās, domās piesaukdams savu seņoru Dulsineju, teica:

– Steidzieties man palīgā, mana seņora, kad šī jums padevīgā sirds ir pirmoreiz tā apvainota: neliedziet man šai pirmajā izšķirīgajā cīņās brīdī savu labvēlību un atbalstu.

Teikdams šādus un vēl citus tamlīdzīgus vārdus, viņš aizsvieda savu vairogu, pacēla ar abām rokām šķēpu un trieca to tik spēcīgi mūļu dzinējam pa galvu, ka tas nogāzās zemē tā sasists, ka pēc otra tāda belziena viņam vairs nebūtu vajadzīga ārsta palīdzība. To padarījis, dons Kihots savāca savus ieročus un atkal sāka soļot – tikpat mierīgi kā agrāk. Pēc maza brīža, nezinādams neko par notikušo (jo mūļu dzinējs joprojām gulēja apdullināts), tuvojās otrs mūļu dzinējs, arī gribēdams padzirdināt savus mūļus, un sāka novākt ieročus, lai atbrīvotu sili; dons Kihots, ne vārda neteikdams un neizlūgdamies neviena labvēlību, aizsvieda otrreiz vairogu, pacēla atkal šķēpu un iezvēla otrajam mūļu dzinējam tā pa galvu, ka nevis šķēps salūza gabalos, bet galva iesprāga trijās vai četrās vietās. Dzirdot šo troksni, saskrēja visi viesnīcas ļaudis, starp tiem pats viesnīcnieks. Tos ieraudzījis, dons Kihots satvēra savu vairogu un, uzlicis roku uz sava zobena, teica:

Viņš lepni un svinīgi sāka soļot gar sili.

– Ak skaistuma valdniece, manas pagurušās sirds spēks un stiprums! Tagad ir pienācis brīdis, kad tev jāpievērš sava diženuma acis tavam padevīgajam bruņiniekam, kuru gaida tik liels piedzīvojums.

To teicis, viņš sajuta sevī tādu drosmi, ka nebūtu atkāpies ne soli, pat ja tam uzbruktu visi pasaules mūļu dzinēji. Ievainoto dzinēju biedri, viņus ieraudzījuši, sāka iztālēm donu Kihotu apmētāt akmeņiem, un tas cik labi spēdams aizsargājās ar savu vairogu, neiedrošinādamies atiet no siles un pamest savus ieročus. Saimnieks sāka skaļā balsī saukt, lai liekot viesi mierā, jo viņš jau esot teicis, ka tas ārpātīgs, un no ārpātīgā neviens atbildību neprasišot, pat ja tas viņus visus nogalinātu. Bet dons Kihots kļiedza vēl stiprāk, nosaukdams tos par atkritējiem un nodevējiem un pils pārvaldnieku par glēvuli un necienīgu bruņiniekam, kas pieļaujot šādu izturēšanos pret klaiņojošiem bruņiniekiem, un, ja vien viņš pats būtu iesvētīts bruņiniekam kārtā, viņš to pārmācītu par tādu nodevību.

– Bet jūs citus, nelietīgie un zemiskie salašņas, jūs es nicinu: sviediet akmeņus, uzbrūciet, nāciet un apvainojiet mani kā varēdami, lai jūs redzētu, kādu algu saņemsiet par savu ģeķību un nekaunību!

Viņš to teica ar tādu dedzību un drosmi, ka iedvesa uzbrucējiem briesmīgas bailes, kuru dēļ, kā arī saimnieka vārdu pārliecināti, tie mitējās mest akmeņus, un dons Kihots tiem atļāva aiznest ievainotos, bet tad atkal sāka apsargāt savus ieročus ar agrāko mieru un aukstasinību.

Saimniekam vairs nepatika viesi joki, un viņš nolēma viņu tūlīt iesvētīt sasodītajā bruņinieku kārtā, kamēr vēl nebija notikušas jaunas nelaimes. Un tā, viņam tuvodamies, tas atvainojās par to nekaunību, ar kādu šie zemie ļaudis bija bez viņa ziņas pret donu Kihotu izturējušies, – tomēr tie par savu pārdošību esot jau pietiekami sodīti. Viņš vēlreiz atkārtoja, ka pilī neesot baznīciņas, bet ka atlikušajai ceremonijai tā arī neesot vajadzīga, jo pats galvenais bruņinieka iesvētīšanā esot – iesist tam ar roku pa pakausi un ar zobenu pa muguru, kā tas viņam zināms no bruņniecības noteikumiem, un to varot izdarīt arī klajā laukā, bet, kas attiecas uz ieroču sardzi, tad pietiekot stāvēt sardzē divas stundas, kamēr dons Kihots stāvēt ieroču sardzē jau vairāk nekā četras stundas. Dons Kihots visam noticēja un

teica, ka esot gatavs viņam paklausīt, tikai lūdza viņu to izdarīt iespējami ātrāk, jo gadījumā, ja viņam kāds uzbruktu vēlreiz, viņš kā iesvētīts bruņinieks vairs neatstātu pilī nevienu pie dzīvības, bet saudzētu, aiz cieņas pret pilskungu, tikai tos, par kuriem tas aizrunātu.

Apķērīgais pilskungs sabijies tūlīt atnesa grāmatu, kurā mēdza ierakstīt mūļu dzinējiem izsniegto salmu un miežu daudzumu, tad kopā ar kādu zēnu, kas turēja rokā sveces galu, un ar abām jaunavām tuvojās donam Kihotam un pavēlēja tam nomesties ceļos; lasīdams savā grāmatā itin kā dievbijīgu lūgšanu, viņš lasīšanas vidū pacēla roku un spēcīgi iesita bruņiniekam pa kaklu, tad ar paša dona Kihota zobenu krietni iezvēla tam pa muguru, visu laiku kaut ko murminādams caur zobiem. To izdarījis, viņš pavēlēja vienai no klātesošajām dāmām apjozt bruņiniekam zobenu, ko tā izdarīja ar lielu veiklību un smalkjūtību, jo viņai bija diezgan stipri jāsavaldās, lai nepārplīstu aiz smiekliem šās ceremonijas laikā; bet nupat redzētie jaunā bruņinieka varoņdarbi liedza smiekliem dot vaļu. Apjozusi viņam zobenu, labā seņora sacīja:

– Lai dievs palīdz jūsu žēlastībai kļūt par ļoti veiksmīgu bruņinieku un piešķir jums sekmes kaujās!

Dons Kihots vaicāja, kāds esot tās vārds, lai viņš zinātu tagad un vienmēr, kam viņam jāpateicas par parādīto labvēlību, jo viņš gribot piešķirt tai kādu daļu no tās slavas, ko viņš iekarošot ar savas rokas spēku. Jaunava ļoti pazemīgi atbildēja, ka viņu saucot Tolosu un viņa esot kāda Toledas kurpnieka meita, kurš dzīvojot Sančobjenajas tirgotavās, un ka viņa turpmāk, lai arī kur tā atrastos, kalpošot bruņiniekam kā savam kungam. Dons Kihots lūdza, lai aiz mīlestības pret viņu tā savam uzvārdam pievienojot vārdu «doņa»⁴⁹ un turpmāk saucoties par doņu Tolosu, ko viņa tam apsolīja. Tad otrā jaunava piestiprināja tam piešus, un ar viņu tam bija līdzīga saruna kā ar zobena apjozēju. Viņš vaicāja, kāds esot tās vārds, un tā atbildēja, ka saucoties Molinera un esot godīga Antekeras dzirnavnieka meita. Dons Kihots lūdza arī viņu pieņemt pievārdu «doņa» un saukties doņa Molinera, pateicās tai un piedāvāja savus pakalpojumus. Kad šīs neredzētās ceremonijas bija lielā steigā un ātruma izdarītas, dons Kihots nepacietīgi gaidīja to brīdi, kad varēs sēsties savam zirgam mugurā un doties meklēt piedzīvojumus; apseglojis Rosinanti, viņš uzsēdās tam mugurā un, apskāvis saimnieku, tam pateicās tik dīvainos vārdos par laipno iesvētīšanu bruņinieku kārtā, ka tos nav iespējams atkārtot. Saimnieks, priecīgs, ka viņš atstāj viesnīcu, atbildēja viņam ne mazāk daiļrunīgiem, lai gan daudz īsākiem vārdiem un, neprasīdams nekādu maksu par naktsmāju, novēlēja tam laimīgu ceļu.

⁴⁹ *Doņa*. – Dons un doņa – muižnieku kārtas personas nosaukums, kas cēlies no latīņu vārda «dominus» (kungs) un «domina» (kundze). Titula iegūšana tanī laikā bija ļoti sarežģīta; daudz vieglāk to bija iegūt par naudu, jo valdība līdzekļu iegūšanai to mēdza pārdot. Donam Kihotam, kas bija Lamančas idalgo (mazas muižas īpašnieks), nebija tiesības dēvēties par donu.

IV nodaļa

Par to, kas notika ar mūsu bruņinieku, kad tas atstāja iebraucamo vietu.

Ausa jau rīts, kad dons Kihots atstāja iebraucamo vietu, tik apmierināts, tik lepns un lielksmots par savu iesvētīšanu bruņinieku kārtā, ka viņš aiz prieka palēcās seglos. Bet, atcerēdamies saimnieka padomu par nepieciešamām līdzņemamām lietām, sevišķi par naudu un krekliem, viņš nolēma atgriezties mājās un apgādāties ar visu vajadzīgo un arī ar ieroču nesēju, turēdams padomā, ka viens viņa kaimiņš, nabadzīgs zemkopis un daudzu bērnu tēvs, būs visai piemērots bruņinieka ieroču nesēja amatam. Ar šādām domām viņš pagriezās Rosinanti sava ciemata virzienā, un zirgs, it kā sajuzdams iemīļoto māju tuvumu, sāka aulekšot ar tādu prieku, ka viņa kājas nemaz vairs nepieskāz zemei.

Dons Kihots nebija vēl tālu aizjājis, kad tam šķita, ka pa labi no meža biezokņa atskan vāja balss, it kā tur kāds cilvēks vaidētu; to izdzirdējis, viņš teica:

– Pateicos debesīm par man parādīto žēlastību, jo tās man tik ātri dod iespēju izpildīt sava amata pienākumu un gūt savu labo nodomu augļus. Tā neapšaubāmi ir kāda nelaimīgā vai kādas nelaimīgās balss, kam vajadzīga mana labvēlība un palīdzība.

Un, pievilkdams pavadas, viņš pagriezās uz to pusi, no kurienes tam šķita atskanām balss. Iejājis mežā dažus soļus, viņš ieraudzīja pie ozola piesietu ķēvi un turpat pie otra koka piesietu apmēram piecpadsmit gadus vecu zēnu, kas bija līdz jostas vietai izgērbts; šis zēns vaidēja – un ne bez iemesla, jo spēcīgi noaudzis zemnieks viņu pēra ar siksnu, katru cirtieni pavadīdams ar rājienu un pamācību. Viņš brēca:

– Muti ciet un acis vaļā!

Un zēns atbildēja:

– Es tā vairs otrreiz nedarīšu, mans seņor, nūdien, es tā otrreiz nedarīšu un apsolos turpmāk uzmanīgāk apsargāt ganāmpulku.

Redzēdams notiekošo, dons Kihots sauca bargā balsī:

– Nepieklājīgais bruņinieks, ir ļauni uzbrukt tam, kas nevar sevi aizstāvēt; sēdieties savā zirgā un satveriet savu šķēpu – (zemniekam arī bija šķēps, atsliets pret ozolu, pie kura bija piesieta ķēve), lai es jums pierādītu jūsu rīcības zemiskumu!

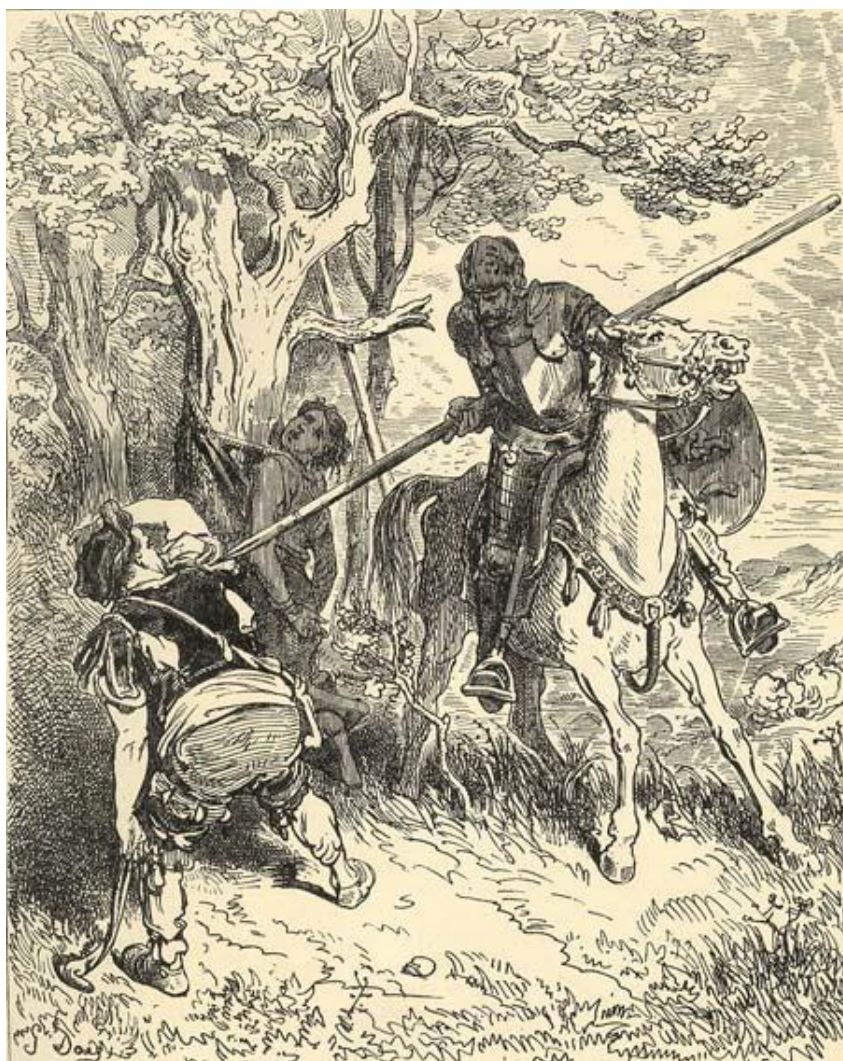
Zemnieks, ieraudzījis pār sevi apbruņotu vīru, kas vicināja šķēpu gar viņa seju, nodomāja, ka viņam pienācis gals, un lēnīgā balsī atbildēja:

– Seņor bruņinieks, šis zēns, ko es pārmācu, ir mans kalps, kas apsargā manu aitu baru šai apkārtnē, bet viņš ir tik nolaidīgs, ka man katru dienu pazūd pa aitu. Es viņu sodu par nolaidību vai ļaunprātību, bet viņš saka, ka es to darot aiz skopuma, lai nemaksātu tam algu, cik pienākas, taču zvēru pie dieva un savas dvēseles, ka viņš melo.

– Jūs melojat pat manā priekšā, rupjais nelietī! – iesaucās dons Kihots. – Zvēru pie saules, kas mūs apspīd, ka šai pašā brīdī noduršu jūs ar šķēpu. Samaksājiet viņam tūlīt bez vārda runas, ja ne – zvēru pie visvaldītāja dieva, ka jūs iznīcināšu un nobeigšu šai pašā mirklī. Tūlīt raisiet viņu vaļā!

Zemnieks nodūra galvu un, ne vārda nebilzdams, atraisīja savu kalpu, kuram dons Kihots vaicāja, cik viņa kungs tam parādā. Tas atbildēja, ka tam pienākoties alga par deviņiem mēnešiem, pa septiņi reāli mēnesī. Dons Kihots sarēķināja, ka iznākot pavisam sešdesmit trīs reāli, un pavēlēja zemniekam tūlīt vilkt laukā maku un samaksāt, ja tas negribot mirt no viņa rokas. Bailīgais nelietis atbildēja,

zvērēdams pie nāves briesmām, kurās pašreiz atrodoties, un atsaukdami uz savu iepriekšējo zvērestu (kaut gan viņš vēl neko nebija zvērējis), ka parāds neesot tik liels, jo esot jāņem vērā un jāatskaita trīs pāri zābaku, ko viņš ganam esot iedevis, un viens reāls par divreizēju asins nolaišanu zēna slimības laikā.

Zvēru pie saules, kas mūs apspīd, ka šai pašā brīdī noduršu jūs ar šķēpu!

– Labi, lai tas būtu tā, – atbildēja dons Kihots, – bet atlaidiet viņam zābaku un asins nolaišanas naudu par sitieniem, ko viņš bez vainas no jums saņēmis; ja viņš noplēsis to zābaku ādu, kurus jūs nopirkāt, tad jūs esat saplēsuši viņa miesas ādu, un, ja bārdzinis tam nolaidis asinis, slimam esot, jūs tam nolaižat asinis gluži veselam: tāpēc šai gadījumā jums no viņa nekas nepienākas.

– Bet nelaime ir tāda, seņor bruņinieks, ka man nav klāt naudas: lai Andress nāk man līdz uz māju, kur es viņam samaksāšu visu līdz pēdējam reālam.

– Lai es eju viņam līdz? – iesaucās zēns. – Aizvien sliktāk! Nē, seņor, tas man nenāk ne prātā, jo, palicis vienatnē ar mani, viņš tūlīt man noplēsis ādu kā kādam svētajam Bartolomejam.

– Viņš tā nedarīs, – atbildēja dons Kihots, – pietiek ar manu pavēli, lai tas manus vārdus ievērotu, un, ja viņš man to apzvērēs pie tā bruņinieku ordeņa likuma, kuram tas padots, es viņu palaidīšu brīvībā un galvoju, ka viņš tev samaksās.

– Apdomājiet, žēlīgais seņor, ko jūs runājat, – sacīja zēns, – jo šis mans saimnieks nav bruņinieks un nevienā bruņinieku ordenī nav uzņemts, viņš ir bagātais Huans Aldudo no Kintanaras apkaimes.

– Tas nav svarīgi, – atbildēja dons Kihots, – arī Aldudo var būt bruņinieki, jo vairāk tāpēc, ka mēs visi esam savu darbu bērni.

– Tas ir taisnība, – teica Andress, – bet kādu darbu bērns ir mans saimnieks, ja viņš noliedz manu algu, manus sviedrus un manu darbu?

– Es tos nenoliedzu, brāli Andres, – atbildēja zemnieks, – un, ja tev labpatiktos nākt man līdz, tad zvēru pie visiem bruņinieku ordeņiem pasaulē, ka samaksāšu tev, kā jau teicu, reālu pēc reāla un pat ar vīraku apkvēpinātus.

– Par apkvēpināšanu jums paldies, – teica dons Kihots, – izmaksājiet algu vienkārši reālos, es ar to būšu apmierināts; un pielūkojiet, ka izpildāt visu tā, kā esat zvērējis, citādi zvēru jums ar tādu pašu zvērestu, ka atgriezšos, lai jūs uzmeklētu un sodītu, un es jūs atradīšu visur, pat ja jūs būtu noslēpies kā ķirzaka. Un, ja jūs vēlaties zināt, kas jums to pavēl, lai jūs to patiesi izpildītu, tad ziniet, ka es esmu drošsirdīgais dons Kihots no Lamančas, netaisnību un pārestību atriebējs; palieciet sveiki un neaizmirstiet, ko esat apsolījis un zvērējis, paturot vērā piedraudēto sodu!

To teicis, viņš iespieda Rosinantem piešus sānos un ātri no tiem attālinājās. Zemnieks viņam sekoja ar acīm un, redzēdams, ka tas izjājis cauri birzei un vairs nebija saskatāms, piegāja klāt savam kalpam Andresam un teica:

– Nāc šurp, mans dēls, jo es gribu samaksāt, ko tev esmu parādā, kā to man pavēlēja pārestību atriebējs.

– Goda vārds, – teica Andress, – jūsu žēlastībai jāizpilda tas, ko pavēlēja labais bruņinieks, lai viņš dzīvo tūkstoš gadu – šis drošsirdīgais un taisnais soģis, un, ja jūs man nesamaksāsit, tad zvēru pie svētā Roka, ka viņš atgriezīsies un izdarīs to, ko solīja.

– Arī es to zvēru, – atteica zemnieks, – bet mīlu tevi tik ļoti, ka gribu palielināt parādu, lai pieaugtu samaksa.

Un, sagrābis zēnu pie rokas, viņš to atkal piesēja pie ozola un sita tik ilgi, līdz tas gandrīz pamira.

– Sauciet nu, seņor Andres, – teica zemnieks, – pārestību atriebēju, jūs redzēsiet, ka viņš šo pārestību neatriebs, lai gan man šķiet, ka neesmu jums vēl pietiekami pārestības nodarījis, jo man ir liela vēlēšanās jums dzīvam novilkt ādu, no kā jūs tik ļoti baidījāties.

Bet beidzot viņš to atraisīja un atļāva viņam iet meklēt soģi, lai tas izpildītu savu spriedumu. Andress aizgāja sadrūmis, zvērēdams, ka uzmeklēs Lamančas drošsirdīgo donu Kihotu un izstāstīs viņam visos sīkumos notikušo un ka tas piespiedīs saimnieku atmaksāt viņam septiņkārtīgi; tomēr viņš aizgāja raudādams, bet viņa saimnieks palika smiedamies. Šādā veidā bija pārestību izlīdzinājis drošsirdīgais dons Kihots, kas, ārkārtīgi sajūsmināts par notikušo, domāja, ka visai laimīgi un cildeni iesācis savas bruņinieka gaitas, un, ļoti apmierināts pats ar sevi, jāja uz savu ciematu, runādams pusbalsī:

– Tu tiešām vari saukties laimīgākā no visām sievietēm, kas tagad dzīvo uz zemes, tu skaistākā starp skaistākajām, daiļā Tobosas Dulsineja, jo liktenis tev lēmis turēt savā kalpībā, pakļaujot savai gribai un vēlmēm, tik drosmīgu un slavenu bruņinieku, kāds ir un būs Lamančas dons Kihots, kas, kā to visa pasaule zina, tikko vakar iesvētīts bruņinieka kārtā un šodien jau izlīdzinājis lielāko ļaunumu un pārestību, ko radījuši netaisnīgums un cietsirdība, šodien viņš izrāva pātāgu no kāda nežēlīga ļaundara rokām, kas netaisnīgi pēra nevarīgu bērnu.

Šai brīdī viņš tuvojās vietai, kur krustojās četri ceļi, un tūlīt viņam ienāca prātā, ka klaiņojošie bruņinieki mēdz krustceļos apstāties un pārdomāt, kādu ceļu tiem izvēlēties; sekodams viņu piemēram, viņš kādu laiku palika uz vietas un, krietni pārdomājis, palaida vaļā Rosinantes pavadas, pakļaudams savu gribu zirga gribai, kas, ļaudamies savai pirmajai tieksmei, – izvēlējās ceļu uz savu stalli. Nojājis gandrīz divas jūdzes, dons Kihots ieraudzīja lielu ļaužu baru; kā viņš vēlāk uzzināja, tie bija Toledas tirgotāji, kas devās uz Mursiju iepirkt zīdu. Viņi bija seši un jāja, pacēlušī savus saulesargus; viņus pavadīja četri kalpi jāšus un trīs mūļu dzinēji kājām.

Tos iztālēm ieraudzījis, dons Kihots tūlīt iedomājās, ka viņam būs jauns piedzīvojums, un, lai atdarinātu, cik iespējams, savās grāmatās lasīto, viņam šķita tuvojamijs īstais brīdis izdarīt vienu no nodomātajiem darbiem. Un viņš ar drosmīgu un lepnu izskatu stingri saslējās kāpšļos, ciešāk satvēra šķēpu, pacēla vairogu sev pie krūtīm un apstājās ceļa vidū, sagaidīdams klaiņojošos bruņiniekus, jo par tādiem viņš uzskatīja tirgotājus; un, kad tie bija jau tik tuvu, ka varēja viens otru redzēt un dzirdēt, dons Kihots pacēla balsi un ar augstprātīgu izteiksmi sacīja:

– Jūs visi paliksiet šeit stāvam, kamēr atzīsiet, ka pasaulē nav skaistākas jaunavas par Lamančas ķezarieni, par nesalīdzināmo Tobosas Dulsineju.

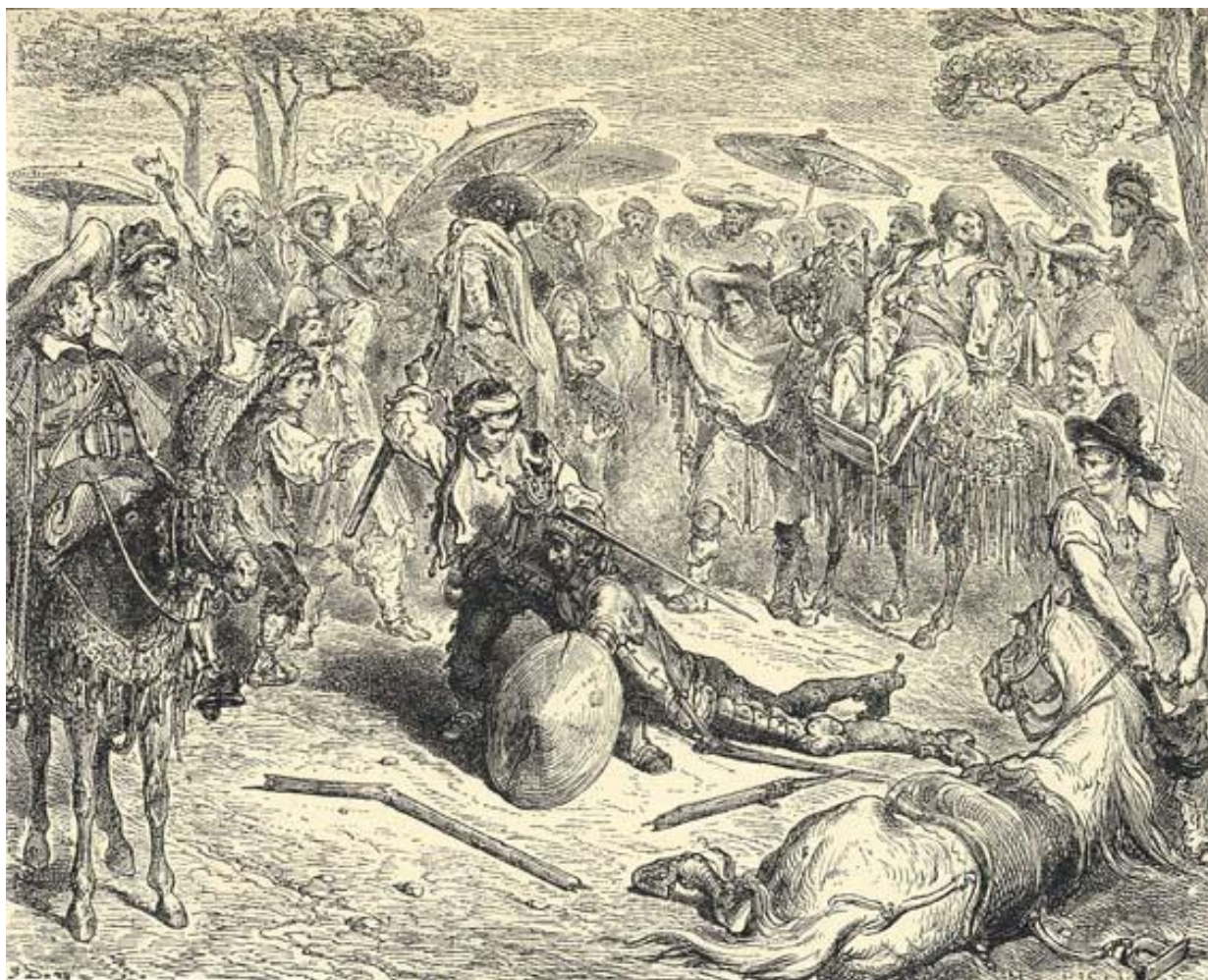
Dzirdēdami tādus vārdus un redzēdami dīvaino cilvēku, kas tos izrunāja, tirgotāji apstājās; pēc šiem vārdiem un svešinieka izskata viņi noprata, ka tas ir ārprātīgs, bet vēlējās piesardzīgi noskaidrot, kāpēc viņš prasa no tiem šādu atzinumu, un viens no tirgotājiem, kas bija mazliet zobgalis un ļoti asprātīgs, viņam teica:

– Seņor bruņinieks, mēs nepazīstam šo labo seņoru, par kuru jūs runājat, parādiet mums viņu, un, ja tā tiešām būs tik skaista, kā jūs apgalvojat, mēs labprāt un nepiespiesti atzīsim patiesību, kuru jūs no mums prasāt.

– Ja es jums viņu parādīšu, – iebilda dons Kihots, – kāds nopelns jums būs atzīt tik acīm redzamu patiesību? Svarīgi ir, lai, viņu neredzējuši, jūs viņas skaistumam ticētu, to atzītu, apliecinātu, apzvērētu un aizstāvētu; ja ne, tad es jūs izaicinu kaujā, nekaunīgi un augstprātīgi ļaudis, stājieties man pretim viens pēc otra, kā to pavēl bruņniecības noteikumi, vai arī uzbrūciet visi reizē, kā tas parasts pie jums līdzīgiem nejēdzīgiem salašņām, es jūs sagaidu un ticu taisnībai, kas ir manā pusē.

– Seņor bruņinieks, – atbildēja tirgotājs, – es lūdzu jūsu žēlastību visu šo klātesošo prinču vārdā, lai mēs neapgrūtinātu savu sirdsapziņu, atzīdami kaut ko, ko nekad neesam ne redzējuši, ne dzirdējuši, un varbūt tādējādi nenodarītu pāri Alkarijas un Estremaduras ķeizariem un karalienēm, tad prasām, lai jūsu žēlastība parādītu mums kādu šās seņoras ģīmetni, ja arī tā būtu tikai kviešu grauda lielumā, jo pēc viena dzīpara var spriest par visu kamolu, un, ja mēs būsim droši un pārliecināti, tad arī jūsu žēlastība būs apmierināts un gandarīts. Man šķiet, mēs jau tagad esam tik ļoti viņas pusē, ka pat tad, ja ģīmetnē viņai viena acs izrādītos greiza un no otras izplūstu cinobrs un sērs, mēs tomēr, lai izpatiktu jūsu žēlastībai, teiksim tai par labu visu, ko jūs vēlaties.

– Nekas tāds no viņas neizplūst, nekrietnais nelieti, – atbildēja dons Kihots, iedegdamies dusmās, – nekas neizplūst, es saku, kā vien ambra un muskuss, un viņa nav ne greiza, ne kupraina, bet taisnāka par Gvadaramas vārpstu; taču jūs man samaksāsi par lielajiem zaimiem, ko izteicāt par manas seņoras nesalīdzināmo skaistumu.

Bet mūļu dzinējs aizrāviens gribēja spēli novest līdz galam.

To teikdams, viņš ar noliektu šķēpu metās tik āprātīgās dusmās uz runātāju, ka pārdošajam tirgotājam būtu klājies plāni, ja laimīgā kārtā Rosinante ceļa vidū nebūtu klupis un pakritis. Zirgs pakrita, un viņa kungs aizvēlās pa lauku labu gabalu sānis; tas gan gribēja piecelties, bet nekādi nevarēja

– tik ļoti viņu traucēja šķēps, vairogs, pieši, bruņu cepure un viss viņa senlaicīgā apbruņojuma smagums. Velti pūlēdamies piecelties, viņš joprojām runāja:

– Nebēdziet, glēvuli! Pagaidiet, nožēlojamais vergu dzimums! Tā nav mana vaina, ka guļu te garšļaukus zemē, bet gan mana zirga vaina.

Viens no mūļu dzinējiem, kas nebija visai labsirdīgs, izdzirdējis nabaga pakritušo runājam tik izaicinošus vārdus un nevarēdams tos paciest, nolēma tam atbildēt ar belzienu pa ribām. Piesteidzies tam klāt, viņš sagrāba tā šķēpu un, salauzis to gabalos, sāka ar vienu no tiem tā daudz donu Kihotu, ka par spīti viņa bruņām samala viņu miltos. Tirgotāji sauca, lai viņš tik daudz nesitot bruņinieku un liekot viņu mierā, bet mūļu dzinējs aizrāvēs gribēja spēli novest līdz galam un izgāzt visas savas dusmas; arī atlikušos šķēpa gabalus viņš sadauzīja pret nelaimīgo pakritušo varoni, kurš pat zem sitienu krusas, kas gāzās pār viņu, necieta klusu, bet izkliedza draudus debesīm, zemei un tiem, kas tam šķita ļaundari.

Beidzot mūļu dzinējs pagura, un tirgotāji turpināja savu ceļu, visu laiku runādami par nabaga sadauzīto bruņinieku. Tas, redzēdams, ka palicis viens, no jauna sakustējās, lai izmēģinātu, vai varēs piecelties; bet, ja viņš to nespēja tad, kad bija sveiks un vesels, kā viņš to būtu iespējis, līdz nāvei sadauzīts? Un tomēr viņš sev vēl šķita laimīgs, domādams, ka šādas nelaimes parasti gadās klaiņojošiem bruņiniekiem, turklāt viņš visu vainu uzvēla savam zirgam; piecelties viņš nespēja, tik ļoti tam sāpēja viss ķermenis.

V nodaļa

kurā turpinās stāsts par mūsu bruņinieka nelaimi.

Sajuzdams, ka tiešām nespēj pakustēties, viņš nolēma ķerties pie sava parastā līdzekļa, proti: atcerēties kādu vietu no savām grāmatām, un viņa ārprāts tam izsauca atmiņā notikumu ar Balduinu un Mantujas marķīzu,⁵⁰ kad Karloto bija ievainoto Balduinu atstājis kalnos: šis stāsts bija ļoti pazīstams bērniem, nebija gluži svešs jaunekļiem, un to cienīja veci ļaudis, kas tam pat ticēja, un tomēr šis stāsts nebija patiesāks par Muhameda brīnumiem. Donam Kihotam šķita, ka tajā attēlotie notikumi pilnīgi atbilst viņa pašreizējam stāvoklim; un, dziļi saviļņots, viņš sāka valstīties pa zemi un, vāji dvašodams, skandēja vārdus, ko it kā teicis ievainotais meža bruņinieks:

Kur tu esi, seņora mana,
Vai zini sāpes, ko ciešu es?
Jeb vai mani tev mīlēt gana
Un tu viltu sev sirdī nes?

Un viņš turpināja skandēt romanci līdz šādām vārsēm:

Ai cēlais marķīz no Mantujas,
Mans seņor un mans tēvocis!

Liktenim labpatikās, ka tam, runājot šīs vārses, garām gāja kāds zemnieks no viņa ciemata, viņa kaimiņš, kas bija aizvedis kviešus uz dzirnavām; tas, redzēdams zemē pakritušo cilvēku, pienāca tam klāt un vaicāja, no kurienes viņš esot un kas viņam vainas, ja tas tik žēlabaini vaidot. Dons Kihots, protams, iedomājās, ka tas ir Mantujas marķīzs, viņa tēvocis, un tāpēc neatbildēja viņam neko citu, kā vien turpināja skandēt savu romanci un tādā veidā pastāstīja par savām nelaimēm un par ķeizara dēla mīlu pret tā sievu, tieši kā to apdzied romance.

Zemnieks izbrīnījies noklausījās šos murgojumus, tad noņēma tam bruņu cepures aizlaidni, ko sitieni bija salauzuši gabalos, un noslaucīja viņa putekļiem apklāto seju; to noīrējies, zemnieks tūlīt viņu pazina un iesaucās:

– Seņor Kihana, – tā viņu sauca, kamēr vēl bija pie pilna saprāta un no miermīlīga idalgo nebija vēl pārvērties par klaiņojošu bruņinieku, – kas jūs novedis šādā stāvoklī?

⁵⁰ *Notikums ar Balduinu un Mantujas marķīzu.* – Mantujas marķīzs, medībās atpalcis no saviem pavadoņiem, mežā atrod Balduinu, ko nāvīgi ievainojis Kārļa Lielā dēls Karloto. Marķīzs ar zvērestu apsolās neatgriezties pilsētā un nenolikt ieročus ne dienu, ne nakti, kamēr nebūs atriebies Balduina slepkavam.

Kur tu esi, seņora mana, Vai zini sāpes, ko ciešu es?

Bet dons Kihots uz visiem jautājumiem atbildēja ar savu romanci. To redzēdams, krietnais zemnieks ļoti rūpīgi noņēma tam krūšu un plecu bruņas, lai pārliecinātos, vai viņš nav ievainots, bet neatrada ne asiņu, ne ievainojumu. Tad viņš to pacēla no zemes un ar lielām pūlēm uzsēdināja uz sava ēzeļa, jo tas viņam šķita rāmāks jājamlops. Savācis visus ieročus, pat salauztā šķēpa gabalus, viņš tos piesēja pie Rosinantes segliem, satvēra zirga un ēzeļa pavadas un devās uz sava ciemata pusi, pārdomādams tos murgojumus, ko bija sarunājis dons Kihots; bet arī dons Kihots bija kļuvis domīgs, jo pavisam saberzts un sadauzīts viņš ar pūlēm noturējās ēzelim mugurā un šad tad raidīja nopūtas pret debesīm; tas pamudināja zemnieku atkal apjautāties, kas viņam vainas, bet pats nelabais bruņiniekam modināja atmiņā stāstus, kas atgādināja viņa paša piedzīvojumus, un, aizmirsis Balduinu, viņš atcerējās mauru Abindaraesu,⁵¹ kuru Antekeras pilskungs Rodrigo de Narvaess⁵² bija sagūstījis un atvedis savā pilī. Un, kad zemnieks atkal apjautājās, kā viņš jūtosies un kas tam sāpot, viņš tam atbildēja ar tiem pašiem vārdiem un izteicieniem, ar kādiem sagūstītais Abenserahe⁵³ bija atbildējis Rodrigo de Narvaesam, tādā pašā veidā, kā dons Kihots to bija lasījis Horhes de Montemajora «Dianā», kur šis notikums aprakstīts; viņš to tik veikli pielāgoja sev, ka zemnieks domās raidīja pie velna visus šos blēņu stāstus, no kuriem viņš saprata, ka viņa kaimiņš sajucis prātā, un paātrināja soļus, lai ātrāk nokļūtu ciematā un atbrīvotos no garlaicības, ko viņā radīja dona Kihota garā runa. To nobeidgams, bruņiniekš teica:

⁵¹ *Abindaraess*. – Par Abindaraesu un Harifu pastāstīts kāda novelē, ko Horhe de Montemajors (16. gadsimta vidū) iepinis savā romānā «Diāna».

⁵² *Rodrigo de Narvaess* – pirmais alkaidis (komandants) Antekeras pilsētā, kad spānieši to 1410. gadā bija atkarājuši mauriem.

⁵³ *Abenserahe* – kādas ievērojamas mauru dzimtas nosaukums; dzīvoja Granadā. Pie šīs dzimtas piederēja minētais Abindaraess.

– Tagad ziniet, jūsu žēlastība don Rodrigo de Narvaes, ka skaistā Harifa, par kuru runāju, tagad ir daiļā Tobosas Dulsineja, kuras dēļ esmu veicis, joprojām veicu un vēl veikšu visslavenākos bruņinieku varoņdarbus, kādi pasaulē nav redzēti, kādus neredz un vairs neredzēs.

Tad zemnieks atbildēja:

– Saprotiet, žēlīgais seņor, ka es, nabaga grēcinieks, neesmu ne dons Rodrigo de Narvaess, ne Mantujas marķīzs, bet esmu Pedro Alonso, jūsu kaimiņš, un jūsu žēlastība nav ne Balduins, ne Abindaraess, bet godājamais idalgo seņors Kihana.

– Es zinu, kas es esmu, – atbildēja dons Kihots, – un ka es varētu būt ne tikai tie, kurus minēju, bet varētu aizvietot visus Divpadsmit Francijas Pērus⁵⁴ un Deviņus Slavas vīrus⁵⁵, jo visi tie varoņdarbi, ko viņi paveikuši kopā un katrs atsevišķi, nevar nekādi līdzināties manējiem.

Viņi pievakarē tuvojās ciematam

Šādi un līdzīgi sarunādamies, viņi pievakarē tuvojās ciematam; bet zemnieks gribēja nogaidīt, līdz iestāsies tumsa, lai neviens neredzētu sadauzīto idalgo tik bēdīgā izskatā jājam uz ēzeļa. Kad bija

⁵⁴ *Divpadsmit Francijas Pēri* – viduslaiku bruņinieku poēmās minētie Kārļa Lielā svītas divpadsmit paladīni.

⁵⁵ *Deviņi Slavas Vīri*. – Par tādiem tika dēvēti trīs ebreji: Josua, Dāvids, Jūda Makabejs; trīs pagāni: Hektors, Maķedonijas Aleksandrs, Jūlijs Cēzars; trīs kristītie: karalis Arturs, Kārlis Lielais un Bujonas Gotfrīds.

pienācis gaidītais brīdis, viņš ienāca ciematā un devās uz dona Kihota māju, kur valdīja vispārīgs satraukums, jo bija ieradušies ciemata priesteris un bārdzini, abi lieli dona Kihota draugi, kuriem viņa saimniece pilnā balsī stāstīja:

– Ko jūs teiksiet, žēlīgais seņor licenciāt⁵⁶ Pero Perēs (tā sauca priesteri), par mana seņora nelaimi? Ir jau trīs dienas, kopš viņš pazudis līdz ar zirgu, vairogu, šķēpu un bruņām. Es nelaimīgā! Tagad saprotu, – un tā ir tikpat skaidra patiesība kā tā, ka esmu dzimusi, lai mirtu, – ka šīs sasadītās bruņinieku grāmatas, kuras viņš tik ārkārtīgi daudz lasīja, viņam sajaukušas prātu; tagad atceros, ka dzirdēju viņu vairākkārt izsakām vēlēšanos pašam kļūt par klaiņojošu bruņinieku un doties pasaulē meklēt piedzīvojumus. Lai sātans un Baraba parauj šādas grāmatas, kas pazudinājušas vissmalkāko saprātu visā Lamančā!

Māsasmeita teica to pašu un vēl piebilda:

– Ziniet, seņor meistar Nikolas (tā sauca bārdzini), ka dažreiz seņors tēvocis divas diennaktis no vietas lasīja šīs nelāgās piedzīvojumu grāmatas, beidzot nometa grāmatu, satvēra rokā šķēpu un sāka durstīt sienas, un, kad ļoti pagura, teica, ka esot nogalinājis četrus milžus torņu lielumā, un savus noguruma sviedrus dēvēja par asinīm, kas plūstot no kaujā iegūtajām brūcēm, tad izdzēra lielu kausu svaiga ūdens, atspirga un nomierinājās, teikdams, ka šis ūdens esot kāds ļoti dārgs dzēriens, ko tam atnesis gudrais Eskife – liels burvis un viņa draugs. Bet esmu vainīga pie visa, jo neziņoju jums, žēlīgie seņori, par sava seņora tēvoča neprātībām, lai jūs viņam palīdzētu un neļautu aiziet tik tālu, cik viņš tagad aizgājis, – jūs būtu sadedzinājuši šīs bezdievīgās grāmatas, kuru viņam ir tik daudz un kuras visas pelnījušas ķecerības sārta.

– Es saku to pašu, – teica priesteris, – un apsolu jums, ka nepaies ne diena, kad sarīkosim publisku autodafē un iemetīsim tās ugunī, lai tās šo grāmatu lasītājus nepamudinātu darīt to, ko tagad dara mūsu labais draugs.

Visu to noklausījās zemnieks un dons Kihots, un zemnieks, tagad pilnīgi pārliecinājies par sava kaimiņa kaiti, sāka skaļi saukt:

– Atveriet durvis, jūsu labdzimtības, seņoram Balduinam un seņoram Mantujas marķīzam, kas nāk smagi ievainots, un seņoram mauram Abindaraesam, ko sagūstītu ved drosmīgais Rodrigo de Narvaess, Antekeras pilskungs.

Dzirdot šo saucienu, visi izskrēja laukā, un, tā kā vīrieši pazina savu draugu, bet sievietes savu kungu un tēvoci, kas vēl sēdēja uz ēzeļa, nespēdams nokāpt, tad visi steidzās viņu apskaut. Viņš sacīja:

– Pagaidiet, esmu smagi ievainots sava zirga vainas dēļ; aiznesiet mani gultā un, ja iespējams, ataiciniet gudro Urgandu, lai tā dziedinātu un pārsietu manas brūces!

– Redziet, kāda nelaime, – iesaucās saimniece, – vai mana sirds man neteica, ar kādu kāju klibo mans kungs! Kāpiet vien zemē, jūsu žēlastība, mēs jūs pratīsim izdziedināt šeit arī bez šīs Urķenes. Lai simtkārt nolādētas ir bruņniecības grāmatas, kas tik tālu novedušas jūsu žēlastību!

Tad tie ienesa viņu gultā, gribēja apskatīt un pārsiet viņa brūces, taču nevienu neatrada, bet viņš teica, ka ticis viscaur sadragāts, kad nogāzies ar savu zirgu Rosinanti cīņā pret desmit milžiem, visbriesmīgākajiem un pārdrošākajiem, kādi vien atrodami uz zemes.

– Tā, tā, – sacīja priesteris, – arī milži piedalās šai spēlē? Dievs sodi, ja es tos nesadedzināšu rīt, pirms iestāsies nakts!

Viņi sāka iztaujāt donu Kihotu, bet tas negribēja atbildēt, tikai prasīja, lai dodot tam paēst un ļaujot izgulēties, kas viņam tagad esot vissvarīgākais. Viņa vēlēšanos izpildīja un sīki iztaujāja zemnieku par to, kā viņš atradis donu Kihotu. Tas visu pastāstīja, arī blēņas, kuras bruņinieks bija runājis satikšanās brīdī un atceļā, tādēļ licenciātam radās vēl lielāka vēlēšanās izpildīt savu nodomu. Otrā dienā viņš aizgāja pie sava drauga – bārdziņa Nikolasa un kopā ar viņu devās uz dona Kihota māju.

⁵⁶ *Licenciāts* – persona, kas ieguvusi diplomu par universitātes beigšanu.

VI nodaļa

Par lielo un jautro apskati, ko priesteris un bārdzinis izdarīja mūsu atjautīgā idalgo bibliotēkā.

Viņš vēl aizvien gulēja. Priesteris palūdza māsasmeitai tās istabas atslēgas, kurā glabājās grāmatas – visa ļaunuma cēlonis, un viņa tās tiem visai labprāt iedeva; visi saimnieces pavadībā iegāja istabā un tur atrada vairāk nekā simt lielu grāmatu ļoti labos iesējumos un citas mazākas grāmatas; tās ieraudzījusi, saimniece steidzīgi izgāja no istabas un tūlīt atgriezās, nesdama trauku ar svētītu ūdeni un slacekli, sacīdama:

– Lūdzu, jūsu žēlastība seņor licenciāt, aplaciniet šo istabu, lai kāds no tiem daudzajiem burvjiem, kas mīt šajās grāmatās, arī mūs neapbur, atriebdamies par to, ka gribam tos izdeldēt no pasaules!

Licenciāts pasmējās par saimnieces vientiesību un lūdza bārdzini viņam pasniegt grāmatas citu pēc citas, lai pārbaudītu to saturu, jo varēja atrasties dažas, kas nebūtu pelnījušas uguns sodu.

– Nē, – teica māsasmeita, – neviena no tām nepelna piedošanas, jo tās visas ir ļaundares: vislabākais būtu tās izsviest pa logu pagalmā, samest kaudzē un pielaiest tām uguni, un, ja tā ne, tad aiznesīsim tās lopu aplokā un sakursim sārta tur, – tad mūs netraucēs dūmi.

To pašu sacīja saimniece: viņas abas vēlējās šo nevainīgo grāmatu nāvi; bet priesteris uzstāja, ka vispirms esot jāizlasa grāmatu virsraksti.

Pirmais, ko viņam meistars Nikolass ielika rokās, bija «*Gallijas Amadiss četrās daļās*»; priesteris teica:

– Tā ir zīmīga sagādīšanās, jo esmu dzirdējis, ka tā esot pirmā bruņinieku grāmata, kas iespiesta Spānijā, visu šādu grāmatu pirmsākums un avots, un man liekas, ka šādas ļaundabīgas sektes pamatlicēja bez žēlastības sodāma ar sadedzināšanu.

– Nē, seņor, – teica bārdzinis, – esmu dzirdējis, ka tā esot labākā grāmata no visām, kas sarakstītas šai žanrā, un kā sava veida retums tā būtu jāapzēlo.

– Jums taisnība, – sacīja priesteris, – šā iemesla dēļ pagaidām dāvāsim tai dzīvību. Apskatīsim otro, kas tai stāv blakus!

– To sauc «*Esplandiana varoņdarbi*»⁵⁷, – sacīja bārdzinis, – stāsts par Gallijas Amadisa likumīgo dēlu.

– Patiesību sakot, – teica priesteris, – tēva nopelnus nevar attiecināt uz dēlu: ņemiet to, seņora saimniece, atveriet logu un izsviediet sētā, lai tā rada pamatu tai grāmatu kaudzei, kuru metīsim sētā!

Saimniece to darīja ar lielu labpatiku, un labais Esplandians izlidoja sētā, lai tur pacietīgi gaidītu uguni, kas tam draudēja.

– Nākošo! – teica priesteris.

– Tagad nāk «*Grieķijas Amadiss*»⁵⁸, – sacīja bārdzinis, – man liekas, ka šai plauktā ir sakopotī visi Amadisa ciltij piederīgie.

⁵⁷ «*Esplandiana varoņdarbi*» – bruņinieku romāns par Gallijas Amadisa dēla Esplandiana varoņdarbiem, iznācis 1510. gadā.

⁵⁸ «*Grieķijas Amadiss*» – bruņinieku romāns, iznācis 1542. gadā, dažkārt apzīmēts par Gallijas Amadisa devīto grāmatu.

– Lai tie visi dodas sētā, – teica priesteris, – par to, ka varu sadedzināt karalieni Pintikinestru un ganu Darinelu ar viņa eklogām un visiem viņa autora velnišķīgi sačokurotajiem prātojumiem, esmu ar mieru sadedzināt pats savu miesīgo tēvu, ja viņš man parādītos klaiņojoša bruņinieka izskatā.

– Tāpat domāju arī es, – teica bārdzīnis.

– Un arī es, – piebilda māsasmeita.

– Ja tas ir tā, – teica saimniece, – dodiet tik šurp, lai izmetu visus sētā!

Saņēmusi krietnu daudzumu grāmatu, viņa tās, taupīdama kāpnes, izsvieda laukā pa logu.

– Kas ir šis brangais sējums? – vaicāja priesteris.

– Tas ir «*Lauras dons Olivants*», – atbildēja bārdzīnis.

– Šās grāmatas autors, – sacīja priesteris, – ir tas pats, kas sacerējis «*Puķu dārzu*», un, atklāti sakot, es nezinu, kura no abām grāmatām ir patiesāka vai, pareizāk sakot, – mazāk melīga; es tikai varu teikt: šī grāmata dosies sētā savas muļķības un iedomības dēļ.

– Nākošā ir «*Irkanijas Florismarts*»⁵⁹, – sacīja bārdzīnis.

– Tātad šeit ir arī seņors Florismarts? – iesaucās priesteris. – Varu apgalvot, ka arī viņš ātri nonāks sētā, neraugoties uz savu dīvaino piedzimšanu un izslavētajiem piedzīvojumiem, kas aprakstīti tik cietā un sausā stilā, ka neko citu nepelna; metiet viņu sētā un vēl šo piedevām, seņora saimniece!

– Ļoti labprāt, mans seņor, – atbildēja viņa un ar lielu prieku izpildīja to, kas viņai tika pavēlēts.

– Šeit ir «*Bruņinieks Platirs*», – teica bārdzīnis.

– Tā ir veca grāmata, – piebilda priesteris, – bet es tanī neatrodu nekā tāda, kas pelnītu žēlastību; lai tā dodas līdz citām bez jebkādam ierunām!

Tā arī notika. Atvēruši nākošo grāmatu, tie ieraudzīja tās virsrakstu: «*Krusta bruņinieks*».

– Šā svētā nosaukuma dēļ varētu šai grāmatai piedot tās vientiesību; bet var tikpat labi teikt, ka aiz krusta slēpjas velns; metīsim to ugunī!

Paņēmis vēl vienu grāmatu, bārdzīnis teica:

– Šeit ir «*Bruņniecības spogulis*»⁶⁰.

– Pazīstu šo cienījamo grāmatu, – sacīja priesteris, – tur darbojas Montalvanas seņors Reinaldoss ar saviem draugiem un biedriem, kas ir lielāki blēži par Kako, un Divpadsmit Francijas Pēri ar savu patiesīgo vēsturnieku Tirpenu⁶¹; patiesību sakot, es gribētu tos sodīt tikai ar mūžīgu izraidīšanu, jo tie ierosinājuši Mateo Bojardo⁶² slaveno sacerējumu, no kura savukārt ņēmis metus savai poēmai kristīgais dzejnieks Lodoviko Ariosto; un, ja es šo pēdējo atradīšu šeit un ja izrādīsies, ka viņš nerunā savas tautas valodā, tad es nejutīšu pret viņu nekādu cieņu, bet, ja viņš runā savā dzimtajā valodā, tad uzlikšu grāmatu sev uz galvas.⁶³

– Man viņš ir itāliešu valodā, – teica bārdzīnis, – bet es to nesaprotu.

– Ir labi, ka jūs to nesaprotat, – atbildēja priesteris, – mēs to piedotu arī seņoram kapteinim, jo tad tas nebūtu Ariosto pārtulkojis Spānijā un padarījis viņu par kastīlieti; tā viņa darbs zaudējis daudz no savas dabiskās vērtības, un to pašu izdarīs visi tie, kas gribēs pārtulkot dzejas grāmatas citā valodā, ar visām savām pūlēm un veiklību tie nekad neaizsniegs to pilnību, kas šiem darbiem piemīt viņu pirmreizējā piedzimšanā. Vārdu sakot, šī grāmata un visas grāmatas par franču dzīvi, kuras šeit atradīsim, jāiemet izžuvušā akā, un lai tās tur guļ tik ilgi, kamēr izdomāsim, ko ar tām darīt, atskaitot «*Bernardo del Karpio*», kas te kaut kur slēpjas, un vēl vienu grāmatu, sauktu «*Ronsevala*», – ja tās nokļūs manās rokās, es tās tūdaļ nodošu saimnieces rokās, un viņa tās bez žēlastības iemetīs uguns skavās.

⁵⁹ «*Irkanijas Florismarts*» – bruņinieku romāns, ko sarakstījis Melčors Ortega (1556. g.). Romānā «Dons Kihots» Florismarts dažkārt dēvēts par Felismartu. **V.E.:** Tā laikam ir zīmīga Servantesa ņirgāšanās, liekot donam Kihotam jaukt šos vārdus. Vārds «Florismarts» acīmredzot nozīmē «Ziedošais (ziedu) marts», bet vārds «Felismarts» – «Kaķu marts» (marta kaķi, viņu gaudošana utt.).

⁶⁰ «*Bruņniecības spogulis*» – romāns, kas iznācis 1586. gadā; tur attēloti grāfa Rolanda, Montalvanas Reinaldosa un citu slaveno bruņinieku varoņdarbi.

⁶¹ *Patiesīgais vēsturnieks Tirpens* – Reimsas arhibīskaps, kam piedēvē latīņu valodā uzrakstītu «Arhibīskapa Tirpena hroniku», kurā attēloti Kārļa Lielā un Rolanda leģendārie varoņdarbi Spānijā. Ronsevalas kaujas aculiecinieks.

⁶² *Mateo Bojardo* (1434–1494) – itāliešu rakstnieks, poēmas «*Jemilējies Rolands*» autors. Poēmas sižetu vēlāk izmantoja Lodoviko Ariosto savā poēmā «*Trakojošais Rolands*».

⁶³ *Tad uzlikšu grāmatu sev uz galvas* – cieņas izpausme pret grāmatu. Arī svinīgos gadījumos, saņemot karaļa vai pāvesta diplomus, pēdējos mēdza uzlikt sev uz galvas.

Bārdzinis tam piekrita un atzina šo rīcību par labu un ļoti lietderīgu, jo zināja, ka priesteris ir tik krietns kristietis un tik liels patiesības draugs, ka nekādi pasaules labumi to nepiespiestu runāt nepatiesību. Atvēris citu grāmatu, viņš ieraudzīja, ka tā ir «*Olīvas Palmerins*», bet blakus tai atradās «*Anglijas Palmerins*». Izlasījis virsrakstus, licenciāts sacīja:

– Šī Olīva tūdaļ jāsašķaida un jāsadedzina, lai no tās pat pelni nepaliktu, bet šī Anglijas Palma jāuzglabā kā retums un tai jāizgatavo šķirstiņš, līdzīgs tam, ko Aleksandrs atrada starp Darijam atņemtajam mantām, ko viņš paturēja, lai tanī uzglabātu dzejnieka Homēra darbus. Šī grāmata, dārgais seņor, pelna ievērību divu iemeslu dēļ: pirmkārt, tā pati par sevi ir ļoti laba, otrkārt, kā dzird, to esot sarakstījis kāds gudrs Portugāles karalis. Visi piedzīvojumi Miraguardas pilī tur attēloti priekšzīmīgi un ar lielu māku, tās stils ir smalks un skaidrs, sarunas ļoti piemēroti un sapratīgi izteic personu raksturu. Tāpēc, ja jūs tam piekrītat, seņor meistar Nikolas, tad lai šī grāmata un *Gallijas Amadiss* neiekļūst ugunī, bet visas pārējās bez jebkādas tālākas pārbaudes un apskates lai iet bojā.

– Nē, draugs seņor, – atbildēja bārdzinis, – man pašlaik rokās ir slavenais «*Dons Beljaniss*».

– Viņam par šās grāmatas otro, trešo un ceturto daļu, – piebilda priesteris, – vajadzētu iedot mazliet rabarberu caurejai, lai viņu atbrīvotu no pārmērīgas žultainības, turklāt noteikti jāizmet viss, kas attiecas uz Slavias pili, un citas vēl lielākas aplamības, tāpēc atļiksim soda termiņu un, ņemot vērā to, cik viņš labosies, izteiksim žēlīgu vai bargu spriedumu. Pagaidām glabājiet to, draugs, savā mājā, bet nedodiet nevienam lasīt!

– Ar lielāko prieku, – atbildēja bārdzinis.

Un, negribēdams sevi vairāk apgrūtināt ar bruņinieku grāmatu nosaukumu lasīšanu, pavēlēja saimniecei paņemt visus lielos sējumus un izsviest tos sētā.

Tas netika sacīts ne muļķei, ne kurlai, bet sievai, kurai vairāk patika dedzināt grāmatas nekā aust lielu un smalku audeklu, un tāpēc, sagrābusi astoņas grāmatas reizē, viņa tās izsvieda pa logu. Bet, tā kā viņa bija paņēmusi pārāk daudz, viens sējums nokrita pie bārdziņa kājām, kuram iegribējās palūkoties, kā sauc šo grāmatu, un viņš izlasīja: «*Stāsts par slaveno bruņinieku Tirantu Balto*».

– Pasargi dievs, – iesaucās priesteris stiprā balsī, – arī Tirants Baltais ir šeit! Dodiet man to šurp, draugs, jo varu teikt, ka atradu tanī apmierinājuma avotu un neizsmeļamu laika kavēkli. Tur attēloti drošsirdīgais bruņinieks Montalvanas dons Kirieleisons, viņa brālis Montalvanas Tomass un bruņinieks Fonseka, aprakstīta varonīgā Tiranta cīņa ar dogu un jaunavas Plaserdemividas atjautības, atraitnes Reposadas mīlas dēkas un viltības un seņoras ķezarienes mīla pret viņas pāžu Ipolitu. Teikšu jums taisnību, draugs seņor, ka stila ziņā tā ir labākā grāmata pasaulē: bruņinieki tur ēd un guļ, un mirst savās gultās, un raksta testamentus pirms nāves, tie dara vēl daudz ko citu, kas šāda veida grāmatās parasti nav atrodams. Tomēr ar visu to varu jums teikt, ka šās grāmatas sacerētājs, neviena nepiespiests, sarakstījis tur bez vajadzības tik daudz muļķību, ka pelnījis, lai viņu uz visu mūžu notiesātu spaidu darbos galerās. Paņemiet to līdz mājās, izlasiet un pārlicinieties, ka esmu jums sacījis patiesību!

– Lai notiek tā, – atbildēja bārdzinis, – bet ko mēs darīsim ar atlikušajām mazajām grāmatām?

– Šīs grāmatas, – teica priesteris, – acīm redzot ir nevis bruņinieku stāsti, bet dzejas. Uzšķīris vienu, viņš ieraudzīja, ka tā ir Horhes de Montemajora «*Diāna*»⁶⁴, un teica (domādams, ka pārējās grāmatas ir līdzīga satura):

– Šīs grāmatas nav pelnījušas, lai tās sadedzinātu kā pārējas, jo tās nav nodarījušas un arī nenodarīs tādu ļaunumu kā bruņinieku stāsti, tās ir prātīgas un nekaitīgas grāmatas.

– Ak seņor! – teica māsasmeita. – Būtu labāk, ja jūsu žēlastība tās liktu sadedzināt kā pārējās, jo var notikt, ka mans tēvocis, izveseļojies no savas bruņinieka slimības, lasīdams šīs grāmatas, iedomāsies kļūt par ganu un sāks kļīst pa mežiem un pļavām dziedādams un stabulēdams vai, vēl ļaunāk, – gribēs kļūt par dzejnieku, kas, kā saka, esot nedziedināma un lipīga slimība.

– Šai jaunavai ir taisnība, – teica priesteris, – un būtu labi turpmāk novākt mūsu draugam no ceļa šo šķērslī un varbūtējo piedauzības akmeni. Ja runājam par Montemajora *Dianu*, tad, man šķiet, to nevajadzētu sadedzināt, bet tikai izņemt no tās visu, kas attiecas uz gudro Felisiju un apburto ūdeni, un gandrīz visus garākos dzejojumus: atstāsim tai uz labu laimi prozu un godu būt pirmajai starp līdzīgām grāmatām.

– Nākošā, – teica bārdzinis, – ir tā saucamā «*Otrā Diāna*», kuru sarakstījis Salmantino, un vēl viena grāmata ar tādu pašu nosaukumu, kuras autors ir Hils Polo.

⁶⁴ *Montemajora «Diāna»*. – Šim romānam bija liela ietekme pastorālā žanra attīstībā Spānijā, un to vairākkārt atdarināja citi rakstnieki.

– Salmantino Diāna, – atbildēja priesteris, – lai pavada pārējās un palielina notiesāto skaitu sētā, bet Hila Polo *Diāna* jāuzglabā, it kā to būtu sacerējis pats Apolons. Bet tagad pasteigsimies, draugs seņor, jo ir jau vēls.

– Šo grāmatu, – teica bārdzīnis, atvērdams nākošo, – sauc «*Desmit grāmatas par mīlas laimi*», kuras sacerējis sardiniešu dzejnieks Antonio de Lofraso.

– Zvēru pie sava garīdznieka amata, – iesaucās priesteris, – kopš Apolons saucas par Apolonu, mūzas par mūzām un dzejnieki par dzejniekiem, nav sacerēta tik jauka un neprātīga grāmata kā šī, tā ir šai žanrā visvērtīgākais un visretākais sacerējums, kāds jebkad parādījies pasaulē, un, kas to nav lasījis, tas tiešām nav nekad lasījis neko gaumīgu. Dodiet to man šurp, mans draugs, – es par to priecāšos vairāk, nekā ja man uzdāvinātu Florences zīda sutanu.

Viņš ar vislielāko patiku nolika grāmatu sāņus, bet bārdzīnis turpināja, sacīdams:

– Tālāk seko «*Ibērijas gans*», «*Enaresas nimfas*» un «*Atbrīvošanās no greizsirdības maldiem*»⁶⁵.

– Ar tām nekas cits nav darāms, – sacīja priesteris, – kā vien tās jānodod saimnieces pasaulīgajām rokām, bet nevaicāji man, kādēļ, citādi mēs nekad nebeigsim.

– Tagad nāk «*Filidas gans*».

– Tas nav gans, – teica priesteris, – bet ļoti smalkjūtīgs galminieks, – uzglabāsim to kā retu dārgumu!

– Šo biezo sējumu, – turpināja bārdzīnis, – sauc «*Dažādu dzejojumu krātuve*».

– Ja to nebūtu tik daudz, – sacīja priesteris, – mēs tos vairāk cienītu: no šās grāmatas jāizravē un jāizmēž viss mazvērtīgais, kas tur sastopams līdzās augstvērtīgajam. Uzglabāsim to, tāpēc ka tās autors ir mans draugs, un aiz cieņas pret citiem daudz varonīgākiem un diženākiem darbiem, ko viņš sarakstījis.

– Nākošā, – turpināja bārdzīnis, – saucas Lopesa Maldonado «*Dziesmas*».

– Arī šās grāmatas autors, – piebilda priesteris, – ir man liels draugs, un, kad viņš pats dzied savas vārsmas, tās visi klausītāji apbrīno; tās dziedot, viņš ar balss maigumu visus apbur.

Viņa eklogas ir pārak garas, bet laba jau nekad nav par daudz; uzglabāsim šo grāmatu starp izraudzītajām! Bet kas tā par grāmatu tai blakus?

– Migela de Servantesa «*Galateja*»⁶⁶, – atbildēja bārdzīnis.

– Šis Servantess ir jau daudzus gadus mans draugs, un es zinu, ka nelaimēs tam lielāka pieredze nekā dzejā. Tomēr viņa grāmatā ir laba izdoma; viņš dod nelielas cerības, bet neko nenobeidz; gaidīsim apsolīto otro daļu, varbūt viņš labosies un izpelnīsies iecietību, kas tagad tam liegta, bet līdz tam laikam turiet to ieslēgtu savā mājā.

– Ar lielāko prieku, draugs seņor, – atbildēja bārdzīnis. – Un tagad seko visas trīs kopā dona Alonso de Erišlas «*Araukana*»⁶⁷, Kordovas tiesneša Huana Rufo «*Austriada*» un Valensijas dzejnieka Kristovala de Viruesa «*Monserats*»⁶⁸.

– Šīs trīs grāmatas, – sacīja priesteris, – ir labākās, kas spāniešu valodā sarakstītas heroiskā dzejā, un tās var sacensties ar visslavenākajām šā žanra itāliešu grāmatām; saglabāsim tās kā viskrāšņākos spāniešu dzejas dārgumus!

Daudzo grāmatu aplūkošana priesteri nogurdināja, un viņš galu galā pieprasīja, lai visas pārējās grāmatas sadedzinātu bez apskates; bet bārdzīnis turēja rokās vienu atvērtu grāmatu, ko sauca «*Andželikas asaras*».

⁶⁵ «*Ibērijas gans*», «*Enaresas nimfas*», «*Atbrīvošanās no greizsirdības maldiem*» – pastorālie romāni, no kuriem pirmo sacerējis Bernardo de la Vega (1591), otro – Bernardo Gonsales de Bobadiļa (1587), trešo – Bartolomē Lopess de Ensiso (1586).

⁶⁶ *Migela de Servantesa «Galateja»*. – Šis romāns iznāca 1585. gadā ar nosaukumu «*Galatejas pirmā daļa, iedalīta sešās grāmatās*». Solīto otro daļu rakstnieks līdz mūža beigām netika pabeidzis.

⁶⁷ *Alonso de Erišlas «Araukana»*. – Autors, kas pats piedalījies spāņu cīņās ar araukaņiem Amerikā, savā poēmā pauž līdzjūtību pret indiāņiem, kuri cīnījās par brīvību un neatkarību pret spāņu kolonizatoriem. Poēmas pirmā daļa iznāca 1569. gadā, poēma pabeigta un pilnīgi iespiesta 1590. gadā.

⁶⁸ *Kristovala de Viruesa «Monserats»*. – Poēma divdesmit labi vārsmotos dziedājumos, iznākusi 1588. gadā.

– Es pats raudātu, – sacīja priesteris, dzirdēdams nosaukumu, – ja būtu licis šādu grāmatu sadedzināt, jo tās autors ir viens no ievērojamākiem dzejniekiem ne tikai Spānijā, bet visā pasaulē, turklāt viņš ļoti veiksmīgi tulkojis dažas Ovidija teiksmas.

VII nodaļa

Par mūsu labā bruņinieka Lamančas dona Kihota otro izjājienu.

Šai brīdī atskanēja dona Kihota balss:

– Šurp, šurp, drošsirdīgie bruņinieki, parādiet savu varonīgo roku spēku, citādi galminieki gūs pārsvaru turnīrā!

Viņi pārtrauca atlikušo grāmatu apskati, lai steigtos turp, kur atskanēja saucieni un troksnis, un domājams, ka tāpēc neizlasītas un neaplūkotas tika iemestas ugunī «*Karolea*»⁶⁹ un «*Spānijas Lauva*»⁷⁰ un arī dona Luisa de Avilas sarakstītie «*Imperatora varoņdarbi*»⁷¹, jo neapšaubāmi šīm grāmatām vajadzēja atrasties starp saudzējamām un varbūt tām netiktu piespriests tik bargs sods, ja priesteris tās būtu apskatījis.⁷²

Kad viņi iegāja dona Kihota istabā, viņš bija piecēlies no gultas un turpināja skaļi brēkt un trakot, cirdams un durdams ar savu šķēpu uz visām pusēm, tik mundrs, it kā viņš nemaz nebūtu gulējis sasists. Viņi to satvēra un ar varu noguldīja gultā; mazliet nomierinājies, viņš sacīja priesterim:

– Esmu pārliecināts, seņor arhibīskap Tirpen, ka ir liels kauns, ja mēs, kas saucamies Divpadsmit Pēri, nezin kāpēc ļaujām šai turnīrā uzvarēt galma bruņiniekiem, kad mēs, klaiņojošie bruņinieki, esam ieguvuši uzvaru godalgas trijās iepriekšējās dienās!

– Apmierinieties, jūsu žēlastība, draugs seņor, – sacīja priesteris, – ar dieva palīgu liktenis var mainīties, un šodien zaudētais var tikt rīt atgūts; bet tagad, jūsu žēlastība, padomājiet par savu veselību, jo man šķiet, ka esat pārlietu noguris un varbūt pat smagi ievainots.

– Neesmu ievainots, – teica dons Kihots, – bet neapšaubāmi sasists un sadauzīts, jo šis bastards Rolands mani dauzīja ar ozola stumbru un darīja to tikai aiz skaudības, redzēdams, ka es vienīgais esmu viņa sāncensis varoņdarbos. Bet lai es nesaucos vairs Montalvanas Reinaldoss, ja,

⁶⁹ «*Karolea*» – Heronimo Semperes poēma par Kārli V (1560). Ar tādu pašu nosaukumu pazīstams arī kāda cita autora darbs (1585), bet Servantess acīm redzot te domājis pirmo, kas sarakstīts pantos.

⁷⁰ «*Spānijas Lauva*» – Pedro de la Vesīlas Kasteljanosa poēma (1586) divdesmit deviņos dziedājumos par Leonas pilsētas (spāniešu vārds «león» – lauva) dibināšanu, par mocekļu nāvi, kuri dzimuši šai pilsētā.

⁷¹ «*Imperatora varoņdarbi*». – Ļoti plaša poēma piecdesmit dziedājumos ar 40 tūkstošiem vārsmu, kuru sacerējis Luiss Sapata (1566) par imperatoru Kārli V ar nosaukumu «Slavenais Kārlis V». Servantess kļūdījies, piedēvēdams šo poēmu Luisam de Avilam. **V.E.:** Visai dīvains komentārs! Ja Luiss Sapata ir sacerējis poēmu «Slavenais Kārlis V», bet Servantess runā par Luisa de Avila «Imperatora varoņdarbiem», tad varbūt tās ir divas dažādas grāmatas, un tikai komentētājam otrā nav bijusi zināma?

⁷² **V.E.:** Te nu ir redzama Servantesa blēdība. Kārlis V bija Spānijas karalis no 1516 līdz 1558. gadam; «Dona Kihota» rakstīšanas un izdošanas laikā viņš gan bija jau miris, taču valdīja viņa mantinieki, un uzbrukt viņam joprojām nedrīkstēja. Servantesam gan gribētos viņam (un Leonas mocekļiem) veltītās grāmatas sadedzināt, taču atklāti to paust viņš neuzdrošinās, tāpēc tās tiek sadedzinātas it kā nejauši – aiz pārpratuma.

piecēlies no šās gultas, viņam neatmaksāšu par spīti visām viņa burvestībām; taču tagad atnesiet man pusdienas, jo tās man patlaban visvairāk vajadzīgas, bet atriebi atstājiet manā ziņā!

Tā tika izdarīts: tie viņu paēdināja, pēc tam viņš atkal iemiga, un tie vēlreiz nobrīnījās par viņa ārprātu.

Tai pašā vakarā saimniece sadedzināja visas grāmatas, kas atradās sētā un visā mājā, un starp tām sadega droši vien arī tādas, kas bija pelnījušas, lai tās mūžīgi uzglabātu arhīvos; bet tām to liedza liktenis un pārbaudītāja laiskums, un tā piepildījās paruna, ka grēcinieku dēļ dažreiz jācieš taisnajiem.

Viens no līdzekļiem, ko priesteris un bārdziniis izdomāja pret sava drauga slimību, bija – aizmūrēt un pārklāt ar tapetēm telpu, kurā glabājās grāmatas, lai piecēlies viņš to vairs neatrastu (viņi domāja, ka, iznīcinot cēloni, izzudīs arī sekas); tie nolēma viņam pateikt, ka kāds burvis aiznesis grāmatas līdz ar visu istabu un tās iekārtu; nodomāto darbu paveica lielā steigā. Pēc divām dienām dons Kihots piecēlās un vispirms gāja aplūkot savas grāmatas, bet, neatrazdams telpu, kurā viņš tās bija atstājis, staigāja no vienas vietas uz otru, to meklēdams. Pienācis klāt tai vietai, kur agrāk bija durvis, un to aptaustījis ar rokām, viņš vairākkārt palūkojās visapkārt, ne vārda neteikdams; tad pēc ilgākas meklēšanas jautāja saimniecei, kur atrodies viņa grāmatu glabātava. Saimniece, jau labi apmācīta, kā viņam jāatbild, teica:

– Kādu glabātavu jūsu žēlastība meklē? Šai mājā nav ne glabātavas, ne grāmatu, jo visu to aiznesa pats velns.

– Tas nebija velns, – iebilda māsasmeita, – bet kāds burvis, kas ieradās uz mākoņa kādā naktī pēc tam, kad jūsu žēlastība bija mūs atstājis, un, nolēcis no pūķa, uz kura viņš atauļoja, tas iegāja grāmatu istabā un nezin ko tur darīja; tikai pēc neilga laika viņš no turienes aizlaidās caur jumtu, atstādams māju pilnu ar dūmiem, un, kad mēs piesteidzāmies, lai redzētu, ko viņš izdarījis, tad vairs neatradām ne grāmatas, ne istabu; tikai to es un saimniece labi atceramies, ka aizlidojot ļaunais vecis skaļā balsī iesaucās, ka slepenā ienaidā pret šo grāmatu un šās telpas īpašnieku viņš esot nodarījis ļaunumu šai mājai, kas vēlāk kļūšot redzams, un piebilda, ka saucoties burvis Muņatons.

– Jāsaka – Frisons,⁷³ – teica dons Kihots.

– Nezinu, – atbildēja saimniece, – vai viņš saucās Frestons vai Fritons, zinu tikai, ka viņa vārds beidzās ar «tons».

– Tā tas ir, – sacīja dons Kihots, – tas ir kāds gudrs burvis, mans lielākais ienaidnieks, kas mani neieredz, jo uzzinājis ar savu burvju mākslu un grāmatu palīdzību, ka pienāks laiks, kad es cīnīšos divkaujā ar kādu bruņinieku, kuram viņš ir labvēlīgs, un to uzvarēšu, ko viņš nespēs aizkavēt, un tādēļ viņš mani cenšas kaitināt cik spēdams; bet es viņam saku, ka viņš velti pretojas un nespēs novērst to, ko debesis nolēmušas.

– Kas gan par to šaubās? – teica māsasmeita. – Bet, žēlīgais seņor tēvoci, kas jūs spiež piedalīties šādos kaitīgos? Vai nebūtu labāk mierīgi palikt savās mājās un neklīst pa pasauli, meklējot zilus brīnumus, aizmirstot, ka daudzi, kas meklē vilnu, paši tiek apcirpti?

– Ak mana māsasmeita! – iesaucās dons Kihots. – Cik vāji tu to saproti! Pirms mani kāds apcirptu, es tam izrautu un izplūkātu bārdu, ja tas iedomātos tikai pieskarties viena mana mata galiņam.

Abas sievietes nolēma vairāk neiebilst, jo redzēja, ka viņš iedegas dusmās.

Tomēr viņš divas nedēļas nodzīvoja mierīgi mājās, neizrādīdams vēlēšanos atkārtot savas iepriekšējās aplamības, un šīs dienas pavadīja patīkamās sarunās ar abiem saviem draugiem, priesteri un bārdzini, kuriem izteicās, ka pasaulei visnepieciešamākie esot klaiņojošie bruņinieki un ka viņā pašā atdzimusi klaiņojošā bruņniecība. Priesteris dažreiz to apstrīdēja, bet dažreiz piekrita, jo bez šās viltības nebūtu iespējams ar viņu saprasties.

Šai laikā dons Kihots bija sācis sarunas ar kādu zemnieku, savu kaimiņu, krietnu cilvēku (ja tā var saukt tādu, kas ir nabadzīgs), kam smadzenes gan bija mazliet nekārtībā. Viņš tam tik daudz stāstīja, tik daudz apsolīja un visādi to pierunāja, ka nabaga zemkopis galu galā nolēma doties viņam līdz par viņa ieroču nesēju. Starp citu, dons Kihots tam ieteica pasteigties un sekot viņam ar labu prātu, jo varot gadīties tāds piedzīvojums, ka viņš vienā mirklī iekarošot kādu salu, kurā to iecelšot par pārvaldnieku. Pēc šādiem un tamlīdzīgiem solījumiem Sančo Pansa – tā saucās šis zemnieks – nolēma atstāt savu sievu un bērņus un kļūt par sava kaimiņa ieroču nesēju.

Tad dons Kihots sāka meklēt naudu; dažas lietas pārdodams, dažas ieķīlādams, visas ar zaudējumiem, viņš beidzot savāca diezgan ievērojamu summu. No kāda sava drauga aizņēmiens vairogu un cik labi spēdams salāpījis savu sadauzīto bruņu cepuri, viņš savam ieroču nesējam Sančo paziņoja

⁷³ *Fristons* – tā saucās kāds burvis, kas tika dēvēts par bruņinieku romāna «Grieķijas dons Beljaniss» autoru.

dienu un stundu, kad bija nolēmis doties ceļā, lai tas parūpētos par visu tam nepieciešamo, sevišķi piekodinādams paņemt līdz ceļa somu. Sančo apsoltījās to izdarīt un teica, ka esot nodomājis ņemt līdz arī savu labo ēzeli, jo neesot pieradis daudz iet kājām. Dzirdēdams par ēzeli, dons Kihots mazliet apmulsa un mēģināja atcerēties, vai kādam klaiņojošam bruņiniekam bijis ieroču nesējs, kas jājis uz ēzeļa, bet viņam nekas nenāca atmiņā; tomēr viņš atļāva ēzeli ņemt līdz, cerēdams, ka varēs pagādāt savam ieroču nesējam cienīgāku jājamlopu, kad, sastapies ar pirmo nepieklājīgo bruņiniekam, atņems tam zirgu. Viņš apgādājās arī ar krekliem un visām pārējām lietām, cik bija iespējams, saskaņā ar viesnīcnieka doto padomu. Kad viss bija paveikts un sagādāts, Pansa, neatvadījies no savas sievas un bērniem, un dons Kihots, tāpat neatvadījies no savas saimnieces un māsasmeitas, kādu nakti, neviena neredzēti, atstāja ciematu un nojāja naktī tik lielu ceļa gabalu, ka, dienai austot, varēja justies droši, jo arī meklējot tos vairs nebūtu iespējams atrast.

Viņš... visādi to pierunāja, ka nabaga zemkopis galu galā nolēma doties līdz.

Sančo Pansa ar ceļa somu un vīna maisu jāja uz sava ēzeļa kā patriarhs, ļoti vēlēdamies kļūt par tās salas pārvaldnieku, kuru viņa kungs tam bija apsoltījis. Dons Kihots nolēma doties tai pašā virzienā un pa to pašu ceļu kā savā pirmajā ceļojumā, proti, pa Montjelas līdzenumu, tikai viņš jutās daudz žirgtāks nekā pagājušo reizi, jo bija rīta stunda un slīpie saules stari viņus skardami nenogurdināja. Tad Sančo Pansa teica savam kungam:

– Pielūkojiet, jūsu žēlastība seņor klaiņojošais bruņiniek, ka neaizmirstat savu solījumu par salu, es pratīšu to pārvaldīt, lai tā būtu cik liela būdama.

Bija rīta stunda, un slīpie saules stari viņus skardami nenogurdināja

Dons Kihots viņam atbildēja:

– Tev jāzina, draugs Sančo Pansa, ka senos laikos klaiņojošiem bruņiniekiem bija cieņā paradums iecelt savus ieroču nesējus par pārvaldniekiem viņu iekarotajās salās vai karalistēs, un esmu nolēmis neatmest šo teicamo paradumu, bet domāju to celt vēl lielākā godā, jo agrāk bruņinieki dažreiz – un laikam pat visbiežāk – gaidīja, līdz viņu ieroču nesēji kļuva veci un kalpošanai nederīgi un tad tik pēc daudzām grūtām dienām un vēl grūtākām naktīm tie viņiem piešķīra kādas niecīgas ielejas vai provinces grāfa vai labākā gadījumā marķīza titulu; bet, ja mēs abi paliksim dzīvi, var gadīties, ka nepilnas nedēļas laikā es iekarošu tādu karalisti, kurai būs pakļautas citas, un vienā no tām, kas tev būs pa gaumei, es tevi kronēšu par karali. Nedomā, ka es pārspīlēju, jo šādiem bruņiniekiem atgadās neredzētas un nedzirdētas lietas un notikumi, tāpēc es itin viegli tev varēšu iedot pat vairāk, nekā solīju.

– Tādā kārtā, – atbildēja Sančo Pansa, – ja es, pateicoties kādam brīnumam, kļūšu karalis, kā jūsu žēlastība teica, tad mana sieva Huana Gutjeresas kļūs vismaz karaliene un mani bērni būs infanti.

– Kas par to šaubās? – iesaucās dons Kihots.

– Es pats šaubos, – atteica Sančo Pansa, – jo, pat ja dievs liktu karaļkroņiem līt kā lietum uz zemes, neviens no tiem nebūtu piemērots Marijas Gutjeresas galvai. Ticiet, seņor, kā karaliene viņa nebūtu ne graša vērtā, grāfiene varbūt nedaudz labāka, bet arīdzan tikai ar dieva palīgu.

– Paļaujies uz dievu, Sančo, – atbildēja dons Kihots, – ka viņš tai dos to, kas tai būs visvairāk piemērots, bet pats nezaudē cieņu un neapmierinies ar mazāku tiesu, nekā tev iepriekš solīts!

– Neapmierināšos, mans seņor, – atbildēja Sančo, – jo vairāk tāpēc, ka jūsu žēlastība ir tik dižens kungs, ka zināsiet man piešķirt to, kas man piemērots un ko es spēju nest.

VIII nodaļa

Par labajiem panākumiem, ko drošsirdīgais dons Kihots guva briesmīgajā un nemūžam neiedomājamā cīņā ar vējdzirnavām, un par citiem notikumiem, kas pelna, lai tos ar patiku pieminētu.

Šai brīdī viņi ieraudzīja kādā laukā trīsdesmit vai četrdesmit vējdzirnavas, un, tās redzēdams, dons Kihots teica savam ieroču nesējam:

– Liktenis mūsu lietas vada labāk, nekā varējām vēlēties, jo tur tu redzi, draugs Sančo Pansa, trīsdesmit vai pat vēl vairāk baismīgus milžus, pret kuriem esmu nolēmis doties kaujā un visus tos nogalināt, bet iegūtās trofejas būs mūsu bagātības sākums; tas ir taisnīgs karš un liels pakalpojums dievam – izdeldēt šo ļauno sēklu no zemes virsas.

– Kādus milžus? – iesaucās Sančo Pansa.

– Tos, kurus tu tur redzi, – atbildēja viņa kungs, – ar milzīgajām rokām, kas dažiem no tiem ir gandrīz divu jūdžu garumā.

– Vai tad jūs neredzat, jūsu žēlastība, – teica Sančo, – ka tie tur nav milži, bet gan vējdzirnavas un ka šķietamās rokas ir spārni, kas, vējā kustēdamies, griež dzirnakmeņus.

– Var redzēt, – atbildēja dons Kihots, – ka tu neko nesaproti no piedzīvojumiem: tie ir milži, un, ja tev bailes, tad aizej sāņus un pavadi lūgšanās to laiku, kamēr es došos ar viņiem briesmīgā un nevienlīdzīgā kaujā.

To teikdams, viņš iespieda piešus sānos savam zirgam Rosinantem, neklausīdamies uz sava ieroču nesēja Sančo saucieniem, ka tās neapšaubāmi ir vējdzirnavas un nevis milži, pret kuriem viņš dodas uzbrukumā. Bet, būdams pārliecināts, ka tie ir milži, viņš nedzirdēja sava ieroču nesēja Sančo vārdus un nesaskatīja dzirnavas, kaut gan tās bija jau pavisam tuvu, bet sauca skaļā balsī:

– Nebēdziet, glāvie un zemiskie radījumi, jo jums uzbrūk tikai viens bruņinieks.

Šai brīdī uzpūta viegls vējš, un, redzēdams, ka lielie dzirnavu spārni sakustas, dons Kihots sauca:

– Ja arī jums būtu vairāk roku nekā milzim Briarejam⁷⁴ un tās visas kustētos, jums tomēr būs man dārgi jāsamaksā!

To sacījis un no visas sirds sevi uzticējis savai seņorai Dulsinejai, lūgdams, lai tā viņam stāv klāt izšķirīgajā brīdī, aizsedzies ar savu vairogu un izslējis šķēpu, viņš palaida Rosinanti auļos un uzbruka pirmajām tuvākajām dzirnavām, ietriekdam tām šķēpu vienā spārnā; šai brīdī vējš ar tādu spēku sagrieza spārnu, ka tas salauza šķēpu gabalos un aizsvieda sāņus zirgu un jātnieku, kas bēdīgi nokūleņoja kādā laukā. Sančo Pansa steidzās tam palīgā, dzīdams savu ēzeli pilnos auļos, bet, piejājis klāt, redzēja, ka viņa kungs vairs nespēj pakustēties, tik spēcīgs trieciens bija nogāzis viņu kopā ar Rosinanti.

⁷⁴ Milzis Briarejs – viens no titāniem ar simt rokām, kuri, kā teika stāsta, cīnījies pret dieviem.

Vējš ar tādu spēku sagrieza spārnu, ka tas salauza šķēpu gabalos un aizsvieda sāņus zirgu un jātnieku

– Žēlīgais dievs! – iesaucās Sančo. – Vai tad es neteicu jūsu žēlastībai, lai apdomājat, ko darāt, ka tās ir tikai vējdzirnavas, un tikai tāds to varēja nesaprast, kam pašam galvā griežas vējdzirnavas.

– Nerunā, draugs Sančo, – atbildēja dons Kihots, – kara lietas vairāk nekā jebkuras citas pakļautas pastāvīgām pārmaiņām, turklāt es domāju, un tā ir pilnīga patiesība, ka gudrais Fristons, kas nolauptījis manu istabu un grāmatas, pārvērtis šos milžus vējdzirnavās, lai atņemtu man uzvaras slavu, – tik liels ir viņa ienaidis pret mani, bet galu galā mana šķēpa varenums satrieks viņa ļaunās burvības.

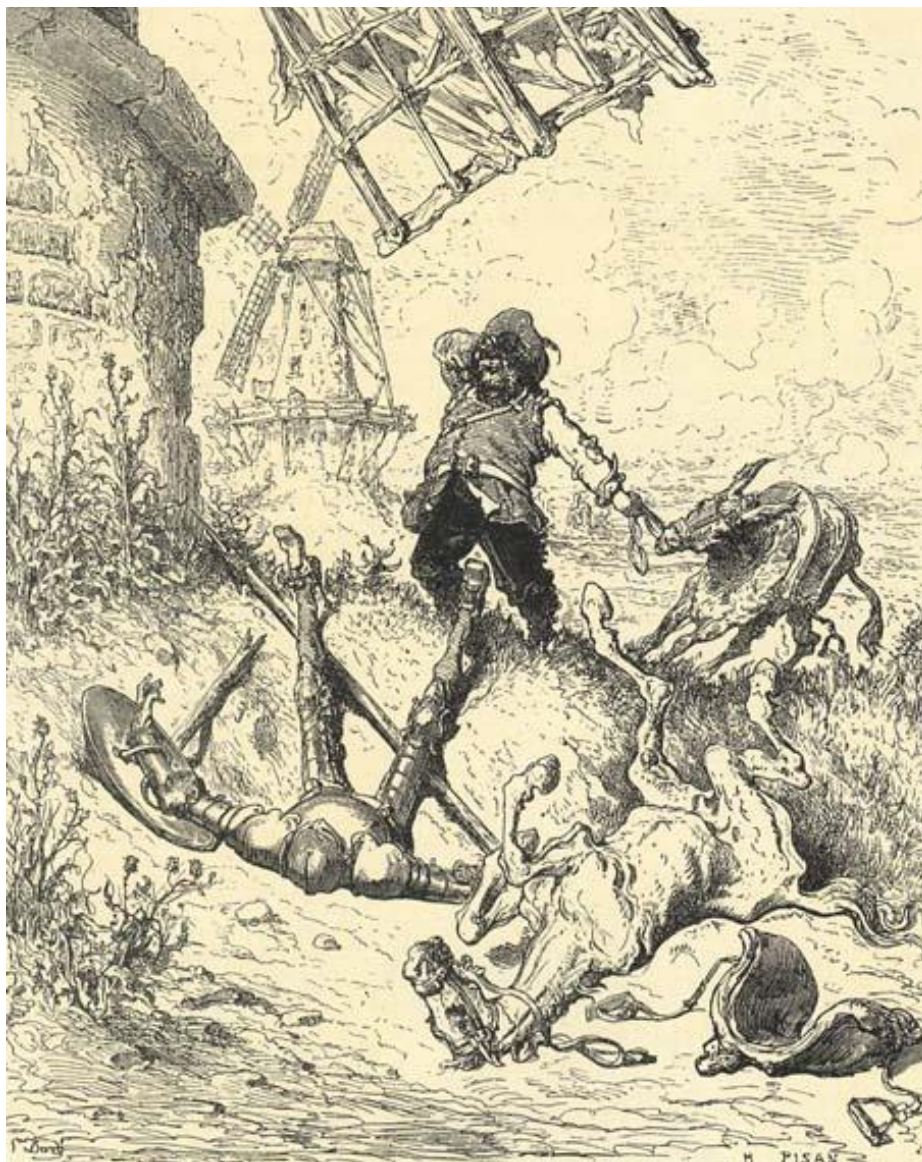
– Tas ir dieva varā, – atbildēja Sančo Pansa.

Palīdzējis tam piecelties, Sančo uzsēdināja viņu atkal uz Rosinantes, kas bija pusdzīvs. Pārrunādami šo piedzīvojumu, viņi devās tālāk Lapises aizs virzienā, jo dons Kihots teica, ka tik apdzīvotā vietā tiem varot gadīties daudzi un dažādi piedzīvojumi, bet viņš bija ļoti noskumis par pazaudēto šķēpu un, uzticējies šīs bēdas savam ieroču nesējam, teica:

– Es atceros, ka esmu lasījis par kādu spāņu bruņinieku, vārdā Djego Peresu de Vargasu,⁷⁵ kas, kad tam kaujā salūzis šķēps, atlauzis no ozola spēcīgu zaru vai pat daļu stumbra, ar kuru

⁷⁵ *Djego Peress de Vargass* – ārkārtīgi varonīgs, tautas dziesmās daudzināts spāņu bruņinieks, kas kalpojis Fernando Svētā karapulkos (13. gadsimtā) un piedalījies cīņās ar mauriem.

viņš tai dienā pastrādājis tādus darbus un apsisis tik daudz mauru, ka ieguvis pievārdu Kokotājs, un ikopš tās dienas viņš un viņa pēcnācēji saucas Vargasi Kokotāji. Es visu to saku tāpēc, ka esmu nolēmis atlauzt no pirmā ozola, kuru ieraudzīšu, sev tikpat labu zaru un ceru ar to paveikt tādus varoņdarbus, ka tu varēsi pateikties liktenim par tev piešķirto laimi būt šo darbu aculieciniekam un tādu notikumu apliecinātājam, kas vēlāk liksies gandrīz neticami.

– Žēlīgais dievs! – iesaucās Sančo.

– Viss ir dieva rokā, – teica Sančo, – es ticu visam, ko jūsu žēlastība saka. Bet sēdiet mazliet taisnāk, jūs it kā esat nošķiebies uz sāniem, laikam krītot pamatīgi sadauzījāties.

– Tev taisnība, – atbildēja dons Kihots, – un, ja es nesūdzos par sāpēm, tad tikai tāpēc, ka klaiņojošiem bruņiniekiem nav ļauts sūdzēties par jebkādiem ievainojumiem, pat ja tiem no vēdera izgāztos visas iekšas.

– Ja tas ir tā, tad man nav ko iebilst, – atteica Sančo, – bet dievs zina, kā es priecātos, ja jūsu žēlastība sūdzētos par kaut kādām sāpēm. Par sevi varu teikt, ka es sūdzēšos par visniecīgāko sāpi, kas mani piemeklēs, ja tikai šis noteikums par nesūdzēšanos neattiecas arī uz klaiņojošo bruņinieku ieroču nesējiem.

Dons Kihots nevarēja nepasmieties par sava ieroču nesēja vientiesību un paskaidroja viņam, ka tas varot sūdzēties, cik un kad tam patīk, bez iemesla vai ar iemeslu, jo līdz šim viņš neesot lasījis bruņniecības noteikumus pret to vērstu aizliegumu. Sančo viņam teica, ka būtu laiks kaut ko iebaudīt. Viņa kungs tam atbildēja, ka patlaban viņam negriboties ēst, bet ka Sančo varot ēst pēc patikas. Saņēmis šādu atļauju, Sančo nosēdās pēc iespējas ērtāk uz sava ēzeļa un, izņēmis no somas tur ielikto saturu,

ēzdams jāja lēnā gaitā savam kungam nopakaļ, šad un tad krietni padzērdamies no vīna maisa ar tādu labpatiku, ka viņu varētu apskaust visizlutinātākais Malagas krodzinieks. Tā jādams un maziem malkiem iedzērdams, viņš aizmirsa visus sava kunga solījumus, un viņam šķita, ka piedzīvojumu meklēšana, lai tie būtu arī visbīstamākie, nav darbs, bet vislabākā atpūta.

Šo nakti viņi pavadīja zem kokiem, dons Kihots nolauza vienam kokam sausu zaru, lai tas viņam kaut cik atvietotu šķēpu, un piestiprināja tam galā sava salauztā šķēpa dzelzi. Dons Kihots visu nakti negulēja, domādams par savu seņoru Dulsineju, lai līdzinātos tiem bruņiniekiem, par kuriem viņš bija lasījis savās grāmatās, ka tie daudzas naktis pavadījuši bez miega mežos un tuksnešos, kavēdamies atmiņās pie savām seņorām. Pavisam citādi šo nakti pavadīja Sančo Pansa, kas, piepildījis savu vēderu – un ne jau ar cikoriņu ūdeni,⁷⁶ – gulēja visu laiku dziļā miegā, un, ja viņa kungs to nebūtu saucis, viņu neatmodinātu ne saules stari, kas tam spīdēja tieši sejā, ne daudzo putnu dziesmas, kas līksmi sveicināja jaunas dienas atnākšanu. Piecēlies viņš tūlīt satvēra vīna maisiņu, un, redzot, ka tas kļuvis šļauganāks kopš vakardienas, viņa sirds noskuma, jo viņam šķita, ka ceļā tam tik drīz neizdosies papildināt šo iztrūkumu. Dons Kihots nevēlējās brokastot, jo, kā jau teikts, viņš pārtika vienīgi no saldām atmiņām. Viņi devās atkal tālāk Lapises aizs virzienā, un ap pulksten trijiem pēcpusdienā šī aiza parādījās viņu acīm.

– Šeit, brāli Sančo, – teica dons Kihots, to ieraudzījis, – mēs varēsīm rokas līdz elkoņiem iegremdēt piedzīvojumos, bet ievēro, ka, redzot mani arī vislielākajās briesmās, kādas var būt pasaulē, tu nedrīksti tvert rokā savu zobenu, lai mani aizstāvētu, tikai, ja tu redzi, ka man uzbrūk nelieši un zemas kārtas ļaudis, tādā gadījumā vari man palīdzēt, bet, ja tie ir bruņinieki, tad saskaņā ar bruņniecības likumiem tev nav atļauts nekādā veidā man palīdzēt, kamēr neesi iesvētīts par bruņnieku.

– Protams, seņor, – atbildēja Sančo, – es jūsu žēlastībai šai ziņā visnotaļ paklausīšu, jo vairāk tāpēc, ka esmu miermīlīgs un man nepatīk iejaukties strīdos un kautiņos, bet, ja kāds aizskars manu personu, tad, jāsaka patiesība, es daudz neievērošu šos likumus, jo kā dievišķie, tā cilvēcīgie likumi atļauj katram sevi aizstāvēt, kad tam uzbrūk.

– Es to neapstrīdu, – atbildēja dons Kihots, – bet, ja tev iegribas aizstāvēt mani pret bruņiniekiem, tad tev jāapvalda savi dabiskie dzinuļi.

– To es noteikti darīšu, – teica Sančo, – un ievērošu šo priekšrakstu tikpat bijīgi kā svētdienu.

Kamēr viņi tā sarunājās, uz ceļa parādījās divi svētā Benedikta ordeņa mūki jāšus uz diviem tik lieliem mūļiem, ka tos varēja noturēt par kamieļiem. Mūki bija uzlikuši ceļa brilles un pacēlušī saulesargus. Viņus pavadīja kājām divi mūļu dzinēji, bet aiz viņiem brauca kariete četru vai piecu jātnieku pavadībā. Šai kariatē, kā vēlāk izrādījās, kāda seņora no Biskajas brauca uz Sevilju pie sava vīra, kuram bija jāaizceļo uz Ameriku goda pilnā uzdevuma. Mūki nebija viņas pavadoni, kaut gan jāja pa to pašu ceļu; bet dons Kihots, tos ieraudzījis, tūlīt teica savam ieroču nesējam:

– Ja es nemaldos, tad mūs gaيدا visslavenākais piedzīvojums, kāds jebkad pieredzēts, jo šie melnie stāvi, kas tur parādās, neapšaubāmi ir burvji, kas šai kariatē aizved nolaupītu princesi, bet man ar visiem spēkiem jāizjauc viņu ļaunais nodoms.

– Tas būs vēl ļaunāk nekā ar vējdzirnavām, – teica Sančo, – vai tad jūs neredzat, seņor, ka tie ir svētā Benedikta brāļi, bet kariatē droši vien brauc kādi ceļotāji. Uzklusiet, ko jums saku, un apdomājiet, ko darāt, jo varbūt jūs maldina pats nelabais.

– Es jau tev esmu teicis, Sančo, – atbildēja dons Kihots, – ka tu neko nesajēdzi no piedzīvojumiem, es saku patiesību, un tu to tūlīt redzēsi.

To sacīdams, viņš pasteidzās uz priekšu un nostājās ceļa vidū, un, kad abi mūki bija piejājuši jau tik tuvu, ka, pēc viņa domām, varēja sadzirdēt viņa vārdus, viņš uzsauca tiem skaļā balsī:

– Nedabiskie sātana radījumi, tūlīt atbrīvojiet augstdzimušās princeses, kuras varmācīgi aizvedat šai kariatē! Ja ne, tad esiet gatavi saņemt ātru nāvi kā taisnīgu sodu par jūsu ļaunajiem darbiem!

Mūki pievilka pavadus un, dona Kihota izskata un valodas pārsteigti, atbildēja:

– Seņor bruņniek, mēs neesam nedabiski sātana radījumi, bet gan divi svētā Benedikta mūki, kas ceļojam savās vajadzībās un nezinām, vai šai kariatē brauc vai nebrauc varmācīgi aizvestas princeses.

– Jūs mani nepievilsiet ar laipniem vārdiem, jo es jūs pazīstu, nodevīgie nelieši! – teica dons Kihots.

Un, negaidīdams atbildes, viņš iespieda piešus Rosinantem sānos, tad, noliekdams šķēpu, uzbruka pirmajam mūkam ar tādu niknumu un drosmi, ka būtu to notriecis zemē, smagi ievainojis vai pat

⁷⁶ *Cikoriņu ūdens* – dzēriens, kas pēc tā laika medicīnas uzskatiem veicināja mierīgu miegu.

nogalinājis, ja mūks nepamanītos laikus nokrist no mūļa. Otrais mūks, redzēdams, kā rīkojas ar viņa biedru, iespieda kājas sava labā mūļa sānos un aizauļoja pa lauku ātrāk nekā vējš.

Sančo Pansa, redzēdams zemē nokritušo mūku, viegli nolēca no ēzeļa un, piesteidzies tam klāt, sāka viņam vilkt nost drēbes. Šai brīdī pieskrēja mūku mūļu dzinēji un vaicāja, kāpēc viņš to izgērbjot. Sančo atbildēja, ka drēbes viņam likumīgi pienākoties kā trofejas, kuras, kaujā uzvarēdams, ieguvis viņa seņors dons Kihots. Kalpi, kas neprata jokus un neko nesajēdza par trofejām un kaujām, redzēdami, ka dons Kihots aizjājis pie karietes un sarunājas ar ceļotājiem, uzbruka Sančo, nogāza to zemē un, neatstādami tam bārdā ne matiņa, sadauzīja viņu tik stipri, ka viņš palika bez elpas un samaņas zemē guļam; ne mirkli nekavēdamies, pārbiedētais un apjukušais mūks gluži bāls uzsēdās mugurā savam mūlim un aizlēcēja turp, kur viņa biedrs labā atstatumā nogaidīdams vēroja, kā beigsies šis pārsteidzošais uzbrukums; nenogaidīdami šā notikuma beigās, viņi turpināja savu ceļu, nepārtraukti krustus mezdami, it kā tiem dzītos pakal pats nelabais.

Dons Kihots, kā jau teikts, uzsāka sarunu ar seņoru karietē, sacīdams:

– Mana daiļā seņora, jūs varat rīkoties ar savu personu pēc jūsu labpatikas, jo mana spēcīgā roka satriekusi pīšļos šo laupītāju nekaunību, un, lai jūs neapbēdinātu tas, ka nezināt sava atbrīvotāja vārdu, tad zini, ka es saucos Lamančas dons Kihots, esmu klaiņojošs piedzīvojumu meklētājs bruņinieks, nesalīdzināmās un daiļās Tobosas Dulsinejas gūsteknis. Kā pateicību par jums izdarīto pakalpojumu vēlos tikai, lai jūs aizbrauktu uz Tobosu un manā vārdā stādītos priekšā šai seņorai un pastāstītu viņai, ko esmu paveicis jūsu atbrīvošanas labā.

Visu šo dona Kihota runu noklausījās viens no apbruņotajiem jātniekiem, kas pavadīja karieti, kāds biskajietis, kas, redzēdams, ka dons Kihots negrib ļaut karietei braukt tālāk, bet pieprasa, ka tiem jāatgriežas atpakaļ uz Tobosu, tuvojās tam un, satvēris viņa šķēpu, teica tam sliktā kastīliešu un vēl sliktākā biskajiešu izloksnē:

– Taisies, ka tiec, bruņinieks, taisies pie nelabā! Zvēru pie dieva, sava radītāja, ja tu nelaidīsi garām karieti, es tevi nobeigšu – tikpat noteikti, kā esmu biskajietis.

Dons Kihots viņu ļoti labi saprata un mierīgi tam atbildēja:

– Ja tu būtu bruņinieks, es tevi pārmācītu par tavu neprātību un bezkaunību, tu verga dvēsele!

Biskajietis viņam atcirta:

– Es neesot bruņinieks? Zvēru pie dieva, tu melo kā kristietis. Nomet šķēpu, satver zobenu, drīz tu būsi kā kaķis ūdenī! Biskajietis stāvēs uz zemes, bet idalgo būs jūrā, idalgo būs pie velna, un tu melo, ja teiksi pretējo.

– To mēs vēl redzēsim, kā teica Agraphess,⁷⁷ – atbildēja dons Kihots un, nometis šķēpu zemē, izrāva savu zobenu, aizsedzās ar vairogu un metās uz biskajieti ar stingru apņēmību to nogalināt.

Biskajietis, to redzēdams, gribēja nokāpt no mūļa – jo tas bija slikts īrēts mūlis, uz kuru nevarēja paļauties – bet paspēja tikai izvilkst savu zobenu; tomēr laimīgi sagadījās, ka viņš atradās tuvu karietei, no kuras viņš izrāva spilvenu, kas viņam atvietoja vairogu, un tad viņi traucās viens otram pretim kā divi nāvīgi ienaidnieki. Pārējie ļaudis veltīgi pūlējās viņus samierināt, jo biskajietis kļiedza savā lauzītajā valodā, ja viņam neļausot izcīnīt kauju, viņš nogalināšot savu kundzi un visus, kas viņam stāšoties ceļā. Seņora, kas sēdēja karietē, visa redzētā pārsteigta un izbiedēta, pavēlēja važonim nobraukt mazliet sāpus un sāka iztālēm vērot nikno cīņu, kuras karstumā biskajietis pāri dona Kihota vairogam iecirta tam tik spēcīgi pa plecu, ka bez bruņu aizsarga tas būtu pārcirsts līdz viduklim. Dons Kihots, sajutis šā briesmīgā cirtiena spēku, skaļā balsī iesaucās:

– Ak manas dvēseles valdniece Dulsineja, skaistuma zieds, palīdziet savam bruņiniekam, kas dodas šai bargajā cīņā, lai pakalpotu jūsu lielajai cēlsirdībai!

To teikdams, viņš vienā mirklī satvēra zobenu, aizsedzās labi ar savu vairogu un uzbruka biskajietim, nolēmis viņu pieveikt ar vienu cirtieni.

Biskajietis, redzēdams viņu šādi tuvojamies, noprata, ka dons Kihots iededzies apņēmīgā un drosmīgā niknumā, un nolēma rīkoties tāpat: viņš to sagaidīja, aizsedzies ar spilvenu, bet nevarēja pagriezt savu mūli ne uz vienu, ne uz otru pusi, jo tas, būdams pavisam noguris un nepieradis pie šādām blēņām, nespēja paspert ne soli. Kā jau teikts, dons Kihots, augsti pacēlis zobenu, uzbruka piesardzīgajam biskajietim, lai to pāršķeltu pušu, un biskajietis viņu sagaidīja, arīdzan pacēlis zobenu un aizsedzies ar savu spilvenu; visi klātesošie izbiedēti un ar aizrētumu elpu gaidīja, kas notiks pēc draudīgo zobenu spēcīgajiem cirtieniem; karietē seņora ar savām kalponēm skaitīja lūgšanas un tūkstoškārt solījās

⁷⁷ *To mēs vēl redzēsim, kā teica Agraphess* – izteiciens, kas pauž draudus, aizgūts no bruņinieku romāna «Gallijas Amadiss» un bieži sastopams arī citos bruņinieku romānos.

dot ziedojumus visiem Spānijas dievnamiem un svētbildēm, lai dievs pasargātu viņu pavadoni un viņas pašas šādās lielās briesmās. Bet nelaime ir tā, ka šai vietā stāsta autors pārtrauc kaujas aprakstu, aizbildinādamies, ka par dona Kihota tālākajiem varoņdarbiem nekas neesot uzrakstīts. Tomēr šā sacerējuma otrais autors negribēja ticēt, ka tik saistošs dzīves stāsts būtu pakļauts aizmirstības likumiem un ka Lamančas gudrie būtu bijuši tik mazā mēra ziņkārīgi, ka neatrastu savos arhīvos vai rakstāmgaldos dažus rokrakstus par šo slaveno bruņinieku; ar šādu domu viņš nezaudēja cerību sameklēt šā patīkamā stāsta beigas, ko tas ar debess labvēlību tiešām atrada tādā veidā, kā tas būs atstāstīts otrajā daļā.⁷⁸

⁷⁸ *Kā tas būs atstāstīts otrajā daļā.* – Ar otro daļu te saprotamas turpmākās sešas nodaļas (IX–XIV nod.), jo «Dona Kihota» pirmajā izdevumā (1605) pirmo daļu autors bija iedalījis četrās daļās. Visa darba otrā daļa iznāca 1615. gadā, bet to autors nesāk ar «piekto daļu», nevēlēdamies atdarināt Avelānedas viltoto «Donu Kihotu».

IX nodaļa

kurā noslēdzas un beidzas neparastā divkauja, ko izcīnīja bezbailīgais biskajietis un drošsirdīgais lamančietis.

Šā stāsta pirmajā daļā mēs atstājam drosmīgo biskajieti un slaveno donu Kihotu ar paceltiem, kailiem zobeniem gatavībā cirst viens otram divus niknus cirtienus, kas tiešām, krītot ar pilnu spar, neatvairāmi viņus saskaldītu un pāršķeltu no augšas līdz apakšai, pārgriežot pušu kā granātu ābolus, bet šai bīstamajā brīdī aizraujošais stāsts pārtrūka un palika nepabeigts, autoram nesniedzot nekādu ziņu, kur varētu rast trūkstošo papildinājumu.

Tas mani ļoti sarūgtināja, jo mana labpatika par nedaudzajām izlasītajām lappusēm pārvērtās nepatīkā, kad iedomājos visas grūtības, kuras man būs jāpārvar, iekams šā valdzinošā stāsta lielāko daļu, kas man likās iztrūkstam, būšu atradis. Man likās neiespējami un pretrunā visiem labiem paradumiem, ka tādām krietnam bruņiniekam būtu trūcis rakstu pratēja, kas uzņemtos aprakstīt viņa neredzētos varoņdarbus, jo tāda netrūka nevienam klaiņojošam bruņiniekam, visiem tiem, par kuriem ļaudis teic, ka tie meklē dēkas, jo ikkatram no viņiem īstā brīdī bija klāt viens vai divi mācīti vīri, kas ne tikai aprakstīja viņu darbus, bet attēloja arī viņu vissīkākās domas un bērnišķības, kaut arī tās būtu bijušas pavisam apslēptas; tādām drosmīgam bruņiniekam nedrīkstēja būt tik nelaimīgs liktenis, ka viņam trūktu tā, kas Platiram un citiem viņam līdzīgiem bija pārpilnībā. Man negribējās ticēt, ka tik lielisks stāsts palicis nepabeigts un sabojāts, bet es uzvēlu vainu ļaunprātīgajam laikam, visu lietu aprijējam un iznīcinātājam, kas to turējis apslēptu vai bija paguvjis to izdeldēt.

Turklāt man šķita: ja starp dona Kihota grāmatām atradās tik jaunlaicīgas kā «*Atbrīvošanās no greizsirdības maldiem*» un «*Enaresas nimfas un gani*», tad arī stāstam par viņu pašu vajadzēja būt jaunam, un tas, pat nebūdam uzrakstīts, tomēr varēja dzīvot viņa ciema un apkaimes ļaužu atmiņā. Šī iecere mani satrauca, un es dedzīgi vēlējos visnotaļ īsteni un patiesi izpētīt mūsu slavenā spānieša Lamančas dona Kihota dzīvi un brīnumainos darbus, šo Lamančas bruņniecības spīdekli un spoguļi, pirmo, kas mūsu gadsimtā un tik grūtā laikā uzņēmās klaiņojoša karotāja pienākumus un pūliņus, lai iznīcinātu pārestības, palīdzētu atraitnēm, apsargātu jaunavas, proti, tās, kas, glabādamas savas jaunavības nastu, ar pātagu rokā uz saviem rāmjiem zirgiem jādēlēja no kalna kalnā, no ielejas ielejā, un, ja tikai kāds klaidonis vai ļaundaris ar cirvi un kapuci vai arī kāds briesmīgs milzis nelaupīja tām jaunavību, tad senajos laikos varēja atrast dažu jaunavu, kas vēl pēc nodzīvotiem astoņdesmit gadiem, kuros tā nevienu reizi nebija zem jumta gulējusi, tika guldīta kapā tikpat šķīsta kā māte, kas to

dzemdējusi.⁷⁹ Varu apgalvot, ka šo un arī daudzu citu iemeslu dēļ mūsu drošsirdīgais dons Kihots ir pelnījis mūžīgus un nezūdīgus cildinājumus, un nevajadzētu noliegt arī manus pūliņus, kurus es netaupīju, lai atrastu šā patīkamā stāsta beigas, kaut gan zinu – ja debess, atgadījums un laime man nepalīdzētu, pasaulei būtu laupīts tāds laika kavēklis un uzjautrinājums, kas uzmanīgam lasītājam aizpilda gandrīz divas stundas. Šo stāstu es atradu šādā kārtā:

Kādu dienu, kad staigāju Toledā pa Alkanas ielu, man pretim nāca zēns ar vecām burtnīcām un papīriem, ko tas gribēja pārdot kādam zīda tirgotājam; tā kā mana kaislība ir lasīt visu, kaut vai uz ielas atrastus saplēstus papīrus, tad es, sekodams arī šeit savai dabiskajai tieksmei, paņēmu vienu burtnīcu no tām, kuras zēns pārdeva, un ieraudzīju tajā ierakstītus arābu burtus. Kaut gan burtus pazinu, tomēr nevarēju tos izlasīt un tāpēc palūkojos apkārt, vai neieraudzīšu kādu morisku, kas prot spāņu valodu un varētu rakstu iztulkot, un tādu nebija grūti sameklēt, jo Toledā iespējams atrast tulkus arī vēl vecākām un labākām valodām. Īsi sakot, gadījums man pieveda kādu mauru, kuram es izteicu savu vēlēšanos un iedevu rokā grāmatu; viņš uzšķīra to vidū un, mazliet palasījis, sāka smieties. Es vaicāju viņam, par ko tas smejas, un viņš atbildēja, ka to iesmīdinājusi piezīme, kas uzrakstīta uz burtnīcas malas. Es viņu lūdzu to man nolasīt, un viņš, joprojām smiedamies, sacīja:

– Šeit, kā jau teicu, uz malas rakstīts: «Runā, ka Tobosas Dulsineja, kas tik bieži minēta šai stāstā, esot bijusi visveiklākā cūkgaļas sālītāja no visām Lamančas sievietēm».

Izdzirdis pieminam Tobosas Dulsineju, jutos izbrīnījies un pārsteigts, jo tūlīt iedomājos, ka šais burtnīcās droši vien atradīsies dona Kihota dzīves stāsts. Šo domu ierosināts, es viņu lūdzu man ātri nolasīt virsrakstu: viņš to izdarīja, tūlīt pārtulkodams arābu virsrakstu kastīliešu valodā šādi: «*Stāsts par Lamančas donu Kihotu, arābu vēsturnieka Sida Ameta Benenheli sarakstīts*». Man vajadzēja stipri savaldīties, lai neizrādītu savu lielo prieku, kad es izdzirdēju grāmatas virsrakstu, un, izrāvis zīda tirgotājam no rokām visus papīrus un burtnīcas, nopirku tās no zēna par pusreālu, bet, ja viņš būtu bijis tik apķērīgs un ievērojis, cik ļoti es tās vēlējos iegūt, tas droši būtu varējis prasīt un saņemt no manis vairāk nekā sešus reālus. Tad es kopā ar mauru iegāju katedrāles pagalma ailē un lūdzu viņu pārtulkot kastīliešu valodā, bez jebkādiem izlaidumiem vai papildinājumiem, visas burtnīcas, kurās būtu minēts dons Kihots, un piedāvāju viņam maksu, kādu viņš par to vēlēšies. Viņš bija mierā ar divām arobām⁸⁰ rozīņu un divām fanegām⁸¹ kviešu, apsolīdamies visu labi, ātri un vārdu pa vārdam pārtulkot, bet es, lai šo pasākumu atvieglotu un neizlaistu no rokām vērtīgo atradumu, uzņēmu mauru savā namā, kur tas apmēram pusotra mēneša laikā visu pārtulkoja tā, kā tas šeit atstāstīts.

Pirmajā burtnīcā bija ļoti dabiski uzgleznota dona Kihota kauja ar biskajieti; viņi bija nostājušies tā, kā tas stāstā aprakstīts: ar paceltiem zobeniem, viens aizsedzies ar savu vairogu, otrs ar spilvenu, pie tam biskajieša mūlis izskatījās gluži kā dzīvs – arbaletes šāviena atstatumā tanī varēja pazīt īrētu lopu. Zem biskajieša attēla bija rakstīts «*Dons Sančo de Aspeitja*», kas droši vien bija viņa vārds; zem Rosinantes attēla bija uzraksts «*Dons Kihots*». Rosinante bija tik apbrīnojami uzgleznots, tik garš un izstiepts, tik tievs un izdilis, ar tik izspiedušos mugurkaulu un tik iekritušiem sāniem, ka kļuva pilnīgi skaidrs, cik piemēroti un ar kādu vērtību viņam bija dots vārds Rosinante. Turpat blakus stāvēja Sančo Pansa, kas turēja pie valga savu ēzeli. Zem viņa attēla bija uzraksts «*Sančo Sankass*»⁸², un, kā glezna rādīja, patiesībā tam arī bija resns vēders, īss viduklis un garas kājas, kādēļ arī viņam bija pievārdi Pansa⁸³ un Sankass, un šajos abos vārdos viņš stāstā tiek vairākkārt nosaukts. Es varētu minēt vēl dažus citus sīkumus, taču tie ir tik mazsvarīgi, ka neviens no tiem nepapildinātu notikuma atstāstījuma patiesīgumu, bet stāsts ir tikai tad labs, ja tas ir patiess.

Ja kaut ko varētu iebilst pret šā stāsta patiesīgumu, tad tikai to, ka sacerētājs bijis arābs un ka šai tautai piemīt īpatnība melot, bet, tā kā arābi ir tik lieli mūsu ienaidnieki,⁸⁴ tad varētu gan visnotaļ secināt, ka stāstā drīzāk kaut kas izlaists nekā pielikts. Tā man šķiet, jo tad, kad tas varētu un tam arī vajadzētu ļaut spalvai bagātīgi izplūst ražena bruņinieka cildināšanā, bieži vien liekas, ka viņš ar nodomu klusē. Tā ir slikta un peļama rakstura īpašība, jo vēstures rakstītājam vajadzētu būt rūpīgam, patiesīgam, bez kaislībām, lai ne savtība, ne bailes, ne mīlestība, ne naidis nevarētu to aizvilināt no patiesības ceļa, kuras

⁷⁹ Tikpat šķīsta kā māte, kas to dzemdējusi. – Servantess te asprātīgi pazobojas par minētajām jaunavām, likdams saprast, ka tādas nebija iespējamās. Izteicienu autors aizguvis no stāsta par Grieķijas Beljanisu.

⁸⁰ Aroba – svara vienība, apm. 11,5 kilogrami.

⁸¹ Fanega – tilpuma mērs, apm. 5,5 litri.

⁸² Sančo Sankass – Sančo Garkājis.

⁸³ Pansa – Resnvēderis.

⁸⁴ Arābi ir tik lieli mūsu ienaidnieki. – Spāņu naidīgās attiecības pret arābiem sakņojās spāņu tautas septiņsimt gadu ilgajās cīņās ar arābiem, kas 8. gadsimta sākumā bija iekarojuši Spānijas ievērojamu daļu. Vēlāk šo naidu pret arābiem sevišķi kurināja katoļu baznīca.

māte ir vēsture – laika sāncense, visu darbu glabātāja, pagātnes lieciniece, piemērs un padoms tagadnei un brīdinājums nākotnei. Es zinu, ka jūs šai darbā atradīsiet visu, ko tikai varat vēlēties, bet, ja kaut kā laba tur trūktu, tad, pēc manām domām, vainojams vējasuns autors, nevis pats sižets, īsi sakot, otrā daļa saskaņā ar tulkojumu sākas šādi:

Augstu atvēzēti bija abu drošsirdīgo un saniknoto cīnītāju slepkavīgie zobeni, kas likās apdraudam debesis, zemi un pazemi: tik liela bija abu vīru drosme un cīņas spars. Pirmais cirta karstasinīgais biskajietis, kas rīkojās ar tādu spēku un niknumu, ka, ja zobens viņa rokā nebūtu sašķiebies, šā vienīgā cirtiena būtu pieticis, lai izbeigtu nikno divkauju un visas mūsu bruņinieka turpmākās dēkas, bet laime, kas to saglabāja lielākām lietām, novērsa viņa pretinieka zobenu tā, ka tas vēzienā nošķiebās sāņus, un cirtiens ķēra kreiso plecu, nenodarot tam citas vainas, kā tikai atraujot kreisajiem sāniem visu bruņojumu, pa ceļam nošķeļot labu daļu bruņu cepures, kā arī pusi auss, kas viss, briesmīgi sapostīts, nogāzās zemē, padarot bruņinieka izskatu ļoti nožēlojamu.

Augstais dievs! Kas gan spētu pienācīgi aprakstīt niknumu, kāds sagrāba mūsu lamančieša sirdi, redzot sevi tā apstrādātu! Es teikšu vienīgi tik daudz: šīs dusmas bija tādas, ka viņš, no jauna saslējis kāpšļos, abām rokām spēcīgi sagrāba zobenu un ar to cirta tik mežonīgi pa spilvenu un pa galvu biskajietim, ka pēdējam, neraugoties uz labo apbruņojumu, šķita, it kā tam uzgāztos kalns, un tas, asinīm plūstot pa degunu, muti un ausīm, jau grasījās nokrist no mūļa un arī būtu nokritis, ja neapķertos mūlim ap kaklu. Tomēr viņa kājas pazaudēja kāpšļus, rokas atlaidās, un mūlis, – briesmīgā cirtiena satramdīts, aizlēkšoja pāri laukam un jau pēc pāris lēcieniem nosvieda zemē savu kungu.

Dons Kihots novēroja to visu apbrīnojami mierīgi, bet, redzēdams biskajieti guļam zemē, nolēca no zirga, ātri piesteidzās tam klāt un, turēdams zobena galu pret viņa acīm, pavēlēja padoties, piedraudot pretējā gadījumā tam nocirst galvu. Biskajietis bija tā satricēts, ka nevarēja pateikt ne vārda, un tam būtu klājies ļauni, jo dons Kihots bija kā akls aiz dusmām, ja vien seņoras, kas atradās karietē un ar šausmām noraudzījās divkaujā, nebūtu piesteigušās un bruņinieku neatlaidīgi lūgušas parādīt tām lielo žēlastību un labvēlību, dāvājot viņu ieroču nesējam dzīvību; bet dons Kihots viņām ļoti nopietnā un svinīgā balsī atbildēja:

– Daiļās seņoras, patiesi es ar lielāko prieku izpildīšu jūsu lūgumu, bet to darīšu ar vienu nosacījumu un prasību, ka šim bruņiniekam man jāapsola doties uz Tobosas ciemu un tur stādīties priekšā nesalīdzināmajai doņai Dulsinejai kā manis sūtītam, lai viņa varētu ar to rīkoties pēc sava prāta.

Pārbiedētās un izmisušās dāmas, neaptverdamas, ko dons Kihots prasa, un nevaicādamas, kas tā par Dulsineju, apsoliņās, ka ieroču nesējs izpildīs visu, ko tam pavēlēs.

– Paļaujoties uz šiem solījumiem, – teica dons Kihots, – es viņu vairāk nepārmācīšu, lai gan viņš, manuprāt, to būtu pelnījis.

X nodaļa

Par asprātīgo sarunu starp dona Kihotu un viņa ieroču nesēju Sančo Pansu.

Šai laikā, gan mūku kalpu mazliet sadauzīts, piecēlās Sančo Pansa un, uzmanīgi vērodams sava kunga dona Kihota cīņu, sirsnīgi lūdza dievu, lai tas piešķirtu uzvaru viņa kungam un ļautu iegūt salu, kurā tas viņu ieceltu par pārvaldnieku, kā to bija solījis. Redzēdams, ka cīņa beigusies un ka viņa kungs grib sēsties Rosinantem mugurā, Sančo pienāca klāt paturēt tam kāpsli un, iekams tas paspēja uzkāpt seglos, nokrita viņa priekšā ceļos, satvēra tā roku, skūpstīja to un teica:

– Esiet tik žēlīgs, mans seņor don Kihot, un ieceliet mani par tās salas pārvaldnieku, kuru jūs ieguvāt šai niknajā kaujā, un, lai tā arī būtu nezin cik liela, es jūtu, ka spēšu to pārvaldīt tikpat labi kā jebkurš cits salu pārvaldnieks visā pasaulē.

Dons Kihots viņam atbildēja:

– Iegaumē, brāli Sančo, ka šis piedzīvojums un citi tamlīdzīgi notiek nevis salās, bet gan krustceļos, kur vienīgais ieguvums ir sasistas galvas vai nocirstas ausis. Bet esi pacietīgs, gan radīsies arī piedzīvojumi, pēc kuriem varēšu tevi iecelt ne tikai par salas pārvaldnieku, bet vēl par kaut ko vairāk.

Sančo par to dedzīgi pateicās, noskūpstīja donam Kihotam vēlreiz roku un bruņu krekla malu un palīdzēja tam uzsēsties uz Rosinantes, tad, pats uzlēcis ēzelim mugurā, sekoja savam kungam, kas, neatvadījies no kariatē sēdošajām dāmām un neteikdams tām vairs ne vārda, lieliem aulekšiem iejāja tuvējā mežā. Sančo tam sekoja uz sava ēzeļa pilnos rikšos, bet, redzot, ka Rosinantes žiglums to atstāj tālu iepakaļ, viņam vajadzēja skaļi uzsaukt savam kungam, lai tas viņu pagaida. Dons Kihots to arī darīja, pieturēdams Rosinantes pavadas tik ilgi, kamēr viņu panāca nogurušais ieroču nesējs, kas tuvodamies tam teica:

– Man liekas, seņor, ka būtu prātīgi, ja mēs paslēptos kādā baznīcā,⁸⁵ jo tas, ar ko jūs cīnījāties, palika tik nelāgi apstrādāts, ka nebūtu brīnums, ja viņi šo gadījumu paziņotu Svētajai Brālībai,⁸⁶ kas mūs apcietinās; bet, goda vārds, ja tie mūs ietupinās, tad tiešām mums vajadzēs pamatīgi svīst, kamēr izklūsim no cietuma.

– Ciet klusu, – teica dons Kihots, – vai tu jebkad esi redzējis vai lasījis, ka kāds klaiņojošs bruņinieks būtu vests tiesas priekšā, kaut arī viņš būtu izdarījis neskaitāmas homicīdijas⁸⁷?

– No omecilijām es nekā nesaprotu, – atbildēja Sančo, – neesmu arī visā savā mūžā neviena nositis, tikai to gan zinu, ka Svētā Brālība parūpējas par tiem, kas atklātā laukā kaujas; gar visu pārējo man nav daļas.

– Nebēdājies, draugs, – atbildēja dons Kihots, – es tevi spētu izglābt pat no haldeju rokām un vēl jo vairāk no Svētās Brālības. Bet saki man vaļsirdīgi, – vai tu uz visas plašās zemes esi redzējis

⁸⁵ *Ja mēs paslēptos kādā baznīcā.* – Baznīcai tanīs laikos bija patvēruma tiesības, kas nodrošināja personas neaizskaramību pret laicīgo varu.

⁸⁶ *Svētā Brālība* – viduslaikos dibināta pilsētu apsardzības apvienība («*Santa Hermandad*»), vēlāk inkvizīcijas policija.

⁸⁷ Slepavības.

drosnīgāku bruņinieku par mani? Vai tu esi par kādu lasījis, kas parāda vai būtu parādījis lielāku sparū uzbrūkot, vairāk izturības pretojoties, vairāk nekļūdības, cērtot ar zobenu, un lielāku veiklību, notriecot pretinieku?

– Patiesību sakot, – atbildēja Sančo, – es nekad neesmu lasījis nevienu stāstu, jo neprotu lasīt un rakstīt, bet par to gan es varu droši derēt, ka tik aplam drošam kungam kā jūsu žēlastība es savā mūžā vēl neesmu kalpojis, un lai dievs dotu, ka šī pārdrošība netiktu atalgota tā, kā es jau tiku teicis. Bet es lūdzu jūsu žēlastību ārstēties, jo no jūsu auss plūst daudz asiņu, – man somā ir saites un mazliet baltās ziedes.

– To visu mēs varētu aiztaupīt, – atbildēja dons Kihots, – ja man būtu ienācis prātā sagatavot pudeli Fjerabrasa balzāma⁸⁸, jo ar vienu vienīgu tā pilienu mēs varētu ietaupīt laiku un zāles.

– Kas tā ir par pudeli, un kas tas ir par balzāmu? – jautāja Sančo Pansa.

– Tas ir balzāms, – atbildēja dons Kihots, – kura recepti es labi atceros un kuru lietojot nav jābaidās ne nāves, ne bīstamu ievainojumu. Kad es to izgatavošu un tev iedošu, tad tev, redzot mani kādā kautiņā pušu pārcirstu (kā tas bieži notiek), vajadzēs tikai zemē nokritušo ķermeņa pusi glīti pacelt un, iekams asinis sarec, to pielikt otrajai pusei, kas palikusi seglos, un rūpīgi un pareizi abas salaist kopā. Pēc tam tu man dosi iedzert divus malkus minētā balzāma, tad redzēsi, ka es būšu veselāks par ābolu.

– Ja tas ir tā, – teica Sančo, – tad no šā brīža atsakos no apsolītās salas pārvaldīšanas un kā algu par manu centīgo un labo kalpošanu izlūdžos no jūsu žēlastības vienīgi šā neparastā šķidrums recepti. Man liekas, ka vienu unci šķidruma jebkurā vietā droši varēs pārdot par diviem reāliem, un vairāk man nevajag, lai savu mūžu godīgi un bez rūpēm nodzīvotu. Bet man vēl jāzina, cik dārgi izmaksā balzāma pagatavošana.

– Par nepilniem trim reāliem tu vari izgatavot trīs asumbras,⁸⁹ – atbildēja dons Kihots.

– Apžēlojieties! – iesaucās Sančo. – Ko tad jūsu žēlastība gaida, ja negatavo to pats un man to neiemāca?

– Klusē, draugs, – teica dons Kihots, – es tev gribu atklāt vēl lielākus noslēpumus, un tu saņemsi daudz bagātīgāku atalgojumu, bet tagad domāsim par pārsējumiem, jo auss man sāp vairāk, nekā man tas patīk.

Sančo izņēma no somas saiti un ziedi. Bet, kad dons Kihots ieraudzīja, ka viņa bruņu cepure sadragāta, tas gandrīz vai samaņu zaudēja; viņš uzlika roku uz zobena, pacēla acis pret debesīm un teica:

– Es šeit zvēru pie visu lietu radītāja, pie četriem svētajiem evaņģēlijiem tā, it kā tie atrastos manā priekšā,⁹⁰ pieturēties pie tāda dzīves veida, kāds bija lielajam Mantujas marķīzam, kad viņš zvērēja atriekt sava brāļadēla Balduina nāvi, un proti: neēst maizi pie apklāta galda, netuvoties savai sievai, kā arī nedarīt vēl daudzas citas lietas, kuras es vairs neatceros, bet kuras pievienoju zvērestam, kamēr pilnīgi atriebšos tam, kas man šo negodu sagādājis.

Izdzirdis to, Sančo teica:

– Apdomājiet, mans žēlīgais seņor don Kihot, ja tas bruņinieks darīs, kā jūs tam pavēlējāt, aizies un stādīsies priekšā manai seņorai Tobosas Dulsinejai, tad viņš būs izdarījis visu, kas tam pienākas, un, ja viņš nekāda jauna nozieguma neizdara, tad arī citas sodības tas nepelna.

– Tu runāji labi un pareizi, – atbildēja dons Kihots, – es tāpat atsakos no zvēresta attiecībā uz jaunu atriebi, bet es atkārtēju un apstiprinu, ka dzīvošu tā, kā teicu, kamēr ar varu atņemšu kādam bruņiniekam ķiveri, kas būs tikpat augsti vērtējama kā šī. Tikai neiedomājies, Sančo, ka es kuļu tukšus salmus: šai ziņā man ir paraugs, jo gluži tas pats notika ar Mambrino bruņu cepuri,⁹¹ kas tik dārgi maksāja Sakripantam.⁹²

– Mans žēlīgais seņor, sūtiet taču pie velna šādus zvērestus, – iesaucās Sančo, – tie ļoti kaitē veselībai un uzkrāj nastu sirdsapziņai! Apdomājiet tikai, ja ilgāku laiku nesastapsim neviena

⁸⁸ *Fjerabrasa balzāms* – brīnumdarītājs dziedinošs balzāms, ko, kā stāsta leģenda, lietojis Ēģiptes emīra dēls Fjerabrass; Fjerabrass ir arī tā paša nosaukuma poēmas personāžs (12. gadsimtā), kuru uzvarējis viens no Divpadsmīt Francijas Pēriem (Olivjē).

⁸⁹ *Asumbra* – šķidrums mērs, apm. 2 litri.

⁹⁰ *Es šeit zvēru pie visu lietu radītāja, pie četriem svētajiem evaņģēlijiem tā, it kā tie atrastos manā priekšā.* – Pie evaņģēlijiem mēdza zvērēt, uzliekot uz tiem roku, bet, kad grāmatas ar evaņģēlijiem nebija klāt, tad parasti lietoja formulu – «it kā tie atrastos manā priekšā». Servantess šo formulu «Donā Kihotā» lieto vairākkārt dažādos variantos un dažādos kontekstos, piešķirot izteicienam humoristisku nokrāsu.

⁹¹ *Mambrino bruņu cepure.* – Mambrino ir kāds personāžs Bojardo un Ariosto poēmās par Rolandu; tas ir mauru valdnieks, kam pieder brīnumaina zelta bruņu cepure, kura spēj tās valkātāju pasargāt no ievainojumiem.

⁹² *Sakripants* – lielīga un uzpūtīga cilvēka tips, kas darbojas kā personāžs Bojardo un Ariosto poēmās par Rolandu.

cilvēka, kas valkātu bruņu cepuri, ko tad mēs iesāksim? Vai jums jāpilda zvērests, kas uzliek tik daudz neērtību un spaidu, kā: gulēt apģērbtam, neiegriezties nevienā mājas vietā līdz ar tūkstoš citām mocībām, kas visas atrodamas vecā vājprātīgā Mantujas markīza zvērestā, kuru jūs gribat atjaunot? Apdomājiet tikai, jūsu žēlastība, ka pa visiem šiem ceļiem nestaigā neviens bruņots vīrs, bet tikai mūļu dzinēji un vezumnieki, kas ne tikai nevalkā bruņu cepures, bet varbūt savā mūžā nav pat dzirdējuši tās pieminam.

– Šai lietā tu maldies, – atbildēja dons Kihots, – jo ne divas stundas mēs nebūsim sirojuši krustceļos, kad sastapsim vairāk apbruņoto nekā to, kas devās uz Albraku⁹³ iekarot skaisto Andželiku.

– Labi, lai notiek tā, – teica Sančo, – un lai dievs dod, ka mums labi veiktos un palaimētos ātri iegūt salu, kas man tik dārgi maksā, un tad es tur gribu mirt.

– Es tev, Sančo, jau esmu teicis, ka par to vari būt bez rūpēm, – ja mums arī nebūs salas, tad mums taču paliek Dānijas vai Sobradisas⁹⁴ karaļvalstis, kas tev būs piemērotas kā gredzens pirkstam un, atrazdamās uz cietzemes, tevi vēl vairāk iepriecinās. Bet runāsim par to citreiz, tagad palūkojies, vai tavā somā nav kā ēdama; tad mēs nekavējoties uzmeklēsim kādu pili, kur varēsim pārļaut nakti un sagatavot balzāmu, par kuru tev stāstīju, jo es tev zvēru pie dieva, ka auss man neganti sāp.

– Man te ir sīpols, nedaudz siera un dažī maizes riecieni, – teica Sančo, – bet šis taču nav ēdiens, kas pienāktos tik drošsirdīgam bruņiniekam, kāds ir jūsu žēlastība.

– Cik tu to slikti saproti, – atbildēja dons Kihots, – tev, Sančo, jāzina, ka klaiņojošo bruņinieku gods ir veselu mēnesi neēst, un, kad viņi ēd, tad visu, kas tikai pie rokas gadās; tu to droši zinātu, ja būtu izlasījis tik daudz stāstu kā es; un nevienā vienīgā no šiem daudzajiem stāstiem nav minēts, ka klaiņojošie bruņinieki būtu ēduši, izņemot gadījumus, kad tiem sarīkoja krāšņus mielastus; bet pārējās dienās tie pārtika no svaiga gaisa. Kad es nu tiešām nomanu, ka tie nevarēja dzīvot bez ēšanas un citām dabiskām vajadzībām, jo viņi bija tādi paši cilvēki kā mēs un sava mūža lielāko daļu pavadīja mežos un tuksnešos bez pavāra, tad saprotams, ka viņu parastā barība varēja būt tāds lauku ēdiens, kādu tu man nupat piedāvā. Tātad, draugs Sančo, neskumsti par to, kas mani iepriecina, nemēģini pārtaisīt pasauli, nedz klaiņojošo bruņniecību novirzīt no tās parastā ceļa.

– Piedodiet, jūsu žēlastība, – teica Sančo, – ka es, kā jau pirmīt sacīju, neprazdams ne rakstīt, ne lasīt, nezinu arī neviena bruņniecības amata noteikuma. Turpmāk es jums kā bruņiniekam somu piepildīšu ar dažādiem kaltētiem augļiem, bet sev, tā kā neesmu bruņinieks, piepildīšu to ar visādiem putniem un pamatīgāku barību.

– Es taču, Sančo, neteicu, – atbildēja dons Kihots, – ka klaiņojošiem bruņiniekiem vajadzētu ēst vienīgi augļus, kurus tu piemini, bet teicu, ka šie augļi un dažī stādi, kurus tie atrada laukos un kurus es tāpat pazīstu, bija viņu parastais uzturs.

– Ir noderīgi, – atbildēja Sančo, – pazīt tādus augus, un, kā es noģiedu, reiz pienāks diena, kad būsīm spiesti gūt labumu no šīm zināšanām.

To sacīdams, viņš izvilka no somas jau minēto pārtiku, un abi ēda mierā un sadraudzībā. Bet, gribēdami atrast vietu, kur pavadīt nakti, tie ātri pabeidza savu trūcīgo un sauso maltīti. Tad viņi sēdās viens zirgā, otrs uz ēzeļa un ļoti steidzās, lai pirms nakts tumsas nokļūtu kādā apdzīvotā vietā, bet saule norietēja, tāpat kā viņu cerības atrast to, ko tie vēlējās; tāpēc, ieraudzījuši tuvumā dažas kazu ganu būdas, tie nolēma tur pavadīt nakti. Sančo bija ļoti apbēdināts, ka tie nebija nokļuvuši ciematā, bet viņa kungs bija iepriecināts, ka varēs gulēt zem klajas debess, jo viņam šķita, ka ikviens šāds gadījums dod tam iespēju vēl skaidrāk pierādīt, ka viņš ir īsts bruņinieks.

⁹³ *Albraka* – klintīs uzcelta pils, kurā, kā Bojardo attēlo poēmā «Iemīlējies Rolands», bija patvērusies Andželika; pils iekarošanai bijuši sapulcināti divi miljoni karavīru.

⁹⁴ *Sobradisa* – izfantazēta valsts, kas minēta «Gallijas Amadisā».

XI nodaļa

Dona Kihota piedzīvojumi ar dažiem kazu ganiem.

Pēc tam kad kazu gani bija viņus laipni uzņēmuši, Sančo, cik labi varēdams parūpējies par Rosinanti un savu ēzeli, sajuta kairinošu smaržu, ko izplatīja kazas gaļas gabali, vārīdamies katlā uz uguns; un, kaut gan viņam radās vēlēšanās tūlīt pārliecināties, vai gaļa nav tik gatava, lai to no katla pārvietotu tieši vēderā, viņš atturējās tā darīt, jo gani, noņēmuši gaļu no uguns, izklāja uz zemes dažas aitādas un, ļoti ātri sakārtojuši savu lauku galdus, visai laipni ielūdza abus viesus iebaudīt to, kas viņiem bija. Seši gani, kas sargāja šīs ganības, sasēdās apkārt aitādām, iepriekš ar neveiklām ceremonijām uzaicinājusi donu Kihotu apsēsties uz apgāztas siles. Dons Kihots apsēdās, bet Sančo palika stāvēt, lai pasniegtu viņam raga kausu. Kad viņa kungs to ieraudzīja stāvam, tas teica:

– Sančo, lai tu redzētu to labumu, kas piemīt klaiņojošajai bruņniecībai, kā arī to, cik ātri visi tie, kas tai šādā vai tādā kārtā kalpo, iegūst pasaulē cieņu un godu, es vēlos, lai tu šo krietno ļaužu sabiedrībā sēdētu man blakus, ēstu no manas bļodas un dzertu no mana trauka, it kā tu būtu līdzīgs man, kas taču esmu tavs kungs un īstais pavēlnieks, jo par klaiņojošo bruņniecību var teikt to pašu, ko par mīlestību, – ka tā visas lietas padara vienlīdzīgas.

– Liels paldies! – teica Sančo. – Bet man jāsaka jūsu žēlastībai, ka man labs ēdamais garšo tikpat labi un vēl daudz labāk stāvēt un vienatnē, nekā sēžot blakus pašam ķeizaram. Un, ja man jāsaka patiesība, tad maize un sīpoli manā kaktā, kur es tos varu ēst bez tielēšanās un ceremonijām, man garšo labāk par tītara cepeti pie citu galdiem, kur esmu spiests košļāt lēnām, dzert maz, ik brīdī slaucīt muti un kur, uznākot vajadzībai, nedrīkstu ne nošķaudīties, ne ieklepoties, ne darīt vēl daudz ko citu, kas atļauts brīvībā un vienatnībā. Tātad, mans seņor, vai jūs nevarētu to godu, ko jūsu žēlastība man grib parādīt kā klaiņojošās bruņniecības kalpam un piederīgam, kāds esmu, būdams jūsu žēlastības ieroču nesējs, vērst kādās citās man ērtākās un noderīgākās lietās, un, kaut gan šo godu es uzskatu jau par saņemtu, turpmāk atsakos no tā uz mūžīgiem laikiem.

– Tev tomēr jāapsēžas, jo dievs paaugstina to, kas pats sevi pazemina.

Un, saņemis Sančo pie rokas, dons Kihots piespieda viņu nosēsties sev blakus. Kazu gani, nekā nesaprazdami no šās ieroču nesēja un klaiņojošā bruņnieka ērmīgās valodas, neko citu nedarīja, tikai klusēdami ēda un aplūkoja abus viesus, kas ar lielu veiklību un labpatiku notiesāja gaļas gabalus dūres lielumā. Kad gaļa bija apēsta, gani uzbēra uz aitādām lielu daudzumu meža riekstu un nolika turpat pusi siera riteņa, kas bija tik ciets, it kā būtu darināts no kaļķa. Arī dzeramais rags nestāvēja dīkā, bieži staigādams apkārt gan pilnā, gan tukšā kā ūdens smeļamais spainis akas ritenī un ātri iztukšoja vienu no diviem vīna maisiem, kas te bija redzami. Dons Kihots, apmierinājis savu vēderu, paņēma pilnu sauju riekstu un, tos uzmanīgi aplūkojis, pacēla balsi un izteica šādus vārdus:

Ak laimīgais laikmets un laimīgie gadsimti, kurus mūsu senči dēvēja par zelta laikmetu!

– Ak laimīgais laikmets un laimīgie gadsimti, kurus mūsu senči dēvēja par zelta laikmetu ne tādēļ, ka toreiz zelts, kas mūsu dzelzs laikmetā tik augsti tiek vērtēts, tika iegūts bez grūtībām, bet gan tādēļ, ka tiem, kas toreiz dzīvoja, nebija vēl pazīstami šie divi vārdi «tavs» un «mans». Šai svētajā laikmetā visas lietas bija kopīgas, nevienam nevajadzēja savu dienišķā uztura labā vairāk darīt kā tikai izstiept roku pret stiprajiem ozolu zariem, kas devīgi piedāvāja katram savus saldus un nobriedušos augļus. Skaidrie avoti un straujās upes brīnišķīgā pārpilnībā sniedza tam savus tīkami garšojošos dzidros ūdeņus. Klinšu plaisās un koku dobumos čaklās un gudrās bites nodibināja savas brīvvalstis un nesavtīgi lūdza katru roku ievākt viņu saldā darba bagāto ražu. Spēcīgie korķozoli nometa paši bez savtīga iegansa – tikai aiz laipnības – savu plato un vieglo mizu, un cilvēki sāka ar to nosegt savas būdas, kas bija celtas uz neaptēstiem pāļiem, lai tur paslēptos no debess nemīlīguma. Visur valdīja miers, draudzība un satiecība: izliektā arkla smagais lemesis vēl nebija iedrošinājies sagraizīt un atvērt mūsu pirmmātes labdarīgās iekšas: jo viņas lielais un auglīgais klēpis brīvprātīgi piedāvāja visu, kas varēja paēdināt, uzturēt un atveldzēt viņas bērnus, kuriem tā toreiz piederēja. Tas bija toreiz, kad vientiesīgās un daiļās ganu meitenes klejoja no ielejas ielejā, no pakalna pakalnā ar vaļējiem vai bizēs sapītiem matiem, un viņu apģērbs godīgi aizsedza tikai to, ko tikumība toreiz un vienmēr ir pavēlējusi aizsegt; bet viņu greznums nebija tāds kā mūsu dienās, ko padara dārgu Tiras purpurs un tūkstoš veidos samocītais zīds, bet zaļās dadžu lapas un efeju vītnes bija viņu apģērbs, kurā tās staigāja varbūt tikpat greznas un pievilcīgas kā tagad mūsu lepnās dāmas savos dīvaini un svešādi izdomātajos tērpos, kurus radījusi dīkā ziņkāre. Toreiz mīlas jūtas izteica vienkārši un godīgi, kā tās dvēselē bija radušās, nemeklējot mākslotus vārdus šo jūtu izskaistināšanai. Patiesība un vaļsirdība tad nesajaucās ar krāpšanu, meliem un ļaunprātību. Taisnība valdīja ar saviem likumiem, un to neiedrošinājās saduļķot un aizskart ne netaisna

labvēlība, ne savtīgums, kas šodien to samaitā, jauc un vajā. Patvaļas likumi vēl nebija ieperinājušies tiesnešu prātā, jo toreiz nebija par ko tiesāt un nebija tiesājamo. Godīgas jaunavas varēja iet vientulīgas un vienas pašas, kā jau teikts, kurp tikai vēlējās, nebaudoties, ka sveša patvaļa un alkatīgas iekāres tām kaitēs, un, ja viņas zaudēja savu nevainību, tad tikai saskaņā ar savu patiku un brīvo gribu. Bet mūsu pretīgajos laikos neviena jaunava nav droša, pat ja to paslēptu un ieslēgtu jaunā Krētas labirintā; jo arī tur caur plaisām līdz ar gaisu iespiežas sasodītā iekāre un mīlestības sērga, iznīcinot jebkuru atturību. Drošības labad, laika gaitā pieaugot ļaunprātībai, tika dibināts klaiņojošo bruņinieku ordenis, lai tas aizstāvētu jaunavas, atbalstītu atraitnes, palīdzētu bāreņiem un trūkcumcietējiem. Pie šā ordeņa piederu arī es, mani brāļi gani, kuriem pateicos par savu un mana ieroču nesēja pacienāšanu un laipno uzņemšanu. Un, lai gan dabiskais likums nosaka, ka visiem dzīvajiem jāatbalsta klaiņojošie bruņinieki, tomēr zinu, ka jūs mani uzņēmt un pacienājat, to nezinādami, tāpēc es jums pateicos par jūsu labo prātu.

Visu šo garo runu, kura ļoti labi būtu varējusi palikt neteikta, mūsu bruņinieks teica tādēļ, ka piedāvātie rieksti viņam lika atcerēties zelta laikmetu un radīja vēlēšanos norunāt šos nevajadzīgos prātojumus kazu ganiem, kas viņā klausījās pārsteigti un izbīnījušies, neatbildot ne vārda. Arī Sančo klusēja, ēda riekstus un vairākkārt apciemoja otro vīna maisu, kas, lai vīns būtu vēsāks, bija pakārtis korķa koka zarā.

Dona Kihota runa turpinājās ilgāk nekā vakara maltīte; pēc tam viens no kazu ganiem teica:

– Lai jūs, seņor klaiņojošais bruņinieks, ar pilnām tiesībām varētu teikt, ka mēs jūs laipni un no visas sirds esam uzņēmuši, tad mēs jums vēl gribam sagādāt prieku un patiku ar kāda mūsu biedra dziedāšanu, kuram drīz vajag ierasties, – tas ir kāds ļoti saprātīgs un ļoti iemīļējies gans, kas ne vien prot lasīt un rakstīt, bet ir arī tāds ravelas⁹⁵ spēlētājs, ka labāku nevar vēlēties.

Tikko kazu gans to izteica, kļuva dzirdamas ravelas skaņas un tūlīt ieradās arī pats spēlētājs, apmēram divdesmit divi gadi vecs jauneklis, patīkama izskata. Viņa biedri jautāja, vai tas jau esot ēdis vakariņas, un, kad viņš to apstiprināja, tad gans, kas pirmīt bija viņu slavējis, teica:

– Antonio, tu gan varētu mums par prieku mazliet padziedāt, lai seņors, mūsu viesis, redz, ka arī kalnos un mežos mīt ļaudis, kas saprot mūziku. Mēs, slavējuši tavu lielisko mākslu, tagad tevi lūdzam to parādīt, lai mums būtu taisnība; sirsnīgi lūdzu tevi apsēsties un nodziedāt romanci par tavu mīlestību, ko sacerējis tavs labdaris tēvocis un kas tā patīk visam ciematam.

– Ļoti labprāt, – teica jauneklis.

Un, nelikdams sevi vairs lūgt, viņš apsēdās uz nocirsta ozola celma, uzskaņoja savu ravelu un tūlīt ļoti skaisti sāka dziedāt šādu dziesmu:

ANTONIO

Olaļa, tu mani mīli,
Lai gan man to nesacīji
Pat ar acu skatiem klusiem,
Mīlas mēmiem izteicējiem.

Zinādams, ka visu zini,
Ticu tam, ka dārgs tev esmu,
Nelaimīgs neviens nav bijis,
Kas ir mīlu atklāt spējis.

Tiesa, bieži tu, Olaļa,
Gribēji, lai noticētu,
Ka tev dvēsele no bronzas
Un ka baltās krūtīs – akmens.

Bet starp taviem nievājumiem,
Tikumīgām izvairībām
Cerība dažreiz man rāda
Sava gaišā tērpa malu.

Trauc pie tevis vilināta
Mana ticība, kā nespēj
Izdzist, tādēļ ka nav saukta,

⁹⁵ *Ravela* – trīsstīgu vijole ar lociņu; to it sevišķi lietoja lauku ļaudis.

Ne ar pieaugt aicināta.

Ja ir mīlā pieklājība,
Tad no tavējās es spriežu,
Ka par savām cerībām es gūšu
To, ko esmu iedomājies.

Un, ja kalpošana iespēj
Labvēlību ieviest sirdī,
Tad šis tas no maniem darbiem
Stiprina šo pārliecību.

Varbūt esi redzējusi,
Ka es daudzreiz esmu tērpies
Pirmdienās tais pašās drēbēs,
Kurās svētdienās es eju.

Mīlestība, tērpa greznums –
Abi staigā vienu ceļu,
Vēlētos, lai vienmēr redzi
Mani tikai svētku drānās.

Tevis dēļ vairs nedejoju,
Bet tu esi dzirdējusi
Dziesmas tumšās vakarstundās
Atskanam līdz pirmiem gaišiem.

Neskaitīšu slavas vārdus,
Tavam daiļumam ko teicu,
Kas gan visi patiesīgi,
Tomēr nepatika dažām.

Teresa no Berokalas
Par šiem slavas vārdiem teica:
«Šķiet tev – eņģeli tu pielūdz,
Patiesībā – mērkaķieni!

Var ar visvisādiem niekiem
Un ar neīstajiem matiem,
Skaistumiem, kas maldinoši,
Apmuļkot pat mīlas dievu».

Apstrīdēju, kļuva nikna,
Aizstāvēja viņu brālēns,
Strīdus iznāca. Tu zini,
Ko mēs abi izdarījām.

Mīlu tevi ne pa jokam,
Kalpoju tev nevis tādēļ,
Lai man mīļākā tu kļūtu,
Mani nodomi ir cēli.

Baznīcai ir tādas virves,
Kuras saista zīda cilpām.
Ieliec savu kaklu cilpā,
Savējo tam likšu blakus.

Bet, ja ne, tad varu zvērēt
Pie vissvētākā starp svētiem,
Ka no kalniem šiem es iešu
Prom pie mūkiem kapuciniem.

Ar to gans nobeidza savu dziedāšanu, un, lai gan dons Kihots to lūdza vēl kaut ko dziedāt, taču tam nepiekrita Sančo Pansa, jo viņam vairāk gribējās gulēt nekā klausīties dziesmas. Viņš teica savam kungam:

– Jūsu žēlastība arī varētu paraudzīties, kur nakti pārļaut, jo darbs, ko šie labie ļaudis dienā strādā, neļauj tiem nakti pavadīt ar dziedāšanu.

– Es tevi, Sančo, saprotu, – atbildēja dons Kihots, – man kļūst skaidrs, ka, daudzkārt apciemojis vīna maisu, tu vairāk vēlies gūt atspirdzinājumu miegā nekā mūzikā.

– Paldies dievam, – atbildēja Sančo, – vīns mums visiem labi garšo.

– Es to nenoliedzu, – atbildēja dons Kihots, – uzmeklē tikai sev guļas vietu, bet manas kārtas ļaudīm labāk piederas palikt nomodā nekā iemigt. Tomēr, Sančo, tiešām būtu labi, ja tu man atkal pārsietu ausi, kas man joprojām sāp vairāk, nekā vajadzīgs.

Sančo darīja, kā pavēlēts, bet viens no kazu ganiem, ieraudzīdams brūci, teica, ka par to neesot jābēdājas, jo viņš to drīz un viegli sadziedēsot. Paņēmis dažas rozmarīna lapas, kas tur visapkārt bagātīgi auga, viņš tās sakošļāja, samaisīja ar nedaudz sāls un, uzlikdams uz auss, to visai rūpīgi apsēja un apgalvoja, ka citas ziedes tai vairs nevajadzēs, kā tas patiesi arī vēlāk izrādījās.

XII nodaļa

Par to, ko kāds kazu gans pastāstīja tiem, kuri bija kopā ar donu Kihotu.

Šai laikā ieradās kāds cits jauneklis, kas no ciemata tiem piegādāja pārtiku, un teica:

– Biedri, vai jūs zināt, kas notiek ciematā?

– Kā lai mēs to zinātu? – atteica otrs.

– Nu, tad ziniet, – turpināja puisis, – šorīt agri nomiris slavenais gans students, saukts Grisostomo, un, kā stāsta, viņš nomiris aiz mīlestības pret velna skuķi Marselu, šā ciemata bagātnieka Ģilermo meitu, kas avju ganes drēbēs klaiņo šai vientulīgajā apvidū.

– Tu saki, Marselas dēļ? – kāds iesaucās.

– Tā es teicu, – atbildēja pirmais gans, – bet jaukākais ir tas, ka viņš savā testamentā pavēlējis sevi apbedīt klajā laukā kā mauru, un proti – klints pakājē, kur korķu koka paēnā iztek avots, jo tur, kā stāsta ļaudis un kā arī pats esot teicis, tas Marselu ieraudzījis pirmo reizi. Viņš vēlējies vēl daudzas tamlīdzīgas lietas, bet ciemata priesteri saka, ka tie tās nepieļausot un nedrīkstot pieļaut, jo tas būtu pagāniski. Bet Grisostomo labais draugs, students Ambrosio, kas līdzīgi viņam staigā gana tērpā, saka, ka tiem itin viss jādara, ko Grisostomo vēlējies, un ka neko nedrīkstot atstāt novārtā, un tagad viss ciemats satraucies; bet, kā dzird, beigās notikšot tā, kā Ambrosio un pārējie gani, viņa draugi, vēlas, un rīt viņi to ar lielu godu apbedīs tanī vietā, kur teicu. Domāju, ka tur būs daudz ko redzēt, un vismaz es noteikti tur ieradīšos, lai visu redzētu, ja vien man rīt atkal nevajadzēs iet uz ciematu.

– Mēs visi iesim uz bērēm, – atteica kazu gani, – un tādēļ metīsim kauliņus, kam jāpaliek sargāt kazas.

– Pareizi, Pedro, – teica kāds cits, – bet jums nevajag velti pūlēties – es palikšu šeit, jūsu visu vietā; un tas nenotiks ne manas labsirdības dēļ, ne ziņkāres trūkuma dēļ, bet gan skabargas dēļ, kura nesen man iedūrās kājā un kuras dēļ nevaru paiet.

– Tomēr mēs tev par to ļoti pateicamies, – atbildēja Pedro.

Dons Kihots jautāja šim Pedro, kas ir mirušais un kas ir avju gane; Pedro tam atbildēja, ka, cik viņš zinot, nelaiķis bijis bagāts idalgo un dzīvojis kādā šā kalnu apgabalā tuvējā ciematā, viņš daudz gadu studējis Salamankā, pēc tam atgriezies savā ciematā un ieguvis mācīta un daudz lasījuša cilvēka slavu.

– Runāja, ka viņš sevišķi pārzinājis zvaigžņu zinātņi un to, ko debesīs dara saule un mēness, jo viņš mums iepriekš uz mata noteica katru saules un mēness klipsi.

– *Eklipsi*, mans draugs, nevis *klipsi* – jo tā saucas abu lielo spīdekļu aptumšošanās, – teica dons Kihots.

Bet Pedro, neievērodams tamlīdzīgus sīkumus, turpināja savu stāstu:

– Viņš varēja arī pateikt, vai gads būs auglīgs vai bezauglīgs.

– Jūs gribat teikt neauglīgs, mans draugs, – iebilda dons Kihots.

– Neauglīgs vai bezauglīgs, – teica Pedro, – cik garš, tik plats. Un, lūk, viņa tēvs un draugi kļuva ļoti bagāti, tam ticēdami un sekodami viņa padomiem, kad viņš tiem teica: «Šogad sējiet miežus

un nevis kviešus; tagad jums jāsēj zirņi, bet ne mieži; nākošajā gadā būs laba olīvu eļļas raža, bet trijos nākamajos gados neiegūsīm neviena pilienu».

– Šo zinātni sauc par astroloģiju, – teica dons Kihots.

– Es nezinu, kā to sauc, – atbildēja Pedro, – bet zinu, ka viņš visu to zināja un pat vēl vairāk, īsi sakot, bija pagājuši tikai daži mēneši, kopš viņš bija pārnācis no Salamankas, kad tas pēkšņi kādā dienā parādījās gana tērpā – aitādas kažokā, ar nūju rokā, nometis garos svārkus, ko tas nēsāja, būdams students, un tam līdz gana tērpa gāja arī viņa labais draugs un bijušais studiju biedrs Ambrosio. Es aizmirsu jums pateikt, ka nelaiķis Grisostomo bija liels pantu sacerētājs, viņš sarakstīja gan dziesmas ziemsvētku naktij, gan skatus lieldienu svētku spēlēm, ko jaunieši uzveda mūsu ciematā, un ļaudis tos atzina par lieliskiem. Ciemata ļaudis, redzēdami abus skolotos vīrus ganu tērpos, izbrīnījās un nemaz nevarēja saprast, kāda iemesla dēļ tiem bija ienācis prātā tik dīvaini pārvērsties. Šai laikā nomira mūsu Grisostomo tēvs, atstādams dēlam lielu īpašumu, gan kustamu, gan nekustamu, pietiekamu skaitu liellopu un sīklopu un labu daudzumu naudas; tas viss tagad piederēja dēlam, un patiesībā viņš to arī bija pelnījis, būdams labs biedrs, līdzietīgs un laipns pret visiem krietniem ļaudīm un sejā brīnum skaists. Beidzot atklājās, ka tērpa pārmainīšanas iemesls nebija nekas cits kā vēlēšanās sekot lauku vientulībā avju ganei Marselai, kuru mūsu gans pirmīt minēja un kurā nabaga mirušais Grisostomo bija iemīlējies. Man vēl jums jāpastāsta, kas ir šī meitene, jo jums jāzina, ka varbūt – un ne tikai varbūt, bet pilnīgi droši – jūs neko līdzīgu savā mūžā vairs nedzirdēsiet, kaut arī jūs dzīvotu ilgāk nekā Sarna.⁹⁶

– Saki *Sarra*, – pārtrauca viņu dons Kihots, nevarēdams paciest, ka gans kropļo vārdus.

– Arī *Sarna* dzīvo ilgi! – iesaucās Pedro. – Bet, seņor, ja jūs pieķersieties katram manam vārdam, tad mūsu saruna ilgs veselu gadu.

– Piedodiet, mans draugs, – atbildēja dons Kihots, – es tikai gribēju jums paskaidrot lielo starpību starp *Sarnu* un *Sarru*, bet jūs man ļoti labi atbildējat, jo daudz ilgāk dzīvo *Sarna* nekā *Sarra*, taču turpiniet savu stāstu, es jūs vairs nepārtraukšu.

– Tātad, mans no sirds godātais seņor, – teica kazu gans, – mūsu ciematā dzīvoja kāds zemnieks, kas bija vēl bagātāks par Grisostomo tēvu un ko sauca Giļermo, un tam dievs līdz ar daudz citām lielām bagātībām bija dāvājis meitu, kurai piedzimstot nomira māte, kas bija visgodājāmākā sieviete visā mūsu novadā. Šķiet, ka vēl tagad es redzu viņas seju, kurai viena puse mirdzēja kā saule un otra kā mēness, turklāt viņa bija tik strādīga un līdzietīga pret nabagiem, ka, jātīc, viņas dvēsele tagad viņšaulē bauda dieva svētlaimību. Sirdssāpēs par savas krietnās sievas nāvi nomira arī tās vīrs Giļermo, atstādams savu jauno un bagāto meitu Marselu viņas tēvoča – mūsu ciemata priestera aizgādībā. Meitene izauga un kļuva tik skaista, ka lika mums vienmēr atcerēties savu neparasti skaisto māti, bet drīz vien ļaudis sāka runāt, ka meita vēl pārspēšot māti. Tā arī notika, jo, kad viņa kļuva četrpadsmit vai piecpadsmit gadu veca, katrs, to uzlūkodams, pateicās dievam, ka tas viņu bija radījis tik skaistu, un daudzi viņā neprātīgi iemīlējās. Tēvocis meiteni turēja stingrā uzraudzībā, bet valodas par viņas lielo skaistumu un bagātību tā izplatījās, ka ievērojami ļaudis ne tikai no mūsu ciemata, bet arī no daudzu jūdžu apkārtnes nāca, lūgdamies un neatlaidīgi prasīdami tēvocim viņu sev par sievu. Tas, būdams labs kristietis, labprāt būtu meiteni izprecinājis, jo viņa bija precību gados, taču negribēja to darīt bez viņas piekrišanas, pie tam nemaz neievērodams to labumu un peļņu, ko viņš ieguva, meitenes īpašumus pārvaldot un viņas precības atliekot. Un patiesi, ne vienreiz vien sapulcējušies savā starpā to pārsprida ciemata ļaudis, cildinot priesteru rīcību. Jums jāzina, ceļojošais seņor, ka mazos ciematos runā un tenko par visu, un jūs sapratīsiet, tāpat kā es, ka priesterim jābūt sevišķi krietnam, lai savas draudzes ļaudis, sevišķi laukos, noskaņotu tā, ka tie par viņu runātu tikai labu.

– Pilnīgi pareizi, – teica dons Kihots, – bet turpiniet, jo stāsts ir labs un jūs, krietnais Pedro, esat stāstītājs no dieva žēlastības.

– Lai dieva žēlastība mani nekad neatstāj, – atbildēja gans, – tas ir galvenais. Un tālāk, ziniet, notika tā: lai gan tēvocis savai brāļameitai no daudzajiem, kas lūdza viņas roku, ieteica preciniekus un izklāstīja viņai ikviena precinieka labās īpašības, mudinādams viņu apprecēties un izvēlēties vīru pēc savas patikas, tā viņam katru reizi atbildēja vienīgi to, ka negribot precēties, ka esot par jaunu un nespējot nest laulības nastu. Tie šķita pietiekami aizbildinājumi, un tēvocis lika viņu mierā, cerēdams, ka, kļūstot vecāka, pratīs izvēlēties dzīves draugu pēc savas gaumes. Viņš teica – un viņa vārdi bija ļoti pareizi, – ka vecākiem neesot ieteicams izlemt bērnu likteni pret viņu gribu. Bet te kādā jaukā dienā untumainā Marsela pilnīgi negaidot pārvērtās par gani un, neklausīdama ne tēvoci, ne citus

⁹⁶ *Sarna*, – Spāņu vārds «sarna» nozīme kašķi. Kazu gans sarunā to jauc ar vārdu «*Sarra*», kas apzīmē Ābrama sievu, kura nodzīvojusi pāri par simt gadiem. Spāņu tekstā sakarā ar to veidojas īpatnēja vārdu spēle, jo abi vārdi apzīmē kaut ko tādu, kam piemīt sīksta eksistence.

ciemata ļaudis, kas gribēja viņu atrunāt, devās kopā ar citām ciemata meitenēm laukā ganīt savu ganāmo pulku. Kad viņa parādījās ļaudīs un tie ievēroja viņas skaistumu, nemaz nav aprakstāms, cik daudz bagātu jaunekļu, idalgo un zemnieku, gērbušies kā Grisostomo, tad sekoja viņai laukos, izlūgdamies viņas mīlu; viens no tiem, kā jau teicu, bija mūsu nelaiķis Grisostomo, par kuru stāstīja, ka viņš to ne tikai mīlējis, bet pat dievinājis. Bet nedomājiet, ka Marsela, izvēlēdamās tik brīvu un nepiespiestu dzīves veidu, tik maz vai gandrīz nemaz neatrazdamās vienatnē, būtu modinājusi kautniecīgākās aizdomas, kas varētu kaitēt viņas godam vai tikumībai; tieši otrādi – viņa tā ir nomodā par savu godu, ka neviens no tiem, kas tai kalpo un to bildina, nav lielījies un arī nevarēs lielīties, ka viņa tam devusi kautniecīgāko cerību piepildīt savu vēlēšanos. Lai gan viņa nevairās ganu sabiedrības un sarunu un izturas pret viņiem pieklājīgi un draudzīgi, bet, tiklīdz kāds no tiem atklāj savus nolūkus, kaut arī tie būtu godīgākie un svētākie un viņa vēlēšanās būtu laulības, Marsela aizmet to prom kā ar lingu. Ar tādu izturēšanos viņa šai novadā nodara lielāku postu nekā mēris, jo viņas laipnība un skaistums liek visām sirdīm tai kalpot un to mīlēt, bet viņas nicīgums un cietsirdība noved visus izmisumā, un tie nezina nekā vairāk pateikt kā tikai skaļi saukt viņu par nežēlīgu un nepateicīgu un dēvēt citos tamlīdzīgos vārdos, kas izteic viņas rakstura īpašības. Ja jūs, seņor, gribētu kādu dienu šeit uzkavēties, tad jūs dzirdētu, kā atskan šais kalnos un lejās viņas atraidīto pielūdzēju žēlabas. Netālu no šejienes atrodas vieta, kur aug pāris duču kuplu skābaržu, starp kuriem nav neviena, kura gludajā mizā nebūtu iegriezts Marselas vārds; turklāt dažu koku mizā viņas vārdam pāri iegriezts vainags, it kā mīlētājs gribētu skaidrāk pateikt, ka vienīgi Marselai pienākas skaistuma vainags. Šeit nopūšas kāds gans, tur gaužas kāds cits; tur atskan mīlētāju dziesmas, šeit – izmisuma pilni mīlas vaidi. Dažs pavada augu nakti zem ozola vai klints pakājē un tur, neaizverot saraudātās acis, sapņos iegrimis un aizgrābts, rītā sagaida sauli; dažs, neapklusinot savas nopūtas, karstākajā vasaras pusdienas saules svelmē atgūlies degošajās smiltīs, raida savas žēlabas pret līdzcietīgajām debesīm. Par visiem tiem brīva un bezrūpīga smejas daiļā Marsela, un mēs visi, kas viņu pazīstam, esam ziņkārīgi, ar ko beigsies viņas augstprātība un kas būs tas laimīgais, kas savaldīs viņas briesmīgo raksturu un baudīs viņas ārkārtīgo skaistumu. Viss tas, ko jums esmu stāstījis, ir pilnīgākā patiesība, tādēļ es arī ticu tam, ko mūsu gans stāstīja par Grisostomo nāves iemeslu. Es arī jums, seņor, ieteicu rīt piedalīties viņa apbedīšanā, jo tur būs daudz ko redzēt, tāpēc ka Grisostomo ir daudz draugu un vieta, kur viņš vēlējās būt apbedīts, atrodas tikai pusjūdži no šejienes.

– Es pacentīšos turp aiziet, – atbildēja dons Kihots, – pateicos jums arī par baudu, ko man sagādājāt ar šo tīkamo stāstu.

– Ak! – iesaucās kazu gans. – Es nezinu pat pusi no tā, kas atgadījies Marselas pielūdzējiem, bet varbūt mēs rīt ceļā sastapsim kādu ganu, kas mums izstāstīs visu. Taču tagad būtu labi, ja jūs kādā pajumtē nesnaustos, jo nakts gaiss zem klajas debess varētu kaitēt jūsu ievainojumam, kaut gan ar manis pieliktajām zālēm nav iemesla baidīties ne no kādam nepatīkamām sekām.

Sančo Pansa, sen jau vēlēdamies ganu ar tā garo stāstu triekt pie velna, arī savukārt lūdza donu Kihotu iet gulēt Pedro būdā. Tas tā arī darīja un nakts atlikušo daļu pavadīja atcerē par savu pavēlnieci Dulsineju, atdarinādams Marselas pielūdzējus. Sančo Pansa, ērti ierīkojies starp Rosinanti un ēzeli, gulēja nevis kā atraidīts mīlētājs, bet kā vīrs, kas saņēmis daudz belzienu.

XIII nodaļa

pabeidz stāstījumu par avju gani Marselu un citiem notikumiem.

Tikko austrumu balkonos parādījās diena, kad pieci no sešiem kazu ganiem piecēlušies modināja donu Kihotu, sacīdami, ka viņš varot tiem piebiedroties, ja tiešām vēloties noskatīties Grisostomo svinīgajā apbedīšanā. Dons Kihots, to vien vēlēdamies, piecēlās un pavēlēja Sančo tūlīt seglot zirgu un ēzeli, ko Sančo veikli izdarīja, pēc tam tikpat žigli visi devās ceļā. Viņi vēl nebija nogājuši ceturtdaļu jūdzes, kad, kādu taku šķērsojot, tie ieraudzīja nākam pretim sešus melnos aitādu kažokos tērpušos ganus, kam galvas apvija drūmo oleandru un ciprešu vainagi. Katram bija rokā resna ozola nūja. Kopā ar tiem jāja uz zirgiem divi muižnieki greznās ceļa drēbēs, triju kalpu pavadībā, kuri sekoja tiem kājām. Satiekoties viņi pieklājīgi sveicināja viens otru, jautādami, kurp tie katrs ejot; uzzinājuši, ka visi dodas uz apbedīšanas vietu, tie kopīgi turpināja ceļu. Viens no jātniekiem, sarunādamies ar savu biedru, teica:

– Man liekas, seņor Vivaldo, ka mēs būsim labi izlietojuši laiku, ko ziedojam šīm ievēribas cienīgajām bērēm, kurām jābūt ļoti neparastām, spriežot pēc tām dīvainībām, kuras gani mums pastāstīja par mirušo ganu un par slepkavīgo avju gani.

– Arī man tā šķiet, – atbildēja Vivaldo, – un, lai to redzētu, es kavētos ne tikai vienu, bet veselas četras dienas.

Dons Kihots viņiem vaicāja, ko tie dzirdējuši par Marselu un Grisostomo. Ceļotājs atteica, ka tas rīta agrumā, sastopot dažus avju ganus un redzot tos sēru tērpos, tiem jautājis, kāpēc tie staigā šādi tērpušies, un kāds no viņiem pastāstījis par dīvaino un skaisto gani Marselu, par daudzajiem mīlētājiem, kas to bildinājuši, kā arī par Grisostomo, kuru tie ejot tagad apbedīt, īsi sakot, tas izstāstīja visu to, ko dons Kihots no Pedro bija dzirdējis.

Šai sarunai beidzoties, iesākās cita, un tas, ko sauca par Vivaldo, jautāja donam Kihotam, kāda iemesla dēļ viņš apceļojot šo miermīlīgo zemi, tādā veidā apbruņojies. Dons Kihots atbildēja:

– Mana nodarbošanās neatļauj man citādā veidā ceļot. Ērta dzīve, greznība un miers radīti mīkstčaulīgiem galminiekiem, bet darbs, nemiers un ieroči radīti tiem, kurus pasaulē sauc par klaiņojošiem bruņiniekiem, un pie vismazākajiem no tiem, kaut esmu necienīgs, es pieskaitu sevi.

Izdzirdējuši šos vārdus, tie tūlīt nodomāja, ka viņš ir ārpātīgs, bet, lai pilnīgi par to pārliecinātos un redzētu, kāda veida ir viņa ārpāts, Vivaldo atkal jautāja, ko viņš apzīmējot ar vārdu – klaiņojošie bruņinieki.

– Vai jūsu žēlastība nav lasījis Anglijas vēsturi un gadagrāmatas, – atbildēja dons Kihots, – kur aprakstīti karaļa Artura⁹⁷ slavenie varoņdarbi, kuru mēs savā kastīliešu valodā parasti saucam par karali Artusu un par kuru visā Lielbritānijas karaļvalstī izplatīta sena teika, ka viņš neesot miris, bet ar

⁹⁷ *Karalis Arturs* – leģendārs Britānijas karalis (6. gadsimtā), kas attēlots daudzās teiksmās un poēmās sakarā ar «Apaļā Galda» bruņinieku varoņdarbiem. Minētie bruņinieki dzīrēs sēdējuši ap apaļu galdu, kur nav ne labāku, ne sliktāku vietu, lai visi varētu justies līdzīgi.

burvju mākslas palīdzību pārvērsts krauklī un ka laiku gaitā viņš atkal valdīšot un atgūšot savu karaļkroni un scepteri; un vai tādēļ arī kopš tā laika līdz mūsu dienām neviens anglis nenogalina nevienu kraukli? Šā cēlā karaļa laikā tika nodibināts slavenais Apaļā Galda bruņinieku ordenis; toreiz, kā stāsta, norisinājušās arī mīlas dēkas starp Ezera bruņinieku⁹⁸ donu Lanselotu un karalieni Džinevru,⁹⁹ kuru starpniece un līdzzinātāja bijusi godājamā dueņa Kintaņona, ar to tad arī saistās slavenās romances izcelšanās, ko mūsu Spānijā tik bieži dzied:

Nav vēl bijis tāds bruņinieks,
Kam kalpotu dāmas tik cēlas –
Tik Lanselotam bija tas prieks,
Kad no Britānijas viņš nāca.

Tālāk romance maigi un piemīļīgi apdzied viņa mīlu un varoņdarbus. Kopš tā laika šis bruņinieku ordenis pamazām izaudzis un izplatījies daudzās un dažādās pasaules daļās; šai ordenī savu varoņdarbu dēļ bija slavens un pazīstams Gallijas Amadiss ar saviem dēliem un mazdēliem līdz piektajam augumam, tāpat arī drosmīgais Irkanijas Felismarts un vēl nepietiekami cildinātais Tirants Baltais, bet neuzvaramo un drosmīgo Grieķijas bruņinieku donu Beljanisu it kā vēl mūsu dienās esam redzējuši, dzirdējuši un ar viņu sazinājušies. Lūk, seņori, ko nozīmē būt klaiņojošam bruņiniekam, un, kā jau paskaidroju, tāds ir tas bruņinieku ordenis, pie kura es, grēcinieks, piederu un daru to pašu, ko darījuši visi minētie bruņinieki. Tāpēc es meklēju piedzīvojumus šajās postažās un tuksnešos, pakļaudams labprātīgi savu roku un personu vislielākām briesmām, kādas vien liktenim labpatiktos man uzsūtīt, kad aizstāvu vārgos un nelaimīgos.

Šīs runas pilnīgi pārliecināja ceļotājus, ka dons Kihots ir ārprātīgs, un tie saprata arī, kāda veida ārprāts viņu sagrābis, par ko viņi izbrīnījās, tāpat kā visi, kas pirmo reizi iepazinās ar viņa ārprātu. Grisostomo apbedīšanas vieta, kā gani teica, nebija vairs tālu, un Vivaldo, asprātīgs un jautrs cilvēks, gribēdams visus izklaidēt atlikušajā īsajā ceļa gabalā, nolēma dot donam Kihotam izdevību vēl vairāk parādīt savu neprātu. Tādēļ viņš teica:

– Man liekas, seņor klaiņojošais bruņinieks, ka jūsu žēlastība izvēlēties vienu no visgrūtākajām profesijām virs zemes, esmu pārliecināts, ka pat karteziešu mūka dzīve nav tik grūta.

– Varbūt tā ir tikpat grūta, – atbildēja mūsu dons Kihots, – bet, vai tā ir arī tikpat nepieciešama cilvēkiem, par to gan varu ļoti šaubīties. Patiesību sakot, kareivis, izpildīdams sava karavadoņa pavēli, nedara mazāku darbu nekā karavadonis pavēlēdams. Ar to es gribu sacīt, ka mūki klusumā un mierā izlūdzas no debesīm zemei labklājību, bet mēs, kareivji un bruņinieki, veicam un izpildām to, ko tie lūdz, aizstāvam zemi ar savu roku spēku un šķēpu asmeņiem, neatrazdamies vis pajumtē, bet klajā laukā, panesdami vasarā gandrīz nezturamus saules starus, bet ziemā stindzinošu salu. Tātad mēs esam uz zemes dieva kalpi, viņa rokas, kas šeit izpilda viņa taisnīgos lēmumus. Un, tā kā kara lietas un visu, kas ar tām saistās un atrodas sakarā, nevar veikt bez sviedriem, piepūles un grūta darba, tad jāsecina, ka tie, kas ar tām nodarbojas, neapšaubāmi dara lielāku darbu nekā tie, kas mierā un klusumā lūdz dievu par nespēcīgajiem. Es negribu teikt, un tādas domas man pat prātā nenāk, ka klaiņojoša bruņinieka dzīve ir tikpat svēta kā klosteru mūku dzīve, es tikai gribu apgalvot, spriežot pēc paša pieredzes, ka tā ir neapšaubāmi daudz darbīgāka un grūtāka, vairāk izsalkuma un slāpju mocīta, nožēlojamāka, skrandaināka un utaināka, jo nešaubos, ka agrāko laiku klaiņojošie bruņinieki savā mūžā pārcietuši dažnedažādas nelaimes. Un, ja kādam izdevās ar savām drosmīgajām rokām iegūt ķeizara kroni, tad ticiet, ka tas viņam maksāja daudz asiņu un sviedru, un, ja tos, kas pacēlās tik augstu, nebūtu atbalstījuši burvji un gudrie, tad visas viņu vēlēšanās paliktu neizpildītas un viņu cerības izrādītos veltīgas.

– Arī es tā domāju, – atbildēja ceļotājs, – taču viena lieta daudz citu starpā man pie klaiņojošiem bruņiniekiem sevišķi nepatīk, proti: kad tiem gadās kāds liels un bīstams piedzīvojums, kur viņu dzīvība acīm redzami apdraudēta, tad viņi šādā acumirkļī neztic sevi dievam, kā tas pieklājas katram labam kristietim šādās briesmās, bet tie uztic sevi savai dāmai ar tādu dedzību un pielūgsmi, it kā tā būtu viņu dievs. Tas, man šķiet, mazliet ož pēc pagānisma.

– Seņor, – atbildēja dons Kihots, – tas nemaz nedrīkst būt savādāk, un klaiņojošais bruņinieks, kas rīkotos citādi, apkaunotu pats sevi, jo klaiņojošās bruņniecības parašas un noteikumi reiz ir tādi, ka klaiņojošam bruņiniekam, kad tas dodas lielā ieroču cīņā, jāgriežas pie savas pavēlnieces,

⁹⁸ *Ezera bruņinieks Lanselots*. – Lanselots dēvēts par Ezera bruņinieku tāpēc, ka savu bērniību un jaunību pavadījis burvja Merlina iemīlētās Vivianas galmā, kura pazīstama ar nosaukumu Ezera valdniece.

⁹⁹ *Džinevra* – karaļa Artura sieva, kurā bija iemīlējis Lanselots.

pacelot pret viņu padevīgus un mīlas pilnus skatienus, it kā izlūdzoties viņas labvēlību un atbalstu šaubu pilnā un izšķirīgā brīdī, un, pat ja to neviens nedzird, tā pienākums ir pateikt dažus vārdus caur zobiem un viņu no sirds piesaukt, par ko stāstos minēti neskaitāmi piemēri. Bet tāpēc nav jādomā, ka bruņinieki nepiesauc dievu, – viņiem ir diezgan laika un iespēju to izdarīt pašā cīņas gaitā.

– Neraugoties uz visu to, – iebilda ceļotājs, – es vēl šaubos. Bieži esmu lasījis, ka, diviem klaiņojošiem bruņiniekiem sastrīdoties un abiem iekaistot dusmās, tie pagriež zirgus un, atjājuši labu gabalu katrs uz savu pusi, pilnā jonī traucas viens otram pretī, jājienā sevi uzticot savām dāmām; pēc šādas sadursmes viens parasti nogāžas no zirga, pretinieka šķēpa caururbts, un, ja otrs neieķertos zirga krēpēs, tam klātos tāpat. Es nesaprotu, kā nogalinātais bruņinieks varēja paspēt tik straujas sadursmes gaitā sevi uzticēt dievam. Manuprāt, viņš aulekšodams varēja nešķiest vārdus, piesaucot savu dāmu, bet ka īsts kristietis veltīt šos vārdus tam, kam tie pienākas. Jo vairāk tāpēc, ka, manuprāt, ne katram klaiņojošam bruņiniekam ir dāma, kurai tas varētu sevi uzticēt, jo ne jau visi ir iemīlējušies.

– Tas ir neiespējami, – atbildēja dons Kihots, – es saku, tas ir neiespējami, ka varētu būt klaiņojošs bruņinieks bez dāmas, jo mīlestība viņos ir tikpat dabiska un būtiska parādība kā zvaigznes debesīs, un droši varu teikt, ka neesmu lasījis tādu stāstu, kurā klaiņojošs bruņinieks būtu bez mīlestības, un, pat ja tāds atrastos, tad viņš nebūtu likumīgs bruņinieks, bet uzskatāms par bruņniecības nelikumīgu dēlu, kas bruņniecības cietoksnī nav iegājis pa vārtiem, bet kā lielceļa laupītājs un zaglis ierāpies pāri valnim.

– Tomēr, – turpināja ceļotājs, – esmu lasījis, ja vien nemaldos, ka donam Galaoram, drošsirdīgā Gallijas Amadisa brālim, nekad nav bijis ievērojamas dāmas, kurai viņš būtu varējis sevi uzticēt, bet tādēļ viņš netika mazāk cienīts, būdams izcili vīrišķīgs un slavināts bruņinieks.

Mūsu dons Kihots tam atbildēja:

– Seņor, viena bezdelīga pavasari nenes. Turklāt, cik man zināms, šis bruņinieks slepenībā bija kaislīgi iemīlējies; kaut gan viņš pielūdza visas dāmas, kuras viņam patika, jo tāda bija viņa dabiskā tieksme, ko tas nevarēja apvaldīt, bet par savas sirds valdnieci neapšaubāmi bija izvēlējis tikai vienu vienīgu, kurai bieži sevi uzticēja, kaut arī to darīja tikai slepenībā, jo gribēja būt ļoti noslēpumains bruņinieks.

– Ja nu iemīlēšanās ir klaiņojošo bruņinieku būtiska īpašība, – teica ceļotājs, – tad jādomā, ka arī jūsu žēlastība ir iemīlējies, jo jūs piederat pie šā ordeņa. Un, ja vien jūsu žēlastība nevēlas būt tikpat noslēpumains kā dons Galaors, tad padevīgi lūdzu sava un visas šās sabiedrības vārdā darīt mums zināmu jūsu dāmas vārdu, dzimteni, īpašības un skaistumu, jo viņai jābūt laimīgai, ja visa pasaule zinās, ka viņu mīl un ka tai kalpo tik izcils bruņinieks, kāds acīm redzot esat jūs.

Tad dons Kihots, smagi nopūzdamies, teica:

– Es nevaru apgalvot, vai manai maigajai ienaidniecei patiks vai ne, ja pasaule uzzinās, ka es viņai kalpoju; atbildot uz jūsu godbijīgo lūgumu, es varu pateikt tikai tik daudz, ka viņas vārds ir Dulsineja, ka viņas dzimtene ir Tobosas ciemats Lamančā un ka viņai jābūt vismaz princesei, jo viņa ir mana karaliene un pavēlniece; viņas skaistums ir pārcilvēcīgs, tāpēc ka viņā kļuvuši par īstenību visi neiespējamie un himeriskie skaistuma atribūti, ko dzejnieki piedzejo savām dāmām, viņas mati ir zeltaini, piere – Elizejas lauks,¹⁰⁰ uzacis – varavīksnes loki, acis – saules, vaigi – rozes, lūpas – korāļi, viņas zobi ir pērles, viņas kakls – alabastrs, viņas krūtis – marmors, viņas rokas – ziloņkauls, āda kā sniegs, un tās ķermeņa daļas, ko tiklība aizklājusi cilvēku skatieniem, pēc manām domām un saprašanas, ir tā radītas, ka kautrīgā iztēle par tām var tikai jūsmot, nevis tās kaut kam pielīdzināt.

– Mēs gribētu uzzināt viņas izcelšanos, kārtu un radu rakstus, – sacīja Vivaldo.

Dons Kihots atbildēja:

– Viņa nav cēlusies ne no senajiem romiešu Kurcijiem, Gajiem, Scipioniem, ne no jaunāko laiku Kolonām un Ursinjiem, ne no Katalonijas Monkadām un Rekesenjiem, arī ne no Valensijas Rebeļām un Viļanovām, ne no Aragonas Palafoksiem, Nusām, Rokabertiem, Koreļām, Lunām, Alagoniem, Urejām, Fosiem un Gurejiem, ne no Kastīlijas Serdām, Manrikiem, Mendosām un Gusmanjiem, ne no Portugāles Alenkastriem, Paļām un Menesiem, bet gan no Lamančas Tobosu dzimtas, kas, gan jauns zars būdams, var kļūt par cildenu sākotni nākošo gadsimtu visievērojamākām dzimtām, bet, ja kāds to gribētu apstrīdēt, tad tikai saskaņā ar noteikumu, ko Serbino parakstījis zem Rolanda ieroču trofejām:

Neviens tiem nedrīkst pieskarties,
Kas nevar ar Rolandu sacensties.

¹⁰⁰ *Elizejas lauks* – mitoloģisks priekšstats par svētlaimes novadu pašā zemes malā.

– Lai gan mans ciltskoks ir no Laredas Kačopiniem, – atbildēja ceļotājs, – es tomēr neuzdrošinos to pielīdzināt Lamančas Tobosas dzimtai, bet, patiesību sakot, es šo vārdu nekad vēl neesmu dzirdējis.

– Nevar būt, ka neesat to dzirdējis! – atteica dons Kihots.

Visi ar vislielāko uzmanību noklausījās abu sarunu, un pat kazu gani un citi gani ievēroja, ka mūsu dons Kihots ir pilnīgi zaudējis prātu. Tikai Sančo Pansa ticēja visam, ko viņa kungs teica, jo zināja viņa godīgumu un pazina viņu gandrīz kopš dzimšanas, tikai par skaisto Tobosas Dulsineju viņš atļāvās mazliet šaubīties, jo, kaut gan Sančo dzīvoja tuvu Tobosai, tas nekad neko nebija dzirdējis par princesi ar šādu vārdu. Šādās sarunās ceļu turpinādami, tie ieraudzīja divu augstu kalnu aizā kādus divdesmit ganus, visus tērptus melnos aitādas kažokos, un galvā tiem bija vainagi, no kuriem daži, kā vēlāk izrādījās, bija darināti no taksusa, daži no cīprešu zariem. Seši gani nesa nestuves, ar dažādiem ziediem un zariem pārklātas. Kāds kazu gans, tos ieraudzījis, teica:

– Tur nāk Grisostomo līķa nesēji, un kalna pakājē ir tā vieta, kur viņš vēlējās atdusēties.

Viņi paātrināja soļus un piesteidzās tieši tad, kad seši nesēji nolika bērnu nestuves zemē un četri no tiem ar asiem kapļiem sāka izcirst kapa vietu kādas cietas klints sānos.

Abām pusēm pieklājīgi sasveicinoties, dons Kihots līdz ar pārējiem, kas tam nāca līdzi, tūlīt piegāja klāt pie nestuvēm, kurās gulēja puķēm rotāts mirušais, apmēram trīsdesmit gadu vecs, gana tērpā; pat nāvē viņš bija saglabājis savu skaisto seju un vīrišķīgo izskatu. Tam apkārt nestuvēs gulēja dažas grāmatas un daudz vaļēju un satītu manuskriptu. Visi, kas viņā raudzījās, kā arī tie, kas izcirta kapa vietu, un visi pārējie, kas tur bija klāt, svinīgi klusēja, kamēr kāds nesējs teica otram:

– Paskaties labi, Ambrosio, vai šī ir īstā vieta, ko Grisostomo vēlējies, ja tu gribi, lai viss notiktu tieši tā, kā viņš savā testamentā noteicis!

– Šī ir tā vieta, – atbildēja Ambrosio, – tik bieži mans nelaimīgais draugs šeit man stāstīja savu bēdu stāstu. Šeit, kā viņš man teica, tas pirmo reizi ieraudzījis cilvēku dzimuma nāvīgo ienaidnieci, šeit viņš tai pirmo reizi atklājis savu cēlo un dedzīgo mīlu, un pēdējo reizi šeit Marsela viņu tik galīgi noraidīja un nonievāja, ka viņš noslēdza savas nelaimīgās dzīves traģēdiju. Un šeit tik daudz nelaimju atcerei viņš vēlējās nogrimt mūžīgās aizmirstības klēpī.

Pēc tam viņš, pagrieždamies pret donu Kihotu un ceļotājiem, turpināja:

– Šis ķermenis, seņori, ko jūs aizkustinātiem skatieniem aplūkojat, ietvēra reiz dvēseli, ko debesis ar savām visbagātīgākajām dāvanām bija apveltījušas. Tās ir Grisostomo mirstīgās atliekas, kurš bija nepārspēts prāta ziņā, nesalīdzināms pieklājībā, neparasts laipnībā, Fenikss draudzībā, augstsirdīgs bez mēra, nopietns bez augstprātības, jautrs bez izlaidības, īsi sakot, pirmais starp labākajiem un arī pirmais starp nelaimīgajiem. Viņš mīlēja, bet tika nicināts, viņš dievināja, bet tika izsmiets, viņš pielūdza bezsirdīgo, gribēja iesildīt aukstu marmoru, viņš traucās pakaļ vējam, kļiedza tuksnesī, viņš kalpoja nepateicībai un tāpēc savas dzīves pusceļā kļuva par laupījumu nāvei kādas ganes dēļ, kuru viņš gribēja iemūžināt, lai tā dzīvotu cilvēku piemiņā, ko varētu apliecināt šie rokraksti, kurus jūs šeit redzat, ja vien viņš nebūtu novēlējis tos atdot ugunij, tāpat kā savas mirstīgās atliekas zemei.

– Tad jūs rīkosieties ar tiem bargāk un cietsirdīgāk nekā pats viņu sacerētājs, – sacīja Vivaldo, – jo nav ne taisnīgi, ne labi izpildīt novēlējumu, kas runā pretī veselajam saprātam. Cēzars Augusts nekad nebūtu atļāvis izpildīt to, ko dievišķais mantuļietis¹⁰¹ bija novēlējis savā testamentā. Tāpēc, seņor Ambrosio, nododiet sava kunga mirstīgās atliekas zemei, bet nenododiet viņa rakstus aizmirstībai: ja viņš sarūgtinājumā tā ir vēlējies, tad nav labi, ka jūs to neapdomīgi izpildītu; tieši otrādi, parūpējieties, uzglabādams šos papīrus, lai Marselas cietsirdības piemiņa vienmēr dzīvotu kā biedinājums tiem, kas dzīvos nākamajos laikos, – lai tie izvairītos un bēgtu no šādiem bezdibeņiem; es un mani ceļa biedri zinām jūsu drauga, nelaimīgā mīlētāja, dzīves stāstu, zinām jūsu draudzību pret viņu, viņa nāves cēloni un viņa pēdējo vēlēšanos; no šā aizkustinošā stāsta var mācīties, cik necilvēcīga bijusi Marselas cietsirdība, cik liela Grisostomo mīla un cik patiesa jūsu draudzība, un kādu galu ņem tie, kas nesavaldīgi traucas pa taku, ko tiem rāda neprātīgā mīlestība. Vakar vakarā mēs uzzinājām par Grisostomo nāvi un to, ka viņu šeit apbedīs, un tādēļ, ziņkārības un skumju dzīti, mēs nogriezāmie no mūsu taisnā ceļa, lai ar savām acīm redzētu to, par ko dzirdot tik ļoti noskumām. Un kā atmaksu par šīm skumjām un par mūsu sirsnīgo vēlēšanos dalīties, cik iespējams, jūsu bēdās mēs lūdzam jūs, cēlo Ambrosio, – vismaz es jūs neatlaidīgi lūdzu – nesadedzināt visus šos rokrakstus, bet dažus ļaut man paņemt līdz. Un, nenogaidīdams gana atbildi, tas izstiepa roku un paņēma dažus rakstus, kas tam atradās vistuvāk. Ambrosio, to redzēdams, atbildēja:

¹⁰¹ *Dievišķais mantuļietis* – romiešu dzejnieks Vergilijs (70.–19. g. pirms m.ē.), dzimis Mantujā; savā testamentā, kā stāsta, novēlējis, lai pēc viņa nāves sadedzinātu ievērojamās poēmas «Eneīda» manuskriptu.

– Piekļājības dēļ, seņor, esmu ar mieru atstāt jums tos, ko esat paņēmuši, bet būtu vēltīgi cerēt, ka pārējie netiks sadedzināti.

Vivaldo, labprāt gribēdams iepazīt rakstu saturu, vienu atvēris, izlasīja virsrakstu «*Izmisuma dziesma*». Ambrosio, to dzirdēdams, teica:

– Tā ir pēdējā, ko nelaimīgais uzrakstījis, un, lai jūs, seņor, sajustu, cik viņš bija nelaimīgs, lasiet šo dzejoli skaļi, kamēr mēs izcirtīsim kapa vietu!

– Es labprāt to darīšu, – teica Vivaldo, un, tā kā visi, vēlēdamies dzirdēt dziesmu, sastājās ap viņu, tad viņš skaidrā balsī sāka lasīt.

XIV nodaļa

kurā iepazīstamies ar mirušā gana izmisīgajiem dzejoļiem un citiem negaidītiem notikumiem.

GRISOSTOMO DZIESMA

Tu, cietsirdīgā, savu prieku meklē
Tais ļaužu valodās, ko visur dzirdi,
Kas tavai bargai lepnībai pauž slavu.
Bet skaņas atrodu es pašā peklē,
Kas piepilda man noskumušo sirdi,
Un pats vairs nepazīstu balsi savu,
Kad pieminu es ļaunos darbus tavus,
Un visai pasaulei tos gribu sacīt.
Šai balsij baigajai lai izteikt sokas
Vislielākās un briesmīgākās mokas,
Sirds asinīm ikkatrs vārds ir slacīts.
Un tāpēc uzmanīgi manī klausies,
Ne skaņas tīkamas tev iešalks ausīs, –
Es saraustītam troksnim dunēt liku
No dvēseles visrūgtākajām dziļēm
Par mieru sev un tev par nepatiku.

Kā lauvas rūkšana un vilka kauciens,
Un zvīņu pūķa saniknotais šņāciens,
Kā nezvēra visnegantākais brēciens
Un vārnas piesmakušais posta krauciens,
Kā sabangotu jūras dzelmju krāciens
Un vētras dzīta viļņa spalgalis sēciens,
Kā ievainota vērša nāves rēciens,
Kā vientulīgas dūjas dūdošana
Un pusnakts pūces tālās, drausmās klaigas,
Un melno pekles garu elsas baigas
Ir balss, ko manās krūtīs dzirdi skanam.
Un viss par vienu kopu skaņu kļuva,
Kur visas jūtas izpaušanos guva.
Jo mokas, kas ar spēku nenojaustu
Tā visu manu būtņi saplošīja,
Grib, lai es jaunā valodā tās paustu.

Šai skaņai neatbildēs atbalss drūma,

Kur smiltīs aizplūst māte Taho straujā,
Klāts olīvbirzēm dižais Betiss¹⁰² zaļo,
Bet paudīs manu sāpju dziesma kļūma
Pār bezdibeņiem bargu klinšu kraujās
No mēmām lūpām dzīves balsi skaļo.
Lai tumšās ielejās un krastos tāļos,
Kur cilvēki nemūžam neaizstaigās,
Kur saule neatspīdēs debess jumā,
Un Lībijā, kur kailā līdzenumā
Tik jaunu mūdžu dzimums mājo baigais,
Skan manu moku atbalss dobjos vaidos
Un stāsta tuksnesības tukšos klaidos
Par tavu lepnumu, kas pārspēj visu,
Lai mana īsā mūža sāpju stāstu
Tā sadzird plašā pasaule un visums.

Kā nokauj nicīgums! Kā satriec sirdi
Mums aizdomas, pat ja tās liekas veltas,
Cik nikni greizsirdība spēj mūs nāvēt,
Kā ilga prombūtne var smelgt un tirdīt!
Būt aizmirstam – ja sirds šo baiļu dzelta,
Vai tām vairs cerība spēj pretim stāvēt!
Viss neizbēgami teic: jāiet nāvē!
Bet es – ak brīnums! – tomēr spēju dzīvot
Tik vientuļš, greizsirdīgs un nonicināts,
Gan mirstot aizdomās, kas liek man zināt:
Beidz aizmirstībā mīlas liesma plīvot.
Un šādās mokās, kas ir nāve lēna,
No cerības man nepaliek ne ēna.
Es, izmisušais, viņu nesatvēru
Un savās sāpēs to vairs nemeklēšu,
Bet mūžam būšu bezcerīgs, to zvēru!

Kā lai uz īsu mirkli krūtīs dedzu
Sev reizē cerību un baiļu liesmas,
Ja zinu, ka tik bailes vietā būtu?
Kāpēc lai savas acis cieti sedzu,
Kad greizsirdība vēsta tikai briesmas?
Tās sirdī es caur tūkstoš brūcēm jūtu.
Kā lai no savām durvīm projām sūtu
Es neticību, ja ik brīdis rāda,
Cik klajš tavs nicīgums, cik tagad īstas
Ir rūgtās aizdomas, kaut dziļi nīstas,
Ka meli slēpjas patiesības ādā.
Ak greizsirdība, tirāns mīlas mokās,
Liec tagad auksto dzelzi manās rokās,
Sniedz, nicīgums, man virvi cilpā vītu.
Lai gan ir jūsu uzvara tik baiga,
Es padodos un, moku uzveikts, krītu.

Es nomiršu un negaidu nenieka
Ne dzīvībā, ne arī nāvē savā.
Bet saku nelokāms, ka dzīvot gana!
Ir drosmīgs tas, kas mīlēt var bez prieka,
Kam brīva dvēsele ir mīlas skavās,
Ja pilnīga ir viņas atdošanās.
Es saku mūžos, ienaidniece mana,
Tev skaista dvēsele un skaista miesa,
Ka mani nicīni, ir mana paša vaina.
Ja mīlas vara gudra, brīnumaina
Dod ciešanas, – tās sirdij īstā tiesa.

¹⁰² Betiss – Gvadalkvīviras upe.

Ar domām šīm es stingru valgu siešu
 Un steidzīgāk no dzīves projām iešu,
 Kā pavēl man šis saltais nicinājums.
 Es vējiem došu dvēseli un miesu,
 Bez lauriem un bez palmām būs mans gājums.

Ar savu lielo netaisnību rādi,
 Ka man ir taisnība, ja aiziet vēlos
 No dzīves, kas kļūst pretīga bez mēra.
 Es brūci noslēpt nespēju nekādi,
 Kas dziļi sāpīga man sirdī kvēlo,
 Gandrīz jau prieku jūtu savās sērās.
 Ja tavas acis, kur man debess vērās,
 Par manu nāvi brīdi aptumšotos,
 Tad zini – nevēlos sev lādu godu
 Un savu dvēseli tev neatdošu
 Kā trofeju, ar ko tu paleptos.
 Lai svētki tev ir mana nāves diena,
 Tik salti pasmejies kā karaliena.
 Ko tev vēl vairāk vientiesībā teikšu?
 Ir visiem zināms – pieaugs tava slava,
 Ja savu dzīvību tik ātri beigšu.

Ir laiks! No bezdibeņiem augšup nirstiet!
 Šurp, Tantal¹⁰³ izslāpušais, Sizijs¹⁰⁴ drūmais
 Ar smago akmens nastu plecos veltu
 Un Titij,¹⁰⁵ kurā vanagnagi cirsti;
 Šurp, Iksion,¹⁰⁶ pie rata piesiets, kļūmais,
 Un māsas, kuras darbu darāt veltu,
 Lai jūsu nāves mokas mani dzeltu
 Un krūtīs gultos man. Jūs balsī klusā
 (Tā izmisušā gara gaitu viediet)
 Tad skumju bērū dziesmu dziediet
 Šim ķermenim, kas neapklāts iet dusā!
 Un nīknais pekles sargs ar galvām trejām
 Un tūkstoš himeras ar baigām sejām
 Mūs sagaidīs un dziesmai pievienosies.
 Ar lielu krāšņumu tā pavadīsiet
 Jūs mīlētāju, kad tas nāvē dosies.

Ak izmisuma dziesma, gaišāk skani,
 Kad skumstam neredzēs uz zemes mani!
 Jo viņa, kuras dēļ šie vārdi dzima,
 Ar manu nelaimi sev vairo laimi, –
 Tad neapraudī to, kas kapā grima!

Klausītājiem Grisostomo dziesma ļoti patika, bet lasītājs teica, ka tā nesaskanot ar to, ko viņš dzirdējis par Marselas atturību un krietnumu, jo Grisostomo žēlojas par greizsirdību, aizdomām un viņas prombūtni, kas viss kaitējot Marselas labajai slavai un vārdam.

Ambrosio, kam bija zināmas sava drauga visapslēptākās domas, atbildēja:

– Seņor, lai izklaidētu šīs jūsu šaubas, man jums jāsaka, ka nelaimīgais sacerējis šo dzeju, atrazdamies tālu no Marselas, labprātīgi izvēlēties šķiršanos, lai pārbaudītu, vai tā uz viņu atstās savu parasto ietekmi: un, tā kā šķirtus mīlētājus moka visādas domas un agrābj neskaitāmas aizdomas, tad

¹⁰³ *Tantals* – grieķu mitoloģijā Frīģijas ķēniņš, kas par dievu noslēpumu izpaušanu bija nosodīts ēnu valstī ciest mūžīgu izsalkumu un slāpes situācijā, kur visapkārt ir pārpilnība.

¹⁰⁴ *Sizijs* – Korintas dibinātājs, par viltību un alkatību bija nosodīts ēnu valstī ar smagu, bezjēdzīgu darbu – mūžam velt kalnā akmeni, kas pēdējā mirklī arvien atkal noripo lejā.

¹⁰⁵ *Titijs* – milzis no Eubejas salas, kam par Latonas goda aizskaršanu vanagi ēnu valstī nemitīgi knābāja aknas.

¹⁰⁶ *Iksions* – Tesalijas ķēniņš, kuram Jupiteris par mēģinājumu iegūt Junonu uzlicis sodu – ēnu valstī mūžam griezties ap nokaitētu riteni, pie kura tas piesaistīts.

arī Grisostomo mocījās nepamatotā greizsirdībā un nepatiesās aizdomās, kas viņam šķita patiesas; tāpēc daudzdzinātais Marselas krietnums paliek neskarts, jo viņai, kas ir gan cietsirdīga, mazliet augstprātīga un izturas ļoti nicinoši, pat skaudība nevar piedēvēt nekādus trūkumus.

– Jums taisnība, – atbildēja Vivaldo un gribēja lasīt vēl vienu no uguns izglābtu rokkrakstu, bet viņu pārtrauca kāda brīnišķīga parādība (visiem tā šķita parādība), ko tie negaidot ieraudzīja: augšā uz klints, kurā bija izcirsts kops, parādījās gane Marsela, tik skaista, ka pārspēja pat sava skaistuma slavu. Tie, kas viņu vēl nebija redzējuši, uzlūkoja viņu klusā apbrīnā, un tie, kas bija pieraduši viņu redzēt, raudzījās ne mazāk aizgrābti kā tie, kas viņu vēl nekad nebija redzējuši. Ambrosio, ieraudzījis Marselu, nespēdams apvaldīt savu sašutumu, iesaucās:

– Tu, šo kalnu briesmīgais bazilisk, varbūt esi atnācis, lai redzētu, vai tavā klātbūtnē nesāks asiņot šā nelaimīgā brūces, kam tava cietsirdība laupījusi dzīvību? Vai arī esi atnākusi lepoties ar savas cietsirdības sekām? Vai arī gribi kā nežēlīgais Nerons no šās augstienes noraudzīties pašas aizdedzinātās Romas degšanā? Vai varbūt tu vēliea nekaunīgi mīdīt kājām šā nelaimīgā līķi, tāpat kā sava tēva Tarkvīnija līķi samīdīja viņa nepateicīgā meita¹⁰⁷? Saki ātrāk, kāpēc esi atnākusi un ko tu vēlies, jo es zinu, ka tev kalpoja katra Grisostomo doma, kad viņš bija dzīvs; tagad pēc viņa nāves mēs visi, kas saucamies viņa draugi, gribam tev pakalpot.

– Es neatnācu, Ambrosio, neviena tevis minētā iemesla dēļ, – atbildēja Marsela, – bet es atnācu sevi attaisnot un pierādīt, ka maldās tie, kas mani vaino Grisostomo ciešanās un nāvē, un tādēļ lūdzu visus klātesošos uzmanīgi mani uzklaut, jo man nevajadzēs daudz laika, ne arī daudz vārdu, lai saprātīgajiem pierādītu patiesību. Debesis mani, kā jūs sakāt, ir radījušas skaistu, tāpēc jūs bez kāda cita pamudinoša iemesla mana skaistuma dēļ mani mīlat, bet prasāt un vēlaties, lai pateicībā par man parādīto mīlu arī es katrā ziņā mīlētu jūs. Dabiskais saprāts, ko dievs man piešķīris, man saka, ka viss skaistais ir mīlams, bet es nesaprotu, kāpēc tai, kuru mīl viņas skaistuma dēļ, būtu jāmīl tie, kas viņu mīl. Var taču gadīties, ka skaistuma mīlētājs ir nejauks, un, tā kā viss nejaukais ir pretīgs, tad būtu nelāgi sacīt: «Es tevi mīlu tāpēc, ka tu esi skaista, tev mani jāmīl, kaut gan esmu nejauks». Pieņemsim, ka sastopas divi skaistumā vienlīdzīgi, bet tas nenozīmē, ka arī viņu vēlmes būs vienlīdzīgas, jo ne ikviens skaistums pamodina mīlu, dažs iepriecina acis, nepakļaudams jūtas; ja ikviens daiļums iedvestu mīlu un pakļautu sirdi, tad visu vēlmes klejotu nenoteiktos virzienos, nezinādamas, kur apstāties; jo cik neskaitāmi daudz ir skaistu būtnu, tikpat neskaitāmām vajadzētu būt mūsu vēlmēm. Bet esmu dzirdējusī sakām, ka īsta mīla esot nedalāma, ka tai jābūt brīvai un nepiespiestai. Ja tas tā ir, – kam pilnīgi ticu, – kādēļ jūs vēlaties, lai es atdotu savu sirdi piespiedu kārtā tikai tāpēc, ka teicaties mani mīlam? Bet sakiet, – ja nu debesis, kas mani radījušas skaistu, būtu mani veidojušas neglītu, vai būtu taisnīgi, ja es žēlotos par jums, ka mani nemīlat? Jo vairāk jums jāsaprot, ka savu skaistumu neesmu izvēlējusies pati, bet debesis savā žēlastībā man dāvinājušas to, ko pati neesmu ne izlūgusies, ne vēlējusies. Tāpat kā odze nav vainojama, ka tās inde nogalina, jo to viņai devusi daba, tāpat arī es nepelnu, ka mani vaino par manu skaistumu, jo godīgas sievietes skaistums līdzinās tālai liesmai vai asam zobenam, kas nevienu nededzina un nevienu neievaino, ja tiem netuvojas. Gods un tikumība ir dvēseles rotas, bez kurām ķermenis, lai tas būtu cik skaists būdams, neliksies skaists. Ja šķīstība ir viens no tiem tikumiem, kas grezno un padara skaistu kā miesu, tā dvēseli, tad kādēļ gan jaunavai, kuru mīl viņas skaistuma dēļ, būtu šī šķīstība jāzaudē, lai apmierinātu kāda vīrieša vēlmes, kas tikai savas patikas dēļ ar visu spēku un viltību pūlas viņas tikumu pazudināt? Esmu brīva piedzimisī un, lai brīvi dzīvotu, izvēlējos lauku vientulību: šo kalnu koki ir mana sabiedrība, šo strautu dzidrie ūdeņi – mani spoguļi, ar šiem kokiem un ūdeņiem es dalos savās domās un skaistumā. Esmu tāla uguns, tālumā mirdzošs zobens. Tos, kurus mans izskats vilināja mīlēt, atvairīja mani vārdi; vēlmes pārtiek no cerībām, bet es neesmu ne mazāko cerību devusi ne Grisostomo, ne arī kādam citam, un var teikt, ka viņš miris savas stūrgalvības, nevis manas cietsirdības dēļ. Pārmetumam, ka viņa nolūki bijuši godīgi un ka tāpēc man vajadzējis viņu iemīlēt, es atbildu: kad šai pašā vietā, kur tagad rok viņam kapu, viņš man atklāja savus godīgos nolūkus, šeit es viņam paskaidroju, ka mans nodoms ir dzīvot mūžīgā vientulībā un ka tikai zemei būs lemts iegūt manas tiklības ziedu un mana skaistuma atliekas; ja viņš par spīti maniem vārdiem bezcerīgā stūrgalvībā peldēja pret straumi, vai tad jābrīnās, ka viņš noslīka sava neprāta dzelmē? Viņam padodamās, es būtu bijusi nepatiesa; atbildot viņa tieksmei, es būtu rīkojusies pret savu sirdsapziņu un labākajiem nodomiem. Viņš neatteicās no savas stūrgalvības, viņš izsamisa, manis neienīstis; kur tad ir iemesls vainot mani viņa ciešanās! Lai žēlojas pieviltais, lai izsamist tas, kuru esmu piekrāpusī ar viltīgām cerībām, lai pricējas tas, ko pati aicināšu, lai lepojas tas, kam solišos; bet neviens nevar mani saukt par

¹⁰⁷ *Viņa nepateicīgā meita.* – Pēc nostāstiem, sava tēva līķi apsmējusī nevis Tarkvīnija Lepnā meita, bet gan sieva, kas bijusi Servija Tulija meita.

cietsirdīgu vai slepkavīgu, kam es nekā nesolu, ko nekrāpju, neaicinu vai neatbildu viņa mīlai. Debesīm vēl nav labpaticis, lai liktenis liktu man mīlēt; bet, ka es iemīlēšos pēc pašas patikas, – to jūs no manis nesagaidīsiet. Šo visu maldu cerību bojā eja lai ir brīdinājums katram, kas sava labuma dēļ mani bildina, lai katrs turpmāk saprot: ja kāds mirst manis dēļ, tas nemirst greizsirdības vai nelaiemes dēļ, jo, kas nevienu nemīl, nevar arī radīt nevienā greizsirdību; un iznīcināt tukšas cerības nenozīmē nicināt. Kas mani sauc par zvēru un bazilisku, lai bēg no manis kā no samaitājoša un kaitīga radījuma; kas mani sauc par nepateicīgu, lai man nekalso; kas mani uzskata par neizdibināmu, lai nemēģina mani iepazīt; kas domā, ka esmu cietsirdīga, lai man neseko; jo šis zvērs, šis bazilisks, šī nepateicīgā un neizdibināmā neviena nemeklēs, lai tam kalpotu, nevēlēsies neviena iepazīt un nekādā veidā nevienam nesekos. Ja nepacietība un pārmērīga kaislība nonāvēja Grisostomo, kāpēc vainot manu godu un tikumību? Ja savu skaidrību saglabāju koku sabiedrībā, kādēļ jūs vēlaties, lai to zaudēju cilvēku sabiedrībā? Jūs zināt, ka esmu bagāta un citu bagātības nekāroju; esmu brīva, un man netīk kļūt par verdzeni; es nevienu nemīlu un nenīcinu, es nevienu nekrāpju, nevienu nepavedinu, nevienu neizsmeļu, nevienu neaicinu uz sarunām. Mani izklaidē šā novada ganu meiteņu godīgās sarunas un manas rūpes par kazām. Manas vēlēšanās ierobežo šie kalni; ja šīs vēlēšanās sniedzas tiem pāri, tad tas notiek tikai tāpēc, lai noģistu debess skaistumu, vērojot ceļu, pa kuru dvēsele traucas uz savu pirmatnējo mājokli.

To teikusi, viņa apgriezās un, nenogaidot atbildi, pazuda tuvējā kalnu aizā, atstādama visus klātesošos sajūsminātus kā par tās saprātu, tā skaistumu. Daži, kurus bija ievainojušas viņas skaisto un starojošo acu bultas, gribēja tai sekot, neievērodami izsacīto brīdinājumu. Kad dons Kihots to redzēja, tam likās, ka pienācis īstais brīdis izpildīt bruņnieka pienākumu, sniedzot palīdzību vajātām jaunavām; viņš pielika roku pie zobena un teica skaļā un saprotamā balsī:

– Neviens, neraugoties uz savu kārtu un stāvokli, lai neiedrošinās sekot skaistajai Marselai, ja negrib izpelnīties manas visbriesmīgākās dusmas. Viņa skaidriem un pietiekamiem pamatojumiem pierādīja, ka gandrīz vai nepavisam nav vainojama Grisostomo nāvē un ka nebūt nevēlas atsaukties savu pielūdzēju iegribām: tāpēc viņa taisnīgi pelnījusi, lai tai nesekotu un to nevajātu, bet lai visi godīgie ļaudis viņu cienītu un godātu kā varbūt vienīgo būtņi, kas dzīvo tik cēlā apņēmībā.

Vai nu dona Kihota draudu dēļ, vai tāpēc, ka Ambrosio lūdza ganus līdz galam izpildīt savu pienākumu pret savu labo draugu Grisostomo, neviens no ganiem nepakustējās un neaizgāja projām, kamēr nebija izcirsts kops, Grisostomo raksti sadedzināti un viņa mirstīgās atliekas atdotas zemei, visiem klātesošajiem lejot daudz asaru. Kapu noslēdza ar lielu akmeni, atstājot vietu kapa plāksnei, kurā Ambrosio gribēja iecirst šādu epitāfiju:

Kāds mīlētājs šeit atdusas,
Tā aukstās miesas zeme klāja.
Viņš bija gans un nāvē gāja,
Kad mīlu neieguva tas.

Viņš mira, smagi ievainots,
No daiļu acu vēsā stara.
Tev, mīlas nežēlīgā vara,
Jauns gandarījums tagad dots.

Apkaisījuši kapa kalnu ar daudzām puķēm un zaļumiem, visi atvadījās no Ambrosio, izteikdami tam līdzjūtību. To pašu darīja arī Vivaldo un tā pavadonis, bet dons Kihots šķīrās no viesmīlīgajiem ganiem un ceļotājiem, kuri to lūdza kopā ar viņiem doties uz Seviļu, kas esot ļoti piemērota vieta piedzīvojumu meklētājiem, jo piedzīvojumi tur atgadoties uz katra ielas stūra un katrā šaurā ieliņā vairāk nekā jebkur citur. Dons Kihots pateicās par viņu padomu un labvēlību, tūlīt teikdams, ka pagaidām tas vēl nedrīkstot jāt uz Seviļu, kamēr nebūšot iztīrījis visus šos kalnus, kas, kā runā, esot pilni ar zagļiem un slepkavām. Redzēdami viņa stingro apņēmību, ceļotāji vairs neuzstāja, bet, vēlreiz atsveicinājušies, turpināja savu ceļu, kurā tiem netrūka sarunu vielas gan par notikumu ar Marselu un Grisostomo, gan arī par dona Kihota neprātībām. Pēdējais bija apņēmies sameklēt avju gani Marselu un katrā ziņā piedāvāt tai savus pakalpojumus. Viņa nodoms gan nepiepildījās, kā mēs dzirdēsim šā patiesīgā stāsta turpmākajā gaitā, kura otrā daļa šeit nobeidzas.

XV nodaļa

Dona Kihota nelaimīgais piedzīvojums, kas tam atgadījās, sastopot necilvēcīgos janguesiešus.

Gudrais Sids Amets Benenheli stāsta, ka dons Kihots, atvadījies no viesmīlīgajiem ganiem un visiem pārējiem, kas bija piedalījušies gana Grisostomo apbedīšanā, iegriezās kopā ar savu ieroču nesēju tai pašā mežā, kurā viņi bija redzējuši pazūdam gani Marselu, un, vairāk nekā divas stundas klejojuši un visās malās viņu velti izmeklējušies, tie apstājās zālainā pļavā, kur tuvumā tecēja mierīgs un vēss strauts, neatvairāmi aicinādams tos tur pavadīt diendusu, jo sākās jau nežēlīgā pusdienas tveice. Dons Kihots un Sančo, nokāpuši no segliem, atļāva ēzelim un Rosinantem ēst kuplo zāli, kas tur auga, un paši, paņēmuši ceļa somas, daudz nedomājot, kungs un kalps satīcīgā draudzībā notiesāja visu, ko tikai tur atrada.

Sančo nebija sapinis Rosinantem kājas, būdams pārliecināts, ka zirga lēnīguma un miermīlības dēļ to pat visas ķēves, kas ganās Kordovas ganībās, nevarētu novilināt no īstā ceļa. Liktenis un velns, kas reti kad snauž, iekārtoja, ka cauri ielejai daži janguesieši dzina Galisijas ķēvju baru, un, tā kā viņu paradums bija pusdienas laikā apstāties tādās vietās, kur atrodama zāle un ūdens, tad šī vieta, kur atpūtās dons Kihots, arī janguesiešiem šķita šādam nolūkam piemērota. Tad nu notika, ka Rosinantem radās vēlēšanās papriecāties ar seņorām ķēvēm; tās saodis, viņš, pretēji saviem paradumiem un dabai, neprasot sava kunga atļauju, sāka rikšodams, devās pie tām, lai apmierinātu savas vajadzības, bet ķēves, kas acīm redzot vairāk ilgojās svaigas zāles nekā viņa, saņēma to ar spērieniem un kodieniem, vienā mirklī pārrāva tam seglu siksnas, un Rosinante palika kails, bez segliem. Bet tad viņam klājas vēl ļaunāk, jo dzinēji, redzēdami tādu varmācību pret savām ķēvēm, piesteidzās ar rungām un tā sadauzīja Rosinanti, ka tas, briesmīgi sabelzts, nogāzās zemē.

Dons Kihots un Sančo, pamanījuši, ka sit Rosinanti, aizsūšies steidzās tam palīgā, un dons Kihots teica Sančo:

– Kā es redzu, draugs Sančo, tie tur nav nekādi bruņinieki, bet zemas kārtas un nelietīgi ļaudis. To saku tādēļ, lai tu palīdzētu man taisnīgi atriebties par pārestību, kas Rosinantem nodarīta mūsu acu priekšā.

– Kāda velna pēc lai mēs atriebjamies? – atbildēja Sančo, – viņu ir vairāk nekā divdesmit vīru, bet mēs esam tikai divi, varbūt pat tikai pusotra.

– Es viens pats esmu simta vērts! – atbildēja dons Kihots.

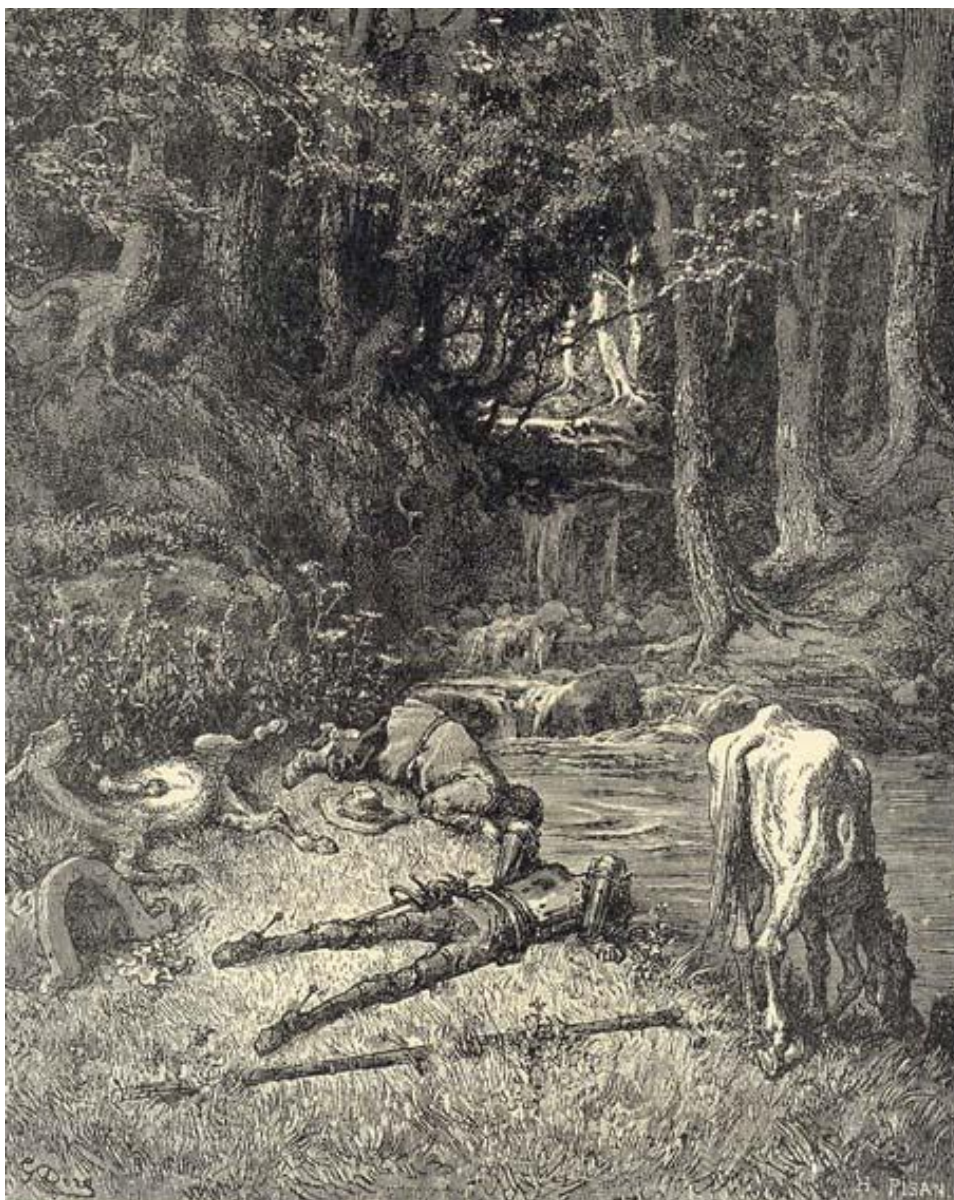
Un, tālākās runās neielaidamies, izrāvis zobenu, viņš uzbruka janguesiešiem, un, sava kunga piemēra iedrošināts un iekvēlināts, tāpat darīja arī Sančo Pansa; dons Kihots tūlīt vienam, ar stipru cirtieni pārgriezdams ādas kamzoli, dziļi pāršķēla plecu.

Janguesieši, redzēdami, ka viņu lielajam baram uzbrūk tikai divi cilvēki, visi saskrēja ar rungām un, abus ielenkuši, sāka tos sist ar lielu neatlaidību un niknumu; jāsaka taisnība – jau pēc otrā belziena Sančo gulēja zemē, un tāpat klājās donam Kihotam, ko nespēja glābt viņa veiklība un drosme, un liktenim labpatika, lai viņš noslīgtu zemē pie Rosinantes kājām, kas nebija vēl varējis piecelties; no tā var secināt, cik spēcīgi darbojās rungas satrakoto zemnieku rokās. Kad janguesieši redzēja, ko viņi bija pastrādājuši, tie vislielākā steigā savāca savas ķēves un turpināja savu ceļu, atstādami abus piedzīvojumu meklētājus guļot bēdīgā stāvoklī un vēl bēdīgākā noskaņā.

Pirmais atgīdās Sančo Pansa un, atrazdamies tuvu savam kungam, vājā un žēlā balsī teica:

– Seņor don Kihot! Ak seņor don Kihot!

– Ko tu vēlies, brāli Sančo? – atbildēja dons Kihots tikpat vājā un sāpīgā balsī kā Sančo.

Tie apstājās zāļainā pļavā, kur tuvumā tecēja mierīgs un vēss strauts, neatvairāmi aicinādams tos tur pavadīt diendusu

– Es vēlētos, ja būtu iespējams, – atbildēja Sančo Pansa, – lai jūsu žēlastība man pasniegtu tikai divus malkus no Vella Blasa dzēriena, ja jums tas būtu tieši pie rokas, jo varbūt tas sadauzītiem kauliem ir ne mazāk derīgs kā ievainojumiem.

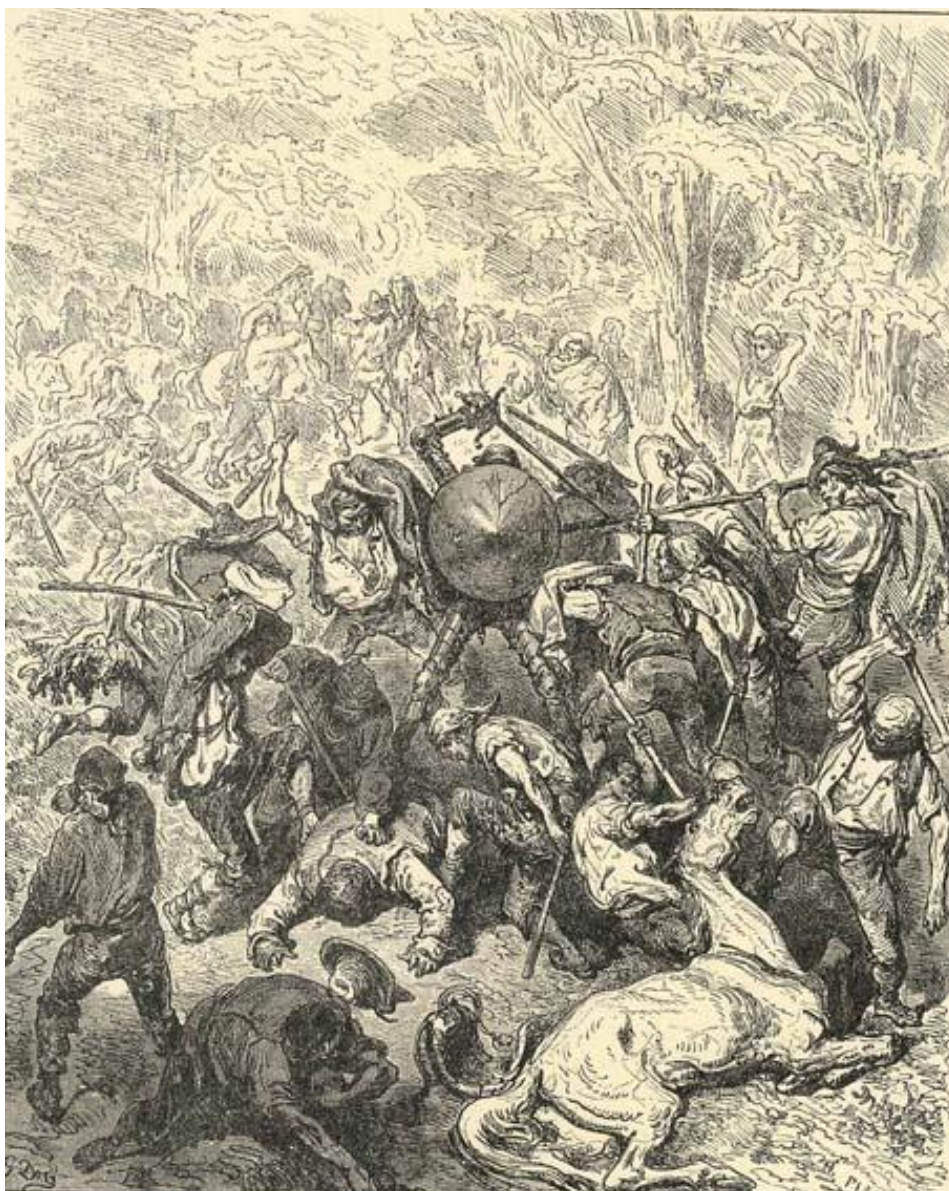
– Ja man, nelaimīgajam, būtu šis dzēriens, kā tad mums vēl trūktu? – teica dons Kihots. – Bet es tev, Sančo Pansa, zvēru pie klaiņojoša bruņinieka goda, ka nepaies pat divas dienas, ja tikai liktenis neizlems citādi, un tas būs manā rīcībā vai arī lai man nokalst rokas.

– Bet kā jūsu žēlastībai liekas, – jautāja Sančo Pansa, – pēc cik dienām mēs varēsim pakustināt kājas?

– Kas attiecas uz mani, jāatzīstas, – teica sasistais bruņinieks dons Kihots, – ka es nemāku šo dienu skaitu noteikt. Bet es uzkrauju visu vainu sev, jo man nevajadzēja pacelt zobenu pret cilvēkiem, kas nav iesvētīti bruņinieku kārtā, kā esmu es; tādēļ domāju, ka bruņniecības likuma pārkāpuma dēļ cīņu dievs¹⁰⁸ atļāvis mani pārmācīt. Tāpēc, Sančo Pansa, tev jāievēro reizi par visām reizēm, ko tev tagad teikšu, jo tas ir svarīgi mūsu abu labklājībai: kad tu redzi, ka tamlīdzīgi salašņas nodara mums pārestību, negaidi, kamēr izvelku zobenu, jo es to nekādā ziņā vairs nedarīšu, bet satver pats savu zobenu un pārmāci tos pēc sirds patikšanas; bet, ja tiem nāktu bruņinieki palīgā, tad es arī pratīšu tev palīdzēt un

¹⁰⁸ Cīņu dievs. – Marss.

viņus satriekt ar visu savu spēku, jo tu esi redzējis tūkstoš gadījumu un pierādījumu, cik tālu sniedzas manas drošās rokas spēks.

Janguesieši visi saskrēja ar rungām.

Tik uzpūties bija mūsu nabaga seņors, pieveicis drošsirdīgo biskajieti. Bet Sančo Pansam šis viņa kunga norādījums nepavisam nelikās tik labs, tāpēc viņš atļāvās atbildēt:

– Seņor, esmu miermīlīgs, rāms un saticīgs cilvēks, esmu iemācījies paciest visādas pārestības, jo man ir sieva un bērni, kas uzturami un audzināmi. Lai žēlīgais seņors man atļauj teikt, jo pavēlēt es nedrīkstu, ka es nekādā gadījumā nepacelšu savu zobenu ne pret vienkāršiem cilvēkiem, ne pret bruņiniekiem un dieva vārdā no šā brīža piedodu visas netaisnības, ko man kāds nodarījis, nodara vai turpmāk nodarīs, lai tas būtu augsts vai zems, nabags vai bagāts, bruņinieks vai kalps, bez kādas kārtas vai amata izšķirības.

Viņa kungs, to noklausījies, atbildēja:

– Ja es spētu vieglāk elpot un runāt bez lielām grūtībām un sāpes sānos norimtu, tad es tev, Pansa, pierādītu, kādos maldos tu atrodies. Atbildi man, tu grēciniek: ja nu laimes vējš, kas mums līdz šim bijis nelabvēlīgs, tagad pagrieztošs mums vēlamā virzienā, piepūzdams mūsu cerību buras tā, ka mēs droši un bez briesmām iebrauktu tieši tās salas ostā, ko esmu tev apsolījis, – kas notiktu ar tevi, ja es salu iekarotu un tevi ieceltu par valdnieku? Tu iznīcīni sev iespēju kādreiz kļūt par bruņinieku, un tu tāds arī negribi kļūt, jo tev nav ne drosmes, ne gribas atriebt tev nodarītās pārestības un aizstāvēt savu īpašumu. Tev jāzina, ka jauniekarotās valstīs un provincēs vietējo iedzīvotāju prāti nekad nav tik nomierināti un

tik pilnīgi sava jaunā kunga pusē, lai nebūtu jābaidās, ka tie kaut ko pasāks, kas varētu mainīt lietu stāvokli, un, kā mēdz teikt, izmēģinās savu laimi; tāpēc nepieciešams, lai jaunajam valdniekam būtu prasme turēt sevi grožos un drosme katrā vajadzīgā brīdī vīrišķīgi doties uzbrukumā vai aizstāvēties.

– Notikumā, kas mums tagad atgadījās, – atbildēja Sančo, – es būtu varējis sev vēlēties prasmi un vīrišķību, ko jūsu žēlastība pieminējāt; bet es varu zvērēt pie sava nabaga cilvēka goda, ka plāksteri man būtu derīgāki nekā pamācības. Pamēģiniet, žēlīgais seņor, vai jūs varat piecelties, tad palīdzēsim arī Rosinantem tikt augšā, lai gan viņš to nepelna, būdams galvenais visa šā kautiņa vaininieks. Bet to nekad nebūtu no Rosinantes gaidījis, jo domāju, ka viņš ir tikpat tikls un kārtīgs kā es pats. Bet ir taču taisnība, ka vajadzīgs ilgs laiks, lai iepazītu ļaudis, un ka šinī dzīvē neviena lieta nav droša. Kas to būtu domājis, žēlīgais seņor, ka pēc tiem drausmīgajiem cirtieniem, ko jūsu žēlastība cirta nelaimīgajam klaiņojošajam bruņiniekam, tik ātri sekos tāda sitienu krusa uz mūsu nabaga mugurām!

– Tavējā, Sančo, – atbildēja dons Kihots, – droši vien ir norūdījusies pret tamlīdzīgiem nokrišņiem, bet skaidrs, ka manējā, pieradusi pie smalkiem holandiešu audekliem, sajūt šā negadījuma sāpes vēl stiprāk; un, ja es neiedomātos, – ko es saku – neiedomātos, – ja es droši nezinātu, ka tamlīdzīgas nepatīkšanas katrā ziņā saistītas ar karotāja dzīvi, tad es tepat uz vietas nomirtu aiz dūsmām vien.

Ieroču nesējs uz to atbildēja:

– Žēlīgais seņor, ja šādi nelaimes gadījumi ir bruņniecības augļi, tad sakiet man, vai tie ienāksies bieži vai reti vai arī tiem ir noteikts gadalaiks, jo es ticu, ka mēs pēc divām šādām augļu ražām būsīm nespējīgi ievākt trešo, ja dievs savā bezgalīgā žēlastībā mums nenāks palīgā.

– Zini, draugs Sančo, – teica dons Kihots, – ka klaiņojošo bruņinieku dzīvi apdraud tūkstoš briesmu un nelaimes gadījumu, bet ne mazāk daudzveidīgas ir klaiņojošo bruņinieku pastāvīgās iespējas kļūt par ķēniņiem un ķeizariem, kā tik daudzi un dažādi bruņinieki, kuru dzīves apraksti man labi zināmi, ar saviem piedzīvojumiem to pierādījuši. Es tev tūlīt varētu pastāstīt, ja man sāpes atļautu, kā daži vienīgi ar savu roku spēku pacēlās manis pieminētajā lielajā augstumā, kad tie pirms un pēc tam daudzkārt bija atradušies dažādās nelaimēs un postā: drosmīgais Gallijas Amadiss nokļuva sava nāvīgā ienaidnieka burvja Arkalauša varā, kas, kā droši zināms, to savā pagalmā pie staba piesējis, cirta tam vairāk nekā divsimt reižu ar sava zirga iemauktiem. Kāds nezināms, bet teicams autors raksta, ka Feba bruņinieks kādā slavenā pilī piepeši iekļuvis lamatās: grīda zem viņa atvērusies, un viņš ar sasietām rokām un kājām iegāzies dziļā apakšzemes bedrē, kur tam vajadzējis pieņemt sniegūdēns un smilšu klizmu, no kuras tas gandrīz nobeidzies, un, ja šajā lielajā nelaimē viņam nebūtu palīdzējis kāds burvis, viņa labs draugs, tad nabaga bruņinieks neizietu sveikā. Es spēju visu panest, līdzīgi šiem krietnajiem ļaudīm, jo pārestības, ko tie izcietā, bija vēl ļaunākas nekā tās, ko mums šodien vajadzēja izturēt. Turklāt, Sančo, tev jāzina, ka ievainojumi, kurus sagādā rīki, kas kādam nejauši gadījušies rokās, nav apkaunojoši, kā tas skaidriem vārdiem izteikts divkauju noteikumos: ja kāds kurpnieks iesit otram ar liesti, kas tam rokās, tad nevar teikt, ka otrais ticis sist ar nūju, kaut gan lieste un nūja abas izgatavotas no koka. Es to saku tādēļ, lai tu neiedomātos, ka, šai cīņā sakauti, esam arī negodā krituši, jo ieroči, kurus šie ļaudis lietoja un ar kuriem tie mūs sasita, nebija nekas cits kā nūjas, un, cik es varu atcerēties, neviens no tiem nelietoja šķēpu, zobenu vai dunci.

– Man nebija laika, – atbildēja Sančo, – to visu aplūkot, jo, tiklīdz biju satvēris savu zobenu, tie iesvaidīja manus kamiešus ar savam priežu rungām tā, ka man zuda redze un dzirde un es, nespēdams turēties kājās, tiku noguldīts tur, kur vēl tagad guļu un kur man maza bēda pārdomāt, vai saņemtie rungu belzieni ir negods vai nav, jo sitienu bija tik sāpīgi, ka iespiedās man atmiņā tāpat kā manos kamiešos.

– Neskatoties uz to, tev, brāli Pansa, jāzina, ka nav atmiņu, ko laiks neizdzēs, un sāpju, ko nāve neiznīcina.

– Es nezinu, kas varētu būt lielāka nelaime, – atbildēja Pansa, – kā gaidīt, lai laiks to iznīcina vai arī nāve izdzēs. Labāk, ja jūsu nelaime būtu tāda, ka mēs to ar dažiem plāksteriem varētu izdziedināt, – tas būtu vēlāmāk; bet es saprotu, ka visu kādas slimnīcas plāksteru nepietiktu, lai mūs atkal pieceltu kājās.

– Beidz gausties, Sančo, un smelies spēku savā vājumā, – atbildēja dons Kihots, – tāpat darīšu arī es, un palūkosimies, kā klājas Rosinantem, jo man šķiet, ka tas, nabadziņš, nav baudījis mūsu nelaimes mazāko daļu.

– Par to nebūtu jābrīnās, – atbildēja Sančo, – jo viņš atdzīvan ir klaiņojošs bruņinieks; es tikai brīnos, kā ēzēlis palicis sveikā un ar veselu ādu ticis cauri, kamēr mums salauzti visi kauli.

– Laime nelaimē vienmēr vēl atstāj vienas durvis vaļā, pa kurām var izglābties, – atbildēja dons Kihots, – ar to gribu teikt, ka šis lopiņš mums tagad aizstās Rosinanti un aizvedīs mani līdz kādai

pilij, kurā atveseļošos no ievainojumiem. Arī šo jāšanu uz ēzeļa es neuzskatu par negodu, jo atceros lasījis, ka krietnais vecis Silens,¹⁰⁹ jautrā smieklu dieva audzinātājs, iejādams Simtvārtu pilsētā,¹¹⁰ juties lieliski, sēdēdams uz visai skaista ēzeļa.

– Patiesi, tas ir jājis, kā jūs stāstāt, – atbildēja Sančo, – bet ir taču liela starpība, vai kāds jājs vai arī kā mēslu maiss šķērsām pār ēzeli karājas.

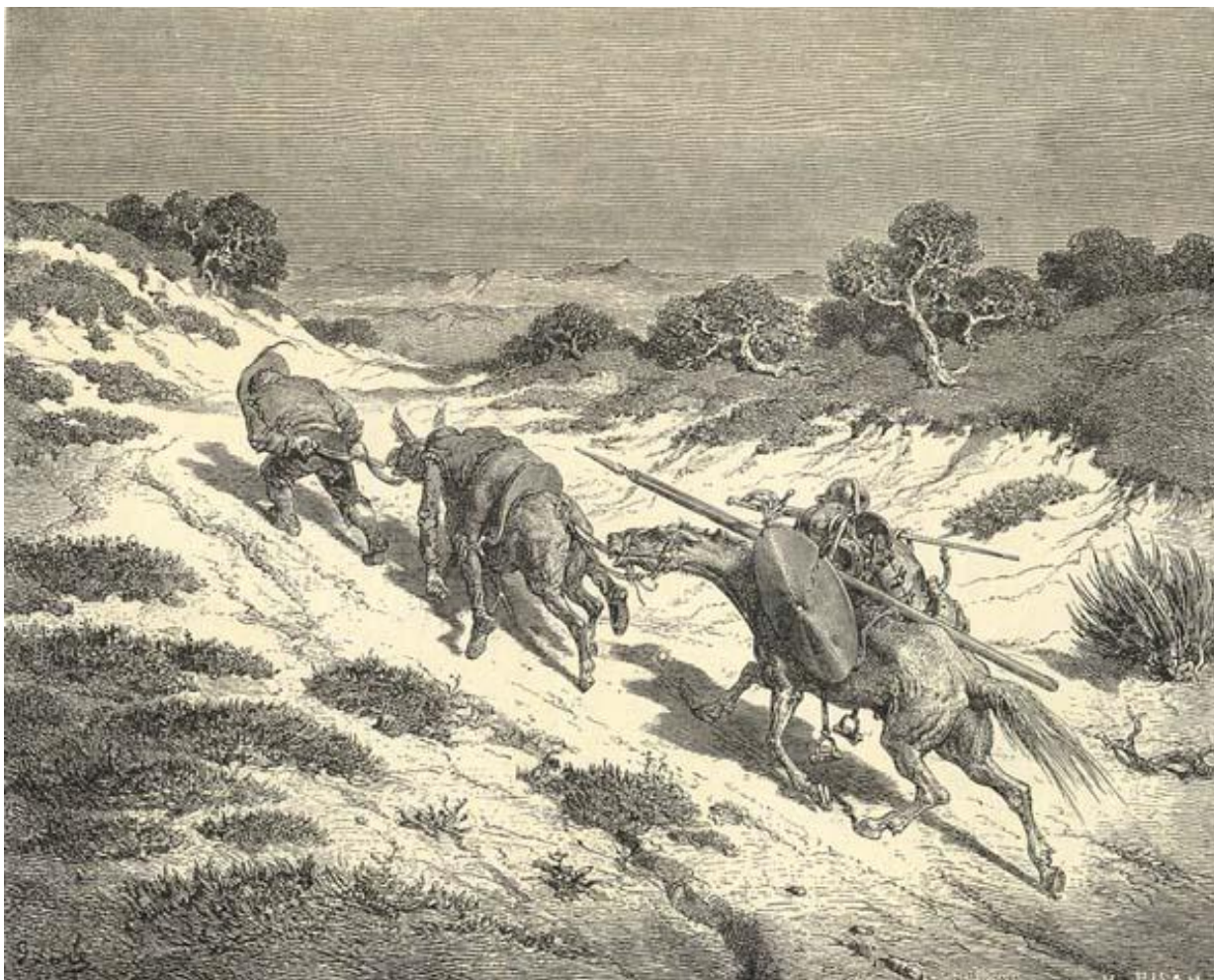
Uz to dons Kihots atbildēja:

– Ievainojumi, ko saņem kaujās, pavairo slavu, nevis to mazina; tātad, draugs Pansa, nestrīdies vairs, bet, kā tev teicu, labāk piecelies cik veikli varēdams un uzcel mani, kā tev liekas parocīgāk, uz sava ēzeļa, un dosimies projām no šejienes, iekams uznāk nakts un mūs pārsteidz šai vientulīgajā vietā!

– Esmu dzirdējis žēlīgo seņoru sakām, – atbildēja Sančo, – ka klaiņojošiem bruņiniekiem esot patīkami gulēt gada lielāko daļu tuksnešos un postažās un ka tie to uzskatot par sevišķu laimi.

– Tas notiek tad, – teica dons Kihots, – ja tie tālāk netiek vai arī ir iemīlējušies; tāpat tiesa, ka ir bijis dažs bruņinieks, kas gulējis uz klints saules tveicē, salā un negaisā nepārtraukti divi gadus, viņa seņorai to nezinot. Un viens no tādiem bija Amadiss, kad tas sevi sauca par Tumšo Skaistuli un nepārtraukti dzīvoja uz Nabadzības klints, nezinu, vai astoņus gadus vai astoņus mēnešus, – par to es neesmu drošs, bet viņš tur izcietā sodu, ko tam uzlika seņoras Orianas bardzība. Taču atstāsim to, Sančo, un rīkojies, iekams ēzelim nav gadījusies līdzīga nelaime kā Rosinantem!

– Tad gan būtu velns vaļā, – teica Sančo.

Sančo... palēnām sāka virzīties uz to pusi, kur, pēc viņa domām, vajadzēja būt lielceļam.

¹⁰⁹ *Silens* – dzīru dieva Bakha audzinātājs un pavadonis, arvien ieskurbis.

¹¹⁰ *Simtvārtu pilsēta*. – Tēbas, Beotijas galvaspilsēta, kur iejāja Silens, tika dēvētas par «septiņvārtu» pilsētu, nevis par «simtvārtu», kā dēvēja Tēbas Ēģiptē. Autors apzīmējumus acīm redzot sajaucis.

Un ar trīsdesmit vaimanām, sešdesmit nopūtām un simt divdesmit lāstiem un nolādējumiem par to, kas viņu novedis šādā stāvoklī, Sančo piecēlās, bet palika pusceļā stāvam, saliecies kā turku šaujamašs loks, nespēdams izstiepties taisns, ar pūlēm viņš uzmauca apaušus ēzelim, kas šās dienas pārmērīgā brīvībā bija diezgan tālu aizklīdis, pēc tam piecēla Rosinanti, kas, ja vien spētu runāt, ar savām žēlabām noteikti būtu pārspējis Sančo un savu kungu. Īsi sakot, Sančo novietoja donu Kihotu uz ēzeļa, Rosinanti piesēja tam pie astes un, pats vezdams ēzeli pavadā, palēnām sāka virzīties uz to pusi, kur, pēc viņa domām, vajadzēja būt lielceļam. Liktenis, vēlēdams viņiem labāko, noveda tos pēc nepilnas jūdzes gājiena pie ceļa, kur bija redzama iebraucamā vieta, kurā pretēji Sančo apgalvojumiem dons Kihots sev par lielu prieku saskatīja pili. Sančo apgalvoja, ka tā esot iebraucamā vieta, bet viņa kungs, – ka tā esot nocietināta pils; viņu ķildas turpinājās tik ilgi, kamēr tie bija pienākuši pie vārtiem, pa kuriem Sančo, vairāk netaujādams, iegāja ar visu savu karavānu.

XVI nodaļa

Par to, ko atjautīgais idalgo piedzīvoja iebraucamajā vietā, kura tam šķita pils.

Krodzinieks, redzēdams donu Kihotu guļam šķērsām pār ēzeli, vaicāja Sančo, kāda nelaime šo cilvēku piemeklējusi. Sančo atbildēja, ka tam nekāda sevišķa nelaime neesot notikusi, bet ka, krītot no klints, tas mazliet sev sadauzījis ribas. Krodziniekam bija sieva, kas raksturā nelīdzinājās parastajām krodziniecēm, jo bija pēc dabas līdzjūtīga un iežēlojās par savu tuvāko nelaimi; viņa tūlīt steidzās donu Kihotu ārstēt un pavēlēja savai meitai, ļoti glītai jaunavai, nākt palīgā viesi apkopt. Šai pašā krogā kalpoja kāda asturiešu meitene, kurai bija plata seja, plakans pakausis, strups deguns, viena acs greiza un otra arī ne visai vesela. Tiesa, viņas auguma staltums aizstāja viņai piemītošos trūkumus: no galvas līdz papēžiem tas bija nepilnus septiņus sprižus garš, un viņas uzrautie pleci spieda viņu vairāk, nekā tā vēlējās, aplūkot zemi. Šī maigā jaunava savukārt palīdzēja meitai; viņas abas sataisīja donam Kihotam nožēlojamu gultu nojumē, kurā acīm redzot agrāk daudz gadu tika uzglabāti salmi; tur bija apmeties arī kāds mūļu dzinējs, kura gulta atradās netālu no mūsu dona Kihota gultas. Un, lai gan mūļu dzinēja gulta sastāvēja tikai no mūļu segliem un segām, tā tomēr bija daudz labāka par dona Kihota guļas vietu, ko veidoja četri ne visai gludi dēļi uz diviem nevienāda augstuma soliem, matracis, tik plāns kā adīta sega un tik ciets, it kā būtu pilns ar zemes grumbuļiem vai oļiem, kaut gan no caurumiem tam rēgojās vilnas kušķi, tad vēl divi palagi, stīvi kā vairogu āda, un viena gultas sega, kuras diegus varēja bez pūlēm saskaitīt, nekļūdoties pat par vienu.

Šajā nolādētajā gultā noguldīja donu Kihotu; pēc tam saimniece un viņas meita visu viņa ķermeni aplipināja ar plākssteriem, kamēr Maritornesa, – tā sauca asturieti – viņām rādīja gaismu. Plākssterus uzliekot, saimniece, ievērojusi, ka dons Kihots viscaur bija pārklāts zilumiem, teica, ka tie viņai liekoties vairāk sitienu nekā kritiena pēdas.

– Sitieni tie nebija, – teica Sančo, – bet klinīt bija daudz radžu un asumu, un katrs no tiem atstāja savas pēdas. – Un vēl piebilda:

– Žēlīgā seņora, parūpējieties, lai paliktu pāri mazliet pakulu, jo gan jau radīsies kāds, kam tas itin labi noderēs, man pašam arī mazliet sāp krusti.

– Tātad, – atbildēja saimniece, – jūs arī esat kritis?

– Neesmu kritis, – teica Sančo Pansa, – bet, kad es redzēju savu seņoru krītam, tik ļoti pārbijos, ka man visa miesa tā sāp, it kā es būtu saņēmis tūkstoš sitienus.

– Tas gan ir iespējams, – teica meita, – jo man bieži gadījies sapņot, ka krītu no torņa un nekādi nevaru sasniegt zemi, un, kad pamostos no šāda sapņa, tad esmu tik nogurusi un salauzta, it kā patiesībā būtu nokritis.

– Tur jau ir tas suns aprakts, – atbildēja Sančo, – ka es, nemaz nesapņodams, bet būdams vairāk nomodā nekā pašreiz, aplājos gandrīz ar tikpat daudz zilumiem kā mans seņors dons Kihots.

– Kā sauc šo bruņinieku? – jautāja asturiete Maritornesa.

– Lamančas dons Kihots, – atbildēja Sančo Pansa, – viņš ir klaiņojošais bruņinieks, turklāt viens no labākajiem un stiprākajiem, kādi kopš senseniem laikiem pasaulē redzēti.

– Kas tas ir – klaiņojošais bruņinieks? – jautāja kalpone.

– Vai tad jūs esat pasaulē tik maz dzīvojusi, ka to nezināt? – iesaucās Sančo Pansa. – Tad ziniet, mana māsa, ka piedzīvojumu meklētājs bruņinieks ir vīrs, kas vienā acumirkļī var tikt nopērts un

otrā kļūt ķeizars: šodien viņš ir nelaimīgākais un nožēlojamākais radījums uz zemes, bet rīt tam ir divu vai triju karaļvalstu kroņi, ko atdāvāt savam ieroču nesējam.

– Kā tas var gadīties, – teica saimniece, – ka jums, kalpojot tik labam kungam, nepieder, cik es noprotu, pat neviena grāfiste?

– Tas būtu pārāgi, – atbildēja Sančo, – jo tikai kopš viena mēneša mēs meklējam piedzīvojumus un līdz šim mums vēl neviens vērtīgs nav gadījies. Notiek kādreiz arī, ka meklē vienu lietu, bet atrod citu. Tomēr, ja mans seņors dons Kihots no ievainojuma vai kritiena izvesēļosies un es no tā nepalikšu gaudens, es savas cerības nemainītu pret augstāko titulu Spānijā.

Visu šo sarunu dons Kihots ļoti uzmanīgi noklausījās, tad cik labi varēdams pacēlās gultā sēdus un, saņemdam saimnieces roku, teica:

– Ticiet man, skaistā seņora, jūs varat sevi saukt par laimīgu, dodama patvērumu savā pilī tādai personai, kāds esmu es, un, ja es pats sevi necildinu, tad tikai tādēļ, ka pašuzslava, kā mēdz teikt, cilvēku pazemo; tomēr mans ieroču nesējs jums pastāstīs, kas es esmu. Tikai to vēl gribu teikt, ka šis pakalpojums, ko jūs man izdarījāt, manā atmiņā tiks ierakstīts uz mūžīgiem laikiem, lai es jums pateiktos visu mūžu, un, ja saskaņā ar augstās debesu varas lēmumu mīlestība nebūtu mani pakļāvusi saviem likumiem un padarījusi padevīgu kādas nepateicīgas skaistules acīm, kuras vārdu es tikai slepenībā pieminu, tad šās daiļās jaunavas acis varētu kļūt par manas brīvības valdniecēm.

Saimniece, tās meita un labā Maritornesa klausījās klaiņojošā bruņinieka vārdus ar tādu neizpratni, it kā viņš runātu grieķiski, bet tik daudz viņas noprata, ka tie visi bija domāti kā cildinājumi un glaimi; tomēr, nepieradušas pie tamlīdzīgas valodas, tās viņu uzlūkoja ar izbrīnu, un viņš tām šķita pavisam citāds cilvēks nekā ļaudis, ar kuriem tās parasti satikās. Pateikušās par viņa laipnībām savā kroga valodā, viņas aizgāja, bet asturiete Maritornesa pārsēja Sančo, kam šī uzmanība bija tikpat nepieciešama kā viņa kungam.

Mūļu dzinējs ar Maritornesu bija norunājuši šo nakti jautri pavadīt kopā, un viņa bija solījusi, tiklīdz viesi būs devušie pie miera un viņas saimnieki iemiguši, viņu uzmeklēt un apmierināt viņa iegribas, cik vien viņš vēlēšies. Par šo labo kalponi bija zināms, ka tā vienmēr turēja tādējādi doto vārdu, pat ja bija to devusi kaut kur vientuļā kalnā un bez lieciniekiem, jo viņa lepojās, ka dzimusi muižniece,¹¹¹ un neuzskatīja par apkaunojumu kalpot krogā, teikdama, ka nelaime un nepelnīts liktenis viņu noveduši šādā stāvoklī. Dona Kihota cietā, šaurā, nabadzīgā un nedrošā gulta stāvēja apzvaigžņotās nojumes vidū; tai cieši blakus Sančo uztaisīja savu guļas vietu tikai no meldru paklāja un vienas segas, kas izskatījās vairāk pēc pakulām nekā pēc vilnas auduma. Aiz šīm divām guļas vietām atradās mūļu dzinēja gulta, pagatavota, kā jau teikts, no viņa divu labāko mūļu segliem un citiem to piederumiem – kaut arī šādu lopu viņam bija veseli divpadsmit, kas visi bija spīdīgi, resni un izskatīgi, jo viņš bija viens no turīgākajiem Arevalas¹¹² mūļu dzinējiem, kā to saka šā stāsta autors, sevišķi pieminēdams šo dzinēju tādēļ, ka viņš to ļoti labi pazinis un, kā daži apgalvo, pat bijis tam radnieks. Turklāt Sids Amets Benenheli bijis ļoti zinātkārs vēsturnieks un visas lietas ļoti pamatīgi noskaidrojis; jo no visa šeit sacītā redzams, ka viņš pat neievērojamākos un parastākos apstākļus nenoklusē, ko varētu ņemt par paraugu nopietni vēsturnieki, kuri mums vienmēr tēlo notikumus tik īsi un aprauti, ka tie, tā sakot, tikai viegli pieskaras mūsu lūpām, pie kam nevērības, ļaunprātības vai vientiesības dēļ sacerējuma galveno saturu šie autori atstāj tintnīcā. Tūkstoškārt lai slavēts *Tablantes de Rikamontes* sacerētājs un arī tās grāmatas autors, kurā tiek pastāstīti grāfa Tomiļas¹¹³ piedzīvojumi! Ak, ar kādu rūpību tur viss aprakstīts!

Tātad, pēc tam kad mūļu dzinējs bija aplūkojis savus mūļus un tiem iedevis otrreiz ēsmu, viņš, atgūlies seglos, gaidīja savu ļoti akurāto Maritornesu. Sančo jau bija noplāksterēts un atradās guļas vietā, viņš gribēja iemigt, bet to neļāva sāpes sānos, un donam Kihotam no kaulu sāpēm acis bija vaļā kā zaķim. Visā krogā valdīja klusums, un vienīgo gaismu izplatīja priekštelpas vidū pakārtā lampa.

Šis brīnišķais klusums un mūsu bruņinieka iztēlē pastāvīgi iznirstošās ainas par notikumiem, kādi attēloti katrā lappusē izlasītajās grāmatās, kas bija tā nelaimes cēloņi, radīja viņa galvā visdīvaināko neprātību, kādu tik var iedomāties, proti, viņam šķita, ka tas nokļuvis kādā slavenā pilī (jo, kā jau teikts, visas iebraucamās vietas, kur viņš apmetās, viņa iedomās bija pilis) un ka iebraucamās vietas saimnieka meita ir pils īpašnieka meita, kas, viņa skaistā izskata savaldzināta, viņā iemīlējusies un apsolījusi slepus, vecākiem nezinoš, šonakt pie viņa iezagties un kādu laiku pie tā pavadīt; šo murgu iedomu

¹¹¹ *Viņa lepojās, ka dzimusi muižniece.* – Maritornesa bija no Asturijas, ko mauri nekad nebija iekarojuši. Asturieši uzskatīja sevi par gotu pēctečiem un kā tādi, neatkarīgi no kārtas piederības, dēvēja sevi par muižniekiem.

¹¹² *Arevala* – pilsētiņa Kastīlijā starp Vaļadolidu un Avilu.

¹¹³ *Grāfs Tomiļa* – personāžs (mazsvarīgs) bruņinieku romānā «Stāsts par Jeruzālemes ķēniņa un Konstantinopoles ķeizara Olivās dēlu Enriki».

uzskatīdams par nenoliedzamu patiesību, viņš sāka baiļoties un domāt par grūto cīņu, kas viņa tiklībai būs jāiztur, tomēr savā sirdī svēti apsolīdamies palikt uzticīgs savai seņorai Tobosas Dulsinejai, pat ja tam parādītos pati karaliene Džinevra ar savu dāmu Kintaņonu.

Tam perinot šīs ārprātīgās domas, pienāca laiks un stunda (viņa nelaiimes stunda), kad bija jāierodas asturietei, kas vienā kreklā un basām kājām, matus apsējusi ar kokvilnas tīkliņu, klusiem un piesardzīgiem soļiem ienāca telpā, kur visi trīs gulēja, meklējama mūļu dzinēju, bet, tikko tā parādījās durvīs, dons Kihots, to pamanījis, piecēlās savā gultā sēdus un, neraugoties uz saviem plāksieriem un ribu sāpēm, izpleta rokas, lai apskautu savu skaisto jaunavu. Asturiete, kas klusi un uzmanīgi, izstiepusi rokas, taustoties meklēja savu mīļoto, uzgrūdās dona Kihota rokām, un viņš, spēcīgi satvēris tās plaukstu, pievilka viņu pie sevis un bailēs mēmu sastingušu nosēdināja uz savas gultas. Viņš pieskārs viņas kreklam, un, kaut gan tas bija izgatavots no rupja audekla, donam Kihotam tas šķita smalkākais un maigākais zīds. Ap rokām viņa nēsāja stikla krelles, kas tam likās brīnišķīgi zaigojošas austrumzemju pērles. Viņas mati, kas līdzinājās zirga krēpēm, tam atgādināja Arabijas zelta mirgojošos pavedienus, kuru mirdzums aptumšoja pat sauli. Viņas elpa oda pēc sasmakuša vinegreta, bet tam likās, ka viņas mute izdvašo liegas smaržas; īsi sakot, viņš asturieti savās iedomās iztēloja līdzīgu kādai princesei, par kuru bija lasījis, ka tā, mīlas uzvarēta, nākusi apraudzīt smagi ievainotu bruņinieku visā savā iepriekš aprakstītajā krāšņumā. Nabaga idalgo bija tā apstulbots, ka ne pieskaršanās šai lāga jaunavai, ne viņas elpa, ne pārējās īpašības, kas jebkuram citam, izņemot mūļu dzinēju, būtu apšķēbinājušas dūšu, nespēja izkļiedēt viņa maldus, gluži otrādi, – viņam likās, ka tas satvēris savās rokās skaistuma dievieti. To stipri skaudams, viņš teica tai klusā un mīlas pilnā balsī:

– Skaistā un izcilā seņora, es vēlētos atrasties tādā stāvoklī, lai spētu pateikties par pārlietu lielo labvēlību, ko jūs man dāvājat, atļaudama uzlūkot jūsu brīnišķīgo skaistumu, bet liktenis, kas nekad nepieķūst vajāt krietnos, mani nolīcis šai vietā, kurā guļu satriekts un salauzts, ka pat tad, ja es gribētu apmierināt jūsu vēlēšanās, man tas nebūtu iespējams. Taču šai neiespējai piebiedrojas vēl viena lielāka, proti, mans uzticības solījums nesalīdzināmajai Tobosas Dulsinejai, manu slepenāko domu vienīgajai valdniecei. Ja nebūtu šo šķēršļu, tad es neizturētos kā kāds vientiesis bruņinieks un neaizlaistu garām neizbaudītu tik lielu laimi, ko jūsu pārmērīgā labsirdība man gribēja sagādāt.

Maritornesa, bailēs nosvīdusi dona Kihota skavās, neklausīdamās un arī nesaprazdama viņa vārdus, klusēdama mēģināja atbrīvoties. Dūšīgais mūļu dzinējs, kam neļāva iemigt viņa grēcīgie nodomi, bija pamanījis savu iekāroto, tiklīdz tā ienāca pa durvīm, un uzmanīgi noklausījās visu, ko dons Kihots viņai teica; greizsirdības mocīts, tāpēc ka asturiete, neturēdama vārdu, viņu bija apmainījusi pret citu, viņš pielīda tuvāk dona Kihota gultai, lai klusu novērotu, uz ko sliecas šī viņam nesaprotamā runa; bet, kad viņš redzēja, ka kalpone pūlas atbrīvoties un ka dons Kihots savukārt cenšas to saturēt, viņam šis joks stipri nepatika, un, pacēlis roku, viņš ietrieca dūri mīlētāja bruņinieka šaurajos žokļos tik spēcīgi, ka tam visa mute pieplūda asinīm, un, ar to vēl neapmierinājies, uzlēca donam Kihotam uz krūtīm un to krietni samīcīja ātrām kāju kustībām no galvas līdz kājām. Gulta, kas vāji balstījās uz nedroša pamata, neizturēja klātpienākušā mūļu dzinēja svaru un sagāzās zemē; skaļais bīkšķis uzmodināja iebrucamās vietas saimnieku, un tas tūlīt noskārtā, ka vainīga ir Maritornesa, jo uz viņa skaļajiem saucieniem tā neatsaucās. Ar šīm aizdomām piecēlies un aizdedzinājis lukturi, viņš devās turp, kur bija sadzirdējis troksni.

Kalpone, ieraudzījusi, ka nāk viņas saimnieks un turklāt briesmīgi saniknots, bailēs drebēdama, iemetās aizmigušā Sančo Pansas gultā, kur viņa saritinājās un savilkās čokurā.

Saimnieks ienācis sauca:

– Kur tu esi, vazaņķe? Droši vien tie ir tavi nedarbi!

Tad uzmodās Sančo, kas, juzdams uz sevis kaut kādu dzīvu ķermeni, iedomājās, ka to spiež lietuvēns, un sāka sist ar dūrēm uz visām pusēm, visvairāk trāpīdams Maritornesai, kas, juzdama sāpes, meta kaunu pie malas un atbildēja Sančo ar tik spēcīgiem dūres sitieniem, ka viņam viss miegs izgaisa; saņēmis pretsitienus un nesaprazdams, kas viņu tā apstrādā, Sančo cik spēdams izslējās, sagrāba Maritornesu, un abi iesāka neredzēti nikni un smieklīgi plūkties. Mūļu dzinējs, ieraudzījis saimnieka luktura gaismā, ka viņa dāmāi klājas ļauni, atstāja donu Kihotu un steidzās tur, kur viņa palīdzība bija nepieciešama. To pašu darīja arī saimnieks, tikai citā nolūkā, proti, lai pārmācītu kalponi, jo viņš nešaubīgi domāja, ka viņa vienīgā sacēlusi šo traci. Tālāk gāja kā parunā: kaķis pakaļ žurkai, žurka auklai un aukla nūjai, – mūļu dzinējs daudzīja Sančo, Sančo kalponi, tā viņu, saimnieks kalponi, un visi pūlējās tādā steigā, ka neļāva viens otram ne mirkli atvilkt elpu; turklāt saimnieka lukturis apdzisa, un, palikuši tumsā, tie uz labu laimi tik nežēlīgi slānīja viens otru, ka tur, kur dūre krita, veselas vietas vairs nepalika.

Gulta, kas vāji balstījās uz nedroša pamata, neizturēja klātpienākušā mūļu dzinēja svaru un sagāzās zemē.

Gadījās, ka šai naktī kroga bija apmeties kāds kārtības sargs, viens no tā sauktās Toledas vecās Svētās Brālības locekļiem, kas, izdzirdis šo neparasto cīņas troksni, apbruņojās ar savu īso zizli un skārda amata lādīti un, iegājis tumšajā nojumē, sauca:

– Likuma vārdā rimstiet! Svētās Brālības vārdā rimstiet!

Pirmais, kam viņš uzgrūdās, bija piekautais dons Kihots, kas savā sakritušajā gultā gulēja nesamaņā, zodu uz augšu izslējis; sataustījis viņa bārdu, kārtības sargs nemitīgi sauca: «Palīdziet likuma vārdā!» Bet, manīdams, ka aiz bārdas saķertais neelpo un nekustas, viņš nodomāja, ka tas ir miris un ka pārējie klātesošie ir viņa slepkavas, un šādās aizdomās kļiedza vēl skaļākā balsī:

– Noslēdziet kroga durvis! Raugieties, lai neviens neaizbēgtu, jo šeit ir noslepkavots cilvēks! Šis sauciens visus izbiedēja, un katrs pārtrauca traci tai pašā acumirkli, kad atskanēja sarga balss. Saimnieks atgriezās savā istabā, mūļu dzinējs savos seglos, kalpone savā būcēnī; tikai divi nelaimīgie, dons Kihots un Sančo, nevarēja izkustēties no savas vietas. Kārtības sargs palaida vaļā dona Kihota bārdu un devās meklēt uguni, lai saķertu noziedzniekus, bet viņš neko neatrada, jo

saimnieks, ieiedams atpakaļ savā istabā, ar nodomu bija nodzēsis lukturi; sargs bija spiests uzmeklēt pavardu, pie kura tas ar lielām pūlēm un pēc ilgāka laika aizdedzināja otru lukturi.

XVII nodaļa

kurā tiek atstāstītas neskaitāmās grūtības, ko drosmīgais dons Kihots un viņa krietnais ieroču nesējs pārcieta krogā, kurš bruņiniekam nelaimīgā kārtā šķita pils.

Pa šo laiku dons Kihots bija atžilbis un tādā pašā bals noskaņā, kādā tas iepriekšējā dienā, gulēdamis nūju ielejā, bija saucis savu Ieroču nesēju, atkal sāka to saukt šādiem vārdiem:

– Draugs Sančo, vai tu guli? Vai tu guli, draugs Sančo?

– Pie joda, kā tad es varu gulēt, – atbildēja Sančo, pilns dusmu un bēdu, – liekas, ka šonakt mani apsēduši visi velni.

– Tev ir iemesls tā domāt, – atbildēja dons Kihots, – vai nu es nekā nesajēdzu, vai arī šī pils ir apburta, jo tev jāzina... bet zvēri, ka tu to, ko es tev tagad teikšu, paglabāsi kā noslēpumu līdz manai nāvei!

– Es zvēru, – atbildēja Sančo.

– Es to saku tādēļ, – turpināja dons Kihots, – ka negribu aizskart neviena cilvēka godu.

– Es taču saku, – atbildēja Sančo, – ka zvēru par to klusēt līdz jūsu mūža pēdējai dienai, un kaut dievs dotu, ka es jau rīt to varētu atklāt!

– Vai tad es tev daru tik daudz ļauna, Sančo, – atbildēja dons Kihots, – ka vēli man tik drīzu nāvi?

– Tas nav tāpēc, – turpināja Sančo, – bet man netīk lietas tik ilgi uzglabāt, un es baidos, ka tās no ilgas glabāšanas varētu sapūt.

– Lai tas būtu kā būdams, – teica dons Kihots, – es uzticos vairāk tavai mīlestībai un godbijībai; tev jāzina, ka šai naktī man atgadījās viens no dīvainākajiem piedzīvojumiem, ar ko varēšu dižoties, – īsi sakot, tev jāzina, ka nupat ienāca pie manis šās pils seņora meita, tik stalta un skaista jaunava, kāda reti atrodama virs zemes. Kā lai tev aprakstu viņas tērpa greznumu! Ka lai attēloju viņas aso prātu un citas apslēptās lietas, kuras labāk gribu atstāt neskartas un neminētas, lai nelauztu uzticību, ko esmu savai pavēlniecei Dulsinejai apsolijs! Tikai to gan gribu tev teikt, ka vai nu debesis apskauda cēlo balvu, ko laime bija ielikusi manās rokās, vai varbūt arī – un tas ir visticamāk – šī pils, kā jau teicu, ir apburta, jo notika, ka tieši tad, kad mēs ar viņu bijām nogrimuši vissaldākajās un mīlīgākajās sarunās, pēkšņi nezin no kurienes neredzama iznīra kāda drausmīga milža roka un iesita man tā pa žokļiem, ka tie vēl tagad asiņo, pēc tam tā mani tik ļoti sadauzīja, ka jūtos daudz sliktāk nekā vakar, kad dzinēji Rosinantes nesavaldības dēļ mums nodarīja pārestību, ko tu gan nebūsi aizmirsis. No tā es secinu, ka šās jaunavas skaistuma dārgums, ko apsargā kāds apburts maurs, man nebija novēlēts.

– Man arī ne, – atbildēja Sančo, – jo vairāk nekā četri simti mauri mani tā izpēra, ka mūļu dzinēju nūju belzieni man šķiet tīrās kūkas un smalkmaizītes. Bet saki, seņor, – kā jūs to varat dēvēt par skaistu un lielisku piedzīvojumu, ja tas mūs novedis šādā stāvoklī? Jūsu žēlastībai gluži tik ļauni gan neklājās, jo jums, kā teicāt, vismaz rokās dusēja nesalīdzināmā skaistule. Bet es? Ko vairāk es saņēmu kā stiprākās dunkas, kādas nesaņēmsu vairs visā mūžā. Es, nelaimīgais, un nelaimīgā māte, kas mani dzemdējusi! Es neesmu klaiņojošs bruņinieks un nedomāju arī tāds kādreiz būt, tomēr vairums viņu likstu jāizcieš man.

– Tātad arī tu esi izpērts? – jautāja dons Kihots.

– Pie velna, vai tad es to jau neteicu? – iesaucās Sančo.

– Apmierinies, mans draugs, – atbildēja dons Kihots, – jo es jau tūliņ pagatavošu lielisko balzāmu, kas mūs vienā mirklī izdziedēs.

Šai laikā kārtības sargs bija iededzinājis savu gaismekli un ienāca, lai aplūkotu šķietamo mironi; kad Sančo redzēja viņu saniknotu ienākam krekļā, ar lakatu ap galvu, lukturi rokā un ļaunu izteiksmi sejā, tas jautāja savam kungam:

– Žēlīgais kungs, vai tas tikai nebūs apburtais maurs, kas atkal no jauna grib sākt mūs pērt, tāpēc ka mums vēl daži kauli veseli?

– Maurs tas nevar būt, – atbildēja dons Kihots, – jo apburtie ir neredzami.

– Ja tie ir neredzami, tad tie tomēr ir sajūtami, – teica Sančo, – ko var apliecināt mana mugura.

– Manējā to varētu tikpat labi, – atbildēja dons Kihots, – bet tā nav pietiekama pazīme, lai viņu noturētu par apburto mauru.

Kārtības sargs tuvojās un, redzēdams abus tik miermīlīgi sarunājamies, izbrīnā sastinga. Dons Kihots vēl vienmēr gulēja, zodu izslējis, jo, būdams stipri sasists un saplāksterēts, viņš nevarēja kustēties. Kārtības sargs piegāja pie viņa un teica:

– Nu, kā klājas, mans labais puisi?

– Es gan izteiktos pieklājīgāk, kalps, – atbildēja dons Kihots, – ja es būtu jūsu vietā. Jeb vai šai apvidū parasts tā runāt ar klaiņojošu bruņinieku, uzbāzīgais nelga?

Kārtības sargs, redzēdams, ka tik nožēlojama izskata cilvēks tik nelāgi pret viņu izturas, zaudēja pacietību un svieda eļļas pilno lukturi pret dona Kihota galvu, to stipri iedauzīdams; telpā iestājās tumsa, un kārtības sargs tūliņ aizgāja, bet Sančo Pansa teica:

– Nav šaubu, žēlīgais seņor, šis ir apburtais maurs, kas citiem glabā dārgumus, bet mums tikai dūru sitienus un lukturu sviedienus.

– Tā ir, – atbildēja dons Kihots, – un vairāk arī nekas nav darāms pret tamlīdzīgām burvestībām, tāpat kā ir veltīgi dusmoties un skasties, jo tās ir neredzamas un spokainas, kādēļ mēs nevaram tām atriebties, kaut arī mēs nezin kā to gribētu. Labāk piecelies, Sančo, ja tas tev ir pa spēkam, aizej pie šā cietokšņa komandanta un paprasi, lai viņš man iedod nedaudz eļļas, vīna, sāls un rozmarina dziedinošā balzāma izgatavošanai, kas, man šķiet, tiešām tagad ļoti palīdzēs, jo spoka sistā brūce stipri asiņo.

Pārvarot diezgan stipras sāpes kaulos, Sančo Pansa piecēlās un tumsā izgāja meklēt saimnieku, bet uzgrūdās kārtības sargam, kurš stāvēja turpat, noklausīdamies, ko domā iesākt viņa ienaidnieks; Sančo viņam teica:

– Lai jūs būtu kas būdams, seņor, esiet tik žēlīgs un parādiet man labvēlību, izsniedzot mazliet rozmarina, eļļas, sāls un vīna, lai izdziedinātu vienu no labākajiem klaiņojošiem bruņiniekiem visā pasaulē, kas tagad guļ šeit gultā, jo viņu smagi ievainojis apburtais maurs, kas mājo šai krogā.

Dzirdēdams šos vārdus, kārtības sargs viņu uzskatīja par prātā jukušu; bet, tā kā jau sāka aust diena, tad sargs atvēra kroga durvis un, pasaucis saimnieku, pateica viņam, ko vēlējās šis lāga vīrs. Saimnieks tūlīt iedeva visu prasīto, un Sančo to aiznesa donam Kihotam, kas, atbalstījis galvu rokās, stipri sūdzējās par luktura triecienu, lai gan tas viņam bija sagādājis tikai divus uztūkušus punus, bet šķietamās asinis bija tikai sviedri, kas viņam plūda aiz bēdām par pārciestajām mokām.

Taču viņš tūlīt paņēma atnestās vielas un izgatavoja no tām maisījumu, tās sajaukdams kopā un vārīdams labu laiku, līdz tam šķita, ka balzāms gatavs. Tad viņš palūdza pudeli, lai tajā ielietu dzērienu, bet, tā kā iebraucamajā vietā tādas nebija, tad nolēma to ieliet skārda eļļas traukā, ko viņam saimnieks laipni uzdāvināja, tad viņš noskaitīja pār trauku vismaz astoņdesmit tēvreizes, tikpat daudz reižu nolasīja «Ave Maria», «Salve» un «Credo», pie katra vārda pārmezdam krustu it kā svētdams; pie visām šīm izdarēm bija klāt Sančo, saimnieks un kārtības sargs, bet mūļu dzinējs bija klusām aizgājis parūpēties par saviem lopiem. Dons Kihots, visu pabeidzis un gribēdams izmēģināt, vai šā dārgā balzāma spēks ir tāds, kādu viņš to iedomājās, krietni iedzēra no pārpalikuma, ko nevarēja iepildīt eļļas traukā, jo vārāmajā podā bija palikusi apmēram puse asumbres; tikko to iedzēris, viņš sāka tik stipri vemt, ka nekas vairs nepalika kuņģī, un, no šās piepūles un nelabuma sākdamis pārlietu svīst, tūlīt pavēlēja sevi apsegt un atstāt vienu. Tā arī izdarīja, un viņš nogulēja vairāk nekā trīs stundas, pēc tam pamodies jutās tik ļoti spirts un atbrīvots no sāpēm, ka uzskatīja sevi par izdziedinātu un tiešām noticēja, ka viņam izdevies pagatavot Fjerabresa balzāmu, ar kura palīdzību viņš turpmāk bezbailīgi varēs izturēt visbīstamākās cīņas, kaujas un sadursmes.

Sančo Pansa bija pārsteigts par sava seņora brīnumaino atveseļošanos un lūdza, lai viņam atļauj no vārāmā poda izdzert atlikumu, kas nebija mazs. Dons Kihots viņam to atdeva, un Sančo, satvēris

podu ar abām rokām, pilnīgā pašāvībā un lielā iekārē pielēja sev kuņģi ne mazāk, kā to bija darījis viņa kungs. Tomēr izrādījās, ka nabaga Sančo kuņģis nebija tik smalks kā dona Kihota: viņš nevēma tūlīt, bet viņam uznāca tādas graizes un nelabums, tāda svīšana un nespēks, ka tam šķita pienākusi pēdējā stundiņa; nomocīts un izmisis viņš nolādēja balzāmu un ļaundari, kas viņam to bija iedevis. Dons Kihots, redzēdams viņu šādā stāvoklī, teica:

– Man liekas, Sančo, ka tavas nelaimes pamatā ir apstākļi, ka tu neesi iesvētīts bruņinieks, jo esmu pārliecināts, ka nevienam, kas nav bruņinieks, šis dzēriens nevar līdzēt.

– Ja jūsu žēlastība to zināja, – atbildēja Sančo, – kādēļ tad – lai nelabais parauj mani un visu manu dzimtu! – jūs man atļāvēt to baudīt?

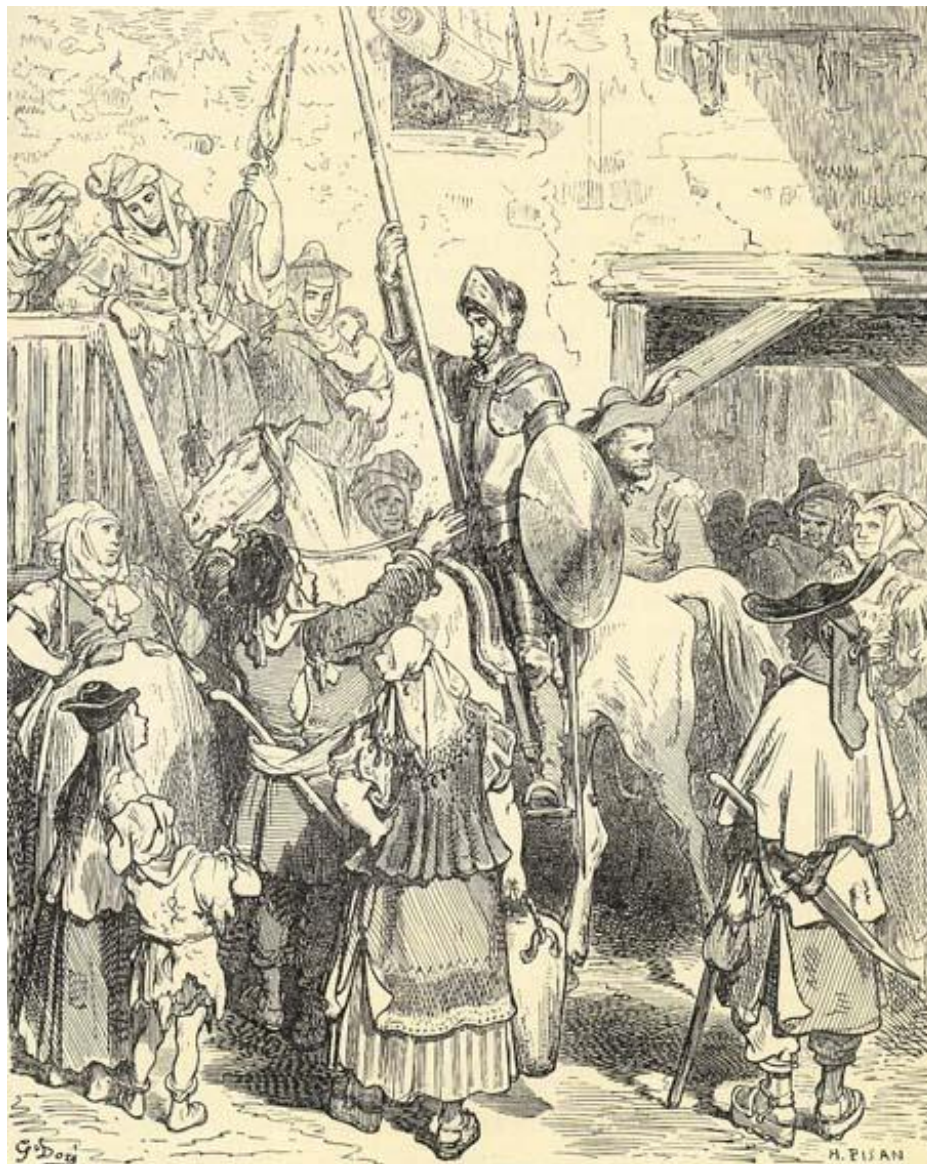
Šai brīdī dzēriens iedarbojās.

Šai brīdī dzēriens iedarbojās, un nabaga ieroču nesējs sāka atbrīvoties caur abām izejām tādā steigā, ka meldru pinums, uz kura tas bija pakritis, un sega, ar kuru tas bija apsedzies, kļuva nelietojami. Viņš svīda un sajuta tādas žņaudzienus un mokas, ka ne tikai pats, bet arī visi pārējie domāja, ka viņa dzīvei pienācis gals. Šis negaiss un šis posts ilga apmēram divas stundas, un pēc tam viņš nejutās vis atspirdzis kā viņa kungs, bet tik satriekts un salauzts, ka nevarēja vairs noturēties uz kājām. Bet dons Kihots, kā jau teikts, juzdamies vesels un žirgts, vēlējās tūlīt doties projām, lai meklētu piedzīvojumus, jo tam šķita, ka, šeit kavējoties, tas atrauj savu palīdzību un atbalstu visas pasaules nelaimīgajiem; turklāt viņš droši pašāvās uz savu balzāmu. Šo nodomu pamudināts, viņš pats apsegloja Rosinanti, apkrāva sava ieroču nesēja ēzeli un pēc tam palīdzēja arī Sančo Pansam apgērbties un uzsēties ēzeli mugurā. Tad viņš pats uzsēdās savā zirgā un, iejājis pagalma stūrī, satvēra tur nolikto zemnieka iesmu, lai tas viņam kalpotu šķēpa vietā.

Vairāk nekā divdesmit cilvēku, kas atradās iebraucamajā vietā, stāvēja apkārt un noraudzījās viņā; to darīja arī saimnieka meita, no kuras viņš nenolaida acis, laiku pa laikam smagi no sirds dziļumiem nopūzdamies. Visiem likās, ka viņš to dara aiz ribu sāpēm, vismaz tā domāja tie, kas iepriekšējā vakarā bija redzējuši viņu noklātu ar plāksteriem.

Kad abi sēdēja seglos, pie iebraucamās vietas vārtiem dons Kihots, piesaucis saimnieku, teica mierīgā un nopietnā balsī:

– Daudzas un lielas laipnības, seņor alkaid,¹¹⁴ esmu baudījis jūsu pilī, un mans pienākums ir par to jums būt pateicīgam visu mūžu. Ja es varētu tās atlīdzināt, atriebjoties kādam nekaunām, kas jums nodarījis netaisnību, tad ziniet, ka mans amats liek man atbalstīt vājos, atriebties par tiem, kas cieš pārestības, un pārmācīt nodevējus. Pameklējiet savā atmiņā un, ja atceraties kādu tamlīdzīgu lietu, tad uzticiet to man, un es apsolu, pieminot bruņinieku ordeni, kurā esmu iesvētīts, apmierināt un gandarīt visas jūsu prasības.

Man vajadzīgs tikai viens – lai jūsu žēlastība samaksātu šīs nakts rēķinu.

Tikpat mierīgi atbildēja saimnieks:

– Seņor bruņiniek, man nav vajadzības, lai jūs mani atriebtu par kaut kādu netaisnību, jo es pats vienmēr pie izdevības protu atriebt man nodarītās pārestības. Man vajadzīgs tikai viens, – lai jūsu žēlastība samaksātu šās nakts rēķinu, proti, par sienu un auzām abiem lopiem, kā arī par vakariņām un gultām.

– Vai tad šeit ir iebraucamā vieta? – jautāja dons Kihots.

– Turklāt ļoti iecienīta, – atbildēja saimnieks.

– Līdz šim esmu maldījies, – atbildēja dons Kihots, – jo patiesi es domāju, ka tā ir pils un viena no labākajām; taču ja tā nav pils, bet iebraucamā vieta, tad nekā cita pašreiz nevar darīt kā jums

¹¹⁴ Alkaid – pils vai pilsētas komandants, arī cietuma priekšnieks.

jāatlaiž maksa, jo es nekādā ziņā nevaru rīkoties pret klaiņojošo bruņinieku ordeņa noteikumiem, un es noteikti zinu (jo līdz šim nekur neesmu lasījis pretējo), ka klaiņojošie bruņinieki nekad nav maksājuši par naktsguļu vai citām lietām iebraucamās vietās, kurās tie uzturējušies, jo visur viņiem pienākas laba uzņemšana atlīdzībai par pārliecīgajām grūtībām, kādas tie panes, meklējot piedzīvojumus nakti un dienu, zienu un vasaru, gan kājām, gan jāšus, ciezdami badu un slāpes, tveici un salu, pakļauti visām debess nelabvēlībām un zemes likstām.

– Gar to man nav daļas, – atbildēja saimnieks, – samaksājiet, ko esat parādā, un nestāstiet man par bruņinieku lietām, jo man vajadzīga tikai viena lieta: maksa, kas man pienākas.

– Jūs esat muļķīgs un slikts saimnieks, – atbildēja dons Kihots.

Un, iespiedis piešus Rosinantem sānos, iesmu vicinādams, viņš izjāja no iebraucamās vietas, neviena neaizturēts; viņš aizjāja krietnu gabalu, neatskatījies, vai viņa ieroču nesējs viņam seko. Saimnieks, redzēdams to nesamaksājušu aizjājam, griezās pie Sančo Pansas, lai saņemtu savu naudu, bet tas atbildēja: ja viņa seņors neesot gribējis maksāt, tad arī viņš to nedarīšot, jo viņš esot klaiņojoša bruņinieka ieroču nesējs un tam esot jāpaklausa tiem pašiem priekšrakstiem un likumiem kā viņa seņoram, un tie aizliedzot viņiem maksāt par viesnīcām un iebraucamām vietām. Saimnieks par to ļoti noskaitās un draudēja, ka nesamaksāšanas gadījumā izrēķināšoties ar viņu smagi sajūtāmā veidā. Sančo atbildēja, ka, ievērodams tā bruņinieku ordeņa noteikumus, pie kura piederot viņa kungs, viņš nemaksāšot ne graša, kaut vai pašam būtu jāzaudē dzīvība, jo nevēloties lauzt šo klaiņojošo bruņinieku veco un cienjamo ieradumu un negribot, lai ieroču nesēji nākamajos laikos varētu pārmest, ka tas pārkāpis tik krietnu likumu.

Mētātāji nelikās traucēties savos smieklos un izdarībās.

Nelaimīgā Sančo ļaunais liktenis bija lēmis, ka starp ļaudīm, kas uzturējās iebraucamajā vietā, atradās četri Segovijas vilnas kārsēji, trīs Kordovas Potro adatu pārdevēji un divi Seviļas tirgus puīši, visi jautri, pārdoši ļaudis un ļaunu joku mīļotāji, kas, kā viena gara pamudināti, satvēra Sančo un norāva to no ēzeļa; viens no tiem iznesa saimnieka gultas segu, un, novietojusi tanī Sančo, tie paskatījās uz augšu un, redzēdami, ka lieveņa griesti ir pārak zemi, lai viņi varētu pastrādāt savu nodomāto darbu, nolēma iziet pagalmā, ko sedza tikai debesis; šeit viņi, noguldījuši Sančo uz segas, svieda to gaisā un atkal uzķēra, rotaļādamies ar viņu kā ar suni karnevālā.

Nelaimīgā mocekļa kliedziņi bija tik skaļi, ka sasniedza viņa kunga ausis, kas tūlīt apstājās, uzmanīgi klausīdamies, jo domāja, ka to sagaida jauns piedzīvojums, līdz skaidri saprata, ka kliedzējs ir viņa ieroču nesējs; paraustījies pavadu, viņš neveiklos auļos jāja atpakaļ uz iebraucamo vietu un, atradis vārtus aizslēgtus, jādelēja tiem apkārt, meklēdams ieeju; nokļuvis pie lopu sētas žoga, kas nebija sevišķi augsts, viņš ieraudzīja nelāgo joku ar savu ieroču nesēju. Viņš redzēja Sančo tik viegli un ātri krītam un atkal uzlidojam gaisā, ka droši vien būtu par to smējies, ja viņu nesagrābtu liels niknums. Dons Kihots mēģināja no zirga uzlēkt uz žoga, bet, būdams sasists un samalts, viņš nevarēja pat izkāpt no segliem un tādēļ, sēdēdams zirgā, kiedza tiem, kas Sančo mētāja, tādus lāstus un ķengājumus, ka tos nav iespējams uzrakstīt, bet viņi nelikās traucēties savos smieklos un izdarībās, arī lidojošais Sančo nebeidza savas vaimanas, kas jāucās gan ar draudiem, gan ar lūgšanām; viss palika bez panākumiem un nelīdzēja tik ilgi, kamēr jokdari, galīgi piekusuši, pārtrauca šo nodarbošanos. Tie pieveda viņam klāt ēzeli, uzsēdināja uz tā un uzklāja viņam mēteli, bet līdzcietīgā Maritornesa, redzēdama viņu tik nomocītu, gribēja tam palīdzēt ar krūzi ūdens, ko viņa pati, lai tas būtu svaigāks, pasmēla no akas. Sančo, paņēmis krūzi, pielika to pie mutes, bet apstājās, dzirdot sava kunga saucienu:

– Dēls Sančo, nedzer ūdeni, mans dēls, nedzer to, tas tevi nogalinās! Redzi šeit brīnišķīgo balzāmu (viņš rādīja tam skārda trauku ar dzērienu), – tikai divas lāses no tā, – un tu būsi spirts un vesels!

To dzirdot, Sančo viņu greizi uzlūkoja un atkliedza stiprā balsī:

– Jūsu žēlastība atkal aizmirst, ka es neesmu bruņinieks; vai jūs gribat, lai izvemju tās iekšas, kas man vēl atlikušas pēc pagājušās nakts? Paturiet velna vārdā savu dzērienu un lieciet mani mierā!

To izteicis, viņš sāka dzert; taču, sajuzdams ar pirmo malku, ka tas ir ūdens, vairāk nedzēra, bet lūdza Maritornesu tam pasniegt vīnu, ko viņa labprāt darīja, pati samaksādama par to; jo var teikt, ka, neraugoties uz savu šaubīgo amatu, viņa tomēr bija saglabājusi dažas kristietības pazīmes un atliekas. Sančo padzēries uzšāva savam ēzelim ar pātāgu un, tikko atvērās iebraucamās vietas vārti, izjāja pa tiem ļoti apmierināts, ka nebija nekā maksājies un panācis savu, kaut arī tas bija noticis uz viņa parastā galvnieka, proti, viņa muguras rēķina. Patiesībā saimnieks bija aizturējis parāda samaksai viņa maizes somu, bet ķņādā Sančo to nebija pamanījis. Kad viņš bija izjājis, saimnieks gribēja aizbultēt vārtus, bet Sančo mētātāji to nepieļāva, jo tie bija ļaudis, kas par donu Kihotu nedotu ne plika vērđiņa, pat ja viņš būtu viens no Apaļā Galda bruņiniekiem.

XVIII nodaļa

kurā atstāstīta Sančo Pansas saruna ar viņa seņoru donu Kihotu un citi pieminēšanas cienīgi piedzīvojumi.

Sančo piejāja savam kungam klāt tik nevarīgs un nošķucis, ka nespēja paskubināt savu ēzeli. Dons Kihots, to redzēdams, teica:

– Tagad, mans krietnais Sančo, esmu pilnīgi pārliecināts, ka šī pils vai iebraucamā vieta ir apburta, jo tie, kas ar tevi tik necilvēcīgi uzjautrinājās, nevar būt nekas cits kā spoki un būtnes no citas pasaules. Par to pārliecinājos, kad, noskatoties tavu drūmo traģēdiju aiz žoga, nespēju tam pārkāpt, ne arī nolēkt no Rosinantes, jo viņi mani bija nobūruši; es zvēru pie sava goda, ja tikai būtu varējis tikt pāri žogam vai nokāpt no zirga, tad būtu tevi tā atriebis, ka šie nelieši un ļaundari mūžīgi atcerētos savus jokus, kaut arī man tādēļ vajadzētu lauzt bruņniecības likumus, kas, kā jau tev vairākkārt esmu teicis, aizliedz bruņiniekam pacelt zobenu pret kādu, kas nav bruņinieks, ja tas nenotiek viņa paša dzīvības un personas aizsardzībai vislielākās nepieciešamības brīdī.

– Es pats būtu sevi atriebis, ja varētu, – teica Sančo, – būdams vai nebūdams iesvētīts bruņinieks, bet es nevarēju; tomēr esmu pārliecināts, ka tie, kas ar mani izspēlēja šo joku, nebija vis, kā jūsu žēlastība saka, spoki vai apburti cilvēki, bet cilvēki ar miesu un kauliem kā mēs paši; dzirdēju arī, ka tie, mani svaidīdami, sauca viens otru vārdā; viens saucās Pedro Martiness, otrs – Tenorio Ernandess un pats saimnieks – Huans Palomeks, pievārdā Kreilis. Jūs arī, žēlīgais seņor, droši vien nebijāt noburts, bet aiz kāda cita iemesla nevarējāt no pagalma mūra sētai pāri pārrāpties, nedz no zirga nokāpt. Un es no visa tā skaidri saprotu, ka šie piedzīvojumi, kurus mēs meklējam, mūs galu galā novedīs tādā postā, ka nevarēsim atšķirt savu labo kāju no kreisās. Pēc manas vājās saprašanas, labāk un prātīgāk būtu tūlīt atgriezties mūsu ciematā, jo tagad ir pļaujas laiks un mums derētu labāk nodarboties ar saimniecību, nevis kļūst, no vienas nelaiemes otrā.

– Cik maz tu, Sančo, – atbildēja dons Kihots, – izproti bruņniecības pamatus! Ciet klusu un bruņojies ar pacietību, jo nāks laiks, kad tu pats ar savām acīm redzēsi, cik godājami ir izpildīt šo amatu. Saki, – vai pasaulē var būt lielāka laime un apmierinājums kā uzvarēt kaujā vai triumfēt pār savu ienaidnieku? Tiešām, nekas nevar tam līdzināties.

– Tas var gan būt, – atbildēja Sančo, – bet es to nesaprotu; es tikai zinu vienu: kopš esam kļuvuši kļūstošie bruņinieki, pareizāk sakot, kopš jūsu žēlastība ir tāds kļūvis, jo sevi es nevaru ieskaitīt tik godājamā ļaužu kārtā, – mēs neesam uzvarējuši nevienā kaujā, atskaitot kauju ar biskajieti, bet arī tanī jūsu žēlastība zaudēja pusi auss un pusi bruņu cepures; kopš tā laika saņemam tikai rungu un dūru belzienus, turklāt piedevām mani mētāja apburta būtnes, kurām es nevaru atriebties, lai izjustu, cik lieliski ir pārvarēt ienaidnieku, kā to apgalvo jūsu žēlastība.

– Tieši tās ir manas bēdas, un, saprotams, apbēdina arī tevi, – atbildēja dons Kihots, – bet turpmāk centīšos iegūt tik meistarīgi veidotu zobenu, ka tam, kas to nēsā, nebūtu bīstams neviens burvestības veids; un var pat notikt, ka liktenis man rokās ieliek Amadisa zobenu, kas tam piederēja, kad viņš saucās Liesmojošā Zobena bruņinieks; šis zobens bija vislabākais, kāds jebkad piederējis kādam bruņiniekam visā pasaulē, jo bez iepriekš minētās īpašības tam bija bārdas naža asums un nekādas bruņas, lai tās būtu nez cik stīpras un apburta, nespēja to atvairīt.

– Esmu tāds laimes bērns, – teica Sančo, – ka tad, ja tas notiktu un jūsu žēlastībai izdotos atrast šādu zobenu, tas, tāpat kā balzāms, derētu tikai iesvētītam bruņiniekam, bet ieroču nesējam būtu atkal jāizcieš visas mocības.

– Par to nebaidies, Sančo, – atbildēja dons Kihots, – debesis arī tev būs labvēlīgas.

Tā sarunādamies, dons Kihots ar savu ieroču nesēju turpināja gaitu, līdz piepeši dons Kihots ieraudzīja plašu un biezu putekļu mākonī, kas tiem vēlās pa ceļu pretī; un, to ieraudzījis, viņš pagriezās pret Sančo, sacīdams:

– Ak Sančo, šī ir tā diena, kad redzēsim, ko liktenis man lēmis: šī ir tā diena, es tev saku, kurā vairāk nekā jebkādā citā parādīsies manas rokas varenība, šai dienā esmu nodomājis veikt darbus, ko ierakstīs slavas grāmatās visiem nākamajiem gadu simteņiem. Vai tu redzi, Sančo, putekļu mākonī, kas tur paceļas? To sacel milzīgs daudz un dažādu tautu karaspēks, kas dodas mums pretim.

– Tad tur jābūt diviem karaspēkiem, – teica Sančo, – jo no otras puses paceļas tikpat liels putekļu mākonis.

Dons Kihots atskatījies redzēja, ka tā patiesi bija, un, pārlietu aplaimots, nešaubīgi domāja, ka nāk divi karaspēki, kas šeit sastapsies, lai plašā līdzenuma vidū izcīnītu kauju, jo viņa iztēle ikkatru stundu un mirkli bija bruņinieku romānos aprakstīto kauju, burvestību, piedzīvojumu, dažādu neprātību, mīlas dēku un divkauju pieblīvēta un viss, ko viņš runāja, domāja un darīja, tiecās šādā virzienā. Putekļu mākoņus, ko viņš redzēja, sacēla divi lieli avju un aunu bari, kas no divām pretējām pusēm nāca pa to pašu ceļu, bet putekļi tos tā aizsedza, ka tie kļuva redzami tikai tad, kad bija pienākuši pavisam tuvu. Taču dons Kihots tik noteikti apgalvoja, ka tie esot karapulki, ka arī Sančo beidzot noticeja un tikai jautāja:

– Seņor, ko lai mēs tagad darām?

– Ko? – iesaucās dons Kihots. – Atbalstīsim vājākos un palīdzības alkstošos! Tev, Sančo, jāzina, ka tos, kas mums dodas pretī, vada varens imperators Alifanfarons, lielās Trapobanas¹¹⁵ salas valdnieks; tas, kas tuvojas mums aizmugurē, ir viņa ienaidnieks garamantu¹¹⁶ karalis Pentapolins ar «Atrotīto piedurkni», tā iesaukts tāpēc, ka tas vienmēr dodas kaujā ar atsegtu labo roku.

– Kādēļ šie seņori, – jautāja Sančo, – viens otru tā neieredz?

– Tādēļ, – atbildēja dons Kihots, – ka šis Alifanfarons ir nikns pagāns, pie tam iemīlējies Pentapolina meitā, kas ir ļoti skaista un piemīlīga seņora, turklāt kristiete, un viņas tēvs negrib viņu izprecināt pagānu karalim, iekams tas neatsakās no sava viltus pravieša Muhameda mācības un nepieņem mūsu ticību.

– Zvēru pie savas bārdas, – teica Sančo, – Pentapolins rīkojas ļoti pareizi, un es tam palīdzēšu, cik vien būs manos spēkos.

– Tad tu, – Sančo, rīkosies tieši tā, kā vajag, – teica dons Kihots, – jo, lai piedalītos tamlīdzīgās kaujās, nevajag būt iesvētītam bruņiniekam.

– Es to ļoti labi saprotu, – atbildēja Sančo, – bet kur mēs atstāsim ēzeli, lai varētu to droši atrast, kad kautiņš būs beidzies, jo līdz šim neviens nav kaujā jājis uz ēzeļa?

– Tev taisnība, – teica dons Kihots. – Viss, ko tu vari darīt, ir atstāt to likteņa varā, kaut arī tas pazustu, jo, kad būsīm uzvarējuši, mums būs tik daudz zirgu, ka pat Rosinantem draudēs briesmas tikt iemainītam pret citu zirgu. Bet tagad uzklausi mani uzmanīgi un skaties vērīgi, jo es tevi gribu iepazīstināt ar galvenajiem bruņiniekiem, kas atrodas abos karaspēkos. Bet, lai tu tos labāk varētu redzēt un ievērot, atkāpsimies uz šā pakalna, no kura varēsīm labi vērot abus karapulkus.

Tā viņi arī izdarīja un nostājās uz pakalna, no kura tie būtu varējuši labi saskatīt abus ganāmpulkus, kas donam Kihotam šķita divi karapulki, ja saceltie putekļu mākoņi, tos aizsegdami, nebūtu aptumšojuši skatu; bet arī tagad dons Kihots, savās iedomās redzēdams to, kā īstenībā nebija un ko nevarēja redzēt, iesāka runāt pacilātā balsī:

– Tas bruņinieks, kuru tu tur redzi koši dzeltenās bruņās un kura vairogā attēlots vainagots lauva, nogūlies pie jaunavas kājām, ir drosmīgais Laurkalko, Sudraba tilta valdnieks; tas, kura bruņas pārklātas ar zelta puķēm un kura vairogā redzami trīs sudraba kroņi uz zila fona, ir bargais Mikokolemo, Kirošijas lielhercogs; tas milzis viņam pa labi ir nekad neiebidējais Brandabarbarans de Boliče, triju Arābiju valdnieks, tērpies čūskas ādā, vairoga vietā nēsā durvis, kas, kā stāsta, paņemtas no tempļa, kuru Samsons sagāza, kad tas mirdams atriebās saviem ienaidniekiem. Bet tagad vērs acis uz pretējo pusi, un tu redzēsi otra karaspēka priekšgalā vienmēr uzvarošo un nekad neuzvarēto Karkahonas Timonelu, Jaunās Biskajas valdnieku, kura bruņas spīd četrās krāsās: zilā, zaļā, baltā un dzeltenā; viņš nes vairogu, kur uz rūsgana pamata redzams zelta kaķis, tam apakšā parakstīts viens vienīgs vārds, proti – «*Miau*», kas ir sākums viņa dāmas vārdam, kura, kā stāsta, ir Algarbas hercoga Alfeņikena meita Miulina, tas tur, kas tik spēcīgi spiež varena kaujas kumeļa muguru un kam bruņas

¹¹⁵ *Trapobana* – izrunā pārveidots Taprobanas nosaukums, kā senatnē tika dēvēta Ceilonas sala.

¹¹⁶ *Garamanti* – tauta, kas, pēc nostāstiem, dzīvoja Āfrikā uz dienvidiem no Numīdijas.

mirdz baltas kā sniegs un baltā vairogā nav devīzes, ir jauniesvētīts franču bruņinieks, saukts Pjers Papens, vairāku Utrehtas baronatu seņors; tas tur, kas cērt dzelžainos papēžus raibās un veiklās zebras sānos, tērpts gaišzili svītrotās bruņās, ir ievērojamais Nervijas hercogs Espartafilardo del Boske, kura vairogā par simbolu ir spargēļu cers ar parakstu kastīliešu valodā: «Izdibini manu likteni!»

Tādējādi viņš nosauca vēl daudzus bruņiniekus gan no viena, gan otra iedomātā karapulka, raksturodams katra ieročus, krāsas, devīzes un sauklus, tos smeldamies no sava neparastā ārprāta iztēles, un neapstādamies turpināja:

– Šis jātnieku pulks, kas tagad redzams mūsu priekšā, sastāv no dažādu tautību ļaudīm. Tanī atrodas tie, kas dzer slavenās Ksantas¹¹⁷ saldus ūdeņus, tie, kas staigā Masilijas kalnu pļavās,¹¹⁸ tie, kas sijā laimīgas Arābijas zelta putekļus, kas priecājas dzidrās Termodontas¹¹⁹ slavenajos un vēsajos krastos, tie, kas dažādos veidos izsmel Paktolas¹²⁰ zeltu; tur iet numīdieši, kas neizpilda savus solījumus, persieši, slaveni ar saviem šaujamlokiem, partieši un mīdieši, kas cīnās bēgdami, arābi ar savām klejotāju teltīm, cietsirdīgie skiti ar balto ādu, etiopieši ar caurdurtām lūpām un vēl neskaitāmi daudzu citu tautu piederīgie, kuru sejas redzu un pazīstu, bet kuru vārdus neatceros. Otrajā karapulkā soļo tie, kas dzer no Betisa dzidrajām strūklām olīvu biržu paēnā, tie, kas mazgā un atveldzē savas sejas mūžam krāšņās, zeltu saturošās Taho viļņos, citi, kas bauda dievišķīgā Henila dziedinošos ūdeņus, tie, kas apdzīvo ganībām bagātos Tartesas klajumus,¹²¹ tie, kas līksmojas Heresas elizejiskās pļavās, bagātie un zeltainām vārpām vainagotie lamančieši; dzelzīs tērtie seno gotu asins pēcnācēji; tie, kas mazgājas Pisuergas upē, kas slavena ar savām rāmajām straumēm, vēl citi, kas savus ganāmpulkus gana likumainās Gvadianas¹²² plašajos līdzenumos, kura slavena ar savām pazemes straumēm; tie, kas dreb mežiem apaugušo Pireneju aukstumā un Apeninu sniegotajās virsotnēs: vārdu sakot, visas tautas, kas piepilda un apdzīvo Eiropu.

Ak dievs! Cik daudz provinču dons Kihots vēl nenosauca, cik daudz tautību neminēja, katrai ar apbrīnojamu veiklību piešķirdams attiecīgās īpašības, sajūsmināts un apreibis no visa tā, ko bija lasījis savās melīgajās grāmatās! Sančo Pansa klausījās uzmanīgi viņa runā, ne vārda neiebilzdams, tikai šad tad galvu pagrozīdams, lai saskatītu sava kunga nosauktos bruņiniekus un milžus, bet, neviena vienīgā nesaskatījis, viņš teica:

– Seņor, lai velns parauj, ja kāds cilvēks – milzis vai bruņinieks – no visiem, ko minējāt, būtu saskatāms, vismaz es tos neredzu: laikam viss atkal būs burvestības, tāpat kā spoki pagājušajā naktī.

– Kā tu runā? – atbildēja dons Kihots. – Vai tad tu nedzirdi zirgu zviedzienus, tauru skaņas, bungu rīboņu?

– Es nekā vairāk nedzirdu, – atbildēja Sančo, – kā avju un aunu blēšanu.

Tā arī tiešām bija, jo abi ganāmpulki bija pienākuši diezgan tuvu.

– Tava bailība, Sančo, – teica dons Kihots, – tev neļauj ne pareizi redzēt, ne dzirdēt, jo viena no baiļu iedarbībām ir jutekļu apmulsināšana, liekot tiem visas lietas uztvert citādi, nekā tās ir īstenībā; ja tu esi tā nobijies, tad aizjāj sāņus un atstāj mani vienu, jo manis viena pietiek, lai sagādātu uzvaru tai pusei, kurai es palīdzēšu.

To teicis, viņš iespieda Rosinantem piešus sānos un, noliecis šķēpu kaujas gatavībā, drāzās kā zibens no pakalna lejā. Sančo skaļi sauca tam nopakaļ:

– Jājiet atpakaļ, mans žēlīgais seņor don Kihot, zvēru pie dieva, ka tie, kam jūs gribat uzbrukt, ir auni un avis! Jājiet atpakaļ! Ak es nelaimīgais, kādēļ gan tēvs mani radījis! Kas tās par neprātībām! Tur nav neviena milža, ne bruņnieka, neviena kaķa, ne bruņu, nav ne vienkrāsainu, ne daudzkrāsainu, ne gaišzilu vairogu, tur nav ne velna! Ko viņš tur dara? Ak, es nabaga grēcinieks dieva priekšā!

Taču dons Kihots pat nedomāja atgriezties, bet sauca skaļā balsī:

¹¹⁷ *Ksanta* – Skamandras upe Mazāzijā.

¹¹⁸ *Masilijas kalnu pļavas* – apvidus Austrumnumīdijā.

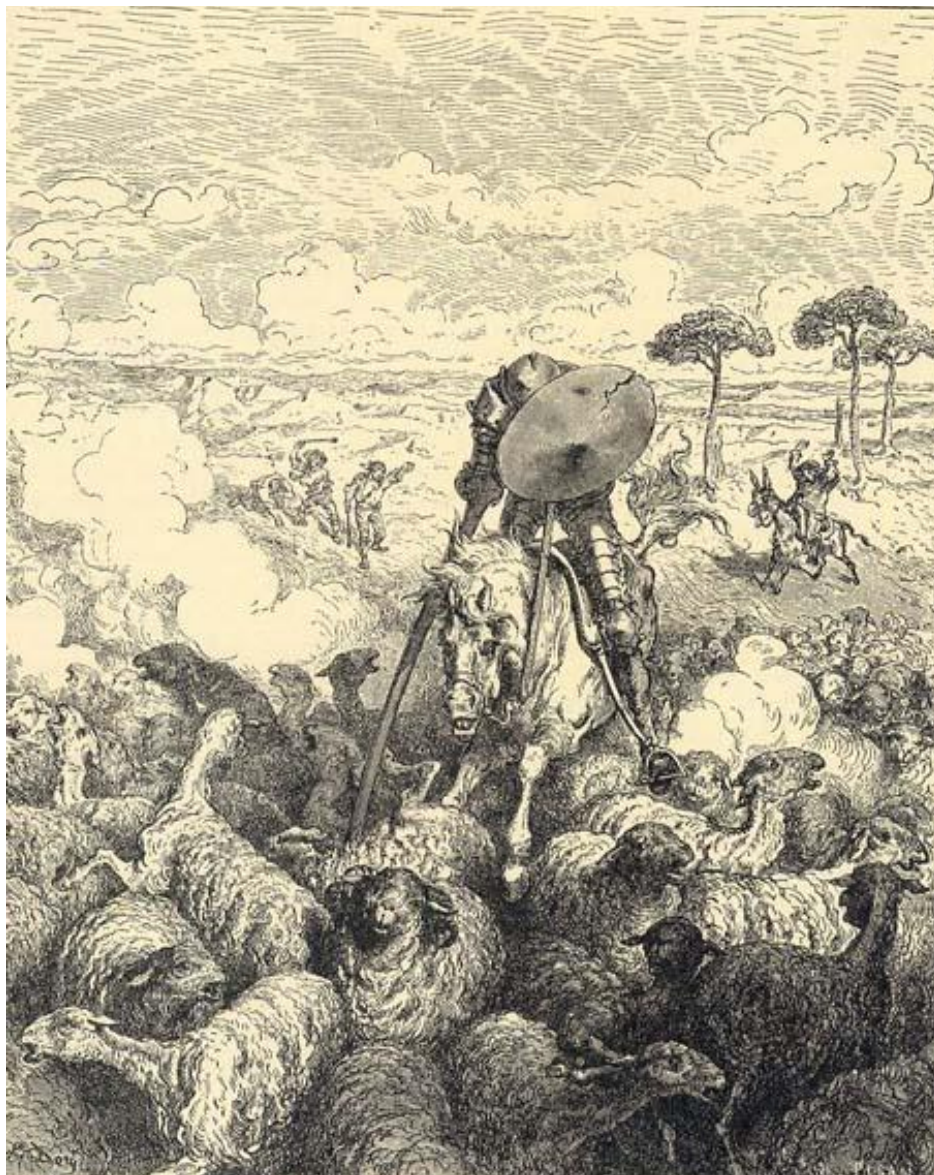
¹¹⁹ *Termodonta*. – Dons Kihots min upes, par kurām lasījis grāmatās. Termodonta minēta Vergilija «Eneidā»; upe, kas ietek Melnajā jūrā.

¹²⁰ *Paktola* – upe ar zelta smiltīm Lidijā, Sardu tuvumā (tagadējā Sarabata).

¹²¹ *Tartesas klajumi*. – Tartesa – sena fenīciešu pilsēta Spānijas dienvidrietumos pie Gvaldalkviviras ietekas.

¹²² *Gvadiana* – Spānijas upe, kas savā tecējumā dažās vietās pazūd pazemē un pēc tam atkal parādās zemes virspusē.

– Uz priekšu, bruņinieki, kas cīnāties zem drošsirdīgā imperatora Pentapolina ar «Atrotīto piedurkni» karoga, sekojiet visi man, jūs redzēsiet, cik viegli mēs atriebsimies viņa ienaidniekam Trapobanas Alifanfaronam!

To teicis, viņš iedrāzās avju barā.

To teicis, viņš iedrāzās avju barā un sāka ar šķēpu tik drosmīgi un nikni tās durt, it kā viņš tiešām cīnītos ar nāvīgiem ienaidniekiem. Avju gani, kas sekoja ganāmpulkiem, skaļi sauca, lai viņš tā nedarot, bet, redzēdami, ka tas nelīdz, satvēra lingas un saka iepriecināt dona Kihota ausis ar akmeņiem dūres lielumā. Dons Kihots, neievērodams akmeņus, auļoja te šurp, te turp, saukdams:

– Kur tu esi, augstprātīgais Alifanfaron, šurp pie manis! Esmu bruņinieks, kas grib viens pats, vīrs pret vīru, mēroties ar tevi spēkā un tevi nogalināt par sodu taviem nodarījumiem pret Garamantas Pentapolinu.

Šai mirklī viņu sānos ķēra lingas sviests pamatīgs strauta olis un ielauza viņam divas ribas. Sajuzdams šo nikno triecienu, viņš nešaubīgi bija pārliecināts, ka ir jau nosists vai smagi ievainots, un, atcerējies savu balzāmu, satvēra skārda trauku, pielika to pie mutes un sāka liet šķidrums vēderā, bet viņš nepaguva izdzert tik daudz, cik tam šķita vajadzīgs, kad jau otrs olis tik sparīgi ķēra viņam roku, ka sašķaidīja trauku, reizē izsīzdams tam trīs vai četrus priekšzobus un dzerokļus un rokai nežēlīgi sašķaidīdams divus pirkstus. Abi trieciēni bija tik spēcīgi, ka nabaga bruņinieks negribot novēlās no zirga. Pienākušie avju gani domāja, ka tie viņu nosituši; viņi ātri sadzina kopā ganāmo pulku, uzkrāva sev plecos nogalinātās aitas, skaitā kādas septiņas, un, par citu vairs nerūpēdamies, aizsteidzās projām.

Sančo, visu laiku stāvēdams pakalnā, noskatījās sava kunga ārprātībās un, plūkādams sev bārdū, nolādēja to stundu un to brīdi, kad liktenis viņus bija savedis kopā. Redzēdams donu Kihotu guļam zemē un ganus aizejam, viņš nokāpa no pakalna un, piegājīs klāt, atrada bruņinieku ļoti bēdīgā stāvoklī, tomēr vēl pie samaņas, un sacīja tam:

– Vai es jums, seņor don Kihot, neteicu, lai jūs jājat atpakaļ un ka tie, kam jūs uzbrukāt, ir nevis karaspēks, bet aunu bars?

– Tātad nelietīgais burvis, mans ienaidnieks, tos pārvērtis un viltojis, – atbildēja dons Kihots. – Sančo, tev jāzina, ka tādiem radījumiem ir nieka lieta likt visam izskatīties tā, kā viņiem patīk; kad ļaundaris, kas mani vajā, redzēja, ka gribu iegūt slavu šai kaujā, viņš, mani skauzdams, pārvērtā ienaidnieka karapulku avju barā. Ja tu, Sančo, netici, es tevi neatlaidīgi lūdzu, izdari tikai vienu lietu, lai atbrīvotos no šādām šaubām un redzētu, ka runāju patiesību: uzkāp savā ēzelī un jāj tiem pakal, tad tu pārliecināsies, ka, nedaudz attālinājušies, tie atgūs savu agrāko izskatu, būs nevis vairs auni, bet cilvēki, īsteni un tieši tādi, kā tev pirmīt aprakstīju. Bet tagad vēl neaizej, jo man vajadzīga tava laipnība un palīdzība; nāc šurp un paskaties, cik dzerokļu un priekšzobu man trūkst, jo man šķiet, ka mutē vairs nav palicis neviena zoba.

Sančo pievirzījās tik tuvu, ka gandrīz iegremdēja savas acis tam mutē; tieši šai mirklī iedarbojās balzāms dona Kihota kuņģī, un, kad Sančo ieskatījās viņa mutē, bruņinieks straujāk nekā ar musketes šāvienu ātrumu izgrūda visu, kas atradās viņa iekšās, sava līdzcietīgā ieroču nesēja bārdā.

– Svētā Marija! – iesaucās Sančo. – Kas man notika? Nabaga grēcinieks ir tiešām nāvīgi ievainots, ja jau asinis tam šļācas no rīkles!

Tomēr, uzmanīgāk ieskatījies, viņš noprata pēc krāsas un smakas, ka tās ir nevis asinis, bet gan balzāms no pudeles, ko bija redzējis donu Kihotu dzeram, un viņu pārņēma tāds riebums, ka tam iekšās sagriezās, un viņš savukārt pilnīgi apvēma savu kungu, un tad abi izskatījās kā pērles. Sančo aizskrēja pie sava ēzeļa, lai ceļa somā sameklētu kaut ko, ar ko varētu noslaucīties un pārsiet savu seņoru, un, nekā neatrazdams, bija tuvu ārprātam; viņš atkal sevi nolādēja un sirdī apņēmas atstāt savu kungu un doties mājās, kaut arī tam būtu jāzaudē alga par nokalpoto laiku un cerība kļūt par pārvaldnieku apsoltajā salā.

Šai brīdī dons Kihots piecēlās un, aizklādams ar kreiso roku muti, lai neizkristu visi zobi, ar labo satverdams aiz pavadas Rosinanti, kas visu laiku bija palicis sava kunga tuvumā (tik uzticīga un krietna bija šā zirga daba), devās pie sava ieroču nesēja, kas, ar krūtīm atslējies pret ēzeli un vaigu iespiedis rokā, stāvēja, iegrimis dziļās domās; dons Kihots, redzēdams viņu tik grūtsirdīgā izskatā, teica:

– Zini, Sančo, ka tikai tāds cilvēks ir vērtīgāks par citiem, kas veic lielākus darbus nekā citi. Visas vētras, kas mūs piemeklē, ir zīmes, ka laiks drīz skaidrosies un mūsu stāvoklis uzlabosies, jo kā laime, tā nelaime ir nepastāvīgas, un no tā izriet, ka mums, pārcietušiem daudzās nelaimes, laime ir tuvu. Beidz bēdāties par lietām, kas man atgadījušās, jo tās tevi nav skārušas.

– Nav skārušas? – atbildēja Sančo. – Vai tad tas, ko tie vakar mētāja, nebija mana tēva dēls? Un vai ceļa soma, kas šodien pazudusi ar visām manām mantām, piederēja citam, ne man?

– Vai tev pazudusi ceļa soma, Sančo? – jautāja dons Kihots.

– Protams, ka pazudusi, – atbildēja Sančo.

– Tādā gadījumā mums šodien nav ko ēst, – atbildēja dons Kihots.

– Tā būtu, – turpināja Sančo, – ja šeit plāvās neaugtu nekādas zālītes, kuras jūsu žēlastība teicās pazīstam un ar kurām, ja nav citas izejas, izlīdzas tādi nelaimīgie klaiņojošie bruņinieki, kāds esat jūs.

– Tomēr, – atbildēja dons Kihots, – tagad maizes klaiņi vai karaša un divas sardīņu galvas man patiktu labāk par visiem stādiem, ko apraksta Dioskorids un komentē doktors Laguna.¹²³ Bet, lai būtu kā būdams, mans labais Sančo, sēdies savam ēzelim mugurā un seko man: gan jau dievs, kas rūpējas par visām lietām, neaizmirsīs arī mūs, jo vairāk tāpēc, ka mēs tik dedzīgi viņam kalpojam; viņš neaizmirst kniņšļus gaisā, tārpus zemē un kurkulēnus ūdenī; viņa žēlsirdība liek saulei spīdēt pār labiem un ļauniem, lietum līt pār taisniem un netaisniem.

– Jūsu žēlastība labāk derētu par sprediķotāju nekā klaiņojošo bruņinieku, – teica Sančo.

– Klaiņojošie bruņinieki, Sančo, prot visu, un viss tiem arī jāprot, – atbildēja dons Kihots, – pagājušos gadsimtos klaiņojošais bruņinieks nereti teica sprediķus vai runas kara nometnē tik labi, it kā tas būtu ieguvis doktora grādu Parīzes universitātē; no tā var secināt, ka šķēps nenotrudina spalvu, nedz spalva šķēpu.

¹²³ *Doktors Laguna* – spāņu ārsts, kas pārtulkojis spāņu valodā un komentējis grieķu ārsta Dioskorida (1. gs. pirms m.ē.) traktātu par dziedniecības zālēm.

– Lai būtu tā, kā jūsu žēlastība saka, – atbildēja Sančo, – tagad iesim no šejienes prom un meklēsim kādu vietu, kur pārlaist nakti, un lai dievs mūs tikai noved tādā vietā, kur nebūtu ne gultas segu, ne mētātāju, ne spoku vai noburtu mauru, bet, ja tādi gadīsies, tad lai viss iet pie deviņiem velniem!

– Lūdz dievu, – teica dons Kihots, – un ved mani, kurp gribi, jo šoreiz naktsmāju izvēli atstāju tavā ziņā. Bet tagad izstiep roku un aptausti ar pirkstiem, cik priekšzobu un dzerokļu man trūkst labajā virszoklī, jo tur es sajūtu sāpes.

Sančo, iebāzis pirkstus dona Kihota mutē, uzmanīgi tur pataustīja un jautāja:

– Cik dzerokļu jūsu žēlastībai bija šai vietā?

– Četri, atskaitot gudrības zobus, – atbildēja dons Kihots, – visi pilnīgā kārtībā un veseli.

– Apdomājiet labi, ko jūs sakāt, mans žēlīgais seņor! – atbildēja Sančo.

– Es saku – četri, ja ne pieci, – atbildēja dons Kihots, – jo visā manā mūžā nav izrauts neviens priekšzob, ne dzeroklis, neviens man nav izkritis puves vai saaukstēšanās dēļ.

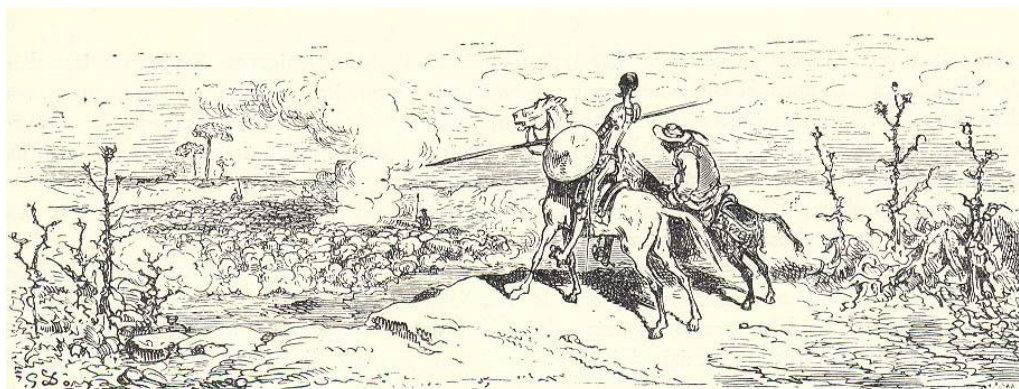
– Apakšējā žoklī, – teica Sančo, – jūsu žēlastībai ir divarpus dzerokļa, bet augšējā nav palicis pat neviens puszoba, jo viss ir līdzens kā mana delna.

– Ak, es nelaimīgais! – iesaucās dons Kihots, kad tam ieroču nesējs pastāstīja šo bēdīgo ziņu. – Labāk būtu man nocirtuši vienu roku, tikai ne to, kas zobenu valda, jo tev, Sančo, jāzina, ka mute bez dzerokļiem ir kā dzirnavas bez akmeņiem un zobs jāciena daudz vairāk par dimantu. Bet šādām likstām esam pakļauti visi stingrajam bruņinieku ordenim piederīgie; sēdies, mans draugs, ēzelim mugurā un vadi to, es tev sekošu pa ceļu, kuru būsi izvēlējies.

Sančo tā arī darīja un devās uz to pusi, kur tas cerēja atrast naktsmītni, nenovirzīdamies no lielceļa, kas te bija ļoti taisns.

Viņi jāja lēnām, jo sāpes žoklī nedeva donam Kihotam mieru un neļāva pārāk steigties; Sančo, gribēdams viņu kaut kā izklaidēt un uzjautrināt, sāka ar viņu sarunāties un, starp citu, pateica kaut ko, kas būs atstāstīts nākamajā nodaļā.

XIX nodaļa

Par Sančo un viņa kunga gudro sarunu, par viņu piedzīvojumu ar mironi un par citiem ievērojamiem notikumiem.

– Man liekas, žēlīgais seņor, ka visas nelaimes, ko mēs šais dienās esam piedzīvojuši, ir sods par to, ka jūsu žēlastība ir apgrēkojies pret bruņniecības likumiem, jo jūs neesat pildījis savu zvērestu: neēst maizi pie klāta galda, nemīlīnāties ar karalieni un nedarīt vēl daudzas citas lietas, kamēr nebūsiat ieguvis Malandrino bruņu cepuri, vai kā nu to mauru sauca, – es lāgā vairs neatceros.

– Tev, Sančo, pilnīgi taisnība, – atbildēja dons Kihots, – bet, patiesību sakot, biju zvērestu pavisam piemirsis, un vari būt pārliecināts, ka arī tu tiki mētāts uz segas savas vainas dēļ, tāpēc ka man to laikā neatgādināji. Tomēr gribu visu griezt par labu, jo bruņniecības likumos katrai nelaimei ir pretlīdzekļi.

– Bet vai tad es esmu kaut ko zvērējis? – jautāja Sančo.

– Tas nav svarīgi, vai tu esi zvērējis, – atbildēja dons Kihots, – pietiek, ja esmu pārliecināts, ka tu, līdzzinātājs būdams, nebiji pietiekami apzinīgs; vai tas tā ir vai nav, tomēr nebūs ļauni atrast kādu pretlīdzekli.

– Ja tādas tās lietas, – teica Sančo, – tad pielūkojiet, jūsu žēlastība, ka jūs sacīto tāpat neaizmirstat kā zvērestu, citādi spokiem no jauna labpatiksies jokoties ar mani un arī ar jūsu žēlastību, ja tie redzēs, ka esat tik stūrgalvīgs.

Tamlīdzīgās sarunās tos ceļā pārsteidza nakts, iekams viņi bija atraduši naktsmītni; bet ļaunākais bija tas, ka izsalkums tos gandrīz nomērdēja, jo kopā ar ceļa somu tiem bija pazuduši visi pārtikas krājumi, un, lai viņu nelaime kļūtu pilnīgāka, tiem atgadījās neparasts piedzīvojums, šoreiz īstens un nemākslots. Kaut gan nakts bija ļoti tumša, viņi tomēr jāja tālāk, jo Sančo cerēja pie šā lielceļa pēc divām vai trim jūdžēm noteikti ieraudzīt iebraucamo vietu. Izsalkušais ieroču nesējs un viņa kungs, kas arī labprāt būtu ēdis, tā tumšajā naktī jādami, ieraudzīja pa to pašu ceļu tuvojamies daudz uguntiņu, kas izskatījās it kā kustīgas zvaigznes. Sančo, tās ieraudzījis, izbijās, un arī dons Kihots nejūtās visai patīkami; viens pievilka ēzeļa pavadu, otrs sava zirga iemauktus, un apstājušies abi uzmanīgi vēroja, kas tas varētu būt; viņi redzēja, ka uguntiņas tiem tuvojas un kļūst aizvien lielākas. Redzot šo ainu, Sančo sāka drebēt kā apšu lapa un donam Kihotam sacēlās mati stāvus, bet, mazliet sadūšojies, viņš teica:

– Bez šaubām, Sančo, tuvojas vislielākais un visbīstamākais piedzīvojums, kurā man būs jāpierāda visa mana drosme un viss mans spēks.

– Ak, es nelaimīgais! – iesaucās Sančo. – Ja tas, kā man šķiet, būs atkal piedzīvojums ar spokiem, kur tad man ņemt ribas, kas to visu izturēs?

– Kaut arī tie būtu spoki, – teica dons Kihots, – nepieļaušu tiem aizskart pat vienu diegu tavās drēbēs. Pagājušo reizi viņi ar tevi uzjautrinājās, bet iedrošinājās to tikai tāpēc, ka es netiku pāri pagalma sētai, taču tagad, atrazdamies klajā laukā, es varu cirst ar zobenu pēc patikas.

– Ja nu tie zobenu nobur un padara nekustināmu kā pagājušo reizi, – teica Sančo, – ko tad palīdzēs klajš vai neklajš lauks?

– Lai būtu kā būdams, – turpināja dons Kihots, – es lūdzu tevi, Sančo, – nezaudē drosmi, jo tūlīt tu pārliecināsies, ka man tās netrūkst.

– Es nezaudēšu ar dieva palīgu, – atbildēja Sančo. Un abi apstājās ceļa malā, lai no jauna uzmanīgi novērotu, kas īsti ir šīs klīstošās uguntiņas; drīz viņi saskatīja daudzus balti tērptus tēlus; šis

baismīgais skats satrieca Sančo Pansas pēdējo drosmi, un viņam sāka klabēt zobi kā drudzī; viņa drebēšana un zobu klabēšana pastiprinājās, kad tie skaidri saskatīja kādus divdesmit jātniekus baltos apmetņos, ar degošām lāpām rokās, kuriem sekoja melni pārklātas liķu nestuves un aiz tām vēl seši jātnieki, sēru drānās ietinušies līdz pat mūļu kājām; ka šie dzīvnieki nebija zirgi, to varēja vērot no viņu mierīgās gaitas. Baltajos kreklos tērptie jātnieki kaut ko murmināja savā starpā klusā un žēlā balsī. Tāda dīvaina parādība tik vēlā stundā un tik vientuļā vietā bija spējīga iedvest bailes ne tikai Sančo sirdī, bet izbiedēt arī viņa kungu, un tā arī notika, taču, kamēr Sančo bija galīgi zaudējis drosmi, dons Kihots turpretim ātri atžirga, un vienā mirklī viņa dzīvā iztēle tam iedvesa, ka šis ir viens no viņa grāmatu piedzīvojumiem.

Viņš iedomājās, ka nestuvēs guļ smagi ievainots vai miris bruņinieks, ko atriebt viņam vienīgajam ir tiesības, un, vairāk nekā nedomājot, noliecis šķēpu un iesēdies stingri seglos, izjāja cēlā drosmē un iznesībā ceļa vidū, tā ka baltajiem tēliem katrā ziņā bija jāvirzās viņam garām, un, kad tie bija pavisam tuvu, skaļā balsī tiem uzsauca:

– Apstājieties, bruņinieki, lai jūs būtu kas būdami, un atbildiet man, kas jūs esat, no kurienes jūs nākat, kurp jūs dodaties, kas atrodas nestuvēs, jo, pēc visām pazīmēm spriežot, vai nu jūs esat izdarījuši noziegumu, vai arī kāds ir noziedzies pret jums, un man pieklājas to zināt, lai jūs sodītu par postu, ko esat nodarījuši, vai arī atriebtu jums nodarīto netaisnību.

– Mēs steidzamies, – atbildēja viens no baltkrekliem, – un iebrucamā vieta vēl ir tālu, tā ka nevaram uzkavēties, lai jums paskaidrotu visu, ko jūs prasāt.

Un, paskubinājies savu mūli, tas gribēja doties tālāk. Dons Kihots, dziļi aizvainots par šādu atbildi, satvēra mūļa iemauktus un teica:

– Apstājieties, esiet pieklājīgāks un atbildiet uz maniem jautājumiem, vai arī es jūs visus izaicinu kaujā.

Mūlis bija tramīgs un, piepeši satverts aiz iemauktiem, ļoti iztrūkās, uzslējās pakaļkājās un nometa savu jātnieku atmuguriski zemē. Kāds kalps, kas gāja kājām, redzēdams baltkreklu nogāžamies, sāka lamāt donu Kihotu, kas, jau dūsmās iededzies, ne mirkli nekavēdamies, satvēra savu šķēpu un uzbruka vienam no sēru drānās tērptajiem un to, smagi ievainodams, nogāza zemē; tad dons Kihots ķērās pie pārējiem, un prieks bija skatīties, cik strauji viņš tiem uzbruka un tos izkļiedēja; gandrīz likās, it kā šai mirklī Rosinantem būtu radušies spārni, tik ātra un dižena bija viņa gaita. Visi baltkrekli bija bailīgi un neapbruņoti ļaudis un tūlīt nepretodamies atstāja ceļu, aizbēgdami ar degošām lāpām pāri laukam, kur tie izskatījās kā cilvēki maskās, kas uzjautrinās svētku naktī. Arī sēru drēbēs tērptie, sapinušies savu garo tērpu stērbelēs, nespēja pakustēties; un dons Kihots visus izpēra pēc sirds patikas un piespieda atstāt cīņas vietu, jo tie domāja, ka viņš nav cilvēks, bet ir pats nelabais, kas iznācis no pekles, lai atņemtu tiem mironi no nestuvēm.

Sančo, visu to redzēdams, apbrīvoja sava seņora drosmi un pie sevis teica: «Mans seņors patiesi ir tik drošsirdīgs un spēcīgs, kā viņš to apgalvo». Tam, ko dons Kihots pirmo bija nogāzis no mūļa, blakus zemē bija nokritusi degoša lāpa, kuras gaismā dons Kihots ieraudzīja guļošo un, piegājis viņam klāt, pielika šķēpa galu tā sejai, uzsaukdams, lai viņš padodoties, ja negribot tikt nogalināts. Nogāztais atbildēja:

– Esmu jau vairāk nekā padevies, jo man salauzta kāja un es nevaru kustēties; lūdzu, žēlīgais seņor, ja esat kristīgs bruņinieks, nenogaliniet mani, pretējā gadījumā jūs smagi apgrēkosieties, jo esmu tikko iesvētīts licenciāts.

– Kāds velns tad jūs šeit atvedis, ja esat baznīcas vīrs? – jautāja dons Kihots.

– Ne velns, seņor, – atbildēja zemē guļošais, – bet mans ļaunais liktenis.

– Vēl ļaunāks liktenis jūs piemeklēs, – teica dons Kihots, – ja jūs man apmierinoši neatbildēsiet uz manu sākumā uzdoto jautājumu.

– Es jūsu žēlastībai tūlīt atbildēšu, – sacīja licenciāts, – jums jāzina, ka, lai gan nupat teicos esam licenciāts, esmu tikai bakalaura un saucos Alonso Lopess; esmu dzimis Alkovendasā, nāku no Baesas pilsētas kopā ar vienpadsmit pārējiem garīdzniekiem, kas ir tie paši, kas ar savām lāpām nupat aizbēga; mēs dodamies uz Segovijas pilsētu, pavadot kāda Baesā miruša un apstāvēta bruņinieka mirstīgās atliekas, kas guļ šais liķu nestuvēs, lai apglabātu tās viņa ģimenes kapenēs Segovijā, kur viņš dzimis.

– Kas viņu nogalināja? – jautāja dons Kihots.

– Dievs. Ar nāvējoša drudža palīdzību, kas viņu pieveica, – atbildēja bakalaurs.

– Tātad, – teica dons Kihots, – tas kungs mani atbrīvojis no pūlēm atriebt viņa nāvi, ko es darītu, ja viņu būtu kāds cits nogalinājis, bet, ja viņu nogalinājis dievs, tad man nekas cits neatliek kā kļusēt un nolaist rokas, kā es darītu, ja mani pašu nogalinātu. Jums jāzina, augsti cienījamais seņor, ka

esmu Lamančas bruņinieks, saukts dons Kihots, kura amats un uzdevums ir klejot pa pasauli, iznīdēt netaisnības un novērst pārestības.

– Es nesaprotu, ko nozīmē netaisnības iznīdēt, – teica bakalaurs, – jo, kas man bija taisns, to jūs esat padarījuši netaisnu, salaužot manu kāju, kas visu mūžu nekļūs vairs taisna, un, novērsdams pārestības, jūs man esat nodarījis tādu pārestību, kas nekad vairs nebūs novēršama, un, meklēdams piedzīvojumus, jūs man likāt piedzīvot vislielāko nelaimi.

– Ne viss beidzas laimīgi, – atbildēja dons Kihots. – Nelaime, seņor bakalaur Alonso Lopes, bija tā, ka jūs naktī jājat šādos apmetņos, ar degošām lāpām, dūkdami, sēru drānās tērpušies, izskatīdamies kā ļauni gari no kādas citas pasaules, un, nevarēdams atstāt novārtā savu pienākumu jums uzbrukt, es būtu jums uzbrucis arī tad, ja nemaldīgi zinātu, ka esat paši pekles sātanī, par kādiem es jūs visu laiku arī uzskatīju.

– Ja jau to gribējis mans liktenis, – teica bakalaurs, – tad tikai lūdzu jūsu žēlastību, seņor klaiņojošais bruņinieks, kas man sagādājat tādu kļūmi, palīdziet man izkļūt no mūļa apakšas, jo viena kāja man atrodas starp kāpsli un segliem.

– Es būtu runājis līdz rītam, – atbildēja dons Kihots, – kādēļ jūs to man ātrāk neteicāt?

Tūlīt viņš pasauca Sančo Pansu, bet tas nemaz nesteidzās ar atnākšanu, jo patlaban atbrīvoja kādu nastu nesēju mūli no ēdamlietu kravas, ko tam bija uzlikuši viņa labie saimnieki. Pagatavojis no sava mēteļa maisu, Sančo piebāza to, cik spēja, un, tikai uzkrāvis maisu savam ēzelim, atsteidzās uz sava kunga saucienu, lai palīdzētu seņoram bakalauram izkļūt no mūļa apakšas; tad, uzsēdinājis to mūlim mugurā, pasniedza viņam lāpu. Pēc tam dons Kihots bakalauram teica, lai tas sekojot saviem ceļa biedriem un lūdzot tos viņa vārdā piedot pārestības, kuras viņš bijis spiests tiem nodarīt. Arī Sančo bakalauram teica:

– Gadījumā, ja šie seņori vēlētos zināt, kas ir tas drošsirdīgais vīrs, kurš viņus tā apstrādāja, tad paskaidrojiet viņiem, jūsu žēlastība, ka tas ir slavenais Lamančas dons Kihots, citā vārdā «Bēdīgā Izskata bruņinieks».

Kad bakalaurs aizjāja, dons Kihots jautāja Sančo, kas to pamudinājis viņu pēkšņi nosaukt par «Bēdīgā Izskata bruņinieku».

– Es jums pateikšu, – atbildēja Sančo, – es jūs kādu laiku aplūkoju lāpas gaismā, kuru paņēma līdz šis nelaimīgais, un jūsu žēlastībai bija tiešām visbēdīgākais izskats, kādu savā mūžā jebkad esmu redzējis; vai nu tas bija tāpēc, ka cīņā bijāt noguris, vai arī tāpēc, ka jums trūkst priekšzobu un dzerokļu.

– Tas nav tādēļ, – atbildēja dons Kihots, – bet gudrajam, kam uzticēts aprakstīt manus darbus, būs šķītis vēlami, lai es sev izvēlētos vēl vienu pievārdu, kā to darījuši visi pagājušo laiku bruņinieki; viens saucās «Liesmainā Zobena bruņinieks», otrs – «Vienradža bruņinieks», cits – «Jaunavu bruņinieks», kāds cits – «Putna Feniksa bruņinieks», vēl kāds – «Grifa bruņinieks», vēl kāds cits – «Nāves bruņinieks»; ar šiem vārdiem un pazīmēm tad arī tie bija pazīstami visās zemes malās. Un es tev saku, ka šis gudrais ir iedvesmojis tavas domas un mēli nosaukt mani par «Bēdīga Izskata bruņinieku»; tā arī pats esmu nodomājis sevi turpmāk saukt un, lai šāds vārds man labāk piederētos, esmu nolēmis, tiklīdz radīsies izdevība, likt uzgleznot uz mana vairoga kādu visai bēdīgu tēlu.

– Nevajag izšķiest naudu un laiku šā tēla gleznošanai, – teica Sančo, – jo jūsu žēlastībai tikai jāparāda savs tēls un sava seja un ikviens, kas to ieraudzīs, bez kāda attēla vai zīmējuma uz vairoga jūs noteikti sauks par «Bēdīgā Izskata bruņinieku». Ticiet, ka es runāju patiesību, jo es jūsu žēlastībai, seņor, apgalvoju (tikai neapvainojieties!), ka badošanās un izsistie dzerokļi jūsu sejai tā kaitējuši, ka jūs, kā jau teicu, droši varat iztikt bez bēdīgā gleznojuma vairogā.

Dons Kihots pasmejās par Sančo asprātību, bet palika pie sava nodoma saukties jaunajā pievārdā un likt apgleznot savu vairogu, kā to bija nodomājis. Viņš teica:

– Man liekas, Sančo, ka mani izslēgs no baznīcas, tāpēc ka varmācīgā kārtā esmu pacēlis roku pret dieva kalpu, – «juxta illud si quis suadente diabolo»¹²⁴ etc., kaut gan patiesībā es nepacēlu pret viņu roku, bet tikai šo šķēpu, turklāt negribēdams aizskart ne priesterus, ne baznīcas lietas, ko es cienu un godāju kā īsts katolis un ticīgs kristietis, bet gan uzbrūkdams citas pasaules spokiem un biedēkļiem. Taču, ja tas tā būtu, tad es atceros, kas notika ar Sidu Rui Diasu, kad viņš sadragāja kāda karaļa sūtņa krēslu¹²⁵ Svētā tēva klātbūtnē, par ko tas viņu izslēdza no baznīcas, tomēr krietnais Rodrigo de Vivars tai dienā izturējās kā godājams un drošsirdīgs bruņinieks.

¹²⁴ Turklāt ja kāds, velna pamudināts... (no Tridentas koncila lēmumiem) (*lat.*).

¹²⁵ *Sids Rui Diass... sadragāja kāda karaļa sūtņa krēslu.* – Sids, kā stāstīts kādā romancē, reiz iegājis sv. Pētera katedrālē un ievērojis, ka Spānijas karaļa krēsls nolikts zemāk par Francijas karaļa krēslu, kas atradies

Bakalaurš, to noklausījies, kā jau teicu, aizjāja, nekā neatbildēdams. Dons Kihots gribēja pārbaudīt, vai mironis uz nestuvēm tiešam ir no miesas un kauliem vai ne, bet Sančo to neatļāva, teikdams:

– Žēlīgais seņor, šo bīstamāko no visiem piedzīvojumiem, ko esmu redzējis, jūs esat veicis vislabāk; šiem ļaudīm, kaut arī uzvarētiem un izklīdinātiem, varētu ienākt prātā, ka tos pieveicis viens vienīgs vīrs, un tādēļ saniknoti un apkaunoti tie spējīgi atgriezties un mūs uzmeklēt, lai mūs pamatīgi nosvētītu. Ēzelis ir labā kārtībā, kalni atrodas tuvu, bads nav brālis, tādēļ prātīgāk būtu, ja mēs tagad straujos rikšos dotos projām, jo, kā mēdz teikt, lai mirušais iet savā kapā, bet dzīvais pie maizes klaipa.

Paskubinādams ēzeli, viņš lūdza savu kungu sekot, un dons Kihots, atzinis, ka Sančo taisnība, to darīja bez ierunām. Pēc neilga laika, izjājuši starp diviem uzkalniem, tie nokļuva plašā un nomaļā ielejā, kur apstājās; Sančo noņēma ēzelim nastu, pēc tam, atlaidušies zaļajā zālē, viņi, attaisnojot parunu, ka bads ir labākais pavārs, iebaudīja reizē brokastis, pusdienas, launagu un vakariņas, papildīdami savus vēderus ar dažādiem aukstiem ēdieniem, kurus mirušā dvēseles gani (kas reti sevi piemirst) veda sakrautus uz nastu nesēja mūļa. Bet atgadījās jauna nelaime, ko Sančo uzskatīja par vislielāko no visām pārciestajām, un proti: viņiem trūka ne tikai vīna, ko dzert, bet nebija pat ūdens, ar ko lūpas apslapināt; un, slāpju mocīts, Sančo, ievērodams, ka pļava, kurā tie atradās, apaugusi ar sīku, zaļu zāli, teica to, ko mēs uzzināsim nākošajā nodaļā.

blakus pāvesta krēslam. Sids sašutumā ar kājas spērienu apgāzis Francijas karaļa krēslu un tā vietā nolīcis sava karaļa krēslu. Pāvests dūsmās Sidu izslēdzis no baznīcas, bet Sids tad griezies pie pāvesta ar šādiem vārdiem: «Piedod man grēkus, bet, ja tu tā nedarīsi, tad to pieminēsi».

XX nodaļa

Par nekad nedzirdētu un neredzētu piedzīvojumu, ko neviens slavens bruņinieks pasaulē nav veicis ar tik mazām briesmām kā drosmīgais Lamančas dons Kihots.

– Citādi nevar būt, žēlīgais seņor, šī zāle liecina, ka šeit tuvumā jābūt avotam vai strautam, kas to veldzē, un tādēļ derētu paiet mazliet tālāk, lai atrastu kaut ko, ar ko dzesēt šīs briesmīgās slāpes, kas mūs vārdzina un acīm redzot sagādā mums lielākas mokas nekā bads.

Donam Kihotam šis nodoms likās labs, viņš saņēma Rosinanti aiz iemauktiem, bet Sančo satvēra pie pavadas ēzeli, kam bija uzkrāvis mugurā pusdienu atliekas, un viņi taustoties gāja pa pļavu, jo nakts bija tik tumša, ka neko nevarēja saskatīt; viņi vēl nebija divsimt soļu pagājuši, kad izdzirda spēcīgu ūdens krākšanu, it kā tas gāztos lejā no augstām un stāvām klintīm. Šī krākšana viņus ļoti iepriecināja, un tie apstājās, lai izdībinātu, no kuras puses nāk troksnis; tad viņi pēkšņi izdzirda citas skaņas, kas mazināja viņu prieku par gaidāmo veldzi, un sevišķi satrūkās Sančo, būdams pēc dabas bailīgs un mazdūšīgs. Viņi dzirdēja vienmērīgus, noteiktus klauzdzienus kopā ar dzelzu un važu žvadzoņu, kas, saplūstot ar nikno ūdens krākšanu, varēja iedvest bailes jebkura cita, tikai ne dona Kihota sirdī. Kā jau teikts, nakts bija tumša, un tiem gadījās iet zem lieliem kokiem, kuru lapas, viegla vēja satrauktas, klusi un baismīgi šalca, tā ka vientulīgā apkārtne, tumsa, ūdens troksnis un lapu šalkoņa – viss kopā iedvesa viņiem bailes un šausmas, jo vairāk tādēļ, ka klauzdzieni nemitējās, vējš nerima un rīts neausa, turklāt vieta, kurā viņi atradās, tiem bija pilnīgi sveša. Bet dons Kihots, savas bezbailīgās sirds vadīts, uzkāpa Rosinantem mugurā un, satvēris savu vairogu un šķēpu, sacīja:

– Draugs Sančo, tev jāzina, ka pēc debesu gribas esmu piedzimis mūsu dzelzs laikmetā, lai tanī atjaunotu tā saukto zelta laikmetu. Es esmu tas, kam lemtas briesmas, lieli varoņdarbi un drosmīgi pasākumi. Atkārtoju: es esmu tas, kam jāatjauno Apaļā Galda bruņniecība, Divpadsmit Francijas Pēri, Deviņi Slavav vīri; man jānogremdē aizmirstībā Platiri, Tablanti, Olivanti, Tiranti, Febi un Beljanisi, un visi citi pagājušo laiku slavenie klaiņojošie bruņinieki, paveicot mūsu laikmetā tik lielus un neparastus varoņdarbus, ka tie aizēnos viņu visspožākos veikumus. Ievēro labi, uzticīgais un godīgais ieroču nesēj, šās nakts tumsu, tās dīvaino klusumu, šo koku dobjo, neskaidro šalkoņu, ūdens drausmo krākšanu, jo ūdens, ko nācām meklēt, liekas, gāžas leju no augstajiem Mēness kalniem,¹²⁶ atskanot nepārtrauktiem klauzdzieniem, kas aizskar un ievaino mūsu dzirdi; visas šīs parādības kopā un katra atsevišķi var iedvest bailes, šausmas un briesmas pat Marsa krūtīs un vēl vairāk to sirdīs, kas nav pieraduši pie šādiem atgadījumiem un piedzīvojumiem. Tomēr viss, ko tev attēloju, tikai modina un iekvēlina manu drosmi, tā ka sirds man raujas no krūtīm, kārodama doties šai piedzīvojumā, kaut arī tas sagādātu vislielākās grūtības. Tagad saveļc Rosinantem seglu siksnas mazliet ciešāk, tad dzīvo vesels un negaidi mani šeit ilgāk par trim dienām; ja es šai laikā neatgriežos, tad jāpakaļ uz mūsu ciematu un no turienes, izdarot man labu pakalpojumu, dodies uz Tobosu un pavēsti manai nesalīdzināmajai seņorai Dulsinejai, ka tās padevīgais bruņinieks gājis bojā, gribēdams veikt darbus, kas to būtu darījusi cienīgu saukties par viņas kalpu.

Sančo, noklausījies šos sava seņora vārdus, sāka gauži raudāt un sacīja:

¹²⁶ *Mēness kalni.* – Pēc senlaiku priekšstatiem, Nīla sākas Mēness kalnos, kas atrodas Etiopijā.

Bet dons Kihots, savas bezbailīgās sirds vadīts, uzkāpa Rosinantem mugurā

– Žēlīgais seņor, es nesaprotu, kādēļ jūs gribat doties tik bīstamā dēkā; patlaban ir nakts, neviena neredzēti, mēs varam nogriezties no šā ceļa un izvairīties no briesmām, kaut arī mums trīs dienas nāktos ciest slāpes; un, ja neviens mūs šeit neredz, tad neviens arī nevarēs mūs izdaudzīnāt par mazdūšīgiem ļaudīm, turklāt esmu vairākkārt dzirdējis mūsu ciemata priesteri, ko arī jūsu žēlastība labi pazīst, sprediķojam, ka tas, kas meklē briesmas, tanīs iet bojā; tādēļ nav labi tā kārdināt dievu, dodoties tik bīstamā piedzīvojumā, no kura tikai ar brīnuma palīdzību iespējams izglābties; debesis jau tā jums tik daudz laba darījušas, glābdamas jūs no mētāšanas, kas mani piemeklēja, tāpat jūs kā uzvarētājs sveiks un vesels izklūvāt no kautiņa ar lielo ienaidnieku baru, kas pavadīja nelaiķi. Ja tas viss neaizkustina un nemīkstina jūsu cieto sirdi, tad lai jūs aizkustina doma, ka, tiklīdz, jūsu žēlastība, būsiet mani atstājis, es bailēs atdošu savu dvēseli kuram katram, kas tik to gribēs paņemt. Esmu pametis dzimto vietu, sievu un bērnus, lai jums kalpotu, cerēdams kaut ko iegūt, nevis pazaudēt, bet, kā mēdz teikt, mantkārība pārplēš maisu, un tā sadragājusi manas cerības tieši tad, kad visvairāk cerēju iegūt to nelaimīgo un nolādēto salu, ko jūsu žēlastība man tik bieži apsoliņa; es redzu, ka šīs algas un atlīdzības vietā jūs gribat pamest mani vienu šai vientulīgajā apvidū, tik tālu no cilvēku mītnēm. Dieva dēļ, mans seņor, nenodariet man tādu pārestību un, ja arī jūs tiešām negribat atteikties no sava nodoma, tad pagaidiet vismaz līdz rītam; zināšanas, ko ieguvu, būdams gans, man rāda, ka līdz ausmai atlikušas trīs stundas, jo Mazā Lāča mute atrodas taisni virs mūsu galvām un viņa kreisās ķetnas līnija rāda, ka ir pusnakts.

– Kā tu vari, Sančo, – atbildēja dons Kihots, – saskatīt līnijas, seju vai pakausi, par ko tu stāsti, ja nakts ir tik tumša, ka pie debesīm nav redzama neviena vienīga zvaigzne?

– Tas ir tiesa, – atbildēja Sančo, – bet bailēm ir tik lielas acis, ka tās redz lietas pat zem zemes, nemaz nerunājot par debesīm, un, jau vadoties tikai pēc vesela prāta, var spriest, ka diena nav vairs tālu.

– Lai tas būtu kā būdams, – atbildēja dons Kihots, – par mani gan nevarēs ne tagad, ne vēlāk teikt, ka asaras un lūgšanas mani kavējušas darīt to, ko prasa bruņinieku pienākumi; es tevi lūdzu, Sančo, apmierinies, jo dievs, kas manā sirdī radījis vēlēšanos doties šai neredzētajā un briesmīgajā

piedzīvojumā, rūpēsies arī par manu labklājību un tevi bēdās mierinās. Tagad tavš pienākums ir savilkt stingrāk Rosinantem seglu siksnas un gaidīt mani šeit, jo es drīz atgriezīšos – dzīvs vai miris.

Sančo, redzēdams sava seņora ciešo apņēmību, kā arī to, cik maz viņu ietekmē asaras, padomi un lūgšanas, nolēma pielietot viltību un, ja iespējams, piespiest donu Kihotu sagaidīt dienu. Savelkot zirgam seglu siksnas, viņš tai pašā reizē veikli un nemanot sapina ar sava ēzeļa pavadu Rosinantem priekšējās; kad nu dons Kihots gribēja jāt prom, tas viņam neizdevās, jo zirgs spēja kustēties tikai lēcieniem. Sančo, redzēdams savas viltības labos panākumus, teica:

– Re, žēlīgais seņor, manu asaru un lūgšanu aizkustinātas, debesis pavēlējašas, ka Rosmante nevar kustēties, un, ja jūs būsiet ietiepīgs, durstīsiet to ar piešiem un bikstīsiet, jūs tikai sadusmosīsiet likteni un, kā mēdz teikt, skriesīsiet ar pieri sienā.

Dons Kihots izmisa: jo vairāk viņš bikstīja ar piešiem zirgu, jo mazāk to spēja iekustināt, un, nevarēdams iedomāties, ka zirgam sapītas kājas, viņš nolēma apmierināties un nogaidīt vai nu dienas ausmu, vai arī to brīdi, kad Rosmante atgūs kustības spēju, un, domādams, ka šai nelaimei ir cits cēlonis, nevis Sančo viltība, viņš teica:

– Sančo, tā kā Rosmante nevar kustēties, esmu ar mieru gaidīt, līdz smaidīs rīta ausma, kaut gan man jāraud, ka tā tik lēni tuvojas.

– Jums nav jāraud, – atbildēja Sančo, – es jūs izklaidēšu, stāstīdams dažādus notikumus līdz rītausmai, ja tikai jūs nevēlēsīsiet nokāpt no zirga un pēc klaiņojošo bruņinieku paraduma mazliet nosnausties zaļajā zālē, lai, dienai austot, jūs pavisam spirts varētu doties nesaldzināmā piedzīvojumā, kas jūs sagaida.

– Ko, tu aicini nokāpt no zirga un nosnausties? – vaicāja dons Kihots. – Vai tad es esmu no tiem bruņiniekiem, kas briesmu brīdī meklē atpūtu? Guli tu, kas esi gulēšanai dzimis, vai dari, ko vēlies, es savukārt darīšu to, kas visvairāk atbilst maniem nodomiem.

– Nedusmojīsiet, mans žēlīgais seņor, – atbildēja Sančo, – es tikai tāpat ierunājos.

Tad viņš piegāja klāt donam Kihotam un, uzlicis vienu roku uz seglu priekšējā izloka, bet otru – uz pakaļējā, palika stāvam, piespiedies pie sava kunga kreisā gurna, neiedrošinādams ne par sprīdi no viņa attālināties, tik lielas bailes viņam iedvesa klauzīni, kas vēl joprojām vienmērīgi rībēja.

Dons Kihots teica, lai Sančo pastāstot laika kavēklim kādu notikumu, kā solījies, un Sančo atbildēja, ka viņš to labprāt darītu, ja tikai viņu nebiedētu lielais troksnis.

– Neraugoties uz to, es tomēr papūlēšos izstāstīt kādu notikumu, un, ja es to pratīšu un mani neviens nepārtrauks, tad jūs redzēsīsi, ka tas būs vislabākais no visiem stāstiem; bet tagad klausīsiet uzmanīgi, jūsu žēlastība, jo es sāku. Kas bija, tas ir izbijis; labais, kas nāks, lai nāk visiem, ļaunais lai nāk tam, kas to meklē. Ievērojiet, mans žēlīgais seņor, ka senie ļaudis savas pasaciņas nesāka kaut kā, bet gan ar romiešu cenzoriņa Katona¹²⁷ izteicienu «ļauņums tam, kas to meklē», un tas šeit piederas kā kurpe kājai, lai jūsu žēlastība izturētos mierīgi un nekur neietu meklēt ļaunumu, bet lai mēs labāk dotos pa citu ceļu, jo neviens cilvēks mūs nespēz turpināt šo, kur mums uzglūn tik dažādas briesmas.

– Turpini labāk, Sančo, savu stāstu, – teica dons Kihots, – bet par ceļu, kas mums turpināms, atļauj parūpēties man.

– Tātad es sāku, – turpināja Sančo. – Kādā Estremaduras ciematā dzīvoja kazu gans, proti, es gribu teikt – tāds, kas gana kazas; šis kazu gans manā stāstā saucas Lope Ruīss, un šis Lope Ruīss bija iemīlējies kādā ganē, kas saucās Toralba; šī avju gane, saukta Toralba, bija kāda bagāta lopkopja meita un šis bagātais lopkopis...

– Sančo, ja tu savu pasaku stāstīsi šādā veidā, – teica dons Kihots, – un visu divas reizes atkārtosi, tad tu divās dienās nebeigsi; runā sakarīgi un stāsti kā saprātīgs cilvēks; ja tā nevari, tad labāk nesaki nekā.

– Tieši tā, kā es stāstu, – atbildēja Sančo, – mūsu novadā mēdz stāstīt pasakas; es tās citādi neprotu stāstīt, un nav labi, ka jūsu žēlastība prasa, lai es ieviestu jaunus paradumus.

– Runā, kā vēlies, – atbildēja dons Kihots, – ja reiz liktenis grib, lai es tevi uzklausu, tad turpini savu stāstu.

– Tātad, mans vismīļais seņor, – turpināja Sančo, – kā jau teicu, šis gans bija iemīlējies ganē Toralbā, spēcīgā un nevaldāmā meitenē, kas drusciņ līdzinājās vīrietim, jo viņai pat mazliet auga ūsas; man liekas, ka vēl tagad viņu redzu savā priekšā.

– Tātad tu viņu pazini? – jautāja dons Kihots.

¹²⁷ *Cenzoriņa Katona izteiciens.* – Romas valstsvīra Katona Cenzora vārda sagrozījums Sančo Pansas mutē. Šis valstsvīrs bija liels vecu ieražu atbalstītājs, un viņam piedēvē dažādas morāla rakstura parunas.

– Es viņu neesmu pazinis, – atbildēja Sančo, – bet tas, kas man šo stāstu pastāstīja, teica, ka tas viss esot skaidra patiesība, es varot, kādam citam to tālāk stāstīdams, apgalvot un zvērēt, ka pats to esmu savām acīm redzējis. Tātad, dienām nākot un ejot, velns, kas nemūžam nesnauž un visu jauc, iekārtoja, ka mīlestība, ko gans juta pret gani, pārvērtās naidā un nepatikā, un tā cēlonis, kā ļaunas mēles apgalvoja, bijis tas, ka tā viņam devusi vairākkārt iemeslu greizsirdībai, neievērodama mēru un pārkāpdama visas atļautās robežas, par ko gans to sāka tā nīst, ka nolēma atstāt dzimto vietu un aiziet tur, kur viņa acis nekad viņu vairs neredzētu. Tiklīdz Toralba ievēroja, ka Lope to nicina, acumirkli tā viņu iemīlēja stiprāk, nekā jebkad bija mīlējusi.

– Tāds jau ir sieviešu iedzimtais raksturs, – teica dons Kihots, – nicināt tos, kas viņas mīl, un mīlēt tos, kas viņas nicina. Turpini, Sančo!

– Tad notika, – teica Sančo, – ka gans, izpildīdams savu apņemšanos, dzīdams savas kazas pa priekšu, devās pāri Estremaduras laukiem, lai ietu uz Portugāles karalisti. Toralba, to zinādama, basām kājām sekoja viņam no tālienes ar ceļa spieķi rokā un kaklā pakārtu kulīti, kurā, kā stāsta, atradusies spoguļa šķemba, ķemmes gabaliņš un pudelīte ar kaut kādu sejas ziedi, īsti nezinu, kas viņai tur bijis, un negribu to tagad pārbaudīt, zinu tikai vienu: kad gans ar savu ganāmpulku gribēja celties pāri Gvadianas upei, kas bija palos gandrīz pārplūdusi, tad šinī krastā nebija nevienas laivas, ne pļosta un neviena, kas viņu varētu pārcelt pretējā krastā kopā ar ganāmpulku; gans par to ļoti saīga, redzēdams, ka Toralba pienākusi pavisam tuvu un sāks viņu tirdīt ar savām asarām un lūgšanām; viņš tik ilgi lūkojās apkārt, kamēr ieraudzīja kādu zvejnieku, kam blakus bija pavisam maza laiviņa, kurā varēja novietoties tikai viens cilvēks un viena kaza; viņš tomēr ar zvejnieku norunāja, ka tas pārceļ viņu pašu un viņa trīs simt kazas. Zvejnieks iekāpa laivā un pārcēla vienu kazu, tad atīrās atpakaļ un pārcēla otru, vēlreiz atbrauca atpakaļ un pārcēla vēl vienu kazu. Skatiet, jūsu žēlastība, cik kazu zvejnieks pārcēla otrā krastā, jo, tiklīdz jūs kļūdfīsieties par vienu, stāsts būs galā un es nespēju pateikt nevienam vienīgu vārdu. Tagad es turpinu un saku, ka pretējais krasts bija staigns un slidens, tāpēc katra pārceļšanās prasīja daudz laika; tomēr viņš atgriezās, pārcēla atkal vienu kazu, tad vēl vienu un vēl vienu.

– Stāsti notikumu tā, – teica dons Kihots, – it kā visas jau būtu pārceltas, un nebraukā tā turp un atpakaļ, jo citādi tās nepārcelsi gada laikā.

– Cik tad ir pārcelts līdz šim? – jautāja Sančo.

– Velns viņu zina, – atbildēja dons Kihots.

– Te nu bija! Es taču jums teicu: skatiet pareizi! Tagad, dieva vārds, stāstam beigas, jo es to nevaru vairs turpināt.

– Kā tas var būt? – iesaucās dons Kihots. – Vai tad šai stāstā ir tik svarīgi sīki zināt, cik tieši kazu bija pārceltas? Un, ja par vienu kļūdās, tad tu nevari vairs stāstu turpināt?

– Nekādā ziņā nevaru turpināt, seņor, – atbildēja Sančo, – jo, kad es jūsu žēlastībai vaicāju, cik kazu pārcelts, un jūs man atbildējāt, ka nezināt, man aizmirsās tanī pašā mirklī viss, kas bija vēl stāstāms, un, patiesi, šā stāsta turpinājums bija visai vērtīgs un jauks.

– Tādā gadījumā, – teica dons Kihots, – stāsts ir beidzies?

– Nobeidzies tāpat kā mana nelaiķe māte, – teica Sančo.

– Tiešām, – atbildēja dons Kihots, – tu man esi izstāstījis vienu no nemākulīgākām pasakām, stāstiem vai notikumiem, kādu tikai var iedomāties, turklāt tu to stāstīji un pārtrauci tādā veidā, kāds nekad vēl nav ne dzirdēts, ne redzēts, kaut gan jau pašā sākumā negaidīju nekā labāka no tava gaišā saprāta. Par to arī nebūtu jābrīnās, jo šie nepārtrauktie kļūdzeni droši vien ir sajaukuši tavu prātu.

– Viss var būt, – atbildēja Sančo, – bet to es zinu, ka manā stāstā vairs nav nekā sakāma, jo tas vienmēr beidzas, tiklīdz kāds kļūdās pārceļto kazu skaitā.

– Lai nu tas beidzas, kā tev patīk, – teica dons Kihots, – labāk palūkosim, vai Rosinante var jau kustēties.

Viņš atkal tam iecirta piešus sānos, un zirgs atkal palēkdamijs palika uz vietas stāvam: tik stipri tam bija sapītas kājas.

Tad notika, ka varbūt agrā rīta dzestruma dēļ vai tāpēc, ka Sančo bija vakariņās saēdies dažus vēderu mīkstinošus ēdienus, vai arī tā bija tikai dabiska vajadzība, kas arī liekas visticamākais, viņam uznāca vēlēšanās un prasība darīt to, ko neviens cits viņa vietā nevarēja izdarīt; bet viņa sirdi bija sagrābušas tik lielas bailes, ka viņš neiedrošinājās ne par naga melnumu attālināties no sava kunga. Nedarīt to, ko tas kāroja, arī nebija iespējams; tādēļ, lai sevi nomierinātu, savas labsajūtas dēļ viņš, nocēlis savu labo roku no seglu pakaļējās daļas, veikli un klusi atraisīja vienmēr vaļīgo aukliņu, kas vienīgā saturēja viņa bikses, un tās tūlīt noslīdēja zemē, saistīdamas viņa kājas kā važās; tad viņš, pēc iespējas pacēlis kreklu, izslēja gaisā savu sēzamo vietu, kas nebija no mazajām. To izdarījis, viņš

domājās lielāko darbu jau veicis, lai atbrīvotos no savām briesmīgajām grūtībām un vajadzības, bet gadījās citas, vēl lielākas grūtības, jo viņam ienāca prātā, ka tas nevarēs atviegloties bez trokšņa un rībiena, un, zobus sakodis, galvu plecos ievilcis, viņš aizturēja elpu cik vien varēdams; tomēr, par spīti visām šīm piesardzībām, viņu piemeklēja nelaime, jo galu galā viņam nejauši paspruka mazs troksnis, ļoti atšķirīgs no tā trokšņa, kas tam sagādāja tik lielas bailes. Dons Kihots, to dzirdot, teica:

– Kas tas par troksni, Sančo?

– Es nezinu, seņor, – tas atbildēja. – Ļoti var būt, ka tas ir atkal kas jauns, jo labie un ļaunie piedzīvojumi nāk viens pēc otra.

Viņš atkal pamēģināja savu laimi, un tam veicās tik labi, ka viņš bez lielāka trokšņa un satraukuma atbrīvojās no smaguma, kas to tik ļoti bija mocījis. Bet, tā kā donam Kihotam oža bija tikpat asa kā dzirde un tā kā Sančo viņam stāvēja tik tuvu un cieši blakus, tad izgarojumi, kas taisnā virzienā cēlās uz augšu, nevarēja daļēji neskart viņa degunu, un, tikko tos saodis, viņš aizsargādamies aizspieda sev degunu ar diviem pirkstiem un apslāpēti teica:

– Man liekas, Sančo, ka tev uznākušas lielas bailes.

– Jā, uznākušas, – atbildēja Sančo, – bet kāpēc jūsu žēlastība tikai tagad to ievēro?

– Tāpēc, ka tu tagad smaržo vairāk nekā parasti un ne jau pēc ambras, – atbildēja dons

Kihots.

– Tas gan iespējams, – teica Sančo, – taču vainīgs esmu nevis es, bet gan jūsu žēlastība, kas mani nepiemērotā stundā vazā apkārt pa šīm neparastajām takām.

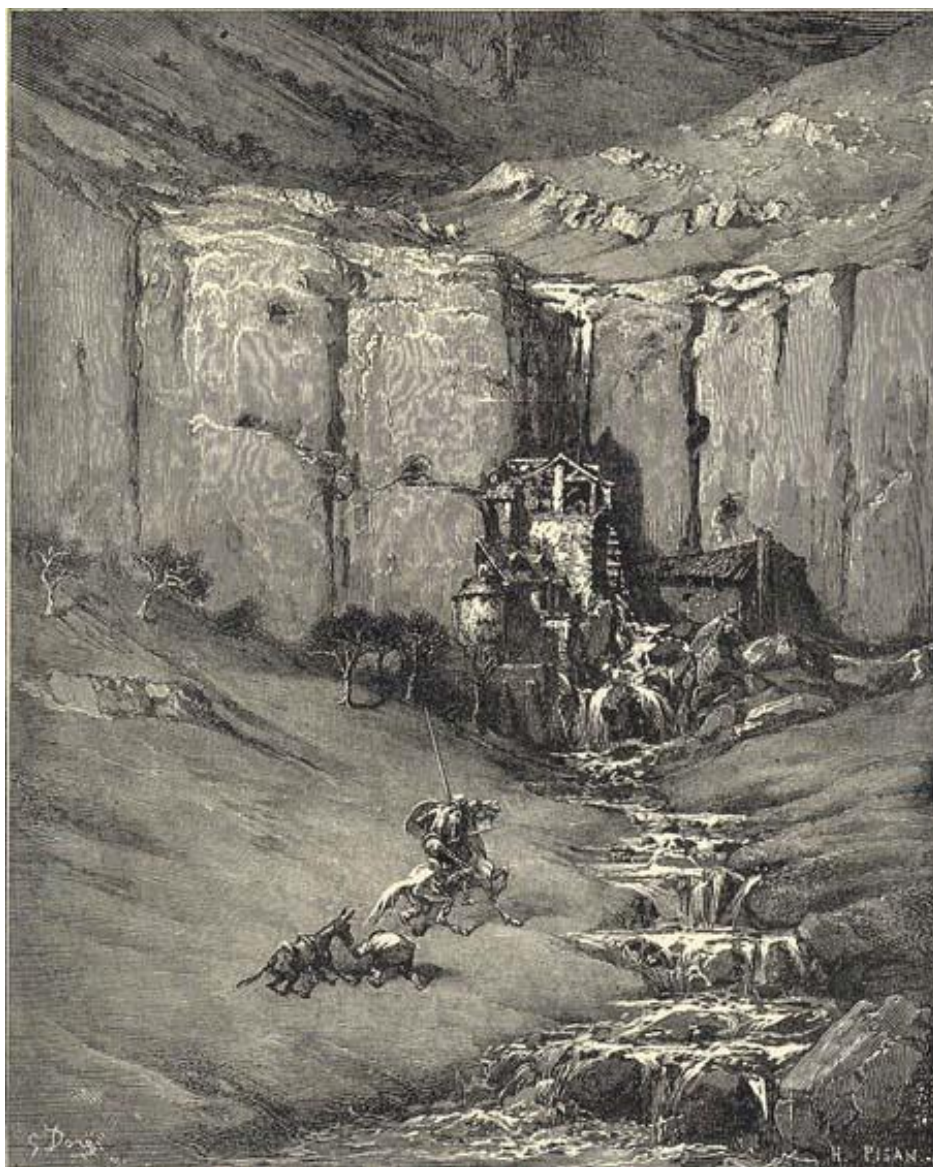
– Draugs, atkāpies trīs četrus soļus, – sacīja dons Kihots, vēl vienmēr ar pirkstiem spiezdams ciet degunu, – un turpmāk ievēro labāk, kas tu esi un kā tev piederis izturēties pret mani, jo manas laipnās sarunas ar tevi izraisījušas šo necienīgo izturēšanos.

– Varu derēt, – iesauca Sančo, – jūsu žēlastība domā, ka esmu izdarījis kaut ko nepiedienīgu!

– Vēl sliktāk, draugs Sančo, ir to pieminēt, – atbildēja dons Kihots.

Šādās un tamlīdzīgās sarunās kungs ar kalpu pārļaida nakti; Sančo, redzēdams, ka rīts aizvien vairāk tuvojas, lielā steigā atraisīja Rosinantem kājas un sakārtoja sev bikses. Rosinante, juzdamies atbrīvots, kaut gan nebūdams straujas dabas, tomēr sāka žirgtāk cilāt kājas, jo, neapvainojot to, jāsaka, ka mākslas lēcienus tas nespēja izdarīt. Dons Kihots, redzēdams Rosinanti kustamies, uzskatīja to par labu zīmi, kas viņu mudina doties drausmīgajā piedzīvojumā. Uzaustot rīta gaismai, skaidri varēja atšķirt priekšmetus, un dons Kihots redzēja, ka viņš atrodas zem dažiem lieliem kastaņu kokiem, kas meta ļoti tumšas ēnas. Viņš dzirdēja arī, ka klauzieni turpinās, bet, neredzēdams, no kurienes tie ceļas, lieki neuzkavēdamies, viņš iespieda Rosinantem piešus sānos un, vēlreiz atvadījies no Sančo, pavēlēja tam negaidīt viņu ilgāk par trim dienām, kā jau viņš to reiz bija teicis, un, ja viņš šai laikā neatgrieztos, tad Sančo varot būt pārliecināts, ka dievam labpaticis izbeigt viņa dzīves dienas šai bīstamajā piedzīvojumā. Viņš vēlreiz atkārtoja arī to, kas Sančo viņa vārdā bija jāpavēsti viņa seņorai Dulsinejai, un teica, lai tas neraizējoties par savas kalpošanas algu, jo, atstājot māju, esot uzrakstījis testamentu, kurā tam novēlējis pietiekamu atlīdzību par visu viņa kalpošanas laiku; bet, ja dievs viņu pašu atvestu atpakaļ no šā bīstamā piedzīvojuma sveiku, veselu un bez kaitēm, tad Sančo varētu drošāk nekā jebkad sagaidīt apsolīto salu. Dzirdēdams sava krietnā seņora skumjos vārdus, Sančo sāka atkal raudāt un nolēma viņu neatstāt līdz pašam šā pasākuma beigām.

Sančo Pansas asaras un viņa godprātīgais lēmums liek šā stāsta autoram domāt, ka Sančo cēlies no dižciltīgas dzimtas vai vismaz vecas kristiešu cilts. Sančo jūtīgums aizkustināja arī viņa kungu, taču ne tik daudz, lai tas izrādītu kādu vājību; gluži otrādi, – savas jūtas pēc iespējas apslāpēdams, viņš devās uz to pusi, no kurienes likās atskanam ūdens krākšana un klauzieni. Sančo viņam sekoja kājām, kā vienmēr vezdams pavadā savu ēzeli, savu mūžīgo līdzgaitnieku priekos un bēdās. Kad viņi tā bija labu gabalu starp kastaņām un citiem ēnainiem kokiem gājuši, tie nokļuva kādā pļaviņā, ko ieslēdza augstas klintis, no kurām gāzās lejā liels ūdenskritums. Klints pakājē atradās dažas nabadzīgas būdas, kas vairāk līdzinājās celtņu drupām nekā mājām, un viņi ievēroja, ka no tām nepārtraukti atskanēja klauzieni un dārdoņa. Rosinante ūdens un klauziedienu troksnī kļuva tramīgs, bet dons Kihots, to nomierinājis, lēnām tuvojās būdām, uzticot sevi no visas sirds savai seņorai, lūgdams to stāvēt viņam klāt šajā bīstamajā gaitā un pasākumā, arīdzan piesaukdams dievu, lai tas viņu neaizmirstu. Sančo nepalika iepakaļ un, cik spēdams izstiepis kaklu, lūkojās Rosinantem caur kājstarpu, lai redzētu savu bailu un satraukuma iemeslu. Kad viņi bija pagājuši vēl simt soļu tālāk un nogriezās gar klints stūri, viņiem parādījās un acu priekšā atklājās tā baigā trokšņa cēlonis, kas tiem sagādāja visu cauru nakti tik lielu satraukumu un bailes. Un tie bija (ai lasītāj, neesi dusmīgs un saīdzis!) vadmalas veltuves seši veseri, kas ar savu vienmērīgo klauzozņu radīja šo troksni.

Rosinante ūdens un kladzienu troksnī kļuva tramīgs.

Dons Kihots, tos ieraudzīdams, apklusa un sastinga no galvas līdz papēžiem. Sančo viņu uzlūkoja un redzēja, ka dons Kihots samulsis nolieca galvu uz krūtīm. Arī dons Kihots uzmeta skatienu Sančo un redzēja, ka tam vaigi piepūsti un lūpas saspīestas, it kā viņš ar pūlēm valdītu smieklus, kas draudēja izlauzties; neraugoties uz savu grūtsirdību, dons Kihots, palūkojies uz Sančo, arī sāka smieties; Sančo, redzēdams, ka viņa kungs ir sācējs, ļāva smiekliem tādu vaļu, ka tam vajadzēja ar rokām pieturēt sānus, lai nepārplīstu. Četras reizes Sančo nomierinājās un četras reizes atkal atsāka tikpat nevaldāmi smieties, par ko dons Kihots to sūtīja pie visiem velniem; un vēl vairāk viņš noskaitās, dzirdēdams, ka Sančo, viņu izzobojot, teica:

– Draugs Sančo, tev jāzina, ka pēc debesu gribas esmu piedzimis mūsu dzelzs laikmetā, lai atjaunotu tā saukto zelta laikmetu. Esmu tas, kam lemtas briesmas, lieli varoņdarbi un drosmīgi pasākumi. – Un tas atkārtoja gandrīz visu dona Kihota runu, ko viņš bija teicis, kad tie pirmo reizi izdzirdēja briesmīgos kladzienus. Dons Kihots, redzēdams, ka Sančo viņu izjoko, nokaunējās un kļuva tik dusmīgs, ka, pacēlis šķēpu, divas reizes tam spēcīgi iesita, un, ja šie sitieni būtu ķēruši nevis Sančo muguru, bet gan viņa galvu, tad donam Kihotam vairs nevajadzētu maksāt ieroču nesējam algu, ja vien to nepieprasītu viņa mantinieki. Sančo, redzēdams, ka viņa jokiem ir tik ļaunas sekas, un baidīdamies, ka viņa kungs neaiziet pārāk tālu, teica vislielākā pazemībā:

– Apmierinieties, jūsu žēlastība, jo, zvēru pie dieva, es tikai jokojos.

– Tāpēc, ka jūs¹²⁸ jokojat, es nejokoju, – atbildēja dons Kihots. – Panāciet šurp, jautrais seņor! Vai jūs domājat, ka, ja šo vadmalas veltuvju vietā man būtu gadījies bīstams piedzīvojums, es neizrādītos pietiekami drosmīgs to sākt un pabeigt? Vai tad mans bruņinieka pienākums ir pazīt un atšķirt visus trokšņus, lai zinātu, kādi ceļas no veseriem un kādi ne? Un, patiesību sakot, es savā mūžā neesmu tādu redzējis, bet jums gan, rupjam zemniekam, kas esat piedzimis un izaudzis starp tiem, vajadzēja tos pazīt. Pārvērtiet šos sešus veserus par sešiem milžiem un nostādiel tos vienu pēc otra vai visus reizē pret mani; ja es tos nenogāzīšu garšļaukus ar visam četrām gaisā, tad jūs varat zoboties par mani, cik vien tīk.

– Es tā vairs nedarīšu, mans seņor, – atbildēja Sančo, – es jau arī atzīstos, ka ar savu smiešanos esmu aizgājis pārāk tālu, bet tagad, jūsu žēlastība, kad esam izlīguši (un lai dievs jums dod no visiem piedzīvojumiem izklūt tik sveikam un veselam, kā esat izklūvuši no šā!), sakiet man, vai tad nebija iemesla smieties par lielajām bailēm, kuras pārcietām, un šo notikumu pastāstīt citiem! Vismaz es tās pārcietu, jo labi zinu, ka jūsu žēlastība nezina un nenozina, kas ir bailes un šausmas.

– Nenoliedzu, – atbildēja dons Kihots, – ka mūsu piedzīvojums ir smieklu cienīgs, bet tas nepelna, ka to atstāstītu, jo ne visi ļaudis ir pietiekami saprātīgi, lai katru lietu iztulkotu, kā nākas.

– Vismaz, – atbildēja Sančo, – jūsu žēlastība gan prata ar šķēpu rikoties, kā nākas: jūs man tēmējāt galvā, bet ietricāt to manā mugurā; lai slavēts dievs un mana veiklība, ka man izdevās atlēkt sānis! Bet tas jau viss uz labu, jo ne velti mēdz sacīt: kas tevi mīl, tas tevi pārmāca, un, kad augsti seņori kādam kalpam pateikuši asus vārdus, tie mēdz tam uzdāvināt jaunas bikses; es gan nezinu, ko viņi mēdz dāvināt, kad tie kalpu situši, bet var būt, ka klaiņojošie bruņinieki kalpam par sitieniem iedāvina salas vai pat cietzemes karaļvalstis.

– Var gadīties, – teica dons Kihots, – ka viss, ko tu teici, kļūst patiesība; piedod man notikušo, tu taču esi saprātīgs un zini, ka jūtu pirmo uzliesmojumu aizkavēt nav cilvēka varā, un tas tev būs brīdinājums – turpmāk apvaldīties un atturēties no liekām sarunām ar mani, jo neskaitāmajās bruņinieku grāmatās, kuras esmu izlasījis, nevienā nav rakstīts, ka kāds ieroču nesējs būtu ar savu seņoru tik daudz sarunājies kā tu ar savējo. Tā ir mūsu abu kļūda: tavējā tāpēc, ka maz mani cieni, manējā tāpēc, ka neesmu pratis iedvest tev lielāku cieņu; jo, piemēram, Gandulins, Gallijas Amadisa ieroču nesējs, bija kādas cietzemes salas¹²⁹ grāfs, bet grāmatās lasām, ka tas sarunājies ar savu pavēlnieku, tikai turēdams cepuri rokās, galvu noliecis un *more turquesco*¹³⁰ klanīdamies. Un ko lai sakām par Gasabalu, dona Galaora ieroču nesēju, kas bija tāds klusētājs, ka autors viņa vārdu piemin savā garajā un patiesajā stāstā tikai vienu vienīgu reizi, lai izceltu tieši viņa brīnišķīgās klusēšanas teicamību? No visa sacītā, Sančo, tu vari secināt, ka ir jāievēro atšķirība starp kungu un sulaini, starp seņoru un kalpu, starp bruņinieku un ieroču nesēju. Tādēļ turpmāk mēs viens pret otru izturēsimies ar lielāku cienību un atmetīsim zobosanos, un, ja jūs mani kaut kādā veidā nokaitināsiet, jums klāsies kā māla podam. Dāvanas un apbalvojumus, ko esmu jums apsolījis, jūs saņemsiet savā laikā, un, ja arī nesaņemsiet, tad taču jūsu alga nezudīs, kā jau esmu reiz teicis.

– Viss jau ir labi, ko jūsu žēlastība saka, – teica Sančo, – bet es labprāt gribētu zināt (ja nu dāvanu laiks neiestātos un man būtu jāzīstiek ar algu), cik tajos laikos pelnīja klaiņojošo bruņinieku ieroču nesēji un vai tie bija nolīgti uz mēnešiem vai dienām kā mūrnieku zeļļi.

– Es domāju, – atbildēja dons Kihots, – ka ieroču nesēji toreiz saņēma nevis algu, bet tikai dāvanas, un, ja es esmu novēlējis kaut ko savā testamentā, ko aizzīmogotu atstāju mājā, tad tikai tāpēc, ka nezinu, kas mūsu bēdīgajos laikos var atgadīties bruņiniekam, un es nevēlos, lai tik nenozīmīgas lietas dēļ manai dvēselei būtu jāmokās viņšaulē. Tev, Sančo, jāzina, ka meklēt piedzīvojumus ir visbīstamākā nodarbošanās pasaulē.

– Tas ir tiesa, – teica Sančo, – jo jau veltuves veseru troksnis vien spēja izbiedēt un uztraukt tik vīrišķīga piedzīvojumu meklētāja sirdi, kāds esat jūs, mans žēlīgais seņor; bet varat būt pārliecināts, ka es turpmāk atvērsu savu muti, nevis lai jokotos par

¹²⁸ *Jūs jokojat.* – Izpaužot neapmierinātību vai dusmas, dons Kihots mēdz uzrunāt Sančo ar «jūs», bet nomierinājies atkal uzrunā ar «tu».

¹²⁹ *Kādas cietzemes salas grāfs.* – Ar cietzemes salu (*Insula Firme*) jāsaprot zemes strēmele, kas savienota ar cietzemi.

¹³⁰ Pēc turku parašas.

jūsu žēlastību, bet vienīgi lai parādītu jums godu kā savam seņoram un Īstenam pavēlniekam.

– Ja tu rīkosies šādi, – atbildēja dons Kihots, – tad tu dzīvosi ilgi un mierīgi uz zemes, jo kungi jāgodā tāpat kā paša vecāki.

XXI nodaļa

atstāsta izcilo piedzīvojumu, atkarojot augsti vērtējamo Mambrino bruņu cepuri, un citus notikumus, kas atgadījās mūsu neuzvaramajam bruņiniekam.

Šai laikā sāka liņāt, un Sančo ieteica iegriezties vadmalas veltuvē, bet dons Kihots pēc notikušā smieklīgā pārpratuma sajuta pret veltuvi tik lielu riebumu, ka nekādi nevēlējās tur ieiet, un, pagriezis zirgu pa labi, uzjāja uz cita ceļa, nevis uz tā, pa kuru viņi bija jājuši iepriekšējā dienā. Pēc neilga laika dons Kihots ieraudzīja kādu jātnieku, kam uz galvas kaut kas spīdēja kā zelts. Tikko to ieraudzījis, viņš pagriezās pret Sančo un teica:

– Man liekas, Sančo, ka nav sakāmvrāda, kurā nebūtu patiesības, jo tie visi ir izteicieni, kas smelti no pieredzes, visu gudrību mātes, it sevišķi šis, kas saka: «Kur vienas durvis aizveras, tur otras atveras». To saku tādēļ, ka laime šonakt, aizslēgdama durvis mūsu priekšā, neļāva atrast meklēto piedzīvojumu un maldināja mūs ar veltuvi, bet tagad tā mums atver durvis līdz galam vaļā skaistākam un neapšaubāmam piedzīvojumam, un, ja es to neuzņemtos, tad tā būtu tikai mana vaina, jo es taču nevaru tagad vairs aizbildināties ar veltuves nepazīšanu un nakts tumsu. To saku tādēļ, ka, liekas, mums pretī jāļū kāds, kam galvā ir Mambrino bruņu cepure, kuru, kā zini, esmu zvērējis iegūt.

– Apdomājiet, žēlīgais seņor, ko jūs runājat un, vēl vairāk, ko jūs darāt! – teica Sančo. – Vai tikai tā atkal nav veltuve, kas mūs beigās pašus savels, līdz zaudēsim samaņu?

– Tu velns cilvēka izskatā! – izsaucās dons Kihots. – Kas tad kopīgs bruņu cepurei ar veltuvi?

– To es nezinu, – atbildēja Sančo, – bet, ja es tikai drīkstētu runāt kā agrāk, tad es jūsu žēlastībai pierādītu, ka jūs maldāties savos apgalvojumos.

– Kā gan es varu maldīties savos apgalvojumos, šaubu pilnais nodevēj? – atcirta dons Kihots. – Saki, – vai tu tiešām neredzi jājam mums pretim uz sirmābolaina zirga jātnieku, kam galvā zelta bruņu cepure?

– Viss, ko varu redzēt un izšķirt, – atbildēja Sančo, – ir cilvēks, kas jāļū uz brūnpelēka ēzeļa, līdzīga manējam, un šim cilvēkam ir kaut kas spīdīgs uz galvas.

– Tā jau ir tā pati Mambrino bruņu cepure, – teica dons Kihots; – pavirzies sāņus un atstāj mani ar viņu vienatnē, tad tu redzēsi, ka, nesakot ne vārda, lai ietaupītu laiku, es veikšu šo piedzīvojumu un iegūšu bruņu cepuri, kuru tik ļoti sev vēlējos.

– Pacentīšos aizvirzīties sāņus, – atbildēja Sančo, – bet es saku vēlreiz: lai dievs dotu, ka mēs, pēc vilnas iedami, nenokļūtu veltuvē.

– Es taču jums esmu teicis, brāl, ka jūs pat domās nedrīkstat pieminēt veltuvi, – iekliedzās dons Kihots, – vai, es zvēru, bez vārda runas izvelēšu jums dvēseli no kauliem!

Sančo klusēja, baidīdamies, ka viņa seņors varētu izpildīt zvērestu, kas no viņa mutes izsprāga kā lode.

Par bruņu cepuri, zirgu un jātnieku, ko dons Kihots redzēja, jāsaka sekojošais. Šai apvidū bija divi ciemati, no kuriem viens bija tik mazs, ka tanī nebija ne aptiekas, ne bārdzīņa; tie atradās otrajā kaimiņu ciematā; un tāpēc lielākā ciemata bārdzīnis apkalpoja mazāko ciematu, kur tieši šai laikā kādam slimniekam bija jānolaiz asinis un kādam iedzīvotājam jānoskuj bārda. Šo iemeslu dēļ bārdzīnis bija devies ceļā, paņemdams līdz vara bļodu; bet liktenim labpatika, ka viņu ceļā pārsteidza lietus, un viņš, negribēdams saliedēt savu cepuri, laikam gluži jaunu, uzlika galvā nesen nospodrināto bļodu, kuras mirdzums bija saredzams pusjūdzes attālumā. Kā jau Sančo teica, tas jāļū uz brūnpelēka ēzeļa, bet dons Kihots iedomājās redzam sirmābolainu zirgu, bruņinieku ar zelta bruņu cepuri, jo viņam bija nieka lieta

visu, ko redzēja, saistīt ar saviem bruņniecības murgiem un slimīgajām iedomām. Redzēdams, ka nabaga bruņnieks ir pietiekami tuvu, viņš, neuzsākdams ar to nekādas sarunas, Rosinantem pilnā sparā auļojot, traucās ar zemu pieliektu šķēpu, cerēdams vienā rāvienā nodurt ienaidnieku; piejājis tam pavisam tuvu, neapstādamies savā trakajā jājienā, viņš sauca:

– Aizstāvies, nicināmais radījums, vai atdod labprātīgi, kas man taisnīgi pienākas! Bārddzinis, kas nespēja neko aptvert, nedz izbīties, kad ieraudzīja sev uzbrūkam tādu spoku, neatrada labāka līdzekļa atvairīt šķēpa dūrienu kā nokrist no ēzeļa. Tikko zemei pieskāries, tas vieglāk par stirnu atkal pietrūkās kājās un metās tik lielā ātrumā pāri laukam, ka pat vējš to nebūtu panācis, atstādams bārdas skujamo bļodu zemē guļot, par ko dons Kihots bija ļoti apmierināts un teica, ka pagāns esot bijis saprātīgs diezgan un teicami atdarinājis bebru, kas, mednieku vajāts, ar zobiem sev nokož to, kā dēļ viņš tiek medīts, jo to viņam liekot instinkts. Dons Kihots pavēlēja Sančo pacelt bruņu cepuri, un tas, to rokās saņēmis, teica:

– Dieva vārds, lieliska bārdas skujamā bļoda, kas būs droši vien savus astoņus reālus vērtā. Un viņš atdeva bļodu savam kungam, kas to steidzīgi uzlika sev galvā un grozīja uz visām pusēm, meklējot sejas aizlaidni, bet, to neatrazdams, teica:

– Tam pagānam, kas pirmais licis pēc sava mēra izkalt šo slaveno bruņu cepuri, nudien, būs bijusi milzīga galva, bet vislaunāk ir tas, ka cepurei trūkst vienas puses.

Kad Sančo dzirdēja bārdas skujamo bļodu dēvējam par bruņu cepuri, viņš sāka smieties, bet, atcerējies sava kunga dusmas, smieklus apspieda.

– Par ko tu smeji, Sančo? – jautāja dons Kihots.

– Es smejos, – tas atbildēja, – kad iedomājos, cik milzīgai vajadzēja būt pagāna galvai, kam piederēja šī ķivere, kura man izliekas tik līdzīga bārddziņa skujamai bļodai kā ola olai.

– Vai tu zini, Sančo, ko es iedomājos? Šī slavenā apburtā bruņu cepure neparastā kārtā bija nokļuvusi tāda cilvēka rokās, kas nezināja un neaptvēra tās īsto vērtību un savā nezināšanā, redzēdams, ka tā ir tīrākā zelta, ir atlauzis tai pusi, lai ar to vairotu savu mantu, bet no otras puses izgatavojis to, kas, kā tu saki, līdzinās skujamai bļodai. Bet, lai tā būtu kāda būdama, man, kas to pazīstu, šai pārvērtībai nav nozīmes: pirmajā ciematā, kur atradīšu kalēju, likšu to pārkalt, un tad tā būs vēl labāka nekā tā bruņu cepure, ko kalēju dievs izkalis kauju dievam. Līdz tam es to nēsāšu cik labi varēdams, jo kaut kas ir labāks par neko, un vismaz tā būs pietiekami laba, lai mani aizsargātu pret akmeņu sviedieniem.

– Varbūt, – teica Sančo, – ja tikai akmeņus nemetīs ar lingām, kā tas notika abu karaspēku kaujā, kad tie jūsu žēlastībai sadauzīja žokļus un pārsita eļļas trauku ar slavināto dzērienu, kas man lika izvemt gandrīz visas iekšas.

– Es sevišķi neraizējos par tā zaudējumu, jo tu zini, Sančo, – teica dons Kihots, – ka tā recepti atceros no galvas.

– Es arī to atceros, – atbildēja Sančo, – bet, ja to kādreiz savā mūžā izgatavošu vai baudišu, tad lai šī stunda būtu mana pēdējā. Vēl jo vairāk tādēļ, ka es nekad nenokļūšu tādā stāvoklī, kur man tas būs nepieciešams, jo ar visiem saviem pieciem jutekļiem uzmanīšos, lai nekad pats netiktu ievainots, nedz arī citus ievainotu. Par to, vai kādreiz tikšu gaisā mētāts, es nesaku nekā, jo šādus nelaimes gadījumus nevar iepriekš novērst un, kad tie notiek, tad vairāk nekas nav darāms kā, ievēlot plecus un aizmurot elpu, jāaiztaisa acis un tad jālaujas likteņa un segas varai.

To dzirdot, dons Kihots teica:

– Tu, Sančo, esi slikts kristietis, jo tu nekad neaizmirsti pārestības, kas tev kādreiz nodarītas, bet cēlām un augstsirdīgām dvēselēm nekādā gadījumā neklājas ievērot tamlīdzīgas bērnišķības. Ar kuru kāju tu esi kļuvis klibs, kura riba tev ielauzta, kurā vietā pārsista galva, ka tu nevari vairs aizmirst šo joku? Jo, šo notikumu noskaidrojot, tas izrādījās tikai joks un laika kavēklis, un, ja es to būtu citādi sapratis, tad sen jau būtu atgriezies un tevi atriebis, nodarīdams vairāk posta nekā grieķi nolauptās Helēnas dēļ. Bet jāsaprot, ja viņa dzīvotu mūsu dienās vai mana Dulsineja būtu dzīvojuši tais laikos, tad Helēna nekad neklātu tik slavena ar savu skaistumu.

To teicis, viņš, skatīdamies mākoņos, dziļi nopūtās, un Sančo tam atbildēja:

– Tas jau var likties joks, tādēļ ka no atriebības nekas nopietns neiznāca; bet es taču zinu, kas bija nopietnība un kas joks, un es arī zinu, ka šo joku nekad neaizmirsīšu, tāpat kā tas uz mūžu iespiedies manā mugurā. Runāsim labāk par ko citu, tādēļ saki taču man, žēlīgais seņor, ko iesāksim ar sirmābolaino zirgu, kurš man atgādina brūnpeleko ēzeli, ko šeit pametis tas Martino, kuru jūsu žēlastība notriecāt zemē! Jo pēc tā, kā viņš ļāva kājām vaļu un aizlaidās lapās, var gan secināt, ka tam nebūs patikas jelkad atgriezties, un, zvēru pie savas bārdas, pelēcis ir krietns.

– Neesmu nekad paradis, – teica dons Kihots, – aplaupīt uzvarētos; tāpat nav arī bruņnieka tikums paņemt uzvarētā pretinieka zirgu un likt viņam pašam iet kājām; vienīgi tādā gadījumā, ja

uzvarētājs kaujā zaudē savu zirgu, viņam ir atļauts ņemt uzvarētā zirgu kā likumīgu kara ieguvumu. Tātad, Sančo, atstāj šo zirgu vai šo ēzeli, – sauc to, kā gribi, – jo, tiklīdz tā īpašnieks redzēs mūs aizjājam, viņš atgriezīsies pie tā.

– Dievs vien zina, cik labprāt es to ņemtu līdzi, – teica Sančo, – vai vismaz apmainītu pret savējo, kas man neliekas tik labs! Cik gan bruņniecības likumi ir šauri, ja tie neatļauj pat vienu ēzeli apmainīt pret otru, taču es gribētu zināt, vai nevaru apmainīt kaut seglus un apaušus.

– Šai lietā neesmu visai drošs, – teica dons Kihots, – bet šai šaubu gadījumā, kamēr to noskaidrošu, es atļauju tev tos apmainīt, ja tie tev tiešam ārkārtīgi nepieciešami.

– Tik ārkārtīgi nepieciešami, – atbildēja Sančo, – ka, ja man to vajadzētu mana paša personai, es pēc tiem neilgotos vairāk.

Un, šo atļauju saņēmis, viņš tūlīt izdarīja *mutatio caparum*¹³¹ un tā izgreznoja savu ēzeli, ka tas kļuva ievērojami skaistāks. Kad šis darbs bija veikts, viņi pabrokastoja ar tās pārtikas atliekām, ko tie kā kara laupījumu bija noņēmuši procesijas mūlim, padzēra ūdeni no strauta, kas tecēja gar veltuvi, nepagriezdami pat galvu pret to: tik pretīga tā viņiem bija pārciesto baiļu dēļ.

Tad, dusmas un grūtsirdību aizmirsuši, tie sēdās atkal seglos un bez noteikta ceļa, jo klaiņojošiem bruņiniekiem labi piederas neizvēlēties sev noteiktu ceļu, devās tai virzienā, ko Rosinante izvēlējās, kura gribai pakļāvās ne tikai viņa kungs, bet arī ēzelis, kas lielā brālībā un sadraudzībā vienmēr sekoja Rosinantes vadībai. Tā viņi nokļuva atkal uz lielceļa un jāja pa to tālāk uz labu laimi, bez noteikta mērķa.

Ceļu turpinot, Sančo teica savam kungam:

– Žēlīgais seņor, vai jūs man neatļautu mazliet ar jums parunāt? Jo, kamēr man uzlikts stingrais klusēšanas bauslis, man jau droši vien būs kādi četri jautājumi kuņģī sabojājušies, un pašlaik man ir viens mēles galā, ko es nelabprāt gribētu laist zudumā.

– Tad pasaki to, – teica dons Kihots, – bet runā īsi, jo liekvārdība nevienam nepatīk.

– Es gribu teikt, žēlīgais seņor, – teica Sančo, – ka jau vairākas dienas pārdomāju, cik neizdevīgi un neienesīgi ir meklēt piedzīvojumus šādās neapdzīvotās vietās un krustceļos, kur visas jūsu uzvaras un pieveiktās briesmas neredz un nezina neviens cilvēks un viss paliek aprakts mūžīgā klusēšanā, tādējādi kaitējot jūsu žēlastības mērķiem un nopelniem; un tādēļ man liekas (ja vien jūsu žēlastība nedomā citādi), ka būtu labāk, ja mēs kalpotu kādam ķeizaram vai kādam citam lielam valdniekam, kas karo ar kādu savu ienaidnieku: viņa dienestā jūsu žēlastība varētu parādīt savas personības drosmi, lielo spēku un vēl lielāko saprātu. Ja to visu redzēs seņors, kam mēs kalpotu, tad taču viņš mums atlīdzinās, katram pēc nopelniem, un tā noteikti jūsu varoņdarbi tiks uzrakstīti mūžīgai piemiņai; savējos es negribu pieminēt, jo tiem jāpaliek ieroču nesēju pienākumu robežās, bet es varu apgalvot, ja bruņniecībai būtu paradums atzīmēt ieroču nesēju varoņdarbus, tad nedomāju, ka manējie paliktu neminēti.

– Tu nerunā aplam, – atbildēja dons Kihots, – bet, iekams nokļūst pie šā mērķa, bruņniekam vajag izstaigāt pasauli, lai izturētu pārbaudi, meklējot piedzīvojumus, un, kad viņš dažus no tiem veicis, viņa vārds kļūst slavens, tā ka, nokļūstot liela valdnieka galmā, viņš ir jau pazīstams ar saviem darbiem, un, tiklīdz zēni ierauga to iejājam pa pilsētas vārtiem, viņi tam seko, pulcējas ap viņu un sauc: «Tas ir Saules bruņnieks» vai «Tas ir Čūskas bruņnieks», vai arī sauc viņu kādā citā vārdā, ar kuru tas kļuvis slavens, veicot savus varoņdarbus. «Viņš ir tas», tie saka, «kurš viens pats divkaujā uzvarējis visspēcīgā milzi Brokabruno, kas atbrīvojis Persijas lielo Mameluku no ilgās apburtības, kuru tas cietis gandrīz deviņsimt gadu». Tā no mutes mutē tiks viņa darbi daudzīnāti, un, dzirdot zēnu un pārējo ļaužu saucienus, valsts karalis pieies pie savas lieliskās pils loga; tikko ieraudzījis bruņnieku, viņš to pazīs pēc bruņām vai vairoga devīzes un iepriecināts sauks:

– Hei, šurp, visi mani bruņnieki, kas atrodaties manā galmā, ejiet apsveikt bruņniecības ziedu, kas tur nāk! – Sekojot šai pavēlei, visi dosies tam pretim, pats karalis nokāps līdz kāpņu vidum, dedzīgi to apskaus un par miera zīmi noskūpstīs uz vaiga, pēc tam pie rokas to ievēdīs seņoras karalienes istabā, kur bruņnieks viņu ieraudzīs kopā ar infanti, tās meitu, tik skaistu un diženu jaunavu, kādu mums pazīstamajās pasaules daļās varētu atrast tikai ar lielām grūtībām. Tūlīt pirmajā brīdī atgadīsies, ka viņa palūkojas bruņniekā, bruņnieks savukārt viņā; un katrs šķiet viens otram vairāk dievišķīgs nekā cilvēcis radījums, un, nemaz nezino, kā un kādēļ, abi jutīsies notverti un iepīti neatšķetināmajā mīlas tīklā, par ko viņu sirdis ļoti bēdājas, jo tie nezina, ko teikt, lai atklātu savas ilgas un savas jūtas. No šejienes, protams, bruņnieku ievēdīs kādā citā krāšņā pils istabā, kur tam, kad tas noņēmis bruņas, tiks aplikta dārga purpura mantija, un, ja viņš bruņās izskatījies labi, tad šai ietērpā izskatīsies vēl labāk.

¹³¹ Mantiju apmaiņa (*lat.*).

Vakarā viņš mielosies kopā ar karali, karalieni un infanti; klātesošajiem nemanot, viņš paslepus nemitīgi uzlūkos infanti; viņa darīs to pašu tikpat piesardzīgi, jo, kā jau teicu, tā ir ļoti saprātīga jaunava. Mielastam beidzoties, pa zāles durvīm negaidot ienāks mazs un nejauks punduris, un tam sekos daiļa dueņa divu milžu pavadībā; dueņa dos uzdevumu, ko izdomājis kāds senatnes gudrais, un paziņos, ka tas, kas šo pārbaudi izturēs, tiks uzskatīts par teicamāko bruņinieku pasaulē.

Karalis tūlīņ pavēlēs visiem klātesošajiem izmēģināt laimi, bet neviens pārbaudījumu neizturēs līdz galam kā vien svešais bruņinieks, tādējādi lieliski pavairodams savu slavu par lielu prieku infantei, kas jūtas apmierināta un gandarīta, ka savas jūtas dāvājusi tik diženam cilvēkam. Bet pats svarīgākais ir tas, ka šis karalis vai princis, vai arī kas viņš būtu, ved ļoti niknu karu ar citu, ne mazāk varenu valdnieku, un svešais bruņinieks, pavadījis dažas dienas galmā, lūdz atļauju piedāvāt tam šai karā savus pakalpojumus. Karalis priecīgs viņam to atvēlēs, un bruņinieks ļoti pieklājīgi skūpstīs tam roku par parādīto labvēlību. Šai pašā naktī viņš atvadīsies no savas pavēlnieces, karaļa meitas, sarunādamies ar to caur dārza režģu žogu pretim viņas guļamistabas logam, kā viņi jau daudzreiz sarunājušies, jo kāda jaunava, kurai infante pilnīgi uzticas, ir viņu līdzinātāja un starpniece. Viņš nopūtīsies, viņa kritīs nesamaņā, un meitene atnesīs ūdeni, ļoti norūpējusies, ka drīz ausīs diena, kas, visu atklājot, varētu kaitēt viņas pavēlniecei; beidzot karaļa meita atgūs samaņu un caur režģiem sniegs savas baltās rokas bruņiniekam, kas tūkstoš un atkal tūkstoš reizes tās skūpstīs, savām asarām slacīdams. Tad viņi norunās, kādā veidā paziņos viens otram, kad tiem klāsies labi vai ļauni, un princese lūgs, lai tas pēc iespējas ātrāk atgriežas pie viņas; viņš to apsolīs ar daudziem zvērestiem, pēc tam atkal skūpstīs viņas rokas un atvadīsies ar tādām jūtām, ka, šķiet, tūlīt vai mirs. Tad viņš dodas savā istabā un atkrīt gultā, bet šķiršanās sāpes neļauj tam aizmigt; rīta agrumā viņš dodas atvadīties no karaļa, karalienes un princeses, bet, no abiem pirmajiem atvadījies, viņš uzzina, ka seņora infante jūtas slikti un nevar pieņemt apmeklējumu; bruņinieks saprot, ka tās ir sāpes par viņa aizceļošanu; sirds viņam sažņaudzas, un viņš ar pūlēm valdās, lai viņa sāpes neizlauztos uz āru. Jaunava starpniece ievēro visu un aiziet pateikt to savai seņorai, kas viņu sagaida ar asarām un žēlojas, ka viņai visvairāk rūp uzzināt, kas bruņinieks tāds ir un vai viņš cēlies no karaļa dzimtas; jaunava viņu mierina, ka tik pieklājīgs, cildens un drosmīgs bruņinieks var būt tikai cilvēks no karaliskas un dižciltīgas dzimtas; šis paskaidrojums nomierina sagrauzto princesi, un, lai neradītu vecākos aizdomas, viņa pēc divi dienām atkal parādās atklātībā. Bruņinieks jau ir aizceļojis, viņš cīnās kaujas laukā, uzvar karaļa ienaidnieku, iekaro daudzas pilsētas un gūst uzvaru daudzās kaujās; atgriezies atpakaļ galmā, viņš parastajā vietā satiekas ar savu dāmu; abi nolemj, ka tas pieprasīs tēvam savu pakalpojumu atalgojumam viņu par sievu; karalis viņam to liedz, nezinādams, kas viņš ir; taču, neraugoties uz to, bruņinieks infanti vai nu nolaupa, vai arī iegūst to citādā veidā, bet tā kļūst viņa sieva; un tēvs ir laimīgs, jo izrādās, ka bruņinieks ir varena karaļa dēls, gan nezinu, kādas karaļvalsts, jo, man šķiet, kartē tā nav atzīmēta. Tēvs nomirst, infante manto troni, un, īsi sakot, bruņinieks kļūst karalis. Tagad ir viņa varā atalgot savu ieroču nesēju, kā arī visus citus, kas viņam palīdzējuši tikt šādā augstā stāvoklī; viņš apprecina savu ieroču nesēju ar kādu princeses dāmu, droši vien ar to pašu, kas bija viņa mīlestības līdzinātāja un ir kāda ļoti dižciltīga hercoga meita.

– To es vēlētos – un bez izlocīšanās, – teica Sančo, – un es gaidu, lai tieši tā, kā teicāt, viss notiktu jūsu žēlastībai, sauktam par Bēdīgā Izskata bruņinieku.

– Tu, Sančo, nešaubies, – turpināja dons Kihots, – jo tādā pašā veidā un līdzīgā kārtā, kā es tev nupat stāstīju, visi klaiņojošie bruņinieki tiek un ir tikuši uz augšu un kļuvuši karaļi un ķeizari. Tagad man tikai jāapskatās, kur lai atrodu kristiešu vai pagānu karali, kas karo un kam ir skaista meita, bet mums vēl atliks laika par to domāt, jo, kā teikts, vispirms man jāiegūst slava citur, kas tiktu izdaudzināta līdz pat galmam. Bet man vēl trūkst kādas citas lietas: ja, pieņemsim, es atrodu kādu karali, kas karo, kam skaista meita, un arī esmu ieguvis neticamu slavu visā pasaulē, tad es tomēr nezinu, kā atrast pierādījumus tam, ka esmu no karaļa dzimtas vai vismaz kāda ķeizara brālēns trešajā augumā, jo karalis negribēs dot man savu meitu par sievu, ja nebūs pierādīta mana izcelšanās, kaut arī mani slavenie darbi pelnītu vēl lielāku atzinību; tādējādi šā trūkuma dēļ es baidos zaudēt ar savu drošo roku nopelnīto algu. Protams, esmu pazīstams cilts muižnieks, man ir zeme un īpašums, un par man nodarītām pārestībām es varu pieprasīt piecsimt sueldo¹³²; ļoti iespējams, ka gudrais, kas rakstīs manu dzīves stāstu, tā noskaidros manus radurakstus, ka pierādīsies, ka esmu kāda karaļa piektais vai sestais mazdēls. Tev, Sančo, jāzina, ka pasaulē ir divējādi dižciltības veidi: vieni savu izcelšanos atvasina no prinčiem un monarhiem, bet šo veidu laiks pamazām izdeldējis, un tas piramidveidīgi nobeidzas vienā punktā; otrie,

¹³² Par man nodarītām pārestībām es varu pieprasīt piecsimt sueldo. – Muižnieku kārtas personām atšķirībā no zemniekiem, amatniekiem, tirgotājiem bija tiesības pieprasīt par goda aizskaršanu, ko izdarījuši «zemas» kārtas persona, gandarījumu naudā.

cēlušies no zemas kārtas, kāpj pamazām augšup, līdz tie kļūst dižciltīgi seņori; starpība ir tā, ka pirmie bija tas, kas tie vairs nav, bet otrie kļūst par to, kas viņi nebija, taču var būt, ka es pieredu pirmajiem, un pārbaudot var atklāties, ka mana izcelšanās ir diža un slavēna, tad vajadzēs samierināties arī karalim, manam nākamajam sievastēvam; ja viņš to negribēs, tad infante mani tik ļoti mīlēs, ka tā savam tēvam par spīti izvēlēties mani par pavēlnieku un laulātu draugu, kaut arī noteikti zinātu, ka esmu ūdensvedēja dēls; pretējā gadījumā es viņu nolaupīšu un aizvedīšu turp, kurp man patiks, līdz laiks vai nāve beidzot izskaudīs viņas vecāku dusmas.

– Šeit ļoti labi iederas tas, – teica Sančo, – ko daži draiskuļi saka: «Nelūdž ar labu, ko vari ņemt ar varu», – vēl labāk varētu teikt: «Lēcieni no krūmiem palīdz vairāk nekā labu ļaužu aizlūgumi». Ar to gribu teikt: ja seņors karalis, jūsu sievastēvs, nevēlēties jums dot seņoru infanti, tad, protams, labāk būtu, kā jūsu žēlastība saka, viņu nolaupīt un aizvest. Nelaime ir tikai tā, ka, iekams jūs neizlīgsiet un mierīgi nesēdēsiet savā karaļvalstī, tikmēr nabaga ieroču nesējs kārs zobus vadzī un gaidīs atalgojumu, ja vien jaunava – līdzzinātāja, kurai jākļūst tā sievai, neaizbēgs kopā ar infanti; tad viņš dalīsies ar to savā nelaimē, līdz debesīm labpatiksies izlemt citādi; jo es domāju, ka viņa seņoram ir iespēja tūlīt to piešķirt tam par likumīgu sievu.

– Nevieni to viņam neliegs, – teica dons Kihots.

– Ja tas tā, – atbildēja Sančo, – tad mums cits neatliek kā nodot sevi dieva ziņā un ļauties liktenim, lai tas mūs vada, kurp grib.

– Lai dievs dara tā, – atbildēja dons Kihots, – kā es vēlos, un dod tev, Sančo, kas tev vajadzīgs, bet niecīgs lai paliek tas, kurš sev niecīgs šķietas!

– Dievs zina, – sacīja Sančo, – ka esmu vecs kristietis, un ar to pilnīgi pietiek, lai kļūtu grāfs.

– Tā jau ir pārpārēm diezgan, – teica dons Kihots, – un, ja arī tu tāds nebūtu, tad tam arī nav nekādas nozīmes: ja es kļūšu karalis, tad varēšu tev piešķirt dižciltību, par ko tev nevajadzēs ne maksāt, ne to izkalpot; jo, redzi, kad es tevi ieceļu grāfa kārtā, tad tu jau esi bruņinieks, un, lai tad ļaudis runā, ko grib, tiem tevi būs jāsauc par seņoru.

– Es pierādīšu, ka protu nest šo litulu, – teica Sančo.

– Tev jāsaka – *titulu*, nevis *litulu*, – piezīmēja viņa kungs.

– Lai būtu tā, – teica Sančo, – es tikai saku, ka pratīšu izturēties, kā pienākas; tu manu dvēselīt, es taču reiz biju baznīcas sargs kādā brālībā, šā amata tērps man tik labi piestāvēja, ka visi teica, – es varētu būt pat ķesteris. Bet kāds gan es būšu tad, kad maniem pleciem uzklās hercoga mētelī vai kad būšu izgreznots ar zeltu un pērlēm kā kāds ārzemju grāfs? Droši vien ļaudis no simt jūdžu attāluma nāks mani apskatīt.

– Izkats tev būs labs, – teica dons Kihots, – tikai tev vajadzēs bieži skūt bārdu, jo tā tev ir tik bieza, izspūrusi un savēlusies, ka tev vismaz pārdienām tā jānoskuj, jo citādi musketes šāviena atstatumā varēs redzēt, kas tu esi.

– Nieka lieta, – teica Sančo, – es labāk pieņemšu algotu bārdzini, lai tas dzīvo manās mājās un, ja vajadzīgs, lai visur man seko, tāpat kā zirgu puisis seko grandam.

– Bet kā tu zini, – jautāja dons Kihots, – ka grandiem seko viņu zirgu puisi?

– Es to tūlīt pateikšu, – atbildēja Sančo. – Pirms dažiem gadiem es veselu mēnesi pavadīju galvaspilsētā; tad es reiz redzēju jājam garām ļoti mazu seņoru, par kuru ļaudis teica, ka tas esot liels grāfs; kāds vīrs zirgā tam sekoja ik uz soļa, it kā tas būtu viņa aste; kad jautāju ļaudīm, kādēļ šis vīrs nejāj pirmajam blakus, bet velkas aiz viņa, tie man atbildēja, ka tas esot viņa zirgu puisis un grandī paraduši tiem likt sev sekot; kopš tā laika es to zinu tik labi, ka līdz šim vēl neesmu aizmirsis.

– Tiešām, tev taisnība, – teica dons Kihots, – un šādā pašā veidā tu vari vadāt sev līdz savu bārdzini, jo visas parašas nav radušās reizē un nav izdomātas vienlaicīgi, tādējādi tu varbūt vari kļūt pirmais grāfs, kam cieši seko viņa bārdzini; taču cilvēkam, kas kādam skuj bārdu, jābūt uzticamākam nekā tam, kas seglo zirgu.

– Rūpes par bārdzini atstāriet man pašam, – teica Sančo, – tikai parūpējieties, jūsu žēlastība, kļūt par karali un mani iecelt par grāfu!

– Tā arī būs, – atbildēja dons Kihots un, paceldams acis, ieraudzīja to, par ko pastāstīsim nākošajā nodaļā.

XXII nodaļa

Par to, kā dons Kihots dāvāja brīvību daudziem nelaimīgajiem, kas varmācīgi lika vesti turp, kurp tie negribēja iet.

Sids Amets Benenheli, arābu un lamančiešu rakstnieks, stāsta šai sevišķi nopietnajā, pacilātajā, rūpīgajā, patīkamajā un labi izdomātajā vēstījumā, ka pēc tam, kad starp slaveno Lamančas donu Kihotu un tā ieroču nesēju Sančo Pansu bija notikusi saruna, kas atstāstīta divdesmit pirmās nodaļas beigās, bruņinieks, acis pacēlis, ieraudzīja, ka pa to pašu ceļu, pa kuru viņi jāja, tiem pretī nāk kājām apmēram divpadsmit cilvēku, kas kā pērles rožukronī bija savirknēti garā dzelzs ķēdē, kurā tiem bija iekalti kakli, bet rokas bija saslēgtas važās. Tos pavadīja divi cilvēki jāšus un divi kājām; jātnieki bija apbruņojušies pielādētām šautenēm, gājēji – ar šķēpiem un zobeniem, un Sančo, tos ieraudzījis, teica:

– Tā ir katordznieku ķēde, karaļa cietumnieki, ko dzen spaidu darbos uz galerām.

– Kā tā – spaidu? – jautāja dons Kihots. – Vai tad iespējams, ka karalis pret kādu cilvēku lieto spaidus?

– To es nesaku, – atbildēja Sančo, – bet gan saku, ka tie ir ļaudis, kas notiesāti par saviem noziegumiem spaidu darbos karaļa galerās.

– Īsi sakot, – turpināja dons Kihots, – ja es tevi pareizi saprotu, – tad šie ļaudis, ko tur aizved, neiet vis labprātīgi, bet piespiesti.

– Tā tas ir, – atteica Sančo.

– Ja tas ir tā, – iesaucās viņa kungs, – tad šeit man jāizpilda savs pienākums: jāiznīcina varmācība, jāsniedz atbalsts un palīdzība nelaimīgajiem.

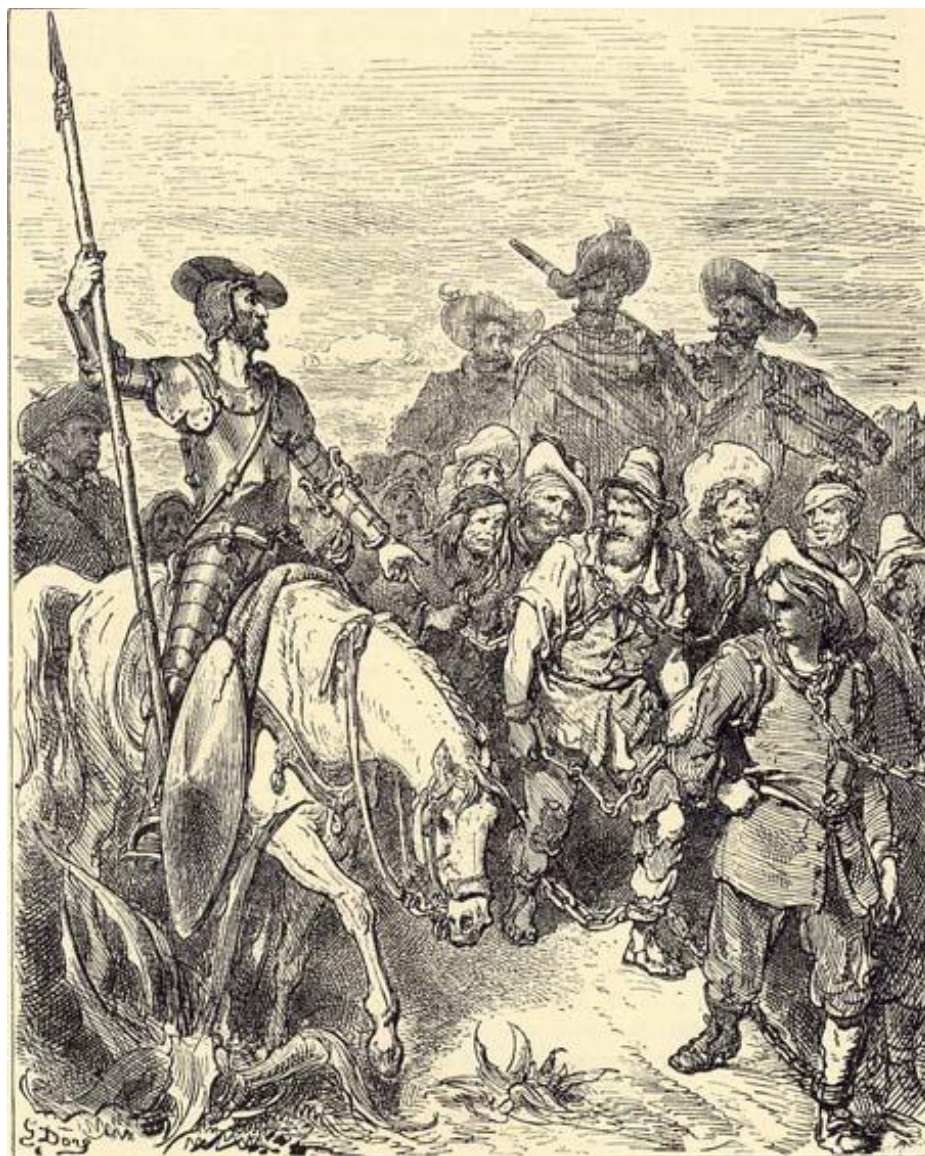
– Apdomājiet labi, žēlīgais seņor, – teica Sančo, – tiesa, kas aizstāj karali, nenodara šādiem ļaudīm varmācību vai netaisnību, bet gan soda tos pār viņu noziegumiem.

Šai laikā galeru vergu virkne bija pienākusi tiem tuvu klāt, un dons Kihots ļoti pieklājīgiem vārdiem lūdza bruņotos sargus tam paskaidrot iemeslu vai iemeslus, kuru dēļ šie ļaudis tiekot vesti tādā veidā. Viens sardzes jātnieks atbildēja, ka tie esot katordznieki, viņa majestātes notiesātie ļaudis, kurus ved uz galerām; vairāk viņš nevarot pateikt, un vairāk arī nekas viņam neesot jāzina.

– Tomēr, – atbildēja dons Kihots, – es gribētu no katra atsevišķi uzzināt tā nelaiemes cēloni. Tad viņš piemetināja vēl tik daudzas laipnības, lai pamudinātu tos izpildīt viņa vēlēšanos, ka otrs sardzes jātnieks teica:

– Mēs gan vedam līdz visu šo nelaimīgo sarakstus un spriedumu rakstus, bet mums nav laika tos izkravāt un lasīt. Pajautājiet, jūsu žēlastība, viņiem pašiem, tie, ja vēlēšies, jums visu izstāstīs, un droši vien tas viņiem patiks, jo šie ļaudis labprāt dara un runā nelietības.

Saņēmis šo atļauju, ko dons Kihots būtu pats piesavinājies, ja viņam to nedotu, bruņinieks piegāja klāt arestantu ķēdei un jautāja pirmajam, kādu grēku dēļ tas nonācis tik nožēlojamā stāvoklī. Tas atbildēja, ka iemīlēšanās dēļ.

Dons Kihots jautāja nākošajam, kāds esot viņa noziegums.

– Tikai tāpēc? – jautāja dons Kihots. – Ja iemīļējušos aizved galerās, tad jau man sen tur vajadzētu cilāt airus.

– Mana mīlestība nav tāda veida, kā žēlīgais seņors domā, – atbildēja galeru vergs. – Es iemīļējos grozā, kas bija pilns ar baltu veļu, un apskāvu to tik spēcīgi, ka labprātīgi arī tagad to neizlaistu no savām rokām, ja tiesa to man ar varu nebūtu izrāvusi. Mani pieķēra pašā nedarbā, spīdzināšana nebija jāpielieto, lietu iztiesāja ātri, un es saņēmu simt sitienu pa kūkumu un piedevām trīs gadus tiku ziedots ūdenspīlēm, un ar to viss bija darīts.

– Ko nozīmē ūdenspīles? – jautāja dons Kihots.

– Ūdenspīles ir galeras, – atbildēja notiesātais, apmēram divdesmit četrus gadus vecs jauneklis, kas sacīja, ka esot no Pjedraitas.

Dons Kihots uzdeva otram to pašu jautājumu, bet tas, drūms un nomākts, neatbildēja viņam ne vārda; tad pirmais, atbildēdams tā vietā, teica:

– Šis, žēlīgais seņor, dodas mums līdz tāpēc, ka viņš bija kanārijputniņš, gribu teikt – mūziķis un dziedonis.

– Kā tā? – jautāja dons Kihots. – Vai tad mūziķus un dziedoņus arī sūta uz galerām?

– Jā, seņor, – atbildēja katordznieks, – pasaulē nav nekā ļaunāka kā dziedāt nelaimē.

– Es turpretim daudzkārt esmu dzirdējis sakām, – teica dons Kihots, – «kur dzied dziesmu, tur nav briesmu».

– Bet šeit ir otrādi, – sacīja katordznieks. – Kas vienreiz dzied, tam visu mūžu jāraud.

– To es nesaprotu, – teica dons Kihots.

Bet viens no sargiem atbildēja:

– Seņor bruņinieks, nelaimē dziedāt šo negodīgo ļaužu valodā nozīmē, ka kāds atzīstas, ja viņu spīdzina. Šis grēcinieks tika spīdzināts un atzinās savā noziegumā: viņš ir zirgu un citu lopu zaglis un pēc atzīšanās tika sodīts ar sešiem gadiem galerās un piedevām ar divsimt cirtieniem pa muguru, kur vēl tagad redzamas zīmes. Viņš ir vienmēr domīgs un noskumis, tāpēc ka pārējie zagļi un blēži, gan tie, kas palika cietumā, gan tie, kas iet viņam šeit līdzi, izturas pret viņu slikti: viņu piekauj, izsmej un nicina par to, ka tas atzinies un tam pietrūcis drosmes pateikt «nē»; jo viņi saka, ka vārdam «nē» esot tikpat daudz burtu kā «jā» un ka noziedznieks varot būt laimīgs, ja viņa dzīvība un nāve atkarīga no viņa paša mēles un nevis no lieciniekiem vai pierādījumiem; un, manuprāt, viņu domas ir diezgan pareizas.

– Man arī tā šķiet, – piebilda dons Kihots.

Viņš griezās pie trešā, ko tas iztaujāja tāpat kā iepriekšējos un kas ātri un ļoti vaļširdīgi atbildēja:

– Es dodos uz pieciem gadiem pie seņorām galeriņām tāpēc, ka man nebija desmit dukātu.

– Ar lielāko prieku es došu divdesmit, – teica dons Kihots, – lai jūs atbrīvotu no nelaiemes.

– Tas man šķiet tā, – atbildēja katordznieks, – it kā kādam jūras vidū būtu nauda un tomēr tam būtu jānomirst badā, tāpēc ka tas nekur nevar nopirkt ēdamo. Ja šie divdesmit dukāti, ko jūs man tagad piedāvājat, man būtu bijuši īstā laikā, es ar tiem būtu ieelļojis rakstveža spalvu un tā iedvesmotu manu aizstāvi, ka šodien es varētu pastaigāties Toledā, Sokodoveras laukumā, un man nevajadzētu šeit iet saistītam barā kā medību sunim; bet dievs ir visvarens, pacietīšos, un ar to pietiks.

Dons Kihots uzrunāja ceturto: cienījama izskata cilvēku ar baltu bārdu līdz jostasvietai; kad viņš tam jautāja, kāpēc tas šeit nokļuvis, sirmgalvis sāka raudāt un nekā neatbildēja. Bet piektais notiesātais, atbildēdams viņa vietā, teica:

– Šis cienījamais vīrs dodas uz četriem gadiem galerās pēc tam, kad tas greznā tērpā uz zirga tika vadāts pa ielām.

– Cik es saprotu, – sacīja Sančo, – tad viņu vadāja uz kauna zirga.

– Tieši tā, – turpināja katordznieks, – un to viņi tam nodarīja tāpēc, ka viņš bija starpnieks ausīm un arī pārējiem ķermeņa locekļiem, proti, šis kavalēro ir savedējs un mazliet burvis.

– Ja viņš būtu nevis burvis, – teica dons Kihots, – bet vienīgi savedējs, tad tas nepelnītu sodu airēt galerās, bet viņu vajadzētu tur iecelt par galveno priekšnieku un pavēlnieku, jo ne jau visi noder starpnieka amatam: šo amatu var izpildīt tikai sapratīgi ļaudis, un labi iekārtotā valstī tas ir pilnīgi nepieciešams, bet to vajadzētu uzticēt tikai dižciltīgu dzimtu pārstāvjiem; taču arī tos, tāpat kā pārējos ierēdņus, vajadzētu pakļaut uzraugiem un pārbaudītājiem, un savedēju skaitam vajadzētu būt noteiktam, kā tas ir tirdzniecības starpniekiem. Tādā kārtā priekšlaicīgi tiktu novērsti daudzi ļaunumi, kas rodas tāpēc, ka šo amatu piekoptj neizglītoti un vientiesīgi ļaudis, visādas sieveles, izsūtāmie zēni un bieži, jauni gados un vēl jaunāki pieredzē, kas svarīgos gadījumos vai tad, kad vajadzīga sapratīga rīcība, sāk svaidīties uz visām pusēm, neapjēgdami, kura roka labā, kura kreisā. Es par to varētu izteikties plašāk un pierādīt, kādi ļaudis ievēlējami šādā valstij tik nepieciešamā amatā, taču šeit nav tam piedienīga vieta, bet es kādreiz to pateikšu tādiem, kas spēj šādas lietas nokārtot. Tikai to vēl gribu piemētināt, ka līdzcietība, ko manī radīja šie sudrabainie mati, šī cienījamā seja un šis smagais sods vienīgi par mīlas starpniecību, tika ļoti mazināta, kad piebildāt, ka viņš esot burvis, kaut gan es labi zinu, ka nekāda pasaules burvestība nespēj grozīt un pakļaut mūsu gribu, kā daži vientiesi domā, jo mūsu griba ir brīva un ne zālītes, ne burvju mākslas to nespēj pievārēt. Gan vientiesīgas sievas un melīgi krāpnieki prot izgatavot dažādus maisījumus un indes, kas cilvēkiem sajauc prātu, iegaldodami, ka spējot iedvest mīlestību, bet, kā jau teicu, nav iespējams cilvēka brīvo gribu pakļaut ar varu.

– Tā tas ir, – teica lāga sirmgalvis, – un patiešām, seņor, burvestībās mani apvaino nepatiesi, bet nevaru noliegt, ka biju savedējs. Tomēr es nemaz neiedomājos, ka ar to daru kādam ļaunu, jo mans vienīgais nolūks bija redzēt cilvēkus priecīgus, lai tie dzīvotu mierā un saderībā, bez ķildām un mokām; bet šī labā griba man nelīdzēja, man jādodas turp, no kurienes es vairs neceru atgriezties, tāpēc ka esmu jau vecs un man ir pūšļa kaite, kas man ne mirkli nedod miera.

Un viņš sāka atkal raudāt, kas Sančo tik ļoti aizkustināja, ka viņš izvilka no azotes mazo reālu¹³³ un tam to pasniedza kā žēlastības dāvanu.

Dons Kihots virzījās tālāk un jautāja nākošajam, kāds esot viņa noziegums, un tas daudz jautrāk nekā iepriekšējais atbildēja:

– Esmu šeit iekļuvis tāpēc, ka pārmērīgi jokojos ar divām savām māsīcām un divām citām māsām, kas man nebija rada; es dzinu jokus tik dažnedažādi, ka no šiem jokiem radās tāda sajaukta radniecība, ko neviens cilts pētnieks vairs nevar noskaidrot. Viss atklājās, man nebija aizstāvju, pietrūka

¹³³ *Mazais reāls* – ceturtdaļa reāla.

naudas, domāju jau, ka būs jāliek kakls cilpā, bet tiku notiesāts uz sešiem gadiem galerās. Atzīstos, tas ir man pelnīts sods, esmu vēl jauns, dzīve rit tālāk, un tanī vēl var visu sasniegt. Ja jūs, seņor bruņinieks, varat kaut kā palīdzēt mums, nabadziņiem, tad dievs jums debesīs to atlīdzinās un mēs zemes virsū nemitīgi aizlūgšim, lai viņš dod jums žēlastībai tik ilgu mūžu un tik labu veselību, kā to jūsu cēlais raksturs pelnījis.

Šis notiesātais bija studenta tērpā, un kāds sargs teica, ka viņš esot liels pļāpa un labs latīņu valodas pratējs.

Visiem šiem sekoja kāds gadus trīsdesmit vecs cilvēks, kas bija ļoti patīkama izskata, bet greizām acīm. Viņš bija dzelzīs ieslēgts savādāk nekā pārējie, jo pie kājas tam bija piestiprināta tik gara važa, ka tā viņam apvija gandrīz visu ķermeni; ap kaklu tam bija divi riņķi, no kuriem viens bija piekalts važai, bet otrs – tā sauktais «sargi draugu» vai «drauga kāja», no kura divi dzelzs stieņi nokarājās līdz jostasvietai, – bija pievienots roku dzelžiem, kas bija aizslēgti ar smagām atslēgām, tā ka arestants nevarēja ne rokas pacelt pie mutes, ne arī galvu noliekt pie rokām. Dons Kihots jautāja, kāpēc šim vīram ir daudz vairāk važu nekā pārējiem. Sargs atbildēja:

– Tāpēc, ka viņš viens pats pastrādājis vairāk noziegumu nekā visi pārējie kopā un ir tik pārdrošs un viltīgs, ka neesam droši, vai viņš, arī šādi važas iekalts, mums neaizbēgs.

– Ko gan viņš varētu būt noziedzies, – jautāja dons Kihots, – ja nav saņēmis lielāku sodu kā tikai izsūtīšanu uz galerām?

– Viņš notiesāts uz desmit gadiem, – atbildēja sargs, – un tas ir tikpat kā izdzēsts no dzīvo sarakstiem; pietiek, ja teikšu, ka šis brašais vīrs ir pazīstamais Hiness de Pasamonte, saukts arī Hinesīlo de Parapiļa.

– Seņor komisar, – tūlīt atsaucās katordznieks, – runāsim uzmanīgāk un nepārcilāsim vārdus un pievārdus! Hiness ir mans vārds un nevis Hinesīlo, mans dzimtas vārds ir Pasamonte un nevis Parapiļa, kā jūs sakāt, turklāt lai katrs labāk pārbauda pats savu izcelšanos, tad tam būs diezgan, ko darīt.

– Mazliet rāmāk, pirmšķirīgais seņor blēdi! – uzsauca komisārs. – Citādi piespiedīšu tevi klusēt pret tavu gribu.

– Liekas gan, – atbildēja katordznieks, – ka cilvēks ir dieva ziņā; bet kādreiz gan kādam kļūs zināms, vai es saucos Parapiļas Hinesīlo vai ne!

– Vai tad viņi tevi tā nesauc, melkuli? – jautāja sargs.

– Jā, sauc, – atbildēja Hiness, – bet gan jau es panākšu, lai viņi mani tā vairs nesauktu, vai arī es viņiem izplūkšu matus tādas vietās, kuras nevar skaļi minēt. Ja jūs, seņor bruņinieks, gribat mums ko dot, tad dodiet šurp un ejiet dieva vārdā, jo mums jau apnikusi jūsu ziņkāre par citu ļaužu dzīvi, un, kas uz mani zīmējas, tad ziniet, ka es esmu Hiness de Pasamonte, kas savu dzīves stāstu uzrakstījis ar šiem pirkstiem.

– Viņš runā taisnību, – atbildēja komisārs, – viņš aprakstījis savu dzīvi tik labi, ka labāk nevar vēlēties, bet šo grāmatu tas atstājis cietumā, ieķīlājot par divsimt reāliem.

– Bet es to izpirkšu, – teica Hiness, – kaut arī man par to būtu jāsamaksā divsimt dukātu.

– Vai tad grāmata ir tik laba? – jautāja dons Kihots.

– Tā ir tik laba, – atbildēja Hiness, – ka *Lasariļo de Tormess* pret to nav nekas un tāpat arī visas pārējās grāmatas, kas jau uzrakstītas šai žanrā vai arī tiks vēl uzrakstītas. Varu jums teikt, ka tur rakstīta tīrā patiesība, un šī patiesība ir tik patīkama un pievilcīga, ka nekādi izdomājumi nespēj tai līdzināties.

– Un kāds ir šās grāmatas virsraksts? – jautāja dons Kihots.

– *Hinesa de Pasamontes dzīve*, – atbildēja katordznieks.

– Un vai tā ir nobeigta? – jautāja dons Kihots.

– Kā tad tā var būt nobeigta, – atbildēja Hiness, – ja mana dzīve vēl nav beigusies? Grāmata sākas ar manu dzimšanu un nobeidzas tai brīdī, kad mani pēdējo reizi ved uz galerām.

– Tātad jūs jau kādreiz tur esat bijis? – jautāja dons Kihots.

– Dievam un karalim kalpodams, pagājušo reizi tur pavadīju četrus gadus, un es zinu, kā garšo sausiņi un pātaga, – atbildēja Hiness, – bet sevišķi neskumstu, ka man atkal tur jānokļūst, jo tad man būs laiks nobeigt savu grāmatu: man vēl palicis pāri daudz kas, ko tanī pastāstīt, un spāniešu galerās ir vienmēr vairāk važas, nekā man šim nolūkam vajadzīgs, lai gan īstenībā beigu uzrakstīšanai nevajag vairs daudz laika, jo es taču visu zinu no galvas.

– Tu esi veikls, – teica dons Kihots.

– Un nelaimīgs, – atbildēja Hiness, – jo nelaime vienmēr vajā apdāvinātus cilvēkus.

– Tā vajā neliešus, – teica komisārs.

– Es jau sacīju, seņor komisar, – atbildēja Pasamonte, – būsīm mierīgi un pieklājīgi, priekšniecība jums uzticējusi šo zizli, lai jūs nevis mocītu jums padotos nabaga ļaudis, bet gan lai mūs vestu un nogādātu turp, kur pavēl Viņa Majestāte. Ja jūs rīkosieties citādi, tad zvēru pie savas dzīvības, bet pietiek... kad vadzis pilns, tas var kādreiz lūzt, taču pagaidām cietīsim klusu, dzīvosim satiecīgi, runāsim glītāk un dosimies tālāk, jo esam diezgan izklaidejušies.

Komisars pacēla zizli, lai iesistu Pasamontem par draudiem, bet dons Kihots iejaucās starpā un lūdza to nesis, jo neesot liela nelaime, ja kāds, kam tik cieši saistītas rokas, mazliet paļauj vaļu mēlei. Tad, griezdamies pie visiem notiesātajiem, viņš teica:

– No visa tā, ko jūs man, sirdsmīlie brāļi, teicāt, es skaidri saprotu, ka tiek sodīti par saviem noziegumiem, tomēr gaidāmais sods jums nesagādā nekādu prieku, jūs nelabprāt un pret savu gribu ejat to izciest. Ļoti iespējams, ka jūsu nelaiimes iemesls ir tas, ka vienam pietrūka drosmes spīdzināšanas brīdī, otram – naudas, citam – labvēļa un, vispēdīgi, tiesneša netaisnais spriedums liedza uzvarēt taisnībai, kas bija jūsu pusē. Tas viss man tagad nāk prātā un mani pamudina, pārliecina, jā, pat piespiež jums parādīt, kādēļ debesis mani sūtījušas pasaulē un likušas izvēlēties bruņinieku ordeni, kam es kalpoju un kam esmu devis solījumu aizstāvēt nelaimīgos un visus tos, kurus apspiež šās pasaules varenie. Bet, zinādams, ka viens no gudrības noteikumiem ir – nepaveikt ar ļaunu to, ko var paveikt ar labu, es lūdzu seņorus sargus un seņoru komisāru atraisīt jūsu važas un ļaut jums mierīgi aiziet, jo netrūkst ļaužu, kas karalim kalpos labākos apstākļos; man šķiet cietsirdīgi padarīt par vergiem tos, ko dievs un daba radījusi brīvus. Bez tam, seņori sargi, – turpināja dons Kihots, – šie nelaimīgie jums pašiem taču nekā nav nodarījuši, Lai katrs atbild pats par saviem grēkiem, jo debesis mīt dievs, kas neaizmirst sodīt ļaunos un atalgot labos, bet neklājas godīgiem cilvēkiem bez vajadzības kļūt par citu cilvēku bendēm, ja viņiem gar tiem nav nekādas daļas. Tādēļ es jūs lūdzu laipni un miermīlīgi, lai jums pateiktos, kad jūs manu lūgumu izpildīsiet, bet, ja jūs to nedarīsiet labprātīgi, šis šķēps un šis zobens ar manas rokas spēku piespiedīs jūs to izdarīt pret jūsu gribu.

– Kāda asprātīga muļķība! – iesaucās komisārs. – Jaukas lietas sarunāja šis jokdaris! Viņš grib, lai atlaižam brīvībā karaļa vergus, it kā mums būtu vara atbrīvot un viņam vara mums pavēlēt. Turpiniet, žēlīgais seņor, laimīgi savu ceļu, sakārtojiet bārdas skujamo bļodu, ko nesat uz savas galvas, un nemeklējiet kaķi ar trim kājām!

– Jūs pats esat kaķis, žurka un nelietis! – iebrēcās dons Kihots un, to teikdams, tik strauji uzbruka komisāram, ka tas, nespēdams laikā atgaiņāties, šķēpa dūriena smagi ievainots, nogāzās zemē. Gadījās tik laimīgi, ka vienīgi notriektajam komisāram bija muskete. Pārējos sargus bija pārsteidzis un apmulsinājis negaidītais uzbrukums, bet jātnieki attapušies satvēra savus zobenus, kājnieki – savus šķēpus, un visi uzbruka donam Kihotam, kas tos ļoti aukstasinīgi sagaidīja; bez šaubām, tam klātos ļauni, ja vien galeru vergi, redzot izdevību iegūt brīvību, to tūlīt arī nebūtu izlietojusi, mēģinādami saraut ķēdi, kurā tie bija iekalti. Radās tāds apjukums, ka sargi, te skriedami pie katordzniekiem, kas atbrīvojās, te atkal atvairīdami dona Kihota uzbrukumus, nekā prātīga nevarēja izdarīt. Sančo savukārt palīdzēja izkļūt no dzelzīm Hinesam de Pasamontem: tas pirmais izlēca brīvs un bez važām kaujas laukā, piesteidzās pie nogāztā komisāra, izrāva tam zobenu un musketi, pēc tam, pielicis šauteni pie vaiga, tēmēja drīz vienam, drīz otram, ne reizi neizšaudams, un drīz vien kaujas laukā vairs nebija neviena sarga, jo visi aizbēga, izbijušies no Pasamontes šautenes un no akmeņu sviedieniem, ar kuriem tos vajāja jau atbrīvotie galeru katordznieki. Sančo par šo gadījumu bija ļoti nobēdājies, jo viņš paredzēja, ka aizbēgušie sargi nekavējoties visu notikumu paziņos Svētajai Brālībai, kura tad zvanīs trauksmi un uzsāks noziedznieku gūstīšanu; to viņš arī pateica savam seņoram, lūgdams viņu steigties prom, lai varētu paslēpties tuvējā kalnājā.

– Tā jau varētu būt, – teica dons Kihots, – bet es zinu, kas man tagad darāms.

Tad viņš sasauca kopā visus atbrīvotos, kas, komisāru izģērbuši gluži kailu, sāka izkļīst: tie nostājās ap donu Kihotu, lai redzētu, ko tas grib, un viņš teica:

– Krietniem ļaudīm piederas būt pateicīgiem par saņemtām labdarībām, un nepateicība ir viens no grēkiem, kas dievu visvairāk nokaitina. To es saku tāpēc, ka jūs, seņori, redzējāt un pietiekami skaidri pārliecinājāties, kādu labumu jūs no manis esat saņēmuši; atlīdzībai par to es vēlos un gribu, lai jūs, ņemot līdzi šīs važas, ko esmu noņēmis no jūsu kakliem, nekavējoties sagatavotos ceļam un dotos uz Tobosas pilsētu, lai tur stādītos priekšā Tobosas seņorai Dulsinejai, viņai sacīdami, ka jūs sūta viņas Bēdīgā Izskata bruņinieks ar sveicieniem, un tad sīki jo sīki izstāstītu viņai visu, kas notika šai slavenajā piedzīvojumā līdz jūsu ilgotajai atbrīvošanai; kad tas būs izpildīts, tad varat laimīgi iet, kurp jums tīkas.

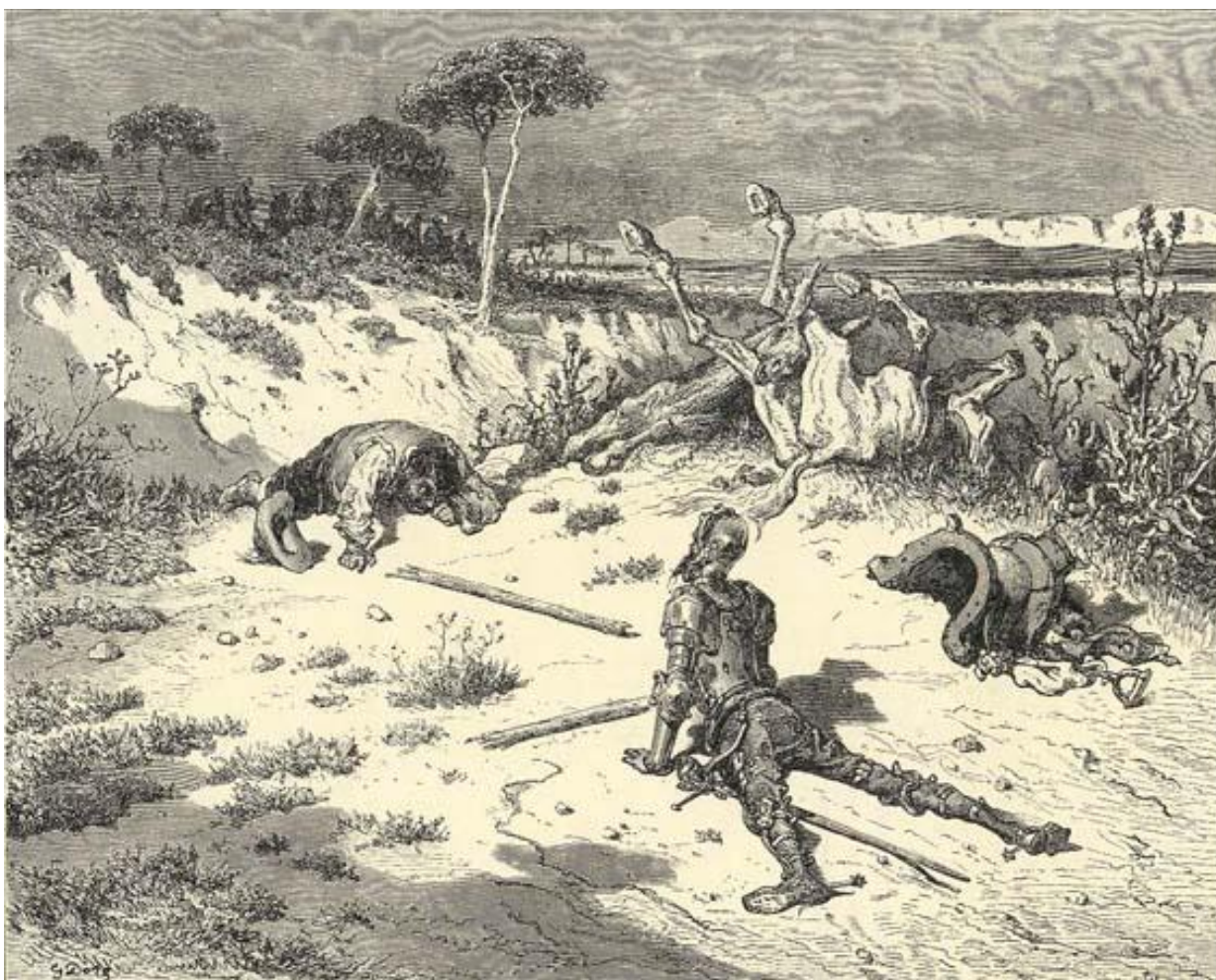
Visu vārdā atbildēja Hiness de Pasamonte:

– To, ko jūs, žēlīgais seņor un mūsu glābēj, mums uzdodat, ir pilnīgi neiespējami izdarīt, jo mēs nevaram iet pa ceļiem visi kopā, bet gan tikai pa vienam un šķirti, katrs par sevi cenzdamies

noslēpties vai pašas zemes dziļumos, lai tikai mūs neatrastu Svētā Brālība, kas, bez šaubām, dosies mūs meklēt. Vienīgais, ko jūsu žēlastība varētu darīt – un kas būtu taisnīgi darīts, – aizstāt šo pakalpojumu un ceļojumu pie Tobosas dāmas Dulsinejas ar zināmu skaitu «Ave Maria» un «Credo», ko mēs noskaitītu pēc jūsu žēlastības norādījumiem, jo šādu pavēli varam izpildīt dienu un nakti, bēgot un atpūšoties, karā un mierā, bet domāt, ka mēs atkal dosimies atpakaļ pie Ēģiptes gaļas podiem, tas ir, ņemsim mūsu važas, lai ietu ar tām uz Tobosu, nozīmē ticēt, ka tagad ir nakts, kaut gan vēl ir tikai rīta desmitā stunda, un to no mums prasīt nozīmē vīksnā meklēt bumbierus.

– Bet es zvēru, – teica dons Kihots ļoti saniknots, – ka jūs, don slampas dēls, don Hinesīlo de Paropiļo, vai arī kā jūs sauktos, iesiet gluži viens pats ar ievilktu asti, ar visām važām mugurā.

Pasamonte, kura daba nebija no pacietīgajām un kurš bija jau pamanījis, ka dons Kihots nav pilnā prātā, jo bija atļāvies tādu neprātību kā viņu atbrīvošanu, redzēdams viņa slikto izturēšanos pret sevi, pamirkšķināja saviem biedriem ar acīm, un tie visi, atvirzījušies sāņus, raidīja pret donu Kihotu tādu akmeņu krusu, ka tas nespēja aizsargāties ar savu vairogu, bet nabaga Rosinante kļuva tik nejūtīgs pret piešiem, it kā tas būtu darināts no bronzas. Sančo paslēpās aiz sava ēzeļa un tā aizsargājās pret akmeņu negaisu, kas gāzās pār tiem. Dons Kihots nespēja pietiekami aizsargāties, un daži akmeņi trāpīja viņu tik spēcīgi, ka notrieca to zemē; un, tikko viņš bija nokritis, students metās viņam virsū, norāva tam no galvas bārdas skujamo bļodu un ar to trīs vai četras reizes iesita tam pa muguru, tad bļodu dažas reizes trieca pret zemi, sasizdams to gandrīz vai drumslās. Pēc tam arestanti novilka viņam svārkus, ko tas nēsāja pār bruņām, un gribēja tam novilkt arī zeķes, bet kāju bruņas tos kavēja. Sančo tie atņēma mēteli un pameta viņu izgērbtu, pēc tam savā starpā sadalīja kaujā iegūto laupījumu un devās prom katrs uz savu pusi, vairāk cenzdamijs izbēgt Brālībai nekā uzkraut sev važas un stādīties priekšā Tobosas seņorai Dulsinejai.

Sančo, vienmēr esmu dzirdējis sakām, ka neliešiem labu darīt ir tikpat kā liet ūdeni jūrā.

Palika tikai ēzelis un Rosinante, Sančo un dons Kihots; ēzelis, galvu nokāris un domīgs, brīžiem pakustināja ausis, droši vien domādams, ka akmeņu krusa, kas tam vēl žvingoja ausīs, nav mitējusies;

Rosinante, akmeņu triecienu nogāzts, bija izstiepies blakus savam kungam; Sančo, bez mēteļa, drebēja bailēs no Svētās Brālības, bet dons Kihots bija neizsakāmi nomākts par to, ka ļaudis, kam viņš bija darījis tik daudz laba, pret viņu bija izturējušies tik ļauni.

XXIII nodaļa

Par to, kas slavenajam donam Kihotam atgadījās Sjera Morenā, – par vienu no retākajiem notikumiem, kādi attēloti šai patiesīgajā stāstā.

Dons Kihots, redzēdams sevi tik bēdīgā stāvoklī, teica savam ieroču nesējam:

– Sančo, vienmēr esmu dzirdējis sakām, ka neliešiem labu darīt ir tikpat kā liet ūdeni jūrā. Ja būtu ticējis taviem vārdiem, es nepiedzīvotu šīs nepatīkšanas, bet, ja tas izdarīts, tad jāpaciešas un turpmāk jābūt prātīgākam.

– Jūsu žēlastībai kļūt prātīgam, – atbildēja Sančo, – ir tikpat grūti kā man kļūt par turku, bet, ja jūs sakāt, ka jūs nepiedzīvotu šo nelaimi, ja būtu man ticējuši, tad ticiet man tagad – un jūs nepiedzīvosiet vēl lielāku nelaimi, jo es jums saku, ka Svētajai Brālībai bruņniecība nekā nenozīmē, par visiem klaiņojošiem bruņiniekiem tā nedod ne plika graša, un man tā vien liekas, ka viņu bultas jau džinkst gar manām ausīm.¹³⁴

– Tu, Sančo, esi dzimis zaķapastala, – teica dons Kihots, – bet, lai tu nevarētu sacīt, ka esmu stūrgalvīgs un nekad neklausu tavam padomam, tad šoreiz darīšu, ko tu ieteiksi, lai izvairītos no bardzības, kuras tu baidies, – tikai ar noteikumu, ka tu nekad, ne dzīvodams, ne mirdams, nevienam nedrīksti teikt, ka es aiz bailēm esmu izvairījies no šīm briesmām, jo es tikai paklausu tavam lūgumam; un, ja tu teiksi citādi, tu melosi, un es atklāšu tavus melus tagad un vienmēr, vienmēr un tagad un teikšu, ka tu melo un melosi katreiz, kad par to domāsi vai runāsi. Un neiebilsti vairs ne vārda, jo, iedomājoties vien, ka es izvairos un slēpjos no kaut kādām briesmām, it sevišķi no šīm, kas varbūt var iedvest kādu baiļu ēnu, esmu gatavs palikt šeit un sagaidīt viens pats ne tikai šo Svēto Brālību, par kuru tu runā ar bailēm, bet pat visus divpadsmit Izraēla cilts brāļus kopā līdz ar septiņiem Makabejiem, tāpat arī Kastoru un Poluksu un visus brāļus un brālības, kādas tik pasaulē atrodamas.

– Seņor, – atbildēja Sančo, – izvairīties nenozīmē bēgt, un gaidīt ienaidnieku, zinot, ka briesmas ir nepārvaramas, nav nekāda gudrība, jo gudri ļaudis šodien sevi pietaupa rītdienai un neliek uz spēles visu savu laimi vienā dienā. Kaut arī esmu vienkāršs zemnieks, tomēr sajēdzu, ko nozīmē saprātīga rīcība, tāpēc nenozēlojiet, ka esat pieņēmuši manu padomu, bet, ja varat, kāpiet Rosinantem mugurā, ja ne, es jums palīdzēšu, un sekojiet man, jo mans saprāts man saka, ka mums kājas būs vajadzīgākas nekā rokas.

Dons Kihots uzkāpa zirgā, nekā neatbildēdams, un sekoja Sančo, kas jāja uz ēzeļa, līdz tie nokļuva Sjera Morenas tuvākajā kalnu grēdā, jo Sančo bija nolēmis to šķērsot un doties uz Viso vai Almodovaru del Kampo un noslēpties tur dažas dienas šo kalnu aizās, lai Svētā Brālība tos meklēdama nevarētu atrast. Šī apņēmība viņā nostiprinājās, kad viņš ieraudzīja, ka ēzelim uzkrautais ēdamais cīņā ar

¹³⁴ *Man tā vien liekas, ka viņu bultas jau džinkst gar manām ausīm.* – Svētā Brālība noziedzniekiem nāves sodu izpildīja, piesienot tos pie staba un šaujot uz tiem ar bultām.

arestantiem bija palicis neskarts, kas viņam šķita brīnums, jo galeru vergi bija visu sīki pārmeklējuši un aiznesuši sev līdz.

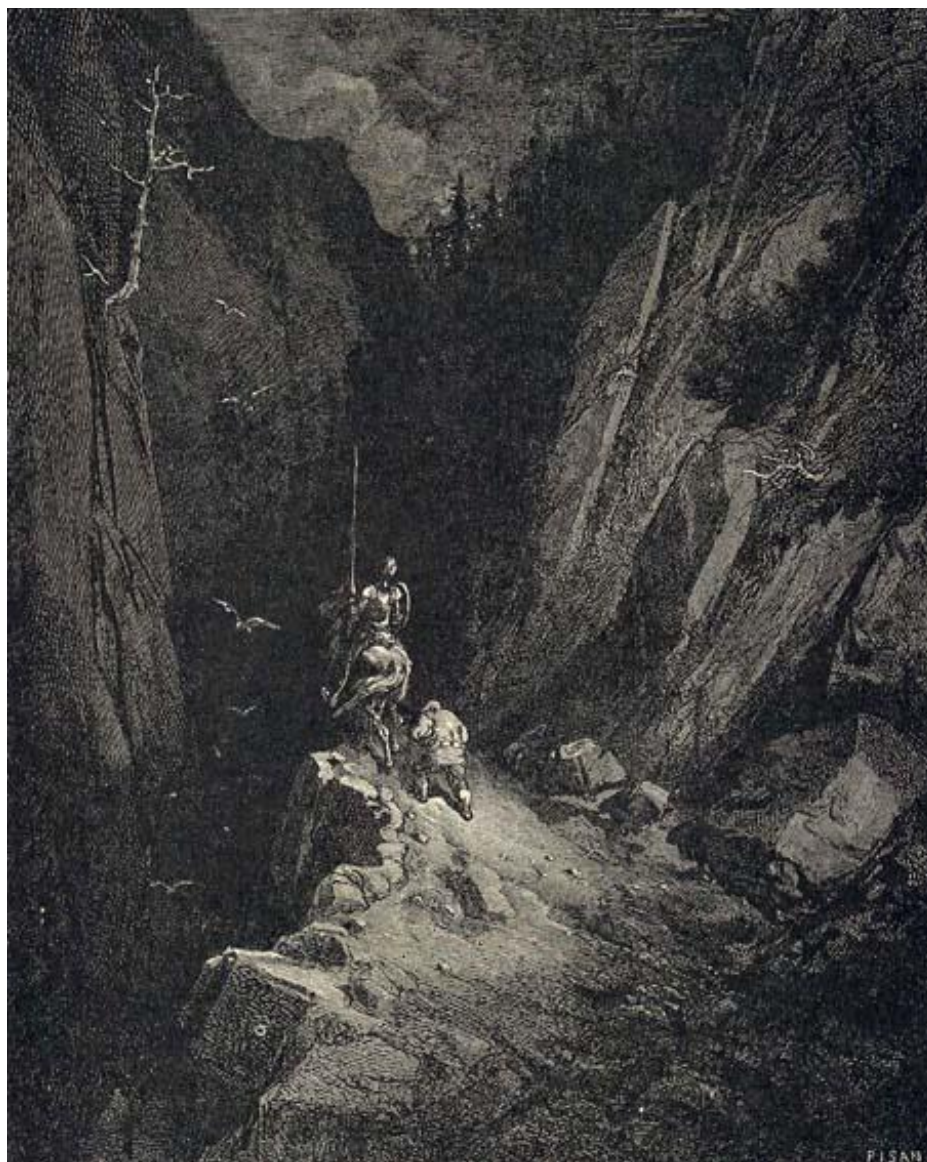
Tie nokļuva Sjera Morenas tuvākajā kalnu grēdā, jo Sančo bija nolēmis to šķērsot.

Vēl to pašu nakti viņi nonāca Sjera Morenas vidienē, un Sančo ieteica pārļaut tur nakti un vēl dažas nākošās dienas, vismaz uz kavēties tik ilgi, kamēr viņiem pietiks pārtikas, un tā viņi ierīkoja savu nakts mītni starp divām klintīm, kur auga daudz korķozolu. Bet kļūmīgais liktenis, kas pēc to domām, kuriem trūkst patiesās ticības gaismas, visu vada, iekārto un izdara pēc savas patikas, šoreiz bija gribējis, lai Hiness de Pasamonte, slavenais blēdis un zaglis, kas, pateicoties dona Kihota drosmei un ārpriekam, bija atbrīvojies no važām, pamatotās bailēs no Svētās Brālības arī nolēmu paslēpties kalnos; liktenis un bailes viņu noveda tai pašā vietā, kuru bija izvēlējušies dons Kihots un Sančo; kaut metās jau krēsla, viņš tos pazina un nogaidīja, kamēr tie iemiga. Tā kā ļaundari vienmēr ir nepateicīgi un nepieciešamība liek tiem darīt to, kas nav atļauts, labāk izmantojot acumirkļa izdevību, nevis gaidot nākotnes iespējas, tad Hiness, kas nebija ne pateicīgs, ne labu nodomu iedvesmots, nolēma nolaupīt Sančo ēzeli, nepiegriezdams vērību Rosinantem, kuru tas uzskatīja par bezvērtīgu kā ieķīlāšanai, tā pārdošanai. Sančo Pansa gulēja; Hiness nozaga tam ēzeli, un, iekams diena ausa, jau bija tik tālu aizbēdzis, ka viņu atrast vairs nebija iespējams.

Atmirdzēja rīta blāzma, iepriecinādama zemi un apbēdinādama Sančo Pansu, jo tas vairs neatrada savu pelēci, un, redzēdams, ka to zaudējis, viņš sāka tik neizsakāmi skumji un žēlabaini vaimanāt, ka dons Kihots no viņa kliegzieniem atmodās un izdzirda šādus vārdus:

– Ak mans iemīļotais dēls, manā mājā dzimušais, manu bērnu prieks, manas sievas mierinājums, manu kaimiņu skaudība, manu nastu atvieglotājs, un turklāt vienas manas puses barotājs, jo tie divdesmit seši maravedi, ko tu nopelnīji dienā, bija puse manas iztikas!

Dons Kihots, dzirdot Sančo vaimanas un uzzinot to cēloni, centās cik spēdams viņu nomierināt un lūdza to paciesties, apsolīdams viņam izsniegt rakstu, ka atdāvinot tam trīs no saviem pieciem mājās palikušajiem ēzeļiem.

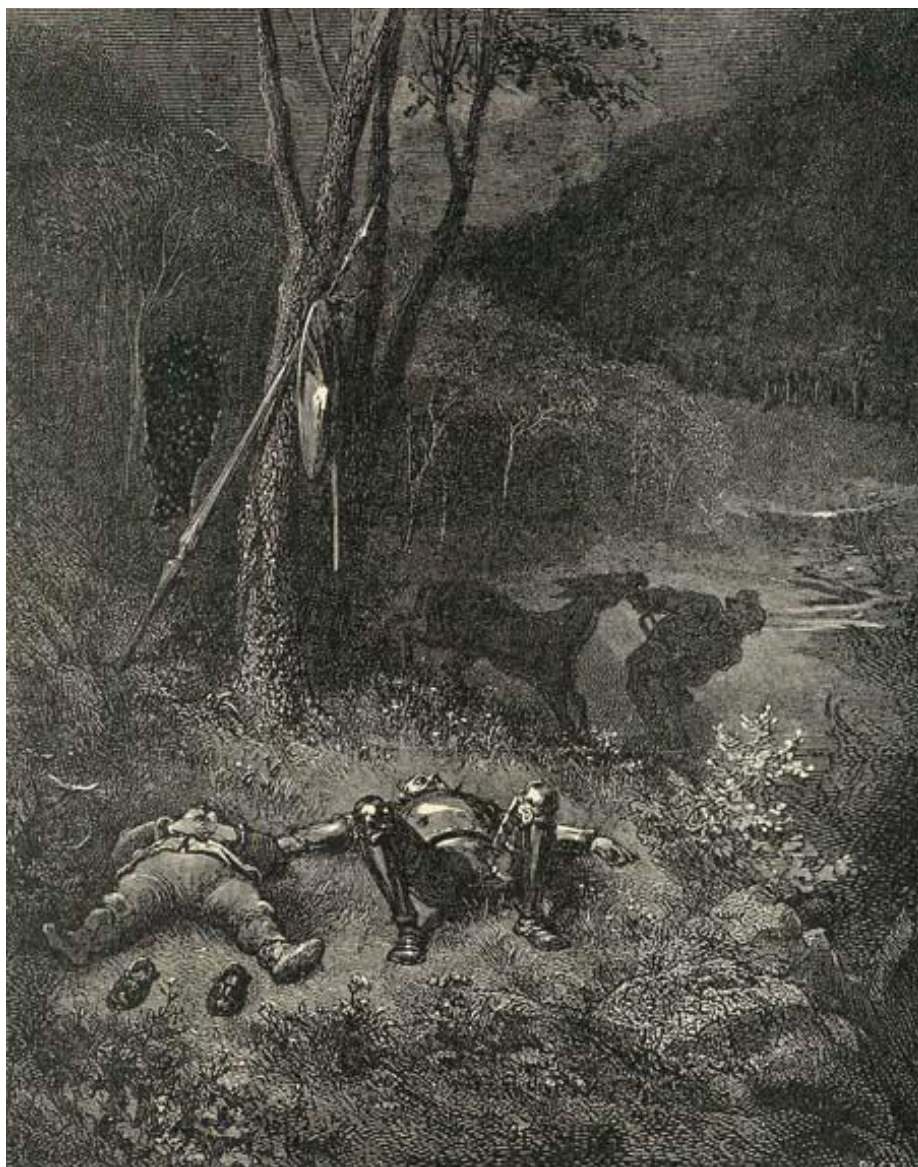

Vēl to pašu nakti viņi nonāca Sjera Morenas vidienē.

To dzirdēdams, Sančo nomierinājās, noslaucīja asaras, apspieda šņukstus un sirsnīgi pateicās donam Kihotam par parādīto labdarību. Pēdējam sirds sāka gavilēt, tiklīdz tas bija iejājis kalnos, jo šī vieta viņam likās sevišķi piemērota piedzīvojumiem, kādus tas meklēja. Pārcilādams atmiņā visus brīnišķīgos notikumus, kas tamlīdzīgās vientuļās vietās un mežonīgos kalnajos bija atgadījušies klaiņojošiem bruņiniekiem, viņš, šo iedomu apgarots un aizrauts, vairs ne par ko citu nedomāja. Bet arī Sančo nebija citu rūpju (kopš tā brīža, kad tas domājās atrodamiem drošā apvidū) kā apmierināt savu vēderu ar ēdieniem, ko tas bija ieguvis, aplaupot garīdznieku mūļus; tā viņš sekoja savam seņoram, apkrāvēs ar visu to, kas būtu jānes pelēcim, vilkdams no maisa ēdamo un bāzdams to savā vēderā, un, šādi ceļojot, tas par jaunu piedzīvojumu nebūtu devis ne plika vērdiņa.

Pacēlis acis, viņš ieraudzīja, ka viņa seņors apstājies nopūlas ar šķēpa galu pacelt kādu zemē nomestu saini; Sančo tūlīt piesteidzās klāt, lai vajadzības gadījumā palīdzētu, un šai brīdī dons Kihots ar šķēpa galu pacēla seglu spilvenu un tam piesietu ceļa somu, pa pusei vai pilnīgi satrunējušus un izirušus, bet tik smagus, ka Sančo vajadzēja iet palīgā tos pacelt, un viņa seņors pavēlēja apskatīties, kas atrodas ceļa somā. Sančo ļoti veicīgi izpildīja pavēli, un, kaut gan ceļa soma bija aizslēgta un pārsieta ar važu, tomēr tā bija tik sairusi, ka varēja visu redzēt, kas tur atradās, proti: četri vissmalkākā Holandes audekla kreklī, vēl citas linu drānas, ļoti smalkas un tīras; kādā lakatiņā viņš atrada diezgan prāvu skaitu zelta eskudo un, tos ieraudzījis, iesaucās:

– Lai slavēta debess, kas beidzot mums sagādājusi tik izdevīgu piedzīvojumu!

Sančo Pansa gulēja; Hiness nozaga tam ēzeli.

Un, tālāk meklēdams, tas atrada mazu, krāšņi izgreznotu kabatas grāmatiņu. Dons Kihots lika to pasniegt un pavēlēja Sančo naudu uzglabāt un paturēt sev. Sančo, skūpstīdams viņam roku par šo labvēlību, izvilka visu veļu no ceļa somas un sabāza ēdamlietu somā. Visu to noskatījies, dons Kihots teica:

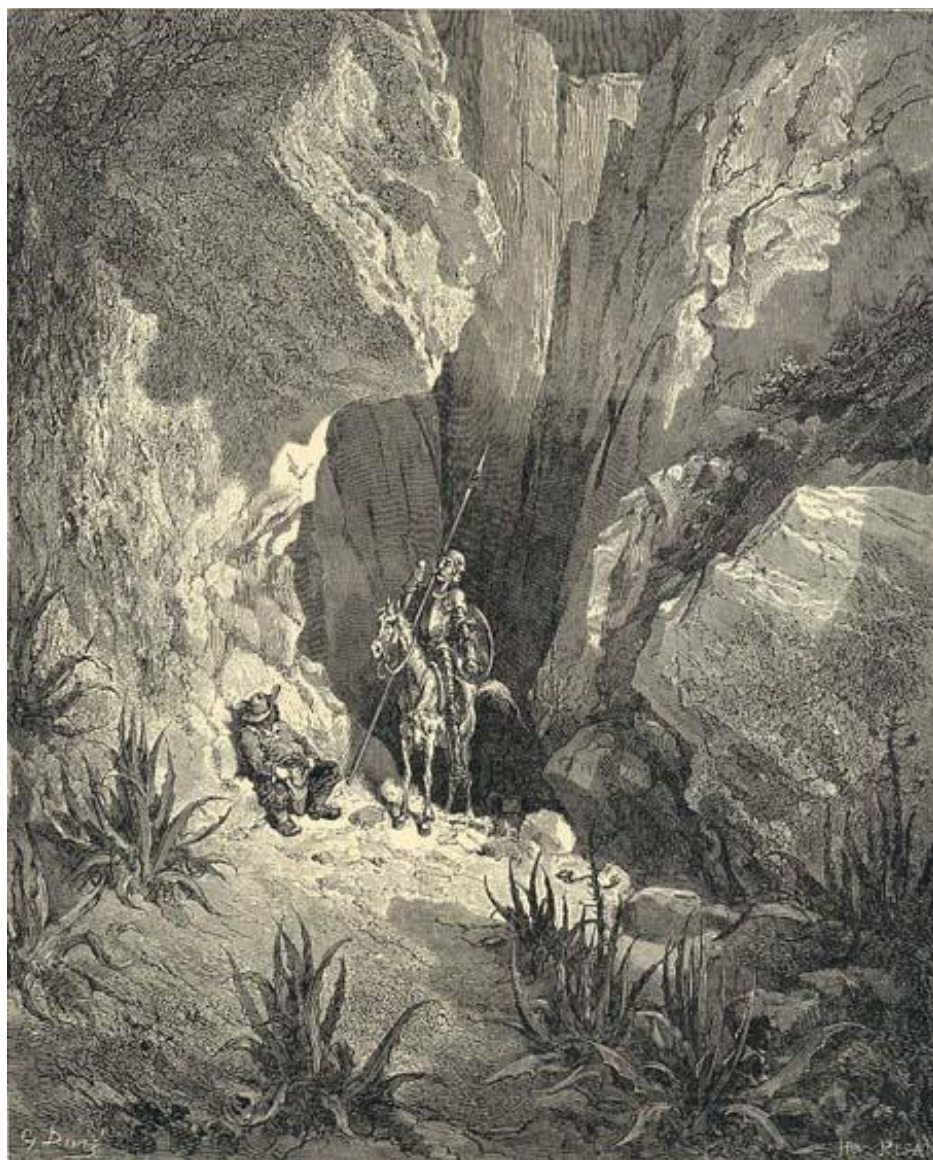
– Liekas, Sančo, – un citādi tas arī nemaz nav iespējams, – ka kāds nomaldījies ceļotājs šķērsojis šo kalnāju un viņam uzbrukuši laupītāji, kas to nogalinājuši un aprakuši šeit kādā apslēptā vietā.

– Tas nevar būt, – atbildēja Sančo. – Ja tie būtu bijuši laupītāji, tad tie neatstātu šo naudu.

– Tev taisnība, – teica dons Kihots, – un es nevaru iedomāties, ne saprast, kas tas varētu būt, bet pacieties: apskatīsim, vai piezīmju grāmatiņā nav kaut kas ierakstīts, kas mums palīdzētu atrast pēdas un atklāt to, ko mēs labprāt gribētu uzzināt.

Viņš atšķīra grāmatiņu un vispirms ieraudzīja uzmetuma veidā, bet tomēr skaidriem burtiem uzrakstītu sonetu, ko skaļi nolasīja, lai arī Sančo to varētu dzirdēt:

Vai manas ciešanas tu, mīla, jaudi,
Ko tava cietsirdība dot man vēlas,
Lai mani spīdzina šīs jūtas kvēlās.
Ar mokām neciešamām man tu draudi.

Viņš atšķīra grāmatiņu... un ieraudzīja skaidriem burtiem uzrakstītu sonetu, ko skaļi nolasīja.

Bet, ja ir Amors dievs, tas gudri dara.
Un mirstīgajam sacīt nepiederas,
Ka dievs ir nežēlīgs. Kur sirds lai tveras
No sāpju briesmīgās un saldās varas?

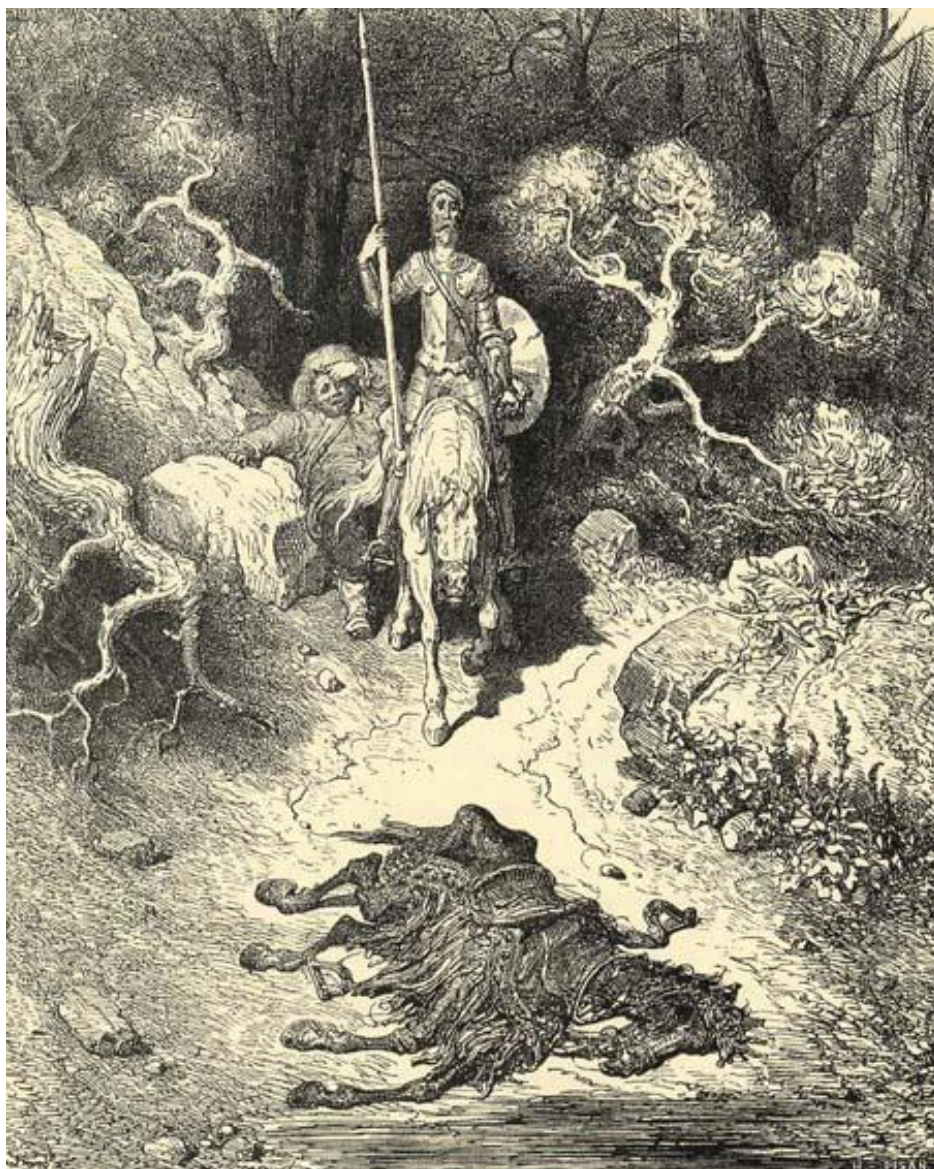
Varbūt es tevi, Fili, vainot spētu,
Bet vai tavs jaukums tikai ļaunums būtu
Un debess mani postam izredzētu?

Šo moku cēloņus es velti pētu,
Ir jāmirst man – to skaidri jūtu,
Jo tikai brīnums mani izdziedētu.

– No šās dziesmas, – teica Sančo, – nekas nekļūs saprotams, ja vien mūs pils neuzvedis uz īstā ceļa.

– Kur tad ir pils? – jautāja dons Kihots.

– Man likās, – teica Sančo, – it kā jūs kaut ko lasītu par pili.

Tie ieraudzīja kādā strautā guļam beigtu mūli.

– Es lasīju par Fili, nevis par pili, – atbildēja dons Kihots, – un tas, bez šaubām, ir dāmas vārds, par kuru žēlojas sonetas sacerētājs, kas ir tiešām krietns dzejnieks, vai arī es šai mākslā esmu nejēga.

– Vai tad jūsu žēlastība, – jautāja Sančo, – saprot kaut ko no dzejas?

– Vairāk, nekā tu iedomājies, – atbildēja dons Kihots, – par to varēsi pārliecināties, kad nesīsi vēstuli manai seņorai Tobosas Dulsinejai, no augšas līdz apakšai pierakstītu ar dzejām. Tev, Sančo, jāzina, ka visi agrāko laiku klaiņojošie bruņinieki – vai vismaz vairums – bija lieli dzejnieki un mūziķi, ar šīm abām spējām vai, pareizāk sakot, dāvanām bija apveltīti visi iemīļjušies klaiņotāji. Bez šaubām, seno bruņinieku dzejās bija vairāk gara kvēles nekā prasmes.

– Lasiet tālāk, jūsu žēlastība, – teica Sančo, – varbūt atradīsim, ko meklējam.

Dons Kihots, pašķīris lapu, teica:

– Šeit ir proza un, liekas, vēstule.

– Vai darīšanu vēstule, seņor? – jautāja Sančo.

– Spriežot pēc sākuma, runa ir par mīlestību, – atbildēja dons Kihots.

– Tad lasiet skaļi, – teica Sančo, – man ļoti patīk mīlestības būšanas.

– Labprāt, – atbildēja dons Kihots un, kā Sančo bija lūdzis, skaļi lasīja sekojošo:

«Tavs viltīgais solījums un mana neapšaubāmā nelaime aizdzen mani turp, no kurienes tu drīzāk sadzirdēsi ziņu par manu nāvi nekā manu žēlabu vārdus. Nepateicīgā! Tu mani esi atstājusi kāda cita dēļ, kas gan ir bagātāks, bet ne vērtīgāks par mani; ja tikumu cienītu kā lielāko bagātību, tad es neskaustu sveša

laimi un neapraudātu savu nelaimi. Cik augstu tevi pacēla tavs skaistums, tik zemu tevi nosvieda tavi darbi; sava skaistuma dēļ tu man likies eņģelis, bet tavi darbi pierādīja, ka tu esi sieviete. Dzīvo mierā, tu, kas manī radīji nemieru, un lai debesis dod, ka tava laulātā drauga neuzticība paliktu vienmēr aplēpta, lai tu nenozēlotu, ko esi darījusi, un es netiktu atriebts tā, kā nevēlos».

Dons Kihots, pabeidzis lasīt šo vēstuli, teica:

– No šās vēstules uzzinām vēl mazāk nekā no dzejas, skaidrs vienīgi tas, ka to rakstījis kāds nelaimīgs mīlētājs.

Tad viņš izšķirstīja gandrīz visu piezīmju grāmatiņu un atrada vēl citas dzejas un vēstules, no kurām dažas varēja izlasīt, citas ne; bet visu to saturs bija žēlabas, vaimanas, pārmetumi par neuzticību, patikas un nepatikas izpausmes, cildinājumi un zaimi, sajūsma par labo, asaras par ļauno. Kamēr dons Kihots iepazinās ar grāmatas saturu, Sančo pārmeklēja ceļa somu, neatstādams tanī un seglu spilvenā nevienu stūrīti nepārbaudītu, neapskatītu un neizpētītu, izārdīdams katru vīli un izplūkādams katru vilnas šķipsniņu, lai steigas vai nevērības dēļ kaut ko nepalaistu garām: tādu alkatību viņā pamodināja atrastie eskudo, skaitā pāri simtam. Un, kaut gan vairāk par atrastajiem viņš neatrada, tomēr tie šķita viņam laba atlīdzība par gaisā mētāšanu uz segas, balzāma izvēmšanu, nūju belzieniem, mūļu dzinēja dūru sitieniem, ceļa somas zaudējumu, mēteļa nolaupīšanu un par visu badu, slāpēm un nogurumu, ko viņš bija pārcietis, kalpodams savam krietnajam seņoram, kas viņam pārlietu labi samaksāja, žēlīgi atdodot atradumu. Bēdīgā Izskata bruņinieks ļoti vēlējās uzzināt, kas ir somas īpašnieks: no sonetas un vēstules, no zelta naudas un smalkās veļas viņš secināja, ka tas varēja būt kāds dižciltīgs mīlētājs, kuru viņa dāmas nievas un cietsirdīgā rīcība novedusi izmisumā. Bet, tā kā šai neapdzīvotajā un skarbahā apgabalā nebija redzams neviens, ko tas būtu varējis iztaujāt, tad viņš nolēma turpināt ceļu pēc Rosinantes izvēles, nenovirzoties pa citu, aizvien vēl iedomu pārņemts, ka tam šais biezokņos noteikti atgadīsies kāds neparasts piedzīvojums.

Šādās domās nogrimis, viņš pēkšņi ievēroja neliela kalna virsotnē turpat acu priekšā kādu cilvēku, kas ar neparastu vieglumu lēca no klints uz klinti un no krūmāja krūmājā. Donam Kihotam likās, ka tas bija puskails, ar melnu, biezu bārdu, sajukušiem, kupliem matiem, basām kājām un kailiem stilbiem; viņa gurni bija tērpti it kā brūnganās samta biksēs, kas bija tā saplēstas, ka daudzās vietās atsedza miesu. Galva tam bija kaila, un, kaut gan, kā teikts, tas ātri paskrēja garām, Bēdīgā Izskata bruņinieks tomēr uztvēra un ievēroja visas šīs pazīmes. Neraugoties uz savām pūlēm, viņš nespēja tam sekot, tāpēc ka Rosinante sava vājuma dēļ nebija piemērots jājienam pa šķautnainām klintīm, jo parasti tas mēdza iet sīkiem soļiem un bija kūtrs. Pēkšņi dons Kihots iedomājās, ka šim nepazīstamajam jābūt seglu spilvena un ceļa somas īpašniekam, un tūlīt nolēma to uzmeklēt, kaut arī veselu gadu vajadzētu sirot kalnājā, kamēr to atrastu: viņš pavēlēja Sančo nokāpt no ēzeļa¹³⁵ un apiet kalnu no vienas puses, bet pats gribēja to apiet no otras puses, lai varbūt, šādi rīkojoties, tie sastaptu cilvēku, kas tik lielā steigā bija pazudis viņu acīm.

– To es nevarēju izdarīt, – atbildēja Sančo, – jo, tiklīdz attālinos no jūsu žēlastības, mani sagrābj bailes, kas man uzbrūk ar tūkstošveidīgām šausmām un rēģiem. Un lai tas, ko tagad saku, ir jums zināšanai, ka turpmāk neatkāpšos no jums ne soli.

– Lai tā arī būtu, – sacīja Bēdīgā Izskata bruņinieks, – esmu ļoti iepriecināts, ka tu tik stipri paļaujies uz manu garīgo spēku, kas tevi nekad neatstās, pat tad, ja tavs gars pametīs tavu miesu. Seko man lēnām, kā varēdams, skaties ar abām acīm, kad mēs apiesim šo kalniņu, jo varbūt sastapsim cilvēku, ko ieraudzījām, kas, bez šaubām, ir mūsu atraduma īpašnieks.

Sančo atbildēja:

– Labāk būtu to nemeklēt: ja mēs viņu atradīsim un viņš izrādīsies šās naudas īpašnieks, tad skaidrs, ka tā man viņam būs jāatdod; tādēļ labāk atmetīsim šīs veltās pūles, lai es varētu naudu ar skaidru sirdsapziņu paturēt, līdz kādā citā ceļā bez liekas ziņkāres un grūtībām atklāsies īstais īpašnieks, un varbūt tas notiks tad, kad nauda būs jau notērēta, un tad to nevarēs man atprasīt pats ķeizars.

– Tu maldies, Sančo, – atbildēja dons Kihots, – tā kā mēs nojaušam, ka īpašnieks varētu būt tuvumā, mūsu pienākums ir to uzmeklēt un atdot viņam naudu; ja mēs to nemeklēsim, tad, nojautuši, ka viņš varētu būt īpašnieks, mēs tāpat noziegtos, it kā to noteikti zinātu. Tātad, draugs Sančo, nebēdājies par to, ka viņu meklējam, kaut vai tādēļ, ka, viņu atrodot, man zudīs visas bēdas.

¹³⁵ *Viņš pavēlēja Sančo nokāpt no ēzeļa.* – Nedaudz iepriekš bija teikts, ka Hinesilo de Pasamonte Sančo Pansam ēzeli nozadzis, un mazliet vēlāk teikts, ka Sančo Pansa, «apkrāviēs mantām, sekoja tam (donam Kihotam) kājām Hinesilo de Pasamontes vainas dēļ». Te acīm redzot ir pretruna, par kuru Servantess ieminas «Dona Kihota» otrajā daļā.

Viņš pēkšņi ievēroja neliela kalna virsotnē... kādu cilvēku, kas ar neparastu vieglumu lēca no klints uz klinti.

To teicis, viņš iespieda piešus Rosinantem sānos, bet Sančo, apkrāviens ar mantām, sekoja tam kājām Hinesilo de Pasamontes vainas dēļ. Apgājuši vienai kalna daļai, tie ieraudzīja kādā strautā guļam beigtu mūli, kas bija apseglots un iemauktots, pa pusei suņu apgrauzts un vārnu izknābāts; atradums vēl vairāk pastiprināja viņu nojautas, ka bēglis ir mūļa un seglu spilvena īpašnieks.

Viņiem skatoties uz mūli, atskanēja stabulēšana, it kā stabulētu gans, sargot ganāmpulku, un tūlīt viņi arī ieraudzīja pa kreisi lielu skaitu kazu, un aiz tām kalna virsotnē parādījās viņu gans, pavecs vīrs. Dons Kihots skaļā balsī sauca viņu, lūgdams, lai tas nonākot pie viņiem lejā. Gans, tāpat stiprā balsī kliegdam, jautāja, kā viņi nokļuvuši šai apvidū, kur reti iemaldās cilvēks, bet klejo tikai kazas, vilki un citi meža zvēri. Sančo tam atbildēja, lai viņš nokāpjot lejā, tad tie viņam visu izstāstīšot. Kazu gans nokāpa lejā un, pienācis pie tās vietas, kur stāvēja dons Kihots, teica:

– Jūs droši vien apskatāt mūli, kas šai gravā guļ beigts. Tas tiešām jau sešus mēnešus guļ šai vietā. Bet saki, – vai jūs šeit neesat sastapuši viņa saimnieku?

– Mēs nekā vairāk neesam redzējuši, – atbildēja dons Kihots, – kā seglu spilvenu un ceļa somu, ko netālu no šejienes atradām.

– Arī es atradu šīs mantas, – atbildēja kazu gans, – bet es negribēju tās pacelt, nedz tām tuvoties, jo baidījos, ka nokļūšu kādā nelaimē vai mani apvainos zādzībā; velns ir blēdīgs un bieži mums aizliek priekšā kāju, pār kuru var kļūpt un pakrist, pašam nezinot, kādēļ.

– To pašu saku arī es, – atbildēja Sančo, – jo arī es tās mantas atradu, bet, negribēdams pie tām pat akmens sviediena tuvumā pieiet, atstāju, lai tās tur paliek, kā bijušas, jo nevēlos suni ar zvaniņu.

– Sakiet, labais draugs, – sacīja dons Kihots, – vai jūs nezināt ko tuvāk par mantu īpašnieku?

– Varu jums pateikt vienīgi to, – atbildēja kazu gans, – ka apmēram, pirms sešiem mēnešiem kādā ganu mītnē, trīs jūdzes no šejienes, ieradās glīts un stalts jauneklis, jādams uz mūļa, kas šeit guļ beigts; viņam bija līdz spilvens un soma, ko jūs sakāties atraduši un neesat aizskāruši. Viņš mums jautāja, kura kalnāja daļa esot vismežonīgākā un vientuļākā; atbildēdami mēs viņam nosaucām apvidu, kur pašlaik atrodamies; un tā ir patiesība, jo, ieejot pus jūdzi dziļāk, jūs varbūt vairs neatradīsiet ceļu atpakaļ, un jau tas vien ir brīnums, ka jūs esat nokļuvuši līdz šai vietai, jo uz šejieni neved ne ceļš, ne taka. Tātad jauneklis, izdzirdis mūsu atbildi, paraustīja pavadas un tūlīt aizjāja uz apvidu, kuru viņam norādījām, bet mēs bijām pārsteigti par viņa skaisto izskatu un nobrīnījāmies par viņa jautājumiem, kā arī par steigu, ar kādu viņš tūlīt devās kalnājā. Kopš tā laika mēs viņu netikām vairs redzējuši, tikai pēc dažām dienām viņš uz ceļa sastapis vienu mūsu ganu un, ne vārda neteikdams, piegājis tam klāt, un, to smagi sasitis un sabelzis, pieskrējis pie ēzeļmātes, noņēmis tai no muguras maizi un sieru, ko gans tai bija uzkrāvis, un neticamā ātrumā aizskrējis atpakaļ kalnos. Mēs, pārējie kazu gani, to uzzinājuši, gandrīz divas dienas viņu meklējām, pārstaigādami nepieejamākos kalnu apgabalus, un beidzot atradām viņu kāda liela, varena ozola dobumā. Viņš ļoti lēnprātīgi pienāca mums klāt, drēbes tam bija jau saplīsušas, seja pārvērtusies un saulē iedegusi, tā ka mēs gandrīz vairs nevarējām viņu pazīt, tomēr atcerējāmies viņa apģērbu, un tas, kaut arī saplēsts, mums rādīja, ka viņš ir tas pats, ko meklējām. Viņš mūs ļoti pieklājīgi sveicināja un nedaudzos sapratīgos vārdos teica, lai mēs nebrīnoties par viņa dzīves veidu, jo tā viņam vajagot izturēties, lai izciestu kādu sodu, ko viņš sev uzlicis par saviem daudzajiem grēkiem. Tad mēs viņu lūdzām pateikt, kas viņš tāds ir, bet to mums no viņa neizdevās uzzināt. Vēl lūdzām, ja tam ievajadzētos pārtikas, bez kuras viņš taču nevarēs dzīvot, lai viņš pasaka, kur mēs viņu varētu sastapt, tad mēs to viņam lielā mīlestībā un draudzībā atnestu, bet, ja arī tas viņam nebūtu pa prātam, tad lai viņš mums pārtiku paprasa, bet neatņem to ganiem ar varu. Viņš mums pateicās par piedāvājumu, lūdza piedošanu par nodarīto varmācību un apsoltījās turpmāk visu lūgt dieva vārdā, nenodarot nevienam ļauna. Kas attiecas uz viņa dzīves vietu, tas piebilda, – pastāvīga mājokļa viņam neesot, un viņš ikreiz izvēloties sev kādu patvērumu tai vietā, kur viņu pārsteidzot nakts. Savu runu pabeidzis, viņš sāka tik rūgti raudāt, ka mums visiem, kas to dzirdēja, vajadzēja būt ar akmens sirdīm, lai arī neapraudātos, atceroties, kādā izskatā mēs viņu ieraudzījām pirmo reizi, un redzot viņu tagad tādu savā priekšā, jo, kā jau teikts, viņš bija ļoti skaists un izskatīgs jauneklis, arī viņa pieklājīgā un smalkā valoda pierādīja, ka viņš ir dižciltīgs un labi audzināts cilvēks, un, lai gan mēs, viņa klausītāji, bijām tikai zemnieki, tomēr viņa piemīlīgums bija tik liels, ka to ievēroja pat vienkāršie lauku ļaudis. Savas runas vislabākajā vietā viņš piepeši aprāvās, noklusa un ilgu laiku skatījās uz zemi, bet mēs visi klusu un izbrīnījušies stāvējām, gaidīdami, kā beigsies šī viņa aizgrābtība, kuru mums bija sāpīgi redzēt, jo no tā, kā viņš brīžiem atvēra acis un ilgu laiku sastindzis skatījās uz zemi, nepakustinot acu plakstus, tad tos atkal aizvēra, kodīdams lūpas un savilkdams uzacis, – mēs viegli varējām secināt, ka tam atkal uznākusi ārprāta lēkme. Viņa izturēšanās drīz rādīja, cik pareiza bijusi mūsu nojauta, jo viņš piepeši noietās zemē, tad mežonīgi pietrūkās kājās un uzbruka pirmajam, kas viņam vistuvāk stāvēja, ar tik lielu spēku un niknumu, ka droši būtu to ar dūru sitieniem un belzieniem nogalinājis, ja mēs to neizrautu viņam no rokām; turklāt viņš nepārtraukti kļiedza: «Ha! Nodevīgais Fernando! Tagad, nu reiz tagad tu samaksāsi par to, ko esi man nodarījis! Šīs rokas tev izraus sirdi, kurā slēpjas un mitinās visi ļaunumi, sevišķi krāpšana un viltība!» Viņš teica vēl citus vārdus, runādams ļaunu par Fernando, saukdams to par nodevēju un vārda lauzēju. Mēs ļoti noskumuši to atstājām, un viņš, ne vārda neteicis, attālinājās no mums un ieskrēja tik ātri šais krūmājos un biezokņos, ka mēs viņam nepaguvām sekot. No tā mēs secinājām, ka ārprāts viņu pārņem tikai palaikam un ka kāds Fernando viņam ir nodarījis kādu ļaunumu, kas, kā to rāda gala iznākums, ir bijis visai smags. Viss tas vēlāk arī vairākkārt apstiprinājās, jo viņš pēc tam bieži parādījās uz ceļa, dažreiz lūgdams ganus, lai tie viņam iedotu kaut ko no sava ēdamā, dažreiz atņemdams viņiem to ar varu, jo, uznākot ārprāta lēkmei, viņš noraida barību, kaut gan viņam to piedāvā labprātīgi, bet iegūst to pats ar dūrēm; atguvis saprātu, viņš tos ļoti pieklājīgi un pazemīgi nolūdzas dieva vārdā un daudzkārt viņiem pateicas, pat nobirdinādams asaras. Man jāsaka jums, seņori, – turpināja gans, – es un vēl četri jauni gani – divi no tiem ir palīgi un divi mani draugi – esam nolēmuši viņu tik ilgi meklēt, kamēr to atradīsim, un tad mēs viņu vai nu ar labu, vai ar varu aizvedīsim uz Almodovaras pilsētu, kas atrodas astoņas jūdzes no šejienes, un tur viņu izārstēsim, ja vien viņa slimība būs ārstējama, vai arī, ja viņš būs pie pilna prāta, uzzināsim no viņa, kas viņš tāds ir un vai viņam ir kādi tuvinieki, kam varētu paziņot par viņa nelaimi. Tas, seņori, ir viss, ko es uz jūsu jautājumu varu atbildēt, jūsu atrastās mantas pieder tam, ko jūs puskaulu redzējāt lielā ātruma paskrejam garām (jo dons Kihots viņam jau bija izstāstījis, ka viņš bija redzējis cilvēku kāpelējam pa klintīm).

Dons Kihots ļoti izbrīnījās par gana stāstu un vēl dedzīgāk vēlējās uzzināt, kas ir šis nabaga ārprātīgais; viņš apņēmas izpildīt savu iepriekšējo nodomu: meklēt viņu kalnos un neatstāt nepārlūkotu nevienu aizu vai alu, līdz tas viņu būs atradis. Taču liktenis iekārtoja labāk, nekā viņš bija gaidījis vai cerējis, jo tai pašā brīdī viņu acu priekšā kādā kalnu aizā parādījās meklētais jauneklis, runādams sevī kaut kādus vārdus, kurus nevarēja saprast, pat tuvumā klausoties, un vēl mazāk – iztālēm. Viņa tērps bija tāds, kā jau aprakstīts, bet dons Kihots, tam tuvāk piejājis, ievēroja, ka viņa saplēstais kolet¹³⁶ bija iesmaržināts ar ambru, un šis apstākļi viņu pilnīgi pārliecināja, ka cilvēks, kas nēsā šādas drēbes, nevar būt zemas kārtas.

Tuvāk pienācis, jauneklis tos sveicināja neskanīgā un aizsmakušā balsī, bet ļoti pieklājīgi. Dons Kihots atbildēja uz sveicienu tikpat pieklājīgi un, nokāpis no Rosinantes, apskāva jaunekli un ilgi turēja viņu savās skavās tik laipni un draudzīgi, it kā to pazītu kopš seniem laikiem. Svešinieks, ko varētu nosaukt par Nožēlojamā Izskata skrandaini, tāpat kā dons Kihots saucās Bēdīgā Izskata bruņinieks, atļāvis sevi apskaut, mazliet atbīdīja donu Kihotu, uzlika tam savas rokas uz pleciem un aplūkoja viņu, it kā vēlēdamies atcerēties, vai viņš to pazīst, un nebija mazāk izbrīnījies par dona Kihota seju, stāvu un apbruņojumu kā dons Kihots par viņa ārieni. Pēc apskāvieniem pirmais ierunājās Skrandainis un teica to, ko pastāstīs turpmāk.

¹³⁶ *Koleta* – ādas vīriešu mētelis.

XXIV nodaļa

kurā turpinās piedzīvojums Sjera Morenā.

Stāsts vēstī, ka dons Kihots ar vislielāko uzmanību klausījies noskrandušā Sjeras bruņinieka runu, kas sacīja:

– Tiešām, seņor, lai jūs būtu kas būdams, jo es jūs nepazīstu, tomēr pateicos jums par laipnību, ko man nupat paradījāt, un es vēlētos būt tādā stāvoklī, ka atlīdzībai jums varētu piedāvāt vairāk nekā manu labo gribu jums kalpot; bet liktenis man nekā vairāk nav atstājis, ar ko atlīdzināt jūsu labos darbus, kā tikai manu labo vēlēšanos jums pateikties.

– Mana vēlēšanās, – atbildēja dons Kihots, – ir jums pakalpot, jo biju nolēmis ātrāk neatstāt šos kalnus, līdz būšu jūs atradis un no jums uzzinājis, vai jūsu ciešanām, kas izpaužas jūsu neparastajā dzīves veidā, nevarētu rast kaut kādu remdinājumu, un, ja būtu vajadzīgs meklēt līdzekli pret tām, tad es gribētu to sameklēt ar visu iespējamo uzcītību; bet, ja jūsu nelaime būtu tāda, kas noslēdz durvis jebkuram mierinājumam, tad gribēju vismaz kopā ar jums raudāt un skumt cik labi varēdams, jo nelaimē arī tas ir mierinājums, ja atrodam kādu, kas skumst līdz ar mums. Un, ja mans labais nodoms pelna kādu pieklājības zīmi vai pateicību, tad es jūs, seņor, lūdzu tās lielās pieklājības dēļ, kuru es jūsos esmu novērojis, un reizē es jūs lūdzu tā vārdā, ko jūs dzīvē visvairāk esat mīlējis vai arī vēl mīlat, man pateikt, kas jūs esat, atklāt man iemeslu, kas jūs pamudinājis šai vientulīgajā vietā dzīvot un mirt kā meža zvēram, jo jūs šeit dzīvojat, pavisam atsvešināts tai dzīvei, kāda jums pieder, spriežot pēc jūsu apģērba. Un, es zvēru, – turpināja dons Kihots, – pie bruņinieku ordeņa, kam piederu, būdams necienīgs grēcinieks, es zvēru pie klaiņojošo bruņinieku kārtas, ja jūs, seņor, izpildīsiet manu vēlēšanos, es jums kalpošu tik īsteni, kā to prasa mans pienākums, es remdināšu jūsu postu, ja tas ir remdināms, vai palīdzēšu jums to apraudāt, kā solījos.

Krūmāju bruņinieks, noklausījies Bēdīgā Izskata bruņinieka vārdus, nekā cita nedarīja kā tikai viņu atkal un atkal aplūkoja un noskatīja no galvas līdz kājām, un, to pietiekami aplūkojis, sacīja:

– Ja jums ir klāt kas ēdams, tad, dieva dēļ, dodiet man to. Kad būšu paēdis, darīšu, ko vēlaties, pateicībā par labvēlību, ko jūs man paradījāt.

Tūliņ Sančo kaut ko izvilka no sava maisa un kazu gans no savas kules, – ar to tad arī Skrandainis remdināja savu izsalkumu, kā neprātīgs ēzdams tādā steigā, ka nepaspēja neko sakošļāt un, vienu kumosu nenorijis, bāza mutē jau otru; ēšanas laikā ne viņš pats, ne arī tie, kas viņā noskatījās, neteica ne vārda. Paēdis tas ar zīmēm rādīja, lai viņam sekotu, ko tie arī darīja, un viņš tos aizveda zaļā pļaviņā, kas atradās tuvumā, aiz kādas klints. Kad tie bija tur nonākuši, viņš atsēdās zālē, pārējie klusēdami darīja to pašu, tad Skrandainis, pavisam ērti novietojies, teica:

– Ja jūs, seņori, vēlaties, lai es jums īsos vārdos pastāstu savas neskaitāmās nelaimes, tad jums jāapsolās netraucēt ar jautājumiem vai kādā citā veidā mana drūmā stāsta pavedienu: ja tas notiks, es tūlīt stāstījumu pārtraukšu.

Šis noteikums atgādināja donam Kihotam viņa ieroču nesēja stāstīto notikumu, kad viņš neiegaumēja upei pārcelto kazu skaitu, un tādēļ stāsts palika nepabeigts. Bet Skrandainis turpināja:

– Es jūs šādi brīdinu tikai tādēļ, lai varētu ātrāk pabeigt stāstu par manām nelaimēm, jo pārcilāt tās manā atmiņā nozīmē tām pievienot jaunas ciešanas, un, jo mazāk mani pārtrauksiet, jo ātrāk es pabeigšu savu stāstu, tomēr neizlaižot nekā svarīga, lai pilnīgi apmierinātu jūsu vēlēšanos.

Dons Kihots visu pārējo vārdā to apsolīja, un pēc šā solījuma Skrandainis iesāka savu stāstu:

– Mani sauc Kardenio, esmu dzimis vienā no lielākajām Andalūzijas pilsētām, mana dzimta ir dižciltīga, mani vecāki bagāti un mana nelaime tik liela, ka mani vecāki to apraudājuši, mana dzimta par to sērojusi, nevarēdami ar savām bagātībām man palīdzēt, jo pasaules labumi ir bezspēcīgi pret postu, ko sūta debess. Šai pašā pilsētā dzīvoja debesu būtne, ko mīlestības dievs bija greznojis ar visu krāšņumu, par kādu es tikai varēju sapņot: tik liels bija jaunavas Lusindas daiļums, kas bija tikpat dižciltīga un bagāta kā es, tikai daudz laimīgāka un ne tik pastāvīga, kā to būtu pelnījusi manu jūtu godprātība. Šo Lusindu es mīlēju, pielūdzu un dievināju kopš saviem pirmajiem dzīvības gadiem, un viņa mīlēja mani savas jaunības bērnišķībā un vientiesībā. Mūsu vecāki zināja mūsu attiecības un par tām neuztraucās, jo viņi saprata, ka tās varēja beigties tikai ar laulību, kas atbilda mūsu dižciltības un mantas vienlīdzībai. Gadi pagāja, un līdz ar tiem auga mūsu abpusējā mīlestība tādā mērā, ka Lusindas tēvs piesardzības dēļ aizliedza man apciemot viņu namu, tādējādi atdarinādams tik bieži dzejnieku apdziedātās Tisbes¹³⁷ vecākus. Bet šis aizliegums vēl vairāk iededzināja mūsu liesmas un iekvēlināja mūsu ilgas, jo, likdami klusēt mūsu lūpām, tie tomēr nevarēja apklusināt mūsu rakstāmās spalvas, kas parasti daudz brīvāk izteic dvēselē apslēptās mīlas jūtas nekā mutes vārdi, jo mīlotās būtnes klātbūtne bieži vien mulsina un padara biklu drosmīgāko apņēmību un nerunīgu bezbailīgāko mēli. Ak debesis! Cik daudz vēstuļu es viņai rakstīju! Cik daudzas iepriecinošas un nevainīgas atbildes saņēmu no viņas! Cik daudz dziesmu un mīlestības dzejoļu sacerēju, kuros dvēsele izpauda un apliecināja savas jūtas, attēloja savas kvēlākās vēlmes, atdzīvināja savas atmiņas un rosināja savu gribu! Beidzot izmociēs es jutu, ka mana sirds nīkst aiz ilgām viņu redzēt, un nolēmu, ka labākā un vienīgā rīcība, lai iegūtu kāroto un pelnīto balvu, bija viņu izlūgties tās tēvam par likumīgu laulāto draudzeni. Tā darīju, un viņas tēvs atbildēja, ka viņš man pateicoties par tam parādīto godu un ka arī viņš vēlētos mani pagodināt, atdodot man savu dārgumu, bet, tā kā mans tēvs vēl dzīvojot, tad vienīgi tam esot tiesības izteikt šādu lūgumu, un, ja tas labprāt un ar prieku to nedarīs, tad Lusinda neesot tāda, kuru varētu zagšus paņemt vai izdot pie vīra. Es viņam pateicos par labo padomu, jo man likās, ka viņa prasība ir taisnīga un ka mans tēvs tai piekritīs, tiklīdz es tam visu izstāstīšu; šai apņēmībā es tūlīt devos pie sava tēva, lai tam izteiktu manu vēlēšanos, un, iegājis viņa istabā, atradu viņu ar vēstuli rokās; iekams spēju viņu uzrunāt, viņš man to pasniedza un teica: «Lasot, Kardenio, šo vēstuli, tu redzēsi, kādu žēlastību tev parāda hercogs Rikardo». Šis hercogs Rikardo, kā jūs, seņori, zināt, ir Spānijas grands, kura īpašumi atrodas Andalūzijas skaistākajā apvidū. Es paņēmu un izlasīju vēstuli, kas man šķita tik glaimojoša, ka pats būtu iebildis, ja mans tēvs neizpildītu tanī izteikto lūgumu: hercogs lūdza tēvu nekavējoties mani sūtīt pie viņa, jo viņš vēloties, lai es būtu viņa vecākā dēla biedrs, nevis kalps, apsolīdamies nodrošināt man tādu stāvokli, kas atbilstu cieņai, kādu tas jūtot pret mani. Vēstuli izlasīju un, to lasot, kļuva pilnīgi mēms, it sevišķi, kad tēvs man teica: «Pēc divi dienām, Kardenio, tu aizceļosi, lai izpildītu hercoga gribu, un pateicies dievam, kas tev pavēris tādu ceļu turp, kur tu iegūsi visu, ko esi pelnījis». Šiem vārdiem viņš pievienoja vēl citas tēvišķīgas pamācības. Pienāca mana aizceļošanas diena, un kādā vakarā es sarunājos ar Lusindu un izstāstīju tai visu, kas notiek; pēc tam gāju pie viņas tēva un to lūdzu dažas dienas pagaidīt un neapsolīt viņas roku nevienam citam, kamēr būšu izdibinājies, ko Rikardo no manis vēlas; viņš to apsolīja, un viņa to apstiprināja ar tūkstoš zvērestiem un karstām asarām. Beidzot ierados pie hercoga Rikardo. Viņš mani saņēma tik laipni un izturējās pret mani tik labi, ka tūlīt skaudība pamodās viņa vecākajos galminiekos, jo tie domāja, ka hercoga man parādītie labvēlības apliecinājumi varētu tiem kaitēt. Par manu ierašanos visvairāk priecējās hercoga otrais dēls, vārdā Fernando, stalts un iznesīgs jauneklis ar dedzīgu un plašu raksturu, un īsā laikā man dāvāja tik lielu draudzību, ka visi par to brīnījās; kaut arī vecākais dēls mani mīlēja un bija man labvēlīgs, tomēr viņa attieksme nevarēja līdzināties aizrautībai, ar kādu mani mīlēja, un tam, kā pret mani izturējās dons Fernando. Un, tā kā starp draugiem nav tādu noslēpumu, ko tie viens otram neuzticētu, tad dons Fernando, kad kļuva viņa draugs, uzticēja man visas savas domas, sevišķi kādas mīlestības jūtas, kas tam sagādāja mazu nemieru. Viņš bija iemīlējies kādu zemnieku meiteni, kuras vecāki bija viņa tēva bagāti vasaļi; viņa bija tik skaista, tikla, saprātīga un godīga, ka tās pazinējiem grūti bija spriest, kura no minētajām īpašībām viņā bija pārsvarā. Šās skaistās zemnieku

¹³⁷ *Tisbe*. – Piramam un Tisbei, jauniešiem, kuri viens otru mīlēja, vecāki, kā to attēlo Ovidijs «Metamorfozās», neļāva sastapties, un abi pārpratuma dēļ traģiski aizgāja bojā.

meitenes labās īpašības kāpināja dona Fernando kaislības tādā mērā, ka viņš, lai sasniegtu mērķi un iegūtu viņas nevainību, nolēma tai apsolties viņu precēt, jo citādi viņš to nevarēja iekarot. Es mēģināju kā draugs ar visdibinātākajiem pamatojumiem un pārliecinošiem piemēriem atrunāt viņu no šā nodoma, bet, redzēdams savus veltīgos pūliņus, apņēmos atklāt visu viņa tēvam hercogam Rikardo. Tomēr dons Fernando, būdams gudrs un viltīgs, to nojauta un izbijās, jo viņš saprata, ka mans kalpotāja pienākums bija atklāt to, kas varēja kaitēt hercoga, mana seņora, godam; tādēļ, lai novērstu manu uzmanību un mani maldinātu, viņš man teica, ka labākais līdzeklis izdzēst no atmiņas skaistuli, kas viņu tā savaldzinājusi, būtu aizceļot uz dažiem mēnešiem un ka viņš vēloties kopā ar mani apciemot manu tēvu, aizbildinoties hercogam, ka nodomājis izmeklēties un nopirkt dažus skaistākos zirgus manā dzimtajā pilsētā, kur tiešām tiek audzēti labākie zirgi visā pasaulē. Kad dzirdēju viņu tā runājam, es, savas mīlas pamudināts, atzinu šo viņa ne visai slavējamo lēmumu par visgudrāko, kādu vien var izdomāt, jo tas deva man vislabāko izdevību atkal redzēt Lusindu. Vienīgi šīs domas un vēlēšanās pārņemts, es slavēju viņa nodomu un stiprināju viņu apņēmībā iespējami ātrāk to veikt, jo šķiršanās varēja atsvešināt no mīlotās, neraugoties uz visneatlaidīgāko kavēšanos pie viņas domās. Bet Fernando šai laikā, kā vēlāk atklājās, bija jau ieguvis zemnieku meiteni, solīdamies kļūt viņas vīrs, un tikai gaidīja izdevīgu gadījumu, lai, sev nekaitējot, visu atklātu hercogam, jo viņu biedēja doma, ko darīs tēvs, kad uzzinās viņa nedarbus. Bet, tā kā jaunekļu mīlestība gandrīz vienmēr ir tikai iekāre, kuras galamērķis ir bauda, tad, sasniedzot šo mērķi, viņu tieksme izbeidzas un šķietamā mīlestība apsīkst, jo iekāre nespēj pārkāpt dabas nospraustās robežas, turpretim patiesai mīlestībai šādu robežu nav; vārdu sakot, kad dons Fernando bija baudījis savas lauku meitenes mīlestību, viņa iegribas norima un kvēle izdzisa, un, ja viņš agrāk izlikās, ka grib aizceļot, lai dziedinātu savu kaislību, tad tagad viņš patiešām vēlējās aizbraukt, lai tam šī kaisle nebūtu jāpierāda. Hercogs to atļāva un pavēlēja man dēlu pavadīt. Mēs ieradāmies manā dzimtajā pilsētā, mans tēvs donu Fernando saņēma tā, kā tas piederējās mana drauga augstajam stāvoklim, bet es tūlīt apmeklēju Lusindu, un mana mīlestība (kas gan nebija ne mirusi, ne iesnaudusies) atdzīvojās no jauna. Sev par nelaimi es savu mīlestības noslēpumu izstāstīju donam Fernando pārliecībā, ka nedrīkstu savam uzticīgākajam draugam nekā slēpt. Es viņam tik ļoti slavēju Lusindas skaistumu, pievilcību un saprātu, ka mani cildinājumi viņā pamodināja vēlēšanos redzēt jaunavu, kas bija apveltīta šādām teicamām īpašībām. Sev par postu izpildīju viņa vēlēšanos un tam kādā vakarā parādīju Lusindu sveces apgaismojumā pie loga, caur kuru mēs parasti mēdzām sarunāties. Viņš to redzēja nakts tērpā, un tā viņam šķita tik daiļa, ka viņš pilnīgi aizmirsas visas agrāk redzētās skaistules. Viņš kļuva mēms, zaudēja galvu, bija apburts un, vārdu sakot, iemīlējās tik dedzīgi, kā jūs to uzzināsi no manas nelaimes stāsta turpinājuma. Lai vēl vairāk iekvēlinātu viņa kaislību (kuru viņš no manis slēpa un tikai vienatnē uzticēja debesīm), liktenis kādu dienu bija vēlējies, lai viņš nejauši ieraudzītu Lusindas vēstuli, kurā viņa man ieteica lūgt viņas tēvam tās roku; vēstule bija tik saprātīga, cēla un maiga, ka dons Fernando, to izlasījis, man teica, ka Lusindā vienā esot apvienots tas dvēseles un miesas skaistums, kas parasti sadalīts starp visām citām sievietēm pasaulē. Man tagad jāatzīstas, ka, arī saprotot, cik taisnīgi dons Fernando cildina Lusindu, man bija nepatīkami dzirdēt šos slavinājumus no viņa mutes, es sāku no viņa baidīties un viņam mazāk uzticēties, jo nebija tāda mirkļa, kad viņš nebūtu vēlējies ar mani sarunāties par Lusindu, bez redzama iemesla vienmēr novirzīja sarunu uz viņu, tādējādi pamodinādams manās krūtīs kaut ko līdzīgu greisirdībai, ko sajutu ne tāpēc, ka būtu šaubījies par Lusindas tikumību vai uzticību, tomēr liktenis man lika nojaust tieši to nelaimi, ar kuru tas mani vēlāk piemeklēja. Dons Fernando vienmēr tiecās lasīt vēstules, ko rakstīja Lusindai, un arī viņas sūtītās atbildes, aizbildinoties ar to, ka viņam ļoti patīkot mūsu vēstuļu smalkais izteiksmes veids. Reiz gadījās, ka Lusinda man lūdza kādu bruņinieku stāstu, kuru viņa gribēja izlasīt, jo viņai ļoti patika šī lasāmā viela; proti, viņa pieprasīja «*Gallijas Amadisu*».

Izdzirdis pieminam bruņinieku grāmatas, dons Kihots teica:

– Ja jūsu žēlastība pašā sākumā man būtu teicis, ka seņorai Lusindai patīk bruņinieku grāmatas, tad nebūtu vajadzīgi nekādi tālāki slavinājumi, lai pierādītu viņas augsto saprātu, un tas man nebūtu šķitis tik lielisks, kā jūs, seņor, to aprakstījāt, ja viņai trūktu patikas pret tik pievilcīgu lasāmo vielu: manis dēļ arī nav vajadzīgs šķiest vairāk vārdu, attēlojot viņas daili, vērtīgumu un saprātu, jo šī viņas gaume vien liek man atzīt, ka viņa ir pasaules skaistākā un saprātīgākā sieviete, bet, seņor, es vēlētos, lai jūsu žēlastība līdz ar «*Gallijas Amadisu*» viņai būtu nosūtījis lielisko «*Grieķijas donu Ruhelu*», jo es zinu, ka seņora Lusinda būtu ļoti priecājusies par Daraidu un Garaiju un ne mazāk par gana Darinela atjautībām, tāpat arī par viņa bukoliku brīnišķīgajiem pantiem, ko viņš dzied un izpilda ar lielu gaumi, māku un dabiskumu. Bet šī jūsu nolaidība varbūt ar laiku būs labojama, un, lai to drīzāk izlabotu, jūsu žēlastībai vajadzētu kopā ar mani nokļūt manā dzimtajā ciematā, kur es jums varētu iedot vairāk nekā trīs simt grāmatu, kas ir manas dvēseles bauda un manas dzīves iepriecinājums, lai gan man

šķiet, ka ļauno un skaudīgo burvju ļaunprātības dēļ man nav vairs nevienas grāmatas. Piedodiet, jūsu žēlastība, ka esmu lauzis savu solījumu nepārtraukt jūsu stāstu, taču, kad izdzirdu par bruņniecību un klaiņojošiem bruņiniekiem, man bija tikpat neiespējami klusēt, kā saules stariem ir neiespējami nesildīt vai mēness stariem neveldzēt. Tādēļ, lūdzu, piedodiet un turpiniet, jo tas patlaban būtu īsti vietā.

Kamēr dons Kihots visu to sacīja, Kardenio ļāva galvai noslīdēt uz krūtīm un likās nogrimis dziļās domās. Un, kaut gan dons viņu divas reizes lūdza stāstu turpināt, tas nepacēla galvu, ne arī teica kādu vārdu; pēc ilgāka laika viņš beidzot pacēla galvu un teica:

– Es to nespēju izdzīt no sava prāta, un neviens cilvēks pasaulē to nevarēs izdzīt no manām domām vai arī mani piespiest citādi domāt, un tam jābūt lempim, kas domā citādi un netic, ka virsblēdis meistars Elisabats bijis mīlas sakaros ar karalieni Madasimu.

– Nē, nē, to es zvēru, – lielās dusmās iesaucās dons Kihots (kā parasti izteikdamies ļoti sparīgi), – šāds apgalvojums ir drausmīga ļaunprātība vai, pareizāk sakot, īsta nelietība; karaliene Madasima bija ļoti godājama dāma, un nav iespējams iedomāties, ka tik augstdzimusi seņora būtu ielaidusies ar kaut kādu zirgu ārstu, un, kas domā pretējo, melo kā pēdīgais nelietis. Un to es viņam ņemos pierādīt, kājās stāvēdams vai zirgā sēdēdams, apbruņots vai neapbruņots, dienu vai nakti, vai arī kā tam labāk patīk.

Kardenio tam ļoti uzmanīgi raudzījās sejā; viņu jau bija sagrābusi ārprāta lēkme, un viņš nespēja vairs turpināt savu stāstu, ko dons Kihots arī vairs nevēlējās klausīties, tik ļoti viņu bija sarūgtinājuši izteicieni par Madasimu. Dīvaina lieta! Viņš tik dedzīgi viņu aizstāvēja, it kā tā būtu viņa paša īstenā dāma! Tik ļoti viņu turēja savā varā viņa sasodītās grāmatas! Bet, kad Kardenio savā trakuma lēkmē izdzirda, ka viņu nosauc par meli un nelieti un citos lamu vārdos, viņam šis joks nepatika, un, paķēris akmeni, kas gadījās turpat tuvumā, viņš to ietrica ar tādu spēku donam Kihotam krūtīs, ka tas nogāzās atmuguriski. Sančo Pansa, redzēdams, kā izturas pret viņa pavēlnieku, ar savilktām dūrēm uzbruka ārprātīgajam, bet Skrandainis viņu pienācīgi saņēma: ar vienu dūres sitienu nogāza to pie savām kājām, uzmetās tam virsū un pēc sirds patikas dauzīja viņa ribas. Kazu ganu, kas gribēja Sančo palīdzēt, piemeklēja tāda pati nelaime. Un, kad Kardenio bija visus pārvarējis un izpēris, viņš tos atstāja un cēlā mierā aizgāja, pazudams kalnos. Sančo piecēlās un, saniknots par to, ka bija nevainīgs piekauts, iedomājās atbēgties kazu ganam un kļiedza, ka tas esot vainīgs, jo neesot brīdinājis, ka šim cilvēkam laiku pa laikam uznāk trakuma lēkmes, jo viņi, to zinot, varētu būt modrāki un no nelaimes izvairīties. Kazu gans atbildēja, ka viņš to esot teicis, bet, ja Sančo to nedzirdējis, tā neesot viņa vaina. Samčo Pansa iebilda, un savukārt iebilda atkal kazu gans, un pēc visiem šiem iebildumiem tie ieķērās viens otram bārdā un tā sitās dūrēm, ka būtu saplosījuši viens otru gabalos, ja dons Kihots viņus abus nesamierinātu. Sančo, saķēries ar kazu ganu, kļiedza:

– Lieciet mani mierā, jūsu žēlastība Bēdīga Izskata bruņinieks, jo šis te ir zemnieks, tāpat kā es, un nekāds iesvētīts bruņinieks, tāpēc es pats varu tam atmaksāt par nodarīto pārestību un kauties kā godīgs cilvēks ar dūri pret dūri.

– Tā ir, – teica dons Kihots, – bet es zinu, ka viņš šai notikumā nav vainojams.

Abus samierinājis, dons Kihots vēlreiz jautāja kazu ganam, vai nebūtu iespējams atrast Kardenio, jo viņš ļoti vēlētos dzirdēt stāsta noslēgumu. Kazu gans atkātoja, ko tas jau reiz bija teicis, ka Kardenio uzturēšanās vieta tam noteikti neesot zināma, bet, ja dons Kihots cītīgi paklejošot šai apgabalā, tad viņš to noteikti sastapšot vai nu veselā prātā, vai ārprātīgu.

XXV nodaļa

stāsta par neparastajiem piedzīvojumiem, kas atgadījās drošsirdīgajam Lamančas bruņiniekam Sjera Morenā, un par to, kā viņš atdarināja Tumšā Skaistuļa grēku nožēlu.

Atvadījies no kazu gana, dons Kihots sēdās atkal Rosinantem mugurā un pavēlēja Sančo tam sekot, ko tas, uzsēdies uz ēzeļa,¹³⁸ darīja ar lielu nepatiku. Viņi lēnām ceļoja tālāk un nonāca kalnāja vismežonīgākajā apvidū; Sančo gandrīz, vai mira aiz vēlēšanās sarunāties ar savu kungu un gaidīja tikai, lai dons Kihots pats sāktu sarunu, jo negribēja pārkāpt aizliegumu runāt; bet, nespēdams izturēt ilgo klusēšanu, beidzot teica:

– Seņor don Kihot, dodiet man savu svētību un atļauju atgriezties mājās pie manas sievas un bērniem, jo ar tiem es vismaz varēšu parunāties un iztēzēties pēc sirds patikas; bet, ja jūsu žēlastība grib, lai kopā ar jums jāju dienu un nakti pa šīm vientuļajām vietām un klusēju, kad man gribas runāt, tad tas nozīmē mani dzīvu aprakt. Ja liktenim labpatiktu, lai dzīvnieki runātu kā Gisopeta¹³⁹ laikos, tad vēl nebūtu tik ļauni; es varētu ar savu ēzeli aprunāties par visu, kas man ienāk prātā, un tādējādi atvieglināt savas ļaunās dienas; bet ir pārāk grūti un nepanesami visu mūžu meklēt piedzīvojumus un vienmēr saņemt tikai pērienu, gaisā mētāšanu, akmeņu sviedienus un dūru sitienus, un piedevām tu nedrīksti pat muti atvērt un, līdzīgi mēmam, neiedrošinies izteikt visu to, kas sakrāties tavā cilvēka sirdī.

– Es tevi labi saprotu, Sančo, – atbildēja dons Kihots, – tu gribi pārsprāgt, tādēļ ka esmu uzlicis tavai mēlei iemauktus; tagad es to atbrīvoju: saki, ko tik gribi, bet ar noteikumu, ka šī brīvība būs spēkā tikai tik ilgi, kamēr mēs klaiņojam šais kalnos.

– Es to pieņemu, – teica Sančo, – un tūlīt arī runāšu, jo dievs vien zina, kā būs atkal vēlāk, un, lai izmantotu tūlīt šo atļauju, tad jautāju, kādēļ jūs tā rūpējaties par karalieni Mademadamu vai kā viņu sauc. Kāda jums daļa, vai viņa bija vai nebija draugos ar šo abatu? Jūsu žēlastībai nevajadzēja par to raizēties, jo jūs taču neesat viņas soģis, tad trakais droši vien būtu savu stāstu turpinājis un viss būtu beidzies bez akmens sviediena, bez belziena un pusduča pļauku.

– Tiešām, Sančo – atbildēja dons Kihots, – ja tu zinātu tikpat labi, kā to zinu es, cik godājama un cildena seņora bijusi karaliene Madasima, tad tu sacītu, ka esmu bijis par daudz pacietīgs, netriekdams pa muti, kas izgrūdusi tamlīdzīgus zaimus; jo tie ir vislielākie zaimi – teikt vai domāt, ka karaliene būtu kāda ķirurga piegultāja. Patiesībā meistars Elisabats, par kuru runāja ārprātīgais, bija ļoti gudrs vīrs un visai saprātīgs padomnieks; viņš kalpoja karalienei kā ārsts un audzinātājs; bet iedomāties,

¹³⁸ *Uzsēdies uz ēzeļa.* – Rakstnieks joprojām neņem vērā, ka Sančo Pansam pašreiz ēzeļa nav, jo to nozadzis Hiness.

¹³⁹ *Gisopets.* – Ar šo vārdu Sančo apzīmē grieķu fabulistu Ezopu, kuru viduslaikos spāņi dēvēja par Isopetu (*Isopete*). Sančo izrunas veids pāriet vārdu spēlē, jo Andalūzijā ar «gisopo» (*guisopo*) apzīmē baznīcas smidzinātāju.

ka tā bijusi viņa mīļākā, ir nevēlēšanās, kas pelna visbargāko sodu. Un tu sapratīsi, ka man taisnība, ja ņemsi vērā, ka Kardenio nezināja, ko runā, jo, to sacīdams, viņš jau bija ārprātā.

– To jau es nupat teicu, – atbildēja Sančo, – ka nevajag ievērot kāda ārprātīgā runas. Ja liktenis nebūtu jūsu žēlastībai palīdzējis un būtu virzījis akmeni pret jūsu galvu, nevis pret jūsu krūtīm, tad gan mēs tagad justos lieliski, tāpēc ka aizstāvējām šo seņoru, kuru lai dievs soda! Bet Kardenio būtu izgājis sveikā, kā jau ārprātīgais.

– Pret prātīgiem un pret ārprātīgiem jebkurš klaiņojošais bruņinieks spiests aizstāvēt sievietes godu, lai tā būtu kāda būdama, it sevišķi tik dižciltīgas un ievērojamas karalienes godu, kāda bija Madasima, kuru es sevišķi cienu viņas labo īpašību dēļ, jo viņa bija ne tikai skaista, bet arī ļoti gudra un pacietīga visās savās daudzajās nelaimēs, un tieši meistara Elisabata padomi un sabiedrība tai bija ļoti noderīgi, lai gudrībā un lēnprātībā spētu panest savas dzīves grūtības. Bet tumšais un ļaunprātīgais pūlis te atrada izdevību domāt un apgalvot, ka viņa bijusi meistara piegulētāja, taču es saku vēlreiz, ka viņi melo un tūkstoškārt melos visi tie, kas tā domās vai runās.

– Es tā nedomāju un nerunāju, – atbildēja Sančo, – lai viņi paši izstrebj savu putru; vai tie ir vai nav viens pie otra gulējuši, par to lai viņi atbild dievam, tā nav mana darīšana, un es neko nezinu, man nepatīk jaukties citu dzīvē, jo, kas pirkdams māna, tam kabata drīz būs plāna. Jo vairāk tāpēc, ka pliks esmu dzimis, pliks arī dzīvoju, ne es ko iegūšu, ne zaudēšu. Lai katrs darās, kā grib, kāda man tur daļa? Ne mana cūka, ne mana druva! Vai klaju lauku aizslēgsi ar vārtiem? Arī pašu pestītāju zaimoja.

– Žēlīgais dievs, – izsaucās dons Kihots, – kādas blēņas tu muldi, Sančo? Kāds sakars tam, ko pārrunājām, ar tavu sakāmvārdu birumu? Ja tev dzīvība dārga, klusē, Sančo, un turpmāk rūpējies tikai par savu ēzeli, bet nerūpējies par to, gar ko tev nav nekādas daļas! Bez tam – saproti taču ar visiem saviem pieciem prātiem, ka viss, ko esmu darījis, daru un darīšu, ir visai saprātīgi un saskan ar bruņinieku noteikumiem, kurus es zinu labāk nekā visi pārējie pasaules bruņinieki.

– Seņor, – atbildēja Sančo, – vai tad tas arī ir viens no lieliskajiem bruņinieku noteikumiem, ka mēs šeit, bez ceļa un takas, klaiņojam kalnos, meklēdami kādu ārprātīgo, kuram, kad viņu atradīsim, varbūt ienāks prātā nobeigt to, ko viņš iesāka, – es domāju nevis viņa stāstu, bet gan jūsu galvu un manas ribas, kuras viņš tad droši vien pavisam salauzīs?

– Es tev vēlreiz saku, Sančo, ciet klusu! – izsaucās dons Kihots. – Zini, ka šajos kalnos mani vilina ne tikai vēlēšanās atrast ārprātīgo, bet nodoms šeit veikt tādu varoņdarbu, kas manam vārdam dos nemirstību un slavu visās pasaules zemēs, un šis varoņdarbs būs kā zīmogs visam tam, kas klaiņojošu bruņinieku var padarīt pilnīgu un slavenu.

– Vai šis varoņdarbs ir ļoti bīstams? – jautāja Sančo Pansa.

– Nē, – atbildēja Bēdīgā Izskata bruņinieks, – kaut gan kauliņi var izkrist arī mums par ļaunu; bet viss atkarīgs no tavas uzcītības.

– No manas uzcītības? – jautāja Sančo.

– Jā, – atbildēja dons Kihots, – ja tu drīz atgriezīsies no turienes, kurp gribu tevi sūtīt, tad drīz izbeigsies manas mokas un tūlīt sāks atspīdēt mana slava. Lai tu ilgāk nepaliktu gaidās un nesāktu prātot, ko nozīmē mani vārdi, tad tev jāzina, Sančo, ka Gallijas Amadiss bija viens no visizcilākajiem klaiņojošiem bruņiniekiem. Nē, es saku nepareizi – *viens*: viņš bija vienīgais, vispirmais un nesalīdzināmais, pārākais par visiem klaiņojošiem bruņiniekiem, kas viņa laikmetā dzīvoja pasaulē. Kauns un negods donam Beljanisam un visiem tiem, kas apgalvo, ka tie viņam kaut kādi līdzinoties, jo es zvēru, ka viņi maldās! Man arī jāzina tev, ka gleznotājam, kas grib savā mākslā kļūt slavens, jāatdarina tam pazīstamo visizcilāko gleznotāju oriģināldarbi, un šis likums attiecas uz visiem svarīgiem amatiem un nodarbēm, kas kalpo valsts izdaiļošanai, – un tam, kas grib iegūt gudra un pacietīga cilvēka slavu, jāatdarina Odisejs, kura personā un darbos Homērs mums devis dzīvu gudrības un pacietības paraugu, tāpat kā Vergilijs mums rāda Enejā godbijīga dēla tikumu un drosmīga karavadoņa izmanīgu gudrību; abi šie autori netēlo un neappraksta savus varoņus tādus, kādi tie bija, bet gan tādus, kādiem tiem bija jābūt, lai dotu nākotnes cilvēkiem viņu tikumu paraugu. Gluži tāpat Amadiss bija drosmīgo un iemīļējušos bruņinieku ceļa zvaigzne, spožums un saule, lai būtu par paraugu mums visiem, kas cīnāmies zem mīlas un bruņniecības karoga. Tādā gadījumā man šķiet, draugs Sančo, ka klaiņojošais bruņinieks, kas to visvairāk atdarinās, tuvosies arī vislielākajiem bruņniecības sasniegumiem. Amadiss parādīja sevišķu gudrību, drosmi, vīrišķību, pacietību, gara stingrību un mīlestību tad, kad, dāmas Orianas nicināts, viņš devās uz Nabadzības klinti nožēlot savus grēkus un, pārmainīdams savu vārdu, sāka saukties par Tumšo Skaistuli, kas ļoti saskanēja ar viņa dzīves veidu, kādu viņš bija brīvprātīgi izvēlējis. Man ir daudz vieglāk viņu atdarināt šādā veidā nekā sakāpāt milžus, nocirst pūķiem galvas, nogalināt briesmoņus, satriekt karapulkus, izklīdināt flotes un izskaust jaunas burvības; tā kā šī apkārtne

Ļoti piemērota tamlīdzīgam nodomam, tad negribu palaist garām šo gadījumu, kas tik izdevīgi man tagad iekrīt klēpī.

Seņor... vai tad tas arī ir viens no lieliskajiem bruņinieku noteikumiem, ka mēs šeit klaiņojam kalnos?

– Tiešām, – teica Sančo, – bet ko tad jūsu gaišība grib darīt šai vientuļajā vietā?

– Vai tad es tev neteicu, – atbildēja dons Kihots, – ka gribu atdarināt Amadisu, izturēdamies tā, it kā es būtu izmisis, neprātīgs un saniknots, lai reizē atdarinātu arī drošsirdīgo donu Rolandu, kad tas pie kāda avota atrada pēdas, kas liecināja, ka Skaistā Andželika piekopusi ar Medoro negantības, kuru dēļ viņš no bēdām sāka trakot, izrāva kokus, saduļķoja skaidro avotu ūdeņus, nosita ganus, saplosīja ganāmpulkus, nodedzināja būdas, sagāza mājas, aizdzina ķēves un izdarīja simttūkstoš citu ārpātību, kas pelna, lai tās mūžīgi piemin un ieraksta grāmatās? Protams, es negribu atdarināt Rolandu, Orlando vai Rotolando (viņš saucās šajos trijos vārdos) visās viņa ārpātībās, ko tas darījis, teicis un domājis, bet tikai cik labi spēdams īsumā atkārtosu to, kas man liekas būtiski svarīgākais. Varbūt es apmierināšos ar to, ka atdarināšu tikai Amadisu, kas, nenodarīdams savā ārpātībā nekādu postu, tikai ar savām asarām un jūtām ieguva vēl nepārspētu slavu.

– Man liekas, – teica Sančo, – ka šie bruņinieki tā darīja tāpēc, ka tiem bija kāds pamudinājums vai iemesls pastrādāt šīs aplamības un nožēlot grēkus; bet kāds iemesls ir jūsu žēlastībai pazaudēt prātu? Kura dāma jūs nonicinājusi? Vai tad jūs esat ievērojis kādas pazīmes, kas norāda, ka Tobosas seņora Dulsineja niekojusies ar kādu mauru vai kristieti?

– Te jau slēpjas lietas kodols, – atbildēja dons Kihots, – un tieši tas būs ļoti smalki iecerēts: ja kāds klaiņojošs bruņinieks kļūst ārprātīgs kāda redzama iemesla dēļ, tas nepelna ne uzslavas, ne pateicības; bet pavisam cita lieta ir kļūt ārprātīgam bez jebkāda iemesla, jo tas, ko izdarīšu, būdams skaidrā prātā, liks manai dāmai noprast, ko es varētu izdarīt patiesi aptumšotā prātā. Turklāt man ir pietiekams iemesls to darīt, jo esmu pārāk ilgi šķirts no savas mūžam mīļotās seņoras Tobosas Dulsinejas; tu dzirdēji pazīstamo ganu Ambrosio sakām, ka, šķirti no mīļotā cilvēka, mēs ciešam un par visu baiļojamies. Tāpēc, draugs Sančo, nešķied laiku, lai atrunātu mani no tik reta, laimīga un nekad neredzēta atdarinājuma! Ārprātīgs esmu un ārprātīgs gribu palikt, līdz tu man atnesīsi atbildi uz kādu vēstuli, ar kuru gribu tevi sūtīt pie manas seņoras Dulsinejas, un, ja atbilde būs tāda, kādu pelna mana uzticība, tad beigsies mans ārprāts un grēku nožēla; ja notiks pretējais, tad kļūšu patiesi ārprātīgs un kā tāds neko vairs nejutīšu. Lai viņas atbilde tāpat būtu kāda būdama, tā mani atbrīvos no iekšējas cīņas un satraukuma, kādā tu mani būsi atstājis; būdams pilnā prātā, es priecāšos, ja atnesīsi man laimi, bet, ja atnesīsi nelaimi, tad ārprātīgs es to nejutīšu. Bet saki man, Sančo, – vai tu rūpīgi uzglabā Mambrino bruņu cepuri? Es redzēju, ka tu to pacēli no zemes, kad to šis nepateicīgais gribēja salauzt. Bet viņam tas neizdevās, kas liecina par tās metāla krietno rūdījumu.

Uz to Sančo atbildēja:

– Dieva vārds, seņor Bēdīgā Izskata bruņinieks, dažreiz es nevaru izturēt un man pietrūkst pacietības noklausīties to, ko jūsu žēlastība sarunā, un, tamlīdzīgus vārdus dzirdot, es sāku domāt, ka viss, ko jūs man izklāstāt par bruņniecību, kā arī par karaļvalsti un impēriju iekarošanu, par salu dāvināšanu un citu dāvanu un jaukumu piešķiršanu, kas esot klaiņojošo bruņinieku paradums, patiesībā ir tikai vēja grābstīšana un meli, un visi mani gaidāmie prieki ir tīrie nieki. Taču, kad dzirdu jūsu žēlastību sakām, ka bārdas skujamā bļoda esot Mambrino bruņu cepure, un, ja jūs paliekat šādos maldīgos ieskatos ilgāk nekā četras dienas, vai tad man nav jādodomā, ka cilvēks, kas šādi runā, ir pazaudējis prātu? Bļoda, pavisam sadauzīta, atrodas manā somā, mājās es to izlabošu un izlietošu bārdas skūšanai, ja vien dievs man būs tik žēlīgs, ka es vēlreiz redzēšu savu sievu un bērnus.

– Redzi, Sančo, es zvēru tāpat, kā tu nupat zvērēji, – atbildēja dons Kihots, – ka tev ir visstulbākā saprašana, kāda jebkad kādam ieroču nesējam visā pasaulē bijusi. Kā gan iespējams, ka, tik ilgi klaiņodams ar mani, tu vēl neesi ievērojis, ka visas lietas, ar kurām saskaras klaiņojošie bruņinieki, kļūst līdzīgas rēgiem, mulķībām un murgiem un visas liekas ačgārnas? Ne tāpēc, ka tas tā patiesībā būtu, bet gan tāpēc, ka mūs vienmēr pavada vesels bars burvju, kas visu pārtaisa un pārvērš pēc savas patikas, gribēdami mums vai nu palīdzēt, vai arī mūs iznīcināt; un tādēļ tas, kas tev liekas esam bārdas skujamā bļoda, man šķiet Mambrino bruņu cepure, un kādam trešajam tā būs atkal kaut kas cits. Man labvēlīgais burvis ar savu lielo gudrību izdarījis tā, lai Mambrino bruņu cepure, kas tā patiešām ir, visiem citiem liktos bārdas skujamā bļoda, jo, uzzinot tās patieso vērtību, mani vajātu visa pasaule, lai tikai šo cepuri iegūtu; bet, tā kā laudim bruņu cepures šķiet bārdas skujamā bļoda, tad tie necenšas to man nolaupt, kā, piemēram, tas cilvēks, kas gribēja to salauzt, bet pēc tam nometa zemē un necentās pacelt; tici man, ja viņš būtu zinājis bruņu cepures vērtību, viņš to nekad tā nebūtu pametis. Draugs Sančo, uzglabā to labi, pagaidām tā man nav vajadzīga, jo vispirms es gribu nolikt visus ieročus, lai būtu tik kails, kā māte mani radījusi, ja man ienāktu prātā savas grēku nožēlas vairāk atdarināt Rolandu nekā Amadisu.

Šādi sarunājoties, tie bija nokļuvuši līdz kāda augsta kalna pakājei, kurš stāvēja izslējies kā atsevišķa klints starp daudziem apkārtējiem kalniem. Pa kalna nogāzi tecēja neliels strauts, un kalnam visapkārt izpletās tik zaļa un spīdīga pļava, ka acīm bija prieks to uzlūkot. Tur auga daudz meža koku, arī citi stādi un puķes, kas padarīja šo vietu pievilcīgu. Šo pļavu Bēdīgā Izskata bruņinieks izvēlējās savu grēku nožēlai, un, to ieraudzījis, viņš sauca skaļā balsī, it kā jau būdams neprātīgs:

– Šo vietu, ak debess, es izvēlos, lai apraudātu nelaimi, ko tu pati man esi sūtījusi. Šī ir vieta, kur manu acu valgums pārplūdinās mazā strautiņa ūdeņus, manas nerīstīgās un dziļās nopūtas bez apstājas drebinās kalnu koku lapotnes, apliecinot un izteicot tās mokas, ko mana dziļi ievainotā sirds izcieš. Ak jūs lauku dievības, lai jūs būtu kādas būdamas, kas mājot šai neapdzīvotajā vietā, dzirdiet nelaimīgā mīlētāja žēlabas, kuru šeit novedusi ilgā šķiršanās un greizsirdības domas, lai tas klinšu aizās raudātu un žēlotos par kādas nepateicīgas skaistules cietsirdību, kas pati ir visa cilvēciskā skaistuma vainags un pilnība! Ak jūs napejas un driadas, kas mēdz dzīvot kalnu biezokņos, – lai nepastāvīgie un baudkārie satīri, veltīgi jūsos iemīlējušies, neiedrošinātos traucēt jūsu saldo mieru, – ak, palīdziet apraudāt manu nelaimi vai vismaz nepagurstiet mani uzklaustīt! Ai Tobosas Dulsineja, tu manas nakts diena, manu ciešanu slava, mana ceļa rādītāja, mana likteņa zvaigzne, lai debesis tev labvēlīgi piešķir visu, ko tu izlūdzies, bet apdomā, kādā vietā un kādā stāvoklī mani novedusi šķiršanās no tevis, un atalgo mani tā, kā mana uzticība pelnījusi! Ai vientuļie koki, kas tagad turpmāk būsi manas vienatības biedri, dodiet man ar savu zaru maigajām kustībām zīmi, ka mana klātbūtne jums nav

nepatīkama! Ai mans ieroču nesēj, mans mīļākais biedri laimē un nelaimē, uzglabā labi savā atmiņā visu, ko tagad darīšu, lai tu to varētu pateikt un atstāstīt šo notikumu vienīgajai vaininiecei!

To pateicis, viņš nokāpa no Rosinantes, vienā acumirkli noņēma tam iemauktus un seglus un, uzsizdams tam pa skaustu, teica:

– Tev dāvā brīvību tas, kas pats no tās atsakās, ai zirgs, kam tik slaveni darbi un tik nelaimīgs liktenis! Ej, kurb tu vēlies, jo tev pierē rakstīts, ka tev ātrumā nevar līdzināties ne Astolfa¹⁴⁰ Ipogrifs¹⁴¹, ne arī slavenais Frontins, kas tik dārgi maksāja Bradamantai.

Sančo, to redzēdams, teica:

– Lai nolādēts tas, kas mums laupījis izdevību noņemt seglus manam pelēcim, kam es arī būtu paplikšķinājis ar roku pa muguru un uzlielījis viņu dažādiem slavas vārdiem! Bet, ja mans ēzelis arī būtu šeit, es neatļautu bez vajadzības noņemt seglus, jo tam nav jāpaklausa nekādu izmisušu mīlētāju pavēlēm, ja dievam labpaticis, lai viņa saimnieks būtu es, kas neesmu ne izmisis, ne iemīlējis. Tiešām, seņor Bēdīgā Izskata bruņinieks, ja jūsu žēlastība patiesi grib mani aizsūtīt un pats kļūt traks, tad labāk būtu atkal apseglot Rosinanti, lai tas aizstātu manu pelēci un es īsākā laikā nokļūtu turp un atpakaļ, jo, iedams kājām, es nezin kad aiziešu un atnākšu, tādēļ ka patiešām esmu slikts gājējs.

– Es tev, Sančo, saku, – atbildēja dons Kihots, – rīkojies, kā tu vēlies, jo tavs nodoms man neliekas peļams; vēl saku, ka tu aizceļosi pēc trim dienām, jo gribu, lai tu šai laikā novērotu visu, ko es darīšu un runāšu, un vēlāk to visu viņai atstāstītu.

– Ko tad es lai vēl skatos, – jautāja Sančo, – bez tā, ko esmu jau redzējis?

– Tu vēl neko neesi redzējis, – atbildēja dons Kihots, – es vēl neesmu nometis savas drebes, izmētājis savus ieročus, neesmu triecis galvu pret šīm klintīm, tāpat neesmu vēl izdarījis citas tamlīdzīgas lietas, kas tev būs jāapbrīno.

– Dieva dēļ, – teica Sančo, – lai jūsu žēlastība labi uzmanās ar tiem galvas triecieniem, jo jūs varat uzgrūsties tādi klints šķautnei, ka ar pirmo triecienu būs beigta visa jūsu grēku nožēla. Ja jau jūsu žēlastībai šie galvas triecieni šķiet tik nepieciešami, ka bez tiem šis darbs nav veicams, tad man šķiet, vai nebūtu labāk, – jo tas viss taču ir izlikšanās, atdarinājums un joks, – ka jūs triektos pret ūdeni vai arī pret kādu mīkstāku priekšmetu, piemēram, kokvilnu, bet atstātu manā ziņā pastāstīt manai seņorai, ka jūsu žēlastība ir triecies pret klints stūri, kas cietāks par dimantu.

– Es tev pateicos, draugs Sančo, par tavu labo nodomu, – atbildēja dons Kihots, – taču tev jāzina, ka viss, ko es daru, nav nekāds joks, bet ir vislielākā nopietnība, pretējā gadījumā es pārkāptu bruņniecības likumus, kas pavēl nekad nemelot, par meliem piedraudot ar izslēgšanu, un darīt kaut ko citu nekā to, kas jādara, – nozīmē melot. Tādēļ arī maniem galvas triecieniem jābūt īstiem, spēcīgiem un neapšaubāmiem, bez jebkādas viltības un izlikšanās; tādēļ arī nepieciešams, lai tu man atstātu pārsienamos brūču dziedināšanai, ja liktenis lēmis, ka mums bija jāpazaudē balzāms.

– Visļauņākais bija pazaudēt ēzeli, – atbildēja Sančo, – jo līdz ar viņu mums zudis pārsienamais un viss pārējais. Bet es gribētu gan lūgt jūsu žēlastību aizmirst šo nolādēto dziru, jo, tiklīdz dzirdu to pieminam, man visa dvēsele sagriežas, ne tikai kuņģis. Un bez tam es jūs lūdzu iedomāties, ka šīs trīs dienas, kurās man vajadzētu noskatīties jūsu neprātības, ir jau pagājušas, ka es šīs neprātības pieņemu it kā īstenībā redzētas un piedzīvotas, par kurām es savai seņorai pastāstīšu brīnumu lietas. Uzrakstiet tikai vēstuli un sūtiet mani ātrāk projām, jo man ir pārlietu liela vēlēšanās drīzāk atgriezties, lai izglābtu jūsu žēlastību no šīs šķīstītavas, kurā jūs atstāju.

– Tu to, Sančo, sauc par šķīstītavu? – jautāja dons Kihots. – Pareizāk būs, ja tu to nosauksi par pekli vai vēl par kaut ko ļaunāku, ja tikai pasaulē ir vēl ļaunāka vieta.

– Tam, kas nokļuvis peklē, – atbildēja Sančo, – «*nula es retencio*»¹⁴², – kā esmu dzirdējis sakām.

– Es nesaprotu, ko tu domā ar «*retencio*», – teica dons Kihots.

– «*Retencio*» nozīmē, – atbildēja Sančo, – ka tas, kas reiz iekļuvis peklē, nekad vairs no tās netiek laukā. Bet jūsu žēlastībai viss notiks gluži otrādi, ja vien manas kājas nepagurs ar piešiem uzmundrināt Rosinanti; tiklīdz nokļūšu Tobosā un atradīšos seņoras Dulsinejas priekšā, es viņai tik daudz pastāstīšu par muļķībām un ārpātībām (kas taču ir viens un tas pats), ko jūsu žēlastība ir pastrādājis un vēl pastrādāsiet, ka viņa kļūs mīkstāka par cimdu, kaut arī tā būtu cietāka par ozolu; ar

¹⁴⁰ Astolfs, Bradamanta – personāži Ariosto poēmā «Trakajošais Rolands».

¹⁴¹ Ipogrifs, Frontins – pasakainas būtnes. Ipogrifs – pa pusei zirgs, pa pusei cilvēks. Frontins – spārnots zirgs, kas piederēja bruņiniekam Rudžero.

¹⁴² «*Nula es retencio*». – Latīņu izteiciens «*In inferno nulla est redemptio*», t.i., «ellē nav nekādas pestīšanas», Sančo Pansas sagrozītājā izrunā «*nula es retencio*» iegūst pretējo nozīmi, ka ellē «nav nekādas aizturēšanas resp. palikšanas».

viņas atbildi, kas būs mīlīga un salda kā medus, es, līdzīgi burvim, pa gaisu steigšos atpakaļ un izvilkšu jūsu žēlastību no šķīstītavas, kas līdzinās peklei, bet nav pekles, jo jums ir cerība no tās izkļūt ārā, bet, kā jau teicu, šādas cerības nav tiem, kas atrodas peklē, un es nedomāju, ka jūsu žēlastība to apstrīdēs.

– Tu runā patiesību, – teica Bēdīgā Izskata bruņinieks, – bet kā lai uzrakstām vēstuli?

– Un arī pilnvaru, ka varu saņemt ēzelīšus, – piemetināja Sančo.

– Mums viss jānokārto, – teica dons Kihots, – un, tā kā man nav papīra, tad būtu labi, pēc senatnes parauga, rakstīt uz koku lapām vai arī uz kādiem vaska dēlīšiem, lai gan tos šeit būs tikpat grūti sameklēt kā papīru. Bet man ienāk prātā doma, ka vislabāk būtu rakstīt Kardenio dienasgrāmatā; pēc tam tu parūpēsies, lai pirmajā ciematā to glītā rokrakstā pārraksta uz laba papīra vietējais skolotājs vai ķesteris; bet tikai neiedod to kādam rakstvedim, jo viņu rokraksts ir tik āķīgs, ka pats nelabais to nevar salasīt.

– Bet kā būs ar parakstu? – jautāja Sančo.

– Amadiss nekad neparakstīja savas vēstules, – atbildēja dons Kihots.

– Ļoti labi, – teica Sančo, – bet pilnvarai par ēzelīšiem katrā ziņā jābūt parakstītai, un, ja es to likšu pārrakstīt, tad tie teiks, ka paraksts ir viltots, un es palikšu bez ēzelīšiem.

– Šo pilnvaru es pats parakstīšu piezīmju grāmatā, un, kad mana māsasmeita to ieraudzīs, tā bez ierunām visu izpildīs. Bet, kas zīmējas uz mīlestības vēstuli, tad tu vari likt šādu parakstu: «Līdz nāvei jūsu Bēdīgā Izskata bruņinieks». Nav nekāda nelaime, ja to parakstīs sveša roka, jo, cik es zinu, Dulsineja neprot ne lasīt, ne rakstīt un savā mūžā nav redzējusi nevienu manu vēstuli, ne manu rokrakstu, jo mūsu mīlestība vienmēr ir bijusi platoniska, nesniedzoties tālāk par cieņas pilniem skatieniem. Arī šos skatienus mēs viens otram uzmetām visai reti, es patiešām varu zvērēt, ka divpadsmit gadus, kamēr es viņu mīlu vairāk nekā savu acu gaismu, ko kādreiz aprīis zeme, esmu viņu redzējis labi ja reizes četras, un var ļoti būt, ka viņa šais četrās reizēs nevienu vienīgu reizi nav ievērojusi, ka es viņu uzlūkoju: tādā stingrībā un noslēgtībā viņu audzinājuši tās vecāki Lorenzo Korčuelo un Aldonsa Nogalesa.

– Tā, tā! – iesaucās Sančo. – Tāpat Alonso Korčuelo meita, vārdā Aldonsa Lorenzo, ir jūsu seņora Tobosas Dulsineja?

– Tā ir viņa, – teica dons Kihots, – tā pati, kas ir cienīga būt visas pasaules valdniece.

– Es viņu labi pazīstu, – teica Sančo, – viņa sveiž barru¹⁴³ tikpat labi kā visstiprākais ciemata puisis. Gods dievam, viņa ir varens meitietis ar veiklu roku un galvu, kas neļaus sevi gaudīt pret spalvu, viņa varētu izvilkst aiz bārdas no dubļiem jebkuru iesvētītu vai vēl iesvētāmu klaiņojošo bruņinieku, ja tas viņu izvēlētos par savu seņoru. Ak tu m...s¹⁴⁴ bērns, kāds viņai spēks kaulos, un kāda viņai balss! Ziniet, reiz viņa bija uzkāpusi mūsu ciemata baznīcas zvana tornī, lai sasauktu sava tēva kalpus, kas strādāja atmatā, un, kaut gan viņi bija vismaz pusjūdzes attālumā, tie sadzirdēja viņu tik skaidri, it kā stāvētu pašā torņa pakājē. Taču labākais ir tas, ka viņa nemaz nav iedomīga, bet gan ļoti laipna, ar visiem jokoja, viss viņu uzjautrina un smīdina. Tagad es teikšu, seņor Bēdīgā Izskata bruņinieks, ka viņas dēļ jūsu žēlastībai vajag spēt izdarīt ne tikai visādas neprātības, bet jums arī ir pilnīgi tiesības izsamist, pat pakārties, un katrs, kas to uzzinās, noteikti sacīs, ka jūs esat rīkojies ārkārtīgi pareizi, pat ja pēc tam jūs parautu velns. Es vēlētos jau būt ceļā, lai tikai ātrāk viņu ieraudzītu, jo pagājušas jau daudzas dienas, kopš neesmu viņu redzējis, un viņa laikam būs ļoti pārvērtusies, jo, pastāvīgi strādājot tīrumā, sievietes seja saulē un vējā stipri bojājas. Bet man jāatzīstas jūsu žēlastībai, seņor don Kihot, ka līdz šim esmu dzīvojis lielā nezināšanā, vienmēr pašāvēģīgi domādams, ka dāma Dulsineja ir kāda princese, kurā jūs esat iemīlējis, vai arī kāda persona, kas cienīga saņemt bagātīgās dāvanas, ko jūsu žēlastība tai aizsūtījis, kā, piemēram, biskajieti, galeru vergus un vēl daudzus citus, jo jūs droši vien esat izcīnījis daudzas uzvaras tai laikā, kad es vēl nebiju jūsu ieroču nesējs. Bet, ja labi apdomā, ko gan iegūst seņora Aldonsa Lorenzo, tas ir, seņora Tobosas Dulsineja, ja viņas priekšā metas ceļos tie uzvarētie, kurus jūsu žēlastība viņai piesūta un vēl piesūtīs? Jo var gadīties, ka, tiem atnākot, viņa tieši sukā linus vai arī klonā kuļ, un tie noskaitīsies, viņu tādu redzēdami, bet viņu jūsu dāvana sasmēdinās vai apvainos.

– Es tev, Sančo, jau agrāk daudzreiz esmu teicis, – sacīja dons Kihots, – ka tu esi liels plāpa un, kaut gan vientiesis, tomēr bieži gribi izlikties atjautīgs; bet, lai tu saprastu, cik tu esi muļķis un cik es esmu gudrs, tad noklausies šo īso stāstu. Zini, kāda skaista atraitne, jauna, neatkarīga, bagāta un turklāt

¹⁴³ Barra – tautas spēle, kurā pēc iespējas tālāk jāaizmet dzelzs stienis.

¹⁴⁴ V.E.: Šeit Mirdza Ķempe savā tulkojumā pirmoreiz sāk lietot vārdu «mauka» – vēl bailīgi un ar daudzpunktiem. Augstāk viņa atbilstošo spāņu vārdu tulkoja kā «vazaņķe», «slampa» un tamlīdzīgi; zemāk (un jo sevišķi Otrajā grāmatā) vārds «mauka» ieies šīs grāmatas leksikā jau pavisam droši un bez kādiem daudzpunktiem.

Ļoti bezbēdīga, iemīlējās kādā druknā, spēcīgi noaugušā klostera kalpotājā. To uzzinājis, viņa priekšnieks kādu dienu teica krietnajai atraitnei draudzīga pārmetuma veidā: «Esmu ļoti pārsteigts, seņora, un ne bez iemesla, ka tik dižciltīga, skaista un bagāta sieviete var iemīlēties kaut kādā tik netūrā, vienkāršā un aprobežotā zemniekā, ja mūsu mītnē atrodas tik daudz maģistru, doktoru, teologu, kurus jūsu žēlastība sev varētu izvēlēties kā bumbierus, sacīdama: «Šo es gribu, to es negribu»». Bet viņa tam atbildējusi ļoti jautri un brīvi: «Žēlīgais seņor, jūs aļojaties, un jūsu uzskati ir novecojušies, ja domājat, ka šo zemnieku esmu slikti izvēlējusies, jo viņš jums šķiet vientiesīgs, bet tam nolūkam, kādam es to vēlos, viņš ir tikpat liels filozofs kā Aristotelis un pat vēl lielāks». Tāpat arī, draugs Sančo, tam nolūkam, kādam man vajadzīga Tobosas Dulsineja, viņa ir tikpat vērtīga kā visaugstākā princese pasaulē. Arī visas tās dāmas, kuras apdzied dzejnieki, piešķirdami tām vārdus pēc savas patikas, nav jau katreiz īstenībā atrodamas būtnes. Vai tu domā, ka visas Amarilas, Filas, Silvijas, Diānas, Galatejas, Filidas un vēl daudzas citas dāmas, ar kurām pilnas visas grāmatas, romances, bārdzīņu veikali un komēdiju teātri, ir patiesas dāmas ar miesu un asinīm un savu apdziedātāju īstās mīļākās? Saprotams, ka ne, visbiežāk dzejnieki viņas tikai izdomā, lai tiem būtu ko apdzejot un lai tos uzskatītu par mīlētājiem vai ļaudīm, kas mīlas cienīgi. Tādēļ man pietiek, ja es domāju un ticu, ka labā Aldonsa Lorenzo ir skaista un godīga, viņas izcelšanās nav svarīga, jo par to neviens neievāks ziņas, tāpēc ka viņa taču neiestāsies nekādā ordenī, un tā es sevī iedomājos, ka viņa ir diženākā princese pasaulē, jo tev, Sančo, jāzina, ja tu vēl to nezini, ka divi lietas visvairāk ierosina mīlestību, proti, liels daiļums un laba slava, un tās abas Dulsinejai piemīt vislielākā pilnībā: skaistumā tai neviena nespēj līdzināties, un labā slavā tikai nedaudzas ar viņu var sacensties, īsi sakot, es iedomājos, ka viss ir tā, kā teicu, ka tur nav ko pielikt, ne ko atņemt: savā iztēlē es viņu iedomājos tik skaistu un dižciltīgu, kādu vēlos, un tādējādi Helēna viņai nespēj līdzināties, un viņu neaizsniedz ne Lukrēcija,¹⁴⁵ ne arī cita kāda pagājušo laikmetu grieķu, barbaru vai latīņu slavena sieviete. Lai cilvēki runā, kā viņiem tūk, ja nezinātāji mani par to nopels, tad bargie soģi mani nesodīs.

– Es redzu, žēlīgais seņor, ka jums ir pilnīgi taisnība, – atbildēja Sančo, – un ka es esmu ēzelis. Vēl jo vairāk nesaprotu, kāpēc mana mute piemin ēzeli, jo mājā, kurā kāds pakāries, nerunā par auklu. Bet tagad uzrakstiet tikai vēstuli un dzīvojiet veseli, – es pazūdu.

Dons Kihots, paņēmis piezīmju grāmatu, nogāja sāņus un mierīgi uzrakstīja vēstuli; to pabeidzis, viņš pasauca Sančo un teica, ka gribot tam vēstuli nolasīt, lai viņš to atcerētos no galvas gadījumā, ja tā ceļā tam nozustu, jo viņam savā nelaimē no visa esot jābaidās. Uz to Sančo atbildēja:

– Ierakstiet to grāmatā divas vai trīs reizes un atdodiet man, es to labi paglabāšu; bet domāt, ka es to varēšu atcerēties, ir tūrā aplamība, jo mana atmiņa ir tik slikta, ka bieži piemirstu pats savu vārdu. Bet nolasiet gan vēstuli, žēlīgais seņor, es par to ļoti priecāšos, jo tā droši vien būs meistardarbs.

– Tad klausies, kā tā skan! – teica dons Kihots.

Dona Kihota vēstule Tobosas Dulsinejai

Visvarenā un augstā seņora! Tas, ko ievainojis šķiršanās asmens un kam bultas caururkušas sirdi, sūta tev, vissaldākā Tobosas Dulsineja, sveicienus un vēl labklājību, kuras tam pašam trūkst. Ja tavš skaistums mani nonievā, ja tavi tikumi ir pret mani, ja tava nicināšana man sagādā vislielākās sāpes, tad, kaut ciešanās rūdījies, tomēr nespēšu ilgāk palikt šādās mokās, kas ir ne vien dziļas, bet arī nerimstošas. Ak nepateicīgā skaistule, mana mīļotā ienaidniece, tev mans labais ieroču nesējs Sančo visu izstāstīs, kādā stāvoklī tevis dēļ esmu nokļuvis; ja tev labpatīktu man palīdzēt, esmu tavs, ja ne, dari, kā tev šķiet labāk, jo, savu dzīvi izbeidzot, es apmierināšu tavu cietsirdību un savu kaislību.

Līdz nāvei tavs

Bēdīga Izskata bruņinieks.

– Zvēru pie sava tēva dzīvības, – iesaucās Sančo, noklausījies vēstuli, – tas ir cēlākais, ko jebkad esmu dzirdējis! Sasodīts, cik labi jūsu žēlastība ir pratis izteikt visu, ko vēlējāties, un cik labi piederis paraksts «Bēdīgā Izskata bruņinieks»! Patiešām, žēlīgais seņor, jūs esat dzīvs velns, nav tādas lietas, ko jūs nezinātu.

– Viss, – atbildēja dons Kihots, – ir vajadzīgs tai amatā, ko es piekopju.

– Bet tagad, – turpināja Sančo, – uzrakstiet, jūsu žēlastība, citā lapā par tiem trim ēzelīšiem un parakstieties skaidri un saprotami, lai katrs paskatīties tūlīt pazītu jūsu rokrakstu.

– Labprāt, – teica dons Kihots, un uzrakstījis viņš tam nolasīja sekojošo:

«Seņora māsasmeita, pavēlu jūsu žēlastībai izsniegt šās pirmās ēzeļu zīmes uzrādītājam – manam ieroču nesējam Sančo Pansam trīs no maniem pieciem mājās palikušajiem ēzelīšiem, ko aizbraukdams

¹⁴⁵ Lukrēcija – romiete no Tarkvīniju dzimtas, kas sevišķi slavena ar savu drosmi un tikumiem.

atstāju jūsu žēlastības gādībā. Šie trīs ēzelīši viņam izsniedzami kā samaksa par trim citiem ēzelīšiem, ko esmu no viņa saņēmis šeit. Šis raksts un viņa paraksts par saņemšanu visu nolīdzinās. Rakstīts Sjera Morenas vidienē šā gada divdesmit otrajā augustā».

Tas pamudināja Sančo pagriezt Rosinanti, jo viņš tagad bija pilnīgi apmierināts.

– Ir labi, – teica Sančo, – tagad tikai parakstieties!

– Paraksts nav vajadzīgs, – teica dons Kihots, – es tikai pierakstīšu sava vārda iniciāļus, kas ir tikpat vērti kā paraksts, un ar to pietiek, lai tu saņemtu nevis trīs, bet trīssimt ēzeļus.

– Es uzticos jūsu žēlastībai, – atbildēja Sančo, – bet tagad atļaujiet – es apseglošu Rosinanti, un jūs dosiet man savu svētību; es tūlīt aizceļošu, lai man nevajadzētu redzēt tās neprātības, ko jūsu žēlastība grib paveikt, bet teikšu, ka esmu tās noskatījies atliku likām.

– Bet es, Sančo, vēlos – jo tas ir nepieciešams – es vēlos, lai tu redzētu, kā es kails paveikšu kaut vienu vai divus dučus ārprātību, ko es paspēju izdarīt nepilnā pusstundā; ja tu tās būsi redzējis pats savām acīm, tad varēsi ar mierīgu sirdi apzvērēt, ka esi redzējis arī pārējās, kuras tu pats piemetināsi; vari būt pārliecināts, ka tu nespēsi par tām tik daudz sastāstīt, cik es paveikšu īstenībā.

– Dieva dēļ, mans žēlīgais seņor, nelieciet man jūs kailu skatīt, jo tas mani tā apbēdinās, ka nevarēšu novaldīt asaras, un, tā kā galva man vēl ir smagnēja no pagājušās nakts raudām pelēca dēļ, tāpēc negribu atkal raudāt. Bet, ja jūsu žēlastība vēlas, lai noskatos dažās jūsu ārprātībās, tad izdriet tās neizgērbies pēc iespējas ātri un tādas, kas šai brīdī visvairāk pieder, jo man tās patiesībā nav vajadzīgas un, kā jau teicu, tikai aizkavēs manu atgriešanos ar vēstīm, kādas jūsu žēlastība vēlas un ir

cienīgs saņemt. Bet lai seņora Dulsineja piesargās, – ja viņa neatbildēs, kā pienākas, tad svinīgi zvēru, piesaucot to, kas man svēts, ka ar kāju spērieniem un pļaukām izdabūšu pienācīgo atbildi viņai no iekšām, jo vai tad ir paciešams, ka tik slavenu klaiņojošu bruņinieku kā jūsu žēlastību nezin kādēļ iedzen ārprātā kaut kāda tur... Lai šī seņora labāk neliek man izteikties līdz galam, jo, dieva vārds, kad es ļaušu mēlei vaļu, tad par sekām vairs neatbildu. Šādās lietās esmu meistars! Viņa mani vēl nepazīst, bet, ja tā mani pazītu, tad viņai būtu pret mani bijība.

– Nudien, Sančo, – teica dons Kihots, – man liekas, tu esi neprātīgāks kā es.

– Tik neprātīgs vis neesmu, – atbildēja Sančo, – bet esmu gan lielāks karstgalvis. Tomēr runāsim tagad par citām lietām: ko jūsu žēlastība ēdīs, kamēr atgriezīšos? Vai jūs gribat kā Kardenio izskriet uz ceļa un aplaupīt ganus?

– Par to neraizējies, – atbildēja dons Kihots, – ja man arī būtu cita barība, es tomēr ēstu tikai zāli un augļus, ko man sniegs šī pļava un šie koki, jo mana pasākuma būtiskais pamats ir gavēt un izturēt vēl citas līdzīgas mocības.

Uz to Sančo teica:

– Vai zināt, žēlīgais seņor, no kā es baidos? – Ka nevarēšu vairs atrast šo vietu, kur jūs atstāju, jo šis ir ļoti nomaļš apvidus.

– Iegaumē labi visas pazīmes, jo es noteikti centīšos neaiziet tālu no šās apkārtnes, – teica dons Kihots, – es arī pacentīšos uzkāpt visaugstāko klinšu virsotnēs, lai no turienes palūkotos, vai tu nenāc. Bet, lai tu nenomaldītos un nepazustu, ieteicu tev drošības labad sagriezt irbulenes, kuru šeit ir tik daudz, un jānot laikā pa laikam tās izkaisīt, līdz nokļūsi klajumā, – tās tev būs zīmes un ceļa rādītājas kā Tezeja pavediens labirintā, lai tu mani atkal atrastu.

– To es izdarīšu, – atbildēja Sančo Pansa un, sagriezis irbulenes, lūdza sava seņora svētību; tad abi šķīrās, raudādami karstas asaras. Uzsēdies mugurā Rosinantem, kuru dons Kihots uzticēja viņa gādībai, piekodinādams rūpēties par zirgu kā par sevi pašu, Sančo devās līdzenuma virzienā, izkaisīdams laiku pa laikam irbulēņu zariņus, kā viņa kungs to bija ieteicis. Tā viņš aizjāja, lai gan dons Kihots neatlaidīgi viņu lūdza vēl palikt un noskatīties vismaz divas viņa ārprātības. Bet Sančo nebija vēl simt soļu aizjājis, kad atkal atgriezās un teica:

– Jums taisnība, žēlīgais seņor, man jānoskatās jūsu ārprātības, lai es ar tīru sirdsapziņu varētu zvērēt, ka esmu tās redzējis, un tādēļ es lūgšu man kādu no tām parādīt, kaut gan ļoti lielu ārprātību jūsu žēlastība man jau ir parādījis, palīkdams šeit kalnos.

– Vai es tev neteicu? – sacīja dons Kihots. – Pagaidi, Sančo, tu vēl nepagūsi noskaitīt tēvreizi, kad es jau visu būšu izdarījis.

Lielā steigā viņš novilkā bikses un, palicis puskails, vienā kreklā, tūlīt apmeta divus kūleņus ar kājām gaisā un galvu uz leju, atsegdams tādas lietas, kas pamudināja Sančo pagriezt Rosinanti, lai nevajadzētu tās vēlreiz redzēt, jo viņš tagad bija pilnīgi apmierināts un pārliecināts, ka var apzvērēt sava kunga ārprātu. Bet tagad ļausim viņam doties ceļā un gaidīsim viņa drīzu atgriešanos!

XXVI nodaļa

kurā turpinās dona Kihota smalkās mīlētāja izdarības Sjera Morenā.

Turpinot vēstījumu par to, ko Bēdīgā Izskata bruņinieks darīja, palicis viens, stāstā teikts, ka dons Kihots, pabeidzis kūleņot, ķermeņa apakšpusē kails un augšpusē apģērpts, redzēdams, ka Sančo aizjāj, ilgāk nevēlēdamies noskatīties viņa ārprātībās, uzkāpa augstas klints virsotnē un vēlreiz pārdomāja to, ko jau bieži bija pārdomājis, nevarēdams izšķirties, un proti: vai būtu labāk un piedienīgāk atdarināt Rolanda neganto vai Amadisa grūtsirdīgo ārprātu. Runādams pats ar sevi, viņš sacīja: – Ja Rolands bijis tik krietns un drosmīgs bruņinieks, kā ļaudis par viņu stāsta, kāds tur brīnums? Jo galu galā viņš taču bija apburts un neviens viņu nespēja citādi nogalināt, kā vienīgi iedurot ar adatu viņa papēdī, kādēļ viņš arī vienmēr valkāja zābakus ar septiņām dzelzs pazolēm; tomēr viņa viltības tam nelīdzēja pret Bernardo del Karpio, kas, tās zinādams, viņu ar savām rokām nožņaudza Ronsevalā. Bet nerunāsim par viņa drošsirdību un atgriezīsimies pie viņa ārprāta; droši zināms ir tas, ka viņš sajucis pie avota atrasto pēdu dēļ un kad gans tam pastāstīja, ka Andželika vairāk nekā divas reizes diendusā gulējusi ar Agramanta¹⁴⁶ pāžu, sprogaino mauru Medoru; un, ja viņš saprata, ka tas viss patiesība un ka šī dāma viņam nodarījusi tādu kaunu, – tad nav nekāds nopelns, ka viņš kļūva ārprātīgs. Bet kā es varu atdarināt viņa neprātības, neatdarinādams arī to cēloni? Jo varu zvērēt, ka mana Tobosas Dulsineja visā mūžā nav redzējusi mauru viņa īstajā izskatā un ka viņa ir tikpat nevainīga kā māte, kas to dzemdējusi; es viņai nodarītu acīm redzamu pārestību, ja par viņu domātu citādi un, kļūdams ārprātīgs, trakotu pēc nīknā Rolanda parauga. Turpretim es saprotu, ka Gallijas Amadiss, nezaudējot prātu un netrakojojot, kā mīlētājs ieguvis vislielāko slavu, jo, ka stāstā attēlots, kad viņu atraidījusi seņora Oriana, pavēlēdama tam ātrāk nerādīties viņas tuvumā, līdz viņa pati to vēlēšies, – viņš kopā ar kādu vientuļnieku devies uz Nabadzības klinti un tur tik ilgi raudājis un lūdzis dievu, kamēr debesis tam sūtījušas palīdzību vislielākajās bēdās un grūtībās. Ja nu viss tas ir patiesība, par ko nešaubos, kādēļ tad man jāpūlas izģērbties pavisam kailam, kādēļ jāuzbrūk kokiem, kas man nekā ļauna nav darījuši? Man nav iemesla saduļķot šo skaidro strautu ūdeni, kas mani atveldzēs, kad būšu izslāpis. Lai dzīvo Amadisa piemiņa, un viņu cik spēdams lai atdarina Lamančas dons Kihots, kam varēs piedēvēt pazīstamo izteicienu, ka viņš, nepabeidzis lielos darbus, nomira, tos veicdams; ja arī mana Dulsineja nav mani pametusi vai noniecinājusi, tad tomēr, kā jau teicu, man pietiek, ka esmu no viņas šķirts. Tātad ķersimies pie darba! Nāciet man atmiņā, Amadisa varoņdarbi, un māciet mani, kā sākt jūsu atdarināšanu! Bet es atceros, ka visvairāk viņš skaitīja lūgšanas, nododams sevi dieva rokās. Bet ko lai es daru, ka man nav rožukroņa? – Tad viņam ienāca prātā, kā izveidot rožukroni, un viņš noplēsa savam kreklam no apakšmalas, kas zemu nokarājās, garu stērbeli un iesēja tajā vienpadsmit mezglus, no tiem vienu resnāku nekā pārējos, un tādējādi darināja rožukroni, ar kuru, šeit atrazdamies, varēja noskaitīt miljonu «Ave Maria». Bet viņu ļoti skumdināja, ka tas nevarēja atrast vientuli, kam izsūdzēt grēkus un saņemt mierinājumu, tāpēc viņš aizvadīja laiku, staigājot pa pļaviņu, iegriežot koku mizā vai arī rakstot smiltīs dzejoļus, kuros apdziedāja savas skumjas un dažos cildināja

¹⁴⁶ *Agramants* – mauru ķēniņš, kas darbojas Ariosto poēmā «Trakojošais Rolands».

arī Dulsineju. Bet, kad donu Kihotu atrada šeit kalnos, tad no visiem šiem dzejoļiem bija salasāms tikai sekojošais:

Koki, krūmi un augi,
Kas šais kalnājos zeļat.
Krāšņi, augsti un šmaugi
Savas lapotnes ceļat,
Jums es žēlojos, draugi.
Lai gan jācieš man ļoti,
Sāpes noslēpt es spēju,
Vaidēt vienatnē protu,
Redzat donu Kihotu
Raudam par Dulsineju
No Tobosas.

Nāku klinšainās kraujās,
Sirds visdziļākā mīlā
Prom no mīļotās raujas.
Kas gan mani šurp vīla?
Saprāts neziņā taujā.
Mīla, ļaundare, protams,
Grib, lai neprātā skreju,
Mucai pārsprāgstot, lejas
Šķidrums, – kas to lai notur!
Redzat donu Kihotu
Raudam par Dulsineju
No Tobosas.

Piedzīvojumus traucos
Meklēt klintainēs cietās.
Baigos biezokņos spraucos,
Postu rodu ik vietā,
Tāpēc nelaimīgs saucos.
Mīlas pātagots ļoti,
Galvu noliecis, eju.
Viņas bardzībai dotu
Redzat donu Kihotu
Raudam par Dulsineju
No Tobosas.

Šā dzejoļa atradējus ļoti sasmīdināja «Tobosas» pieminējums Dulsinejas vārdam, jo viņi domāja, – donam Kihotam šķitis, ka viņa panti nebūs saprotami, ja viņš minēs Dulsineju, nepieminādams Tobosu, un, kā viņš pats vēlāk atzinās, tā tas īstenībā arī bijis. Viņš sarakstīja vēl daudzus citus dzejoļus, bet, kā jau teicām, tieši šie trīs panti bija visā pilnībā salasāmi. Viņš pavadīja laiku, nopūzdamies un piesaukdams meža faunus un silvanus, upju nāras, skumjo un valgano Eho¹⁴⁷, lai tie visi tam atbildētu, to mierinātu un uzklausītu; viņš meklēja arī dažādus augus, lai no tiem pārtiktu, kamēr atgriezīsies Sančo; un, ja tas ierastos nevis pēc trim dienām, bet pēc trim nedēļām, tad Bēdīgā Izkata bruņinieks būtu tik nejauki pārvērties, ka pat viņa māte to nepazītu.

Atstāsim viņu tagad ar viņa nopūtām un dzejoļiem, lai pastāstītu, kas atgadījās Sančo Pansam, sūtņa uzdevumu veicot. Izjājis uz lielceļa, viņš devās uz Tobosas pusi un nākošajā dienā nokļuva pie iebraucamās vietas, kur kādreiz viņu tik nejēdzīgi svaidīja uz segas; ieraugot iztālēm iebraucamo vietu, viņam tūlīt radās sajūta, it kā tas atkal lidotu gaisā, un tādēļ viņš negribēja tur iegriezties, kaut gan stunda bija tāda, ka viņš to būtu varējis un viņam arī būtu vajadzējis to darīt: bija pusdienas laiks, un viņam ļoti gribējās ieēst kaut ko siltu, jo tas vairākas dienas bija baudījis tikai aukstu ēdienu.

Izsalkuma skubināts, Sančo piejāja pavisam tuvu iebraucamajai vietai, bet vēl šaubījās, vai tur iegriezties; kamēr viņš to pārdomāja, no iebraucamās vietas iznāca divi cilvēki, kas viņu tūlīt pazina. Viens no viņiem teica otram:

– Sakiet, seņor licenciāt, – vai šis jātnieks nav Sančo Pansa, par ko mūsu piedzīvojumu meklētāja saimniece stāstīja, ka viņš aizgājis viņas kungam līdzi par ieroču nesēju?

¹⁴⁷ Eho – nimfa, kas ar Junonas lāstu pārvērtusies akmenī, bet pie tam saglabājusi balsi.

– Tas ir tas pats, – teica licenciāts, – un arī zirgs pieder mūsu donam Kihotam.

Šie ļaudis viņu tāpēc tik labi pazina, ka viens bija viņa ciemata priesteris, bet otrs – bārdzinis, tie paši, kas bija pārlūkojuši un sadedzinājuši dona Kihota grāmatas. Pazinuši Sančo Pansu un Rosinanti un vēlēdamies kaut ko uzzināt par donu Kihotu, viņi tam tuvojās, un priesteris, saukdams to vārdā, teica:

– Draugs Sančo Pansa, kur palicis jūsu seņors?

Arī Sančo Pansa tos tūlīt pazina, bet nolēma neteikt, kādā vietā un kādā stāvoklī bija atstājis savu kungu; viņš tiem atbildēja, ka viņa seņors palicis kādā zināmā vieta, veiksams zināmu darbu, kas esot ārkārtīgi svarīgs, bet ko viņš nedrīkstot atklāt, pat ja tam izrautu acis no pieres.

– Nē, nē, – teica bārdzinis, – ja jūs mums, Sančo Pansa, neteiksiet, kur viņš palicis, tad mēs domāsim un jau tagad tā domājam, ka jūs esat viņu nogalinājis un aplaupījis, jo jūs taču jājat uz viņa zirga; patiesi, dodiet mums šurp zirga saimnieku, vai arī jums klāsies ļauni.

– Jums nemaz nevajag man tā draudēt, jo neesmu tāds cilvēks, kas otru aplaupa un nogalina; lai katru nobeidz viņa paša liktenis vai dieva griba. Mans seņors palika kalnos, kur tas pēc sirds patikas nožēlo grēkus.

Un viņš, elpu neatvilkdams un neapstādamies, pastāstīja tiem, kādā stāvoklī bija atstājis donu Kihotu, kādi piedzīvojumi viņiem bija atgadījušies, un piebilda, ka tagad vedot vēstuli Tobosas Dulsinejai, Lorenzo Korčuelo meitai, kurā viņa seņors līdz ausīm iemīlējies. Abi izbrīnījušies klausījās Sančo stāstu, un, kaut gan tiem bija zināms dona Kihota ārprāts, kā arī tā izpausmes veids, tomēr viņi ikreiz no jauna izbrīnījās, kad dzirdēja par viņa divainībām. Viņi lūdza Sančo Pansu parādīt tiem vēstuli, ko tas ved Tobosas dāmai Dulsinejai. Sančo atbildēja, ka vēstule ierakstīta piezīmju grāmatiņā un ka viņa seņors tam pavēlējis pirmajā ciematā atdot to pārrakstīt uz atsevišķa papīra; tad priesteris teica, lai tas viņam parādot vēstuli, viņš pats to pārrakstīšot ļoti glītā rokrakstā. Sančo iebāza roku azotē, lai sameklētu grāmatiņu, bet to neatrada un nebūtu atradis arī tad, ja meklētu to līdz šai pašai dienai, jo grāmatiņa bija palikusi pie dona Kihota, kas to viņam nebija iedevis, bet Sančo aizmirsā viņam to paprasīt.

Neatradis grāmatiņu, Sančo nobālēja kā mironis un vēlreiz steidzīgi pārmeklēja visu savu apģērbu. Pārliecinājies, ka grāmatiņas viņam nav, viņš vienā mirklī ar abām rokām ieķērās savā bārdā un to pa pusei izplūca, tad lielā steigā, pat elpu neatvilcis, iesīta reizes sešas sev ar dūri sejā tā, ka tam no deguna saka tecēt asinis. Priesteris un bārdzinis, to redzēdami, jautāja, kas tam noticis, ka viņš sevi tik bargi apstrādā.

– Kas man noticis? – atbildēja Sančo. – Tikai tas, ka vienā rokas pagriezienā esmu zaudējis trīs jaunus ēzeļus, no kuriem katrs man bija tikpat vērts kā kāda pils.

– Kā tad tā? – jautāja bārdzinis.

– Esmu pazaudējis piezīmju grāmatiņu, – atbildēja Sančo, – kurā bija vēstule Dulsinejai un mana kunga parakstīta pavēle viņa māsasmeitai atdot man trīs no tiem četriem vai pieciem ēzelišiem, kas atrodas viņa mājās.

Tad Sančo tiem pastāstīja, kā viņš pazaudējis savu pelēci. Priesteris, viņu mierinādams, teica, ka Sančo, atgriezies pie sava kunga, varēšot paprasīt, lai viņš atjauno pilnvaru, turklāt, kā tas pieņemts, uzrakstot to uz atsevišķas lapas, jo piezīmju grāmatiņā ierakstītas pilnvaras neviens nepieņem un neizpilda.

Sančo nomierinājās un teica, ja tas tiešām tā esot, tad viņš sevišķi neraizējoties, ka pazaudējis vēstuli Dulsinejai, jo zinot to gandrīz no galvas un varot viņiem atstāstīt, kur un kad tie vēloties.

– Pasakiet to tūlīt, Sančo, – teica bārdzinis, – mēs to pārrakstīsim vēlāk.

Sančo Pansa pakasīja galvu, pūlēdamies atcerēties vēstules saturu, un sāka mīnāties no vienas kājas uz otru, brīžiem raudzīdamies zemē, brīžiem atkal debesīs, un, nograuzis pirkstam pusnaga, liekot abiem ar nepacietību gaidīt, ko viņš teiks, tas pēc ilgas klusēšanas sacīja:

– Dieva vārds, seņor licenciāt, velns lai parauj vēstules saturu, kas man jāatceras! Sākums bija: «Augstā un vispārīgā seņora!»

– Nevar būt, ka vispārīgā, – teica bārdzinis, – bet varbūt gan «visvarenā vai visdārgā seņora».

– Tā gan, – teica Sančo, – un tālāk, ja es pareizi atceros, bija rakstīts: «nomocītais un bezmiegainais, un ievainotais skūpstā jūsu žēlīgās rokas, nepateicīgā un nevienam nezināmā skaistule», un tālāk bija vēl kaut kas teikts par veselību un slimību, ko tas viņai novēlot, un viss vienā laidā turpinājās, līdz nobeidzās ar vārdiem: «Līdz nāvei jūsu Bēdīgā Izskata bruņinieks».

Sančo Pansas labā atmiņa abus varen uzjautrināja, tie viņu ļoti slavēja un lūdza vēstules saturu atkārtot vēl divas reizes, lai arī paši to iemācītos no galvas un vēlāk uzrakstītu. Sančo to noskaitīja vēl trīs reizes un katru reizi pateica trīstūkstoš jaunu muļķību; pēc tam viņš izstāstīja visus sava seņora

piezdīvojumus, bet ne vārda neieminējās par svaidīšanu uz segas, kas tam bija atgadījusies šinī iebraucamajā vietā, kurā tas vairs nevēlējās iegriezties. Sančo arī pastāstīja, ka viņa seņors, ja saņems labvēlīgas vēstis no Tobosas seņoras Dulsinejas, dosies ceļā, lai kļūtu ķeizars vai vismaz karalis, – tā viņi abi kopā esot nolēmuši, un tas esot viegli paveicams, ņemot vērā dona Kihota drosmi un roku spēku; tiklīdz tas būšot noticis, viņš Sančo izprecināšot, bet līdz tam laikam tam jāklūstot atraitnim, tāpēc ka citādi neesot iespējams iegūt par sievu ķeizarienes galma dāmu, bagāta un plaša cietzemes apgabala mantinieci, jo visādas salas un saliņas tam vairs nepatīkot. Visu to Sančo izstāstīja, laiku pa laikam noslaucīdams degunu, tik lielā mierā un vientiesībā, ka abi no jauna izbrīnījās, apsvērdami, cik spēcīgam gan jābūt dona Kihota neprātam, ja tas bija pilnīgi pakļāvis arī šā nabaga vīra saprātu. Tie nepūlējās izkliegt viņa maldus, jo abiem šķita, ka, nenoziedzoties pret sirdsapziņu, būs labāk viņu atstāt šādā pārliecībā, un tiem visai patika klausīties viņa aplamās runās. Viņi tam ieteica lūgt dievu par sava seņora labklājību, jo esot ļoti iespējams un ticams, ka tas ar laiku kļūšot, kā viņš teicis, ķeizars vai vismaz arhibīskaps, vai arī iegūšot citu līdzīgu godu. Uz to Sančo atbildēja:

– Seņori, ja liktenis tā iegrozīs, ka manam seņoram ienāks prātā kļūt nevis par ķeizaru, bet gan par arhibīskapu, tad es tagad vēlētos zināt, ko klaiņojošie arhibīskapi mēdz piešķirt saviem ieroču nesējiem.

– Viņi tiem droši vien piešķir, – atbildēja priesteris, – kādu draudzi un ieeļ tos garīdznieka amatā vai dod ķestera vietu, kas jau pati par sevi ir brangi ienesīga, nemaz neskaitot blakus ienākumus, kam tikpat liela vērtība.

– Šādā gadījumā, – turpināja Sančo, – ieroču nesējam jābūt neprecētam un tam jāprot vismaz mēses laikā piepalīdzēt; un, ja tas ir tā, tad posts man, nelaimīgajam, jo esmu precējies un neprotu pat ābece pirmo burtu! Kas ar mani notiks, ja manam kungam iegribēsies kļūt par arhibīskapu un nevis ķeizaru, kāds ir klaiņojošo bruņinieku paradums un sena ieraša?

– Neraizējieties, draugs Sančo, – teica bārdzinis, – jo mēs lūgsim jūsu seņoru un ieteiksim viņam, griežoties pat pie viņa sirdsapziņas, kļūt par ķeizaru un nevis par arhibīskapu; arī viņam pašam tas būs daudz vieglāk, jo tam ir vairāk drosmes nekā zināšanu.

– Arī man tā liekas, – teica Sančo, – bet jāsaka, ka viņš ir spējīgs visās lietās. Es no savas puses gribu lūgt dievu, lai viņš donu Kihotu vada turp, kur tam klātos vislabāk un kur tas varētu visvairāk darīt manā labā.

– Jūs runājat prātīgi, – teica priesteris, – un esat nolēmis rīkoties kā labs kristietis. Bet tagad mums jāpārdomā, kā lai atbrīvojam jūsu kungu no nevajadzīgās grēku nožēlas, kurai, kā jūs sakāt, viņš patlaban nododas; bet, lai to labāk izdomātu un vienlaikus arī kaut ko iebaudītu, jo ir jau pusdienas laiks, tad nebūtu par ļaunu ieiet šai iebraucamajā vietā.

Sančo atbildēja, lai viņi ieejot, bet viņš uzgaidīšot ārā un vēlāk viņiem atklāšot iemeslu, kādēļ neejot iekšā un kādēļ viņam neklājoties tur iegriezties, bet viņš tos lūdza atnest viņam kādu siltu ēdienu un arī Rosinantem auzas. Abi iegāja viesnīcā, un viņš palika ārpusē; pēc neilga laika bārdzinis tam atnesa ēdamo. Priesteris ar bārdzinī pamatīgi apspriedās, kā tiem labāk veikt savu nodomu, un priesterim beidzot ienāca prātā doma, kas tieši bija dona Kihota gaumē un pilnīgi atbilda viņu nolūkam; viņš teica bārdzinim, ka esot nodomājis pārgērbties par klaiņojošu jaunavu, bet bārdzinim jāpacenšoties, cik labi iespējams, atdarināt ieroču nesēju, un šādā izskatā viņi dotos pie dona Kihota; priesteris tēlošot noskumušu un vajātu jaunavu, kas izlūgsies no dona Kihota pakalpojumu, ko viņš, kā krietns klaiņojošais bruņinieks, viņai neatteiks; un viņas lūgums būs, lai tas nāktu viņai līdz, kurp tā viņu vedīs, un atriebtu pārestību, ko tai nodarījis kāds ļauns bruņinieks, un viņa arī lūgs, lai viņš atļautu tai nenonemt plīvuru un neatbildēt uz viņa jautājumiem, kamēr viņš nebūs sodījis ļauno bruņinieku. Priesteris bija pilnīgi pārliecināts, ka šādā veidā dons Kihots darīs visu, ko vien viņam lūgs, un tādējādi tie viņu izvilinās no kalnāja un atvedīs viņa ciematā, lai tur noskaidrotu, vai nevarētu ārstēt viņa neparasto ārpātu.

XXVII nodaļa

Par to, kā priesteris un bārdzinis veica savu nodomu, un par citiem notikumiem, kurus der atstāt šai lielajā vēstījumā.

Bārdzinim patika priesteri izdoma; tā viņam šķita tik laba, ka abi tūlīt ķērās pie darba. Viņi palūdza no viesnīcas saimnieces sieviešu tērpu un pāris galvassegu, ņēdami atstājot priesteri jauno sutanu. Bārdzinis sev pagatavoja rūsgani sarkanu bārdu no vēša astes, kurā saimnieks mēdza iespraust savas sukas. Saimniece jautāja, ko tie ar šīm lietām gribot darīt. Priesteris īsos vārdos tai pastāstīja par dona Kihota ārprieti un piebilda, ka šī pārgērbšanās vajadzīga, lai viņu izvilinātu no kalnāja, kur tas pašlaik atrodas. Saimnieks un saimniece tūlīt noprata, ka šis ārprieti ir viņu kādreizējais viesis, balzāma izgudrotājs un gaisā mētātā ieroču nesēja seņors; tie pastāstīja priesterim visu, kas viņam šeit bija atgadījies, nenoklusējot to, ko Sančo tik rūpīgi slēpa. Beidzot saimniece saģērbja priesteri tā, ka labāk nevarēja vēlēt: viņa tam uzvilka vadmalas brunčus, kas bija apšūti melnām, izrototām samta lentām plaukstas platumā, un zaļa samta ņieburu, izgreznotu ar balta atlasa apšuvēm, kas viss kopā izskatījās kā no karaļa Vambas laikiem.¹⁴⁸ Priesteris atteicās no sieviešu galvassegas, bet uzmauca galvā vatētu audekla nakts cepurīti, apsēja ap pieri melna zīda strēmeli, bet no otra tāda paša zīda gabala izveidoja masku, kas ļoti labi aizklāja viņam seju un bārdu, tad uzlika galvā tik lielu platmali, ka tā varēja tam aizstāt saulesargu, un, ietinies mantijā, uzsēdās mūlim mugurā sēniski, kā to mēdz darīt sievietes; bārdzinis jāja uz otra mūļa, un baltsarkanā bārda tam sniedzās līdz jostas vietai, jo, kā jau teikts, tā bija izgatavota no netīras vēša astes.

Abi atsveicinājās no visiem, arī no krietnās Maritornesas, kas apsūtījās skaitīt uz rožukroņa lūgšanas, lai dievs viņu, grēcinieci, uzklausi un tiem palīdzētu laimīgi veikt tik grūtu un īsti kristīgu pasākumu.

Bet, tikko viņi bija atstājuši iebraucamo vietu, priesterim ienāca prātā, ka viņš rīkojas nepareizi, šādi pārgērbdamies, jo priesterim neklājas tā darīt pat vislabākajos nolūkos; viņš to pateica bārdzinim un lūdza viņu apmainīties tērpiem, jo būšot pieklājīgāk, ja bārdzinis tēlošot nelaimīgi vajāto jaunavu, bet viņš pats – ieroču nesēju, tā mazāk kaitējot sava amata cieņai; bet, ja bārdzinis nevēlētos to darīt, tad viņš esot nolēmis vairs tālāk nejāt, kaut vai donu Kihotu parautu pats nelabais. Šai brīdī tiem tuvojās Sančo un, redzēdams abus šādos tērpos, nevarēja novaldīt smieklus. Bārdzinis tiešām visam piekrita, ko priesteris vēlējās, un, apspriežot pārmainītās lomas, priesteris pamācīja bārdzini, kā tam jāuzvedas un kas jāsaka donam Kihotam, lai to pamudinātu un piespiestu doties tam līdzī un pamest vietu, ko tas bija izraudzījis savai nevajadzīgajai grēku nožēlai. Bārdzinis atbildēja, ka viņš arī bez pamācības pats zinot savu sakāmo. Bet viņš nevēlējās pārgērbties, pirms tie nebija nonākuši tai vietā, kur atradās dons

¹⁴⁸ Karaļa Vambas laikos – ļoti senā pagātnē. Vamba – gotu karalis, kas valdījis Spānijā no 672. gada līdz 680. gadam.

Kihots; un tā viņi pārmija tērpus, priesteris sev piestiprināja bārdu, un abi devās tālāk Sančo Pansas vadībā, kas tiem pastāstīja atgadījumu ar ārprātīgo, ko viņš un viņa kungs bija atraduši kalnos, nepieminēdams vienīgi atrasto ceļa somu un tās saturu, jo, kaut gan vientiesis, krietnais ieroču nesējs tomēr bija mazliet mantkārīgs.

Otrā dienā viņi nonāca tai apvidū, kur Sančo bija izkaisījis irbuleņu zarus, lai pēc šīm zīmēm atrastu vietu, kur tas bija atstājis savu seņoru. Pazinis apkārtni, viņš teica, ka te esot ieeja aizā un viņi varot pārgērbties, ja tas būtu nepieciešams viņa seņora atbrīvošanai; jo viņi tam iepriekš bija teikuši, ka šis ceļojums un pārgērbšanās vajadzīgi, lai piespiestu donu Kihotu atteikties no briesmīgā dzīves veida, kādu tas sev izvēlējis; un, stingri piekodinājuši, lai Sančo savam seņoram nesakot, kas viņi tādi esot un ka tas viņus pazīstot, un, ja dons Kihots jautāšot, – un viņš noteikti jautāšot, – vai tas Dulsinejai vēstuli nodevis, lai Sančo atbildot, ka to izdarījis un ka, neprazdama rakstīt, viņa pateikusi atbildi mutes vārdiem un pavēlējusi bruņiniekam, ja tas negribot krist viņas nežēlastībā, nekavējoties pie tās ierasties, jo tas esot ārkārtīgi svarīgi; ar šādu vēsti un ar to, ko viņi paši bija nodomājuši donam Kihotam sacīt, tie droši cerēja viņu atgriezt labākā dzīvē un tā uzmundrināt, ka tas tūliņ dotos ceļā, lai kļūtu par ķeizaru vai karali, bet par to, ka viņa kungs varētu kļūt arhibīskaps, lai Sančo veltīgi nebaiļojoties. Sančo visu uzklausīja un labi iegaumēja, ļoti pateikdamies tiem par labo nodomu pierunāt viņa seņoru kļūt par ķeizaru un nevis par arhibīskapu, jo viņš esot pārliecināts, ka ķeizari spējot vairāk apdāvināt savus ieroču nesējus nekā klaiņojošie arhibīskapi. Viņš teica arī, ka labāk būtu vispirms viņam vienam uzmeklēt donu Kihotu un paziņot tam viņa seņoras atbildi, jo varbūt ar to jau pietiktu, lai viņu dabūtu projām no šās vietas, nesagādājot viņiem lieku piepūli. Sančo ierosinājums abiem šķita pareizs, un tie nolēma turpat uzgaidīt, kamēr viņš atgriezīsies ar ziņu, ka savu seņoru atradis.

Sančo iejāja kalnāja aizā, atstādams abus otrajā aizā, kur tecēja mazs, mierīgs strautiņš, klintsragu un dažu koku tīkamajā, spirdziņšajā paenā. Bija svelmaina augusta diena, kad karstums šai apgabalā mēdz būt vislielākais, un trešā pēcpusdienas stunda, tāpēc šī vieta tiem šķita vēl tīkamāka un aicināt aicināja abus tur sagaidīt Sančo atgriešanos, ko viņi arī darīja. Ēnā veldzējoties, viņi izdzirda kādu balsi, kas bez jebkāda instrumenta pavadījuma maigi un patīkami dziedāja, par ko viņi visai brīnījās, jo šī vieta nelikās tāda, kur varētu uzturēties tik labi dziedoņi. Un, kaut gan bieži stāsta, ka mežos un laukos mītot gani ar ārkārtīgi skaistām balsīm, tomēr tā ir vairāk dzejnieku izdoma nekā patiesība; viņi arī ievēroja, ka dziesmas vārdus, ko tie dzirdēja, nebūtu varējis sacerēt kāds vienkāršs lauku gans, bet tikai izglītots pilsētnieks. Par to viņi pārliecinājās, dzirdot šādu dziesmu:

Kas izpostīja manu laimi?

Nievs un zaimi.

Kas liek, lai dzeļ man mīlestība?

Greizsirdība.

Kas pacietību nokaut manās?

Atšķiršanās.

Tāpēc es redzu: mokās manās

Nav līdzekļu, kas ārstēt spētu,

Jo cerību man nonāvētu

Nievs, greizsirdība, atšķiršanās.

Kas man šīs lielās sāpes dara?

Mīlas vara.

Kas mani pazemo un moka?

Liktens roka.

Kas grib, lai krītu sadragāts?

Debess prāts.

Tad visam gals ir jāpadara,

Jo ilgāk dzīvot būtu lieki,

Ja kļuvuši man ienaidnieki

Ir mīla, liktens, debess vara.

Kas beidzot īstu laimi sniegs?

Nāves miegs.

Kad sirds no mīlas projām ies?

Mainoties.

Kur nedarīs vairs sāpes tā?

Ārprātā.

Nav gudri alkt, lai kaisle gaist,

Ja līdzekļi, kas ārstēt spētu,
Kas vienīgie man palīdzētu,
Ir nāve, maiņa, ārprāts baiss.

Pēcpusdienas stunda, skaistais laiks, apkārtnes vientulība, dziedoņa balss un māka abos klausītājos izraisīja apbrīnu un sajūsmu, un viņi sēdēja nepakustēdamies, cerēdami vēl ko dzirdēt, bet, kad iestājās ilgs klusums, tie nolēma piecelties un uzmeklēt cilvēku, kas tik skaisti bija dziedājis. Taču piecēlušies viņi atkal apstājās, jo viņu ausīs atkal ieskanēja tā pati balss, kas dziedāja šādu sonetu.

Soneta

Ak svētā draudzība, ar spārniem variem
No zemes, kur mēs tevi nepazīstam.
Kur redzam tikai lavu ēnu klīstam,
Tu aiztraucies uz gaišām debess ārēm.

No turienes mums dažreiz liecies pāri,
Bez plīvura tad rādi mieru īsto,
Liec labus darbus darīt, sirdis šķīstot,
Līdz atkal ļaunums tās mums sagrābj kāri.

Jel atstāj debesis vai aizliedz bargi
Uz zemes viltum tavās drānās staigāt
Un mūsu patiesākas jūtas nāvēt!

Ja mūs no tādiem maldiem nepasargi,
Tad pasaulē būs tikai cīņas baigās.
Naidis pirmatnējs, un dzīvei nepastāvēt.

Dziesma beidzās ar dziļu nopūtu, un abi uzmanīgi klausījās cerībā, ka balss vēl kaut ko nodziedās; bet, dzirdēdami, ka dziesma pārvērtās raudās un skumjās žēlabās, tie nolēma uzzināt, kas ir šis apbēdinātais, kura balss bija tikpat skaista, cik viņa nopūtas sērīgas; pagājuši dažus soļus garām klintsragam, viņi ieraudzīja cilvēku, kura augums un seja bija tādi, kādus Sančo tiem bija attēlojis, atstāstīdams Kardenio stāstu. Šis cilvēks, tos ieraugot, palika nekustīgi stāvēt, galvu uz krūtīm nokāris, it kā dziļās domās nogrimis, uzmezdams tiem tikai vienu skatienu, kad tie negaidot viņam tuvojās, bet pēc tam vairs nepaceldams acis. Priesteris, kas bija daiļrunīgs cilvēks, zinādams viņa nelaimi un pazīdams viņu pēc ārējam pazīmēm, piegāja tam klāt un nedaudzos, bet ļoti saprātīgos vārdos lūdza un centās pārliecināt viņu atstāt šo posta pilno dzīvi, lai viņš tādējādi neaizietu bojā, kas taču būtu vislielākā no visām nelaimēm. Kardenio bija šai brīdī neaptumšotā prātā, brīvs no trakuma lēkmēm, kas bieži viņu sev pašam pilnīgi atsvešināja; ieraudzīdams abus svešiniekus, kas bija gērbušies savādāk nekā ļaudis, ko viņš parasti sastapa šai vientulīgajā apvidū, tas ļoti izbrīnījās, bet vēl vairāk brīnījās, dzirdēdams tos runājam par viņa ciešanām kā par kaut ko zināmu, jo priesterā vārdi to viņam lika noskārst, un tādēļ viņš atbildēja šādi:

– Lai jūs būtu kas būdami, seņori, es redzu, ka debesis, kas cenšas palīdzēt labajiem un daudreiz arī ļaunajiem, pretēji maniem nopelniem, šai tuksnesī, tālu no cilvēku sabiedrības, sūta man cilvēkus, kas ar skaidriem un saprātīgiem vārdiem man daudzkārt pierāda, ka mans dzīves veids ir neprātīgs, un grib mani no šejienes aizvest labākā dzīves vietā; bet, nezinādami, ko zinu es, ka, izklūstot no šās nelaimes, es iekritīšu vēl lielākā nelaimē, jūs varbūt domājat, ka esmu cilvēks ar vāju saprātu vai, ļaunākā gadījumā, pilnīgi ārprātīgs. Un tiešām nav nekāds brīnums, ja jūs tā domājat, jo pats saprotu, ka mana posta apziņa sagrābusi mani ar tādu spēku, kas tiecas mani pazudināt, un, nespēdams tai pretoties, bieži kļūstu kā akmens, bez jūtām un sajēgas, un tikai tad to noskārstu, kad citi man stāsta un rāda, kādas lietas esmu izdarījis, atrazdamies briesmīgās lēkmes varā; es nekā cita nevaru darīt kā vien veltīgi skumt un bezmērķīgi lādēt savu likteni un, attaisnojot savu ārprātu, izstāstīt tā cēloni ikvienam, kas to vēlas dzirdēt; jo saprātīgi cilvēki, uzzinādami šo cēloni, nebrīnīsies par sekām un, ja tie mani arī neizdziedinās, tad vismaz mani nenosodīs, un viņu dusmas par manu nesavaldību pārvērtīsies līdzciefībā par manu nelaimi; un, ja jūs, seņori, esat šeit ieradušies tai pašā nolūkā, kādā bija ieradušies citi pirms jums, lūdzu jūs, iekams turpināt mani pārliecināt saprātīgiem vārdiem, uzklaut manas nelaimes stāstu, jo iespējams, ka jūs vēlāk paši atteiksieties no pūlēm remdināt neremdināmas bēdas.

Abi, kas citu neko nevēlējās kā vien no paša Kardenio mutes dzirdēt par viņa nelaimes cēloni, lūdza viņu visu izstāstīt, apsolīdamies tam nepiedāvāt citu palīdzību un citu mierinājumu kā tikai to, ko viņš pats vēlēties. Tad skumīgais kavaļero iesāka savu bēdu stāstu un stāstīja to gandrīz tiem pašiem vārdiem un izteicieniem, kā bija stāstījis pirms dažām dienām donam Kihotam un kazu ganam, kad dona Kihota bruņinieka stingrā godaprāta dēļ attiecībā pret meistarū Elisabatu stāsts palika nepabeigts, kā sacīts vēstījumā. Bet tagad labvēlīgs liktenis atturēja ārprāta lēkmi un ļāva stāstu izstāstīt līdz galam; nokļuvis līdz tai vietai, kur dons Fernando Gallijas Amadisa grāmatā atrada vēstuli, Kardenio teica, ka viņš to zinot no galvas, un atstāstīja to šādiem vārdiem:

Lusindas vēstule Kardenio.

«Katrū dienu es jūsos atklāju cēlas īpašības, kas mani pamudina un piespiež jūs aizvien vairāk cienīt; ja jūs vēlaties, lai atmaksāju savu parādu, nezaudējot savu godu, jūs to viegli varat panākt: mans tēvs, kas jūs pazīst un mani mīl, nepretodamies manai gribai, jums atvēlēs to, ko jums pienākas vēlēties, ja vien jūs mani tik augstu cienāt, kā jūs sakāt un kā es ticu».

Šī vēstule, kā jau teicu, mani pamudināja lūgt Lusindas roku, un šī vēstule nostiprināja Fernando pārliecību, ka Lusinda ir saprātīgākā un gudrākā sieviete mūsu laikmetā, un radīja viņā vēlēšanos mani iznīcināt, iekams es paspēju izpildīt savu nodomu. Es izstāstīju donam Fernando, ka Lusindas tēvs vēlas, lai viņas meitas roku izlūgtos mans tēvs, un ka es neiedrošinos savam tēvam to teikt, baidīdamies, ka viņš tam nepiekritīs – ne jau tādēļ, ka viņš nezinātu Lusindas dižciltību, labo sirdi, tikumību un skaistumu, jo viņas īpašības bija pietiekamas, lai greznotu jebkuru Spānijas dzimtu, bet gan tādēļ, cik nopratu, ka mans tēvs vēlējās, lai neapprecos pāragri, iekams neesam noskaidrojuši, ko hercogs Rikardo grib darīt manis labā. Vārdu sakot, es pateicu donam Fernando, ka neiedrošinos par to runāt ar savu tēvu, ka ne tikai šis šķērslis, bet arī vēl daudzi citi paredzamie šķēršļi, ko nezinu pat nosaukt, mani padara mazdūšīgu un rada manī nojautu, ka manas vēlēšanās nekad nepiepildīsies. Dons Fernando uz visu to man atbildēja, ka viņš apņemoties pierunāt manu tēvu, lai tas savukārt runātu ar Lusindas tēvu. Ak godkārtīgais Marijs, ak cietsirdīgais Katilina, ak noziedzīgais Sulla, ak negodīgais Ganelons, ak nodevīgais Veļido, ak atreibīgais Juliāns¹⁴⁹, ak mantkārtīgais Jūdass! Ak nežēlīgais, atreibīgais un viltīgais nodevēj, kādu ļaunumu tev nodarīja nelaimīgais, kas tik atklāti tev uzticēja savas sirds noslēpumus un priekus? Kā esmu tevi aizskāris? Vai esmu tev teicis kādu vārdu vai devis kādu padomu, kas nebūtu kalpojies tava goda un labklājības celšanai? Bet kādēļ es, nelaimīgais, žēlojos? Ir taču skaidri zināms: ja zvaigzņu gaitas nes sevī nelaimi no augšienes un to spēkā un niknumā izgāž pār mums, tad nekāds zemes spēks to nespēj atvairīt un nekāda cilvēka piesardzība to nevar novērst. Kas varēja iedomāties, ka dons Fernando, cēls un gudrs kavaļero, kam vajadzēja būt pateicīgam par maniem pakalpojumiem, kam bija iespējas apmierināt visas mīlas iegribas, kādas tam ienāca prātā, ka viņš iekāros man nolaupīt, kā mēdz teikt, manu vienīgo avīti, kas turklāt man vēl īsti nepiederēja! Bet pārtrauksim šīs veltīgās apceres un atsāksim šķetināt mana bēdu stāsta pārrauto pavedienu! Tā kā donam Fernando bija neērti manā klātbūtnē izpildīt savu viltīgo un ļauno nodomu, tad viņš nolēma aizsūtīt mani pie sava vecākā brāļa ar ieganstu lūgt no viņa naudu samaksai par sešiem zirgiem, kurus Fernando tai pašā dienā, kad piedāvājās runāt ar manu tēvu, bija nopircis ar vienīgo nolūku, lai mani aizdabātu prom un jo labāk paveiktu savu nolādēto nodomu, tādēļ viņš lūdza mani aizbraukt un atvest naudu. Vai es varēju novērst šo nodevību? Vai es to varēju kaut kā nojaust? Protams, ne, gluži otrādi, – es ar vislielāko patiku piedāvājos tūlīt aizbraukt, priecādamies par viņa izdevīgo pirkumu. Tai pašā vakarā runāju ar Lusindu, izstāstīju viņai, ko bijām ar donu Fernando norunājuši, un teicu, lai viņa paliek drošā cerībā, ka mūsu labās un taisnīgās vēlēšanās piepildīsies. Viņa, tāpat kā es, nenojauzdama dona Fernando nodevību, teica man, lai pacenšos drīz atgriezties, jo viņai šķita, ka mūsu vēlēšanās piepildīsies, tiklīdz mans tēvs būs runājis ar viņas tēvu. Nezinu, kāpēc, to izsakot, acis viņai pieplūda asarām, elpa aizņaudzās kaklā un viņa nespēja vairs pateikt ne vārda, kaut gan man likās, ka viņai vēl daudz kas bija man sakāms. Es izbrīnījos par šādu viņai neparastu izturēšanos, kādu es nekad vēl nebiju redzējis, jo vienmēr, kad labvēlīgais liktenis un mana centība sagādāja mums tikšanos, mūsu sarunas bija jautras un priecīgas, bez asaru, nopūtu, greizsirdības, aizdomu un baiļu piejaukuma. Es vienmēr pateicos liktenim, ka debesis man bija devušas šādu mīloto, cildināju viņas skaistumu, apbrīnoju viņas dvēseles īpašības un saprātu, un viņa, man atmaksādama, savā mīlā slavēja manī to, kas tai likās uzslavas cienīgs. Turklāt mēs tērzējām par simttūkstoš niekiem un dažādiem atgadījumiem ar mūsu kaimiņiem un paziņām, un mana lielākā pārdošība bija gandrīz ar varu satvert viņas skaisto, balto roku un spiest to pie savām

¹⁴⁹ *Juliāns* – gotu augstmaņu pārstāvis grāfs Juliāns. Teika stāsta, ka Juliāns, lai atriebtos karalim Rodrigo par varmācību pret grāfa meitu (vai sievu) Kavu, uzaicinājis maurus iekarot Spāniju.

lūpām, cik to man atļāva zemo margu biezie režģi, kas mūs šķīra. Bet manas skumjās aizbraukšanas dienas priekšvakarā viņa raudāja, šņukstēja, nopūtās un aizgāja, atstādama mani apmulsušu un satrauktu, jo mani izbiedēja Lusindas tik neparastās un tik skumjās sāpju un jūtu izpausmes; bet, nevēlēdamies izpostīt savas cerības, es visu piedēvēju viņas mīlas spēkam un sāpēm, kādas šķiršanās rada tiem, kas sirsnīgi mīl viens otru. Skumjš un domīgs es beidzot aizbraucu, mana dvēsele bija pilna minējumu un aizdomu, kas man pašam šķita neizprotamas; tās bija skaidras pazīmes, kas man lika nojaust bēdīgās sekas un gaidāmo nelaimi. Ieradies tur, kur tiku sūtīts, es nodevu vēstuli dona Fernando brālim; viņš mani saņēma laipni, bet aizturēja un man par lielu nepatiku lika man gaidīt veselu nedēļu tādā vietā, kur mani nevarēja ieraudzīt viņa tēvs, vecais hercogs, jo Fernando brālim bija rakstījis, lai viņš tam atsūta naudu, tēvam nezinot. Viss tas bija tikai viltīgā Fernando izgudrojums, jo viņa brālim naudas netrūka, lai varētu mani nekavējoties sūtīt atpakaļ. Šī pavēle mani gandrīz pamudināja nepaklausīt, jo man likās neiespējami dzīvot tik daudz dienu šķirtam no Lusindas, vēl jo vairāk tāpēc, ka biju viņu atstājis, kā jums jau teicu, tādās skumjās; tomēr, kā jau godīgs kalps, paklausīju, kaut gan sapratu, ka tas var izpostīt manu laimi. Pēc četrām dienām ieradās kāds cilvēks, kas, mani uzmeklējis, nodeva man vēstuli, kurai uz aplokšnes es pazinu Lusindas rokrakstu. Atplēsu to izbijies un satraukts, saprazdams, ka tikai ļoti svarīgs iemesls varēja viņu pamudināt rakstīt man tālumā, jo viņa visai reti to darīja, man atrodoties viņas tuvumā. Iekams sāku lasīt, jautāju vīram, kas viņam iedevis vēstuli un cik ilgi viņš atradies ceļā; viņš man pastāstīja: «Pusdienas laikā nejauši ejot pa kādu pilsētas ielu, kāda ļoti skaista seņora pa logu mani sauca un ar asarām acīs lielā steigā teica: «Brāli, ja jūs esat kristietis, kā tas man šķiet, tad, es jūs lūdzu, dieva vārdā nogādāriet šo vēstuli nekavējoties tam cilvēkam, kura labi pazīstamo vārdu un atrašanās vietu jūs izlasīsit uz aplokšnes, un ar šo darbu jūs izdarīsiet lielu pakalpojumu debesu valdniekam, bet, lai jūs to vieglāk varētu izdarīt, ņemiet visu, kas iesiets šai lakatiņā». To teikdama, viņa izmeta pa logu kabatas lakatiņu, kurā bija iesieti simt reālu, zelta gredzens, kas man tagad pirkstā, un vēstule, kuru es jums nodevu. Nenogaidot manu atbildi, viņa atkāpās no loga, iepriekš pārliecinājusies, vai es paņēmu vēstuli un lakatiņu, es savukārt ar zīmēm rādīju, ka viņas lūgumu izpildīšu. Pārliecinājies, ka par vēstules aiznesanu man tiek bagātīgi atlīdzināts, un izzinājis no adreses, ka viņa to sūta jums, – jo es, seņor, jūs ļoti labi pazīstu, – kā arī skaistās seņoras asaru aizkustināts, es nolēmu vēstuli citam neuzticēt, bet nodot to pats; kopš tā brīža pagājušas sešpadsmit stundas, kurās esmu nogājis ceļa gabalu, kas, kā jūs zināt, ir astoņpadsmit jūdžu garš». Kamēr pakalpīgais un neparastais vēstnesis to stāstīja, es stāvēju apjucis no viņa vārdiem, un mani ceļgali tā drebēja, ka gandrīz nespēju noturēties kājās. Beidzot es atvēru vēstuli un izlasīju šādus vārdus:

«Solījumu, ko jums deva dons Fernando, – pierunāt jūsu tēvu, lai tas savukārt runātu ar manējo, – viņš izpildījis savā, ne jūsu labā. Ziniet, seņor, ka viņš lūdzis dot mani viņam par sievu, un mans tēvs, iekārdināts ar to, ka dona Fernando stāvoklis augstāks par jūsējo, visā nopietnībā devis savu piekrišanu, un pēc divi dienām jānotiek mūsu laulībām tādā klusībā un slepenībā, ka liecinieki būs tikai debesis un mājas ļaudis. Jūs varat iedomāties manu stāvokli; ja gribāt nākt, steigzieties; vai es jūs mīlu vai nemīlu, to jums pierādīs šā notikuma atrisinājums. Lai dievs dod, ka vēstule nokļūtu jūsu rokās, iekams mani piespiedīs manu roku savienot ar tā cilvēka roku, kas tik slikti prot turēt savu doto solījumu».

Tāds bija kopsavilkumā vēstules saturs, kas man lika tūlīt doties ceļā, nenogaidot ne atbildes, ne naudas, jo es tad ļoti skaidri sapratu, ka nevis vēlēšanās pirkt zirgus, bet iekāre pamudinājusi donu Fernando sūtīt mani pie sava brāļa. Niknums pret donu Fernando un bailes zaudēt iemīļoto, kuru biju sev izpelnījies ar tik daudz gadu uzticību un ilgošanos, mani spārnoja, un es jau nākošajā dienā ierados dzimtajā pilsētā tai pašā stundā un tai vietā, kur mēdzu Lusindu satikt. Neviena nepamanīts, es atstāju savu mūli tā krietnā cilvēka namā, kas man atnesa vēstuli, un liktenis man bija tik labvēlīgs, ka sastapu Lusindu pie režģu loga, mūsu mīlestības liecinieka. Lusinda tūlīt pazina mani, un es pazinu viņu, tomēr mēs nepietiekami pazinām viens otru. Kas gan pasaulē var lielīties, ka izdibinājis un sapratis sievietes jucekļīgās jūtas un mainīgo dabu? Patiesi, neviens. Lusinda, mani ieraudzījusi, teica: «Kardenio, esmu tērpusies kāzām, zālē jau gaida nodevīgais dons Fernando un mans mantkārīgais tēvs kopā ar citiem, kas būs gan manas nāves, bet nevis manu laulību liecinieki. Neuztraucies, mans draugs, bet mēģini būt klāt pie šā upura; ja nevarēšu laulības izjaukt ar saviem vārdiem, tad duncis, ko esmu šeit paslēpusi, kas spētu satriekt vēl niknākus spēkus, izbeigs manu dzīvi, un tikai tad tu pilnīgi sapratīsi, cik ļoti es tevi esmu mīlējusi un mīlu». Baidīdamies, ka nepaspēšu viņai atbildēt, es apmulsis steigā teicu: «Lai tavos darbos, seņora, tavi vārdi kļūst patiesība, un, ja tev ir duncis, ar ko pierādīt savu uzticību, tad man ir zobens, ar kuru tevi aizstāvēt vai sevi nogalināt, ja liktenis būs pret mums». Neticu, ka viņa dzirdēja visus manus vārdus, jo šai brīdī viņa kāds steidzīgi aizsauca, teikdams, ka līgavainis gaidot. Tad arī iestājās manu bēdu nakts: mana prieka saule norietēja, manu acu gaisma apdzisa, un mans prāts samulsa.

Neiedrošinājos ieiet viņas mājā, nespēju pakustēties ne no vietas, tomēr, atcerēdamies, cik svarīga bija mana klātbūtne šai gadījumā, saņēmis visus spēkus, iegāju namā. Tā kā visas izejas un ieejas man tur bija ļoti labi pazīstamas un visi bija aizņemti ar slepeno kāzu rīkošanu, tad neviens mani neievēroja; tā nepamanīts iekļuvi zālē un nostājos kāda loga iedobumā, kuru aizsedza divu gobelēnu malas, un pa šo spraugu es neredzams varēju redzēt visu, kas notika zālē. Kā lai šobrīd attēloju satraukumu, kas, tur stāvot, pārņēma manu sirdi, domas, kas man uzmācās, apceres, kurām nodevos! Tās bija tik daudzas un tik dažādas, ka nav vārdos izsakāmas, un nebūtu arī labi tās izsacīt. Pietiks, ja teikšu jums, ka zālē ienāca līgavainis, ģērbies savā parastajā ikdienas tērpā, bez jebkādiem izgreznojumiem. Kā vedējtvēvs viņam līdzī gāja kāds Lusindas brālēns, un zālē nebija neviena sveša cilvēka, bet vienīgi mājas kalpotāji. Drīz pēc tam no kādas blakus telpas iznāca Lusinda, savas mātes un divu kalpoņu pavadībā, tik skaisti tērpusies un greznojusies, kā to pelnīja viņas kārta un daiļums, parādīdama dižciltīga krāšņuma un smalkas gaumes pilnību. Dusmas un pārsteigums man neatļāva sīkāk aplūkot viņas tērpu, ievēroju tikai krāsas – purpursarkano un balto – un dārgakmeņu vizmu viņas galvasrotā un uz visa viņas tērpa, bet visu to pārspēja viņas brīnišķīgo zeltaino matu neparastais skaistums, kas, sacenzdamies ar dārgakmeņu mirdzumu un zālē degošo četru lāpu spulgu, acīs iestaroja daudz pārākā spožumā. Ak atmiņa, mana miera nāvīgākā ienaidniece! Kāpēc tu man tagad attēlo manas dievinātās ienaidnieces nesalīdzināmo skaistumu? Cietsirdīgā atmiņa, vai labāk nebūtu, ja tu man atgādinātu un iztēlotu to, ko viņa toreiz izdarīja, lai es sašutumā par tik acīm redzamu apvainojumu, kaut arī neatribis sevi, vismaz pazaudētu dzīvību? Nekarlaikojieties, seņori, klausoties šo lieko novirzīšanos, jo mana nelaime ir tāda, ka par to nevar un neklājas runāt īsi un pavisā, tāpēc ka ikkatrs apstākļi tanī man liekas tik svarīgs, ka par to vērts gari runāt.

Priesteris viņam atbildēja, ka tie ne tikai negarlaikojoties, bet klausoties notikumu sīko attēlojumu ar vislielāko patiku, un šie sīkumi arī viņiem liekoties tik svarīgi, ka tos nevar noklusēt, bet tiem veltījama tikpat liela uzmanība kā galvenajam notikumam.

– Man zālē gaidot, – turpināja Kardenio, – ienāca draudzes priesteris un, saņemdamas abu rokas, lai sāktu paredzēto ceremoniju, teica: «Vai jūs gribat, seņora Lusinda, klātesošo donu Fernando sev par likumīgu vīru, kā to nosaka mūsu svētā māte baznīca?» Izbāzis galvu un kaklu starp gobelēniem, sasprindzinātā uzmanībā un dvēseles satraukumā gribēju noklausīties Lusindas atbildi, gaidīdams no tās savu nāves spriedumu vai dzīvības apstiprinājumu. Ak, kaut es taču toreiz būtu izrāvis un skaļi saucis: «Lusinda! Lusinda! Atjēdzies, ko tu dari, apdomā, ko tu man esi parādā, apdomā, ka tu esi mana un nedrīksti nevienam citam piederēt! Saproti, ka tevis izteiktais «jā» un manas dzīvības beigas būs viens un tas pats! Ha! Nodevējs dons Fernando! Manas laimes laupītājs, manas dzīvības nāve! Ko tu vēlies? Pēc kā tu dzenies? Apdomā, ka tu kristīgi nevari piepildīt tavas vēlmes, jo Lusinda ir mana sieva un es – viņas vīrs!» Ak, es neprātis! Tagad, kad esmu šķirts no viņas un tālu no briesmām, es stāstu, ko man toreiz vajadzēja darīt, bet ko es nedarīju. Tagad, kad jau esmu ļāvis laupīt sev vislielāko dārgumu, es nolādu laupītāju, kam es varēju atribties, ja būtu sirdī jutis spēku, kura man tagad netrūkst žēlabām! Labi, ja toreiz biju glēvulis un niekcalbis, tad esmu pelnījis, ka tagad mirstu kaunā, nožēlās un ārprātā.

Priesteris gaidīja Lusindas atbildi, bet viņa ilgi vilcinājās atbildēt, un es jau domāju, ka viņa izvilks dunci, lai pierādītu man savu uzticību, vai arī viņai mēle atraisīsies, lai pateiktu patiesību un izkļiedētu maldus manis labā, kad izdzirdu, ka viņa vājā un nevarīgā balsī sacīja: «Jā, es gribu». To pašu sacīja dons Fernando un uzmauca viņai gredzenu pirkstā, šādi saistīdams sevi ar viņu nesaraujamām saitēm. Jaunais vīrs gribēja apskaut savu sievu, bet viņa, uzlikusi roku uz sirds, nesamaņā saļīma savas mātes rokās. Man atliek vienīgi pastāstīt, ko jutu es, kad Lusinda ar savu «jā» bija apsmējusi manas cerības, pierādīdama, ka viņas vārdi un solījumi bijusi neīsti, kad sapratu, ka nekad vairs nespēšu atgūt dārgumu, ko šai mirklī zaudēju; es iegrīmu neziņā, man likās, ka debesis no manis novērsušās, ka zeme, uz kuras stāvēju, kļuvusi mana ienaidniece, ka gaiss liedz dvašu manām nopūtām un ūdens nedod valgmi manām asarām; tikai uguns manī iekvēlojās aizvien spēcīgāk, un es degu niknumā un greizsirdībā. Visus apmulsināja Lusindas nesamaņa; māte atbrīvoja viņas krūtis, lai viņa vieglāk varētu elpot, un atrada tur salocītu vēstuli, ko dons Fernando tūlīt satvēra un sāka lasīt lāpas gaismā; to izlasījis, viņš noslīga krēslā un atbalstīja galvu rokās kā cilvēks, kas iegrīmis dziļās domās, nepalīdzēdams pārējiem atdzīvīnāt viņa sievu.

Redzēdams visus mājas ļaudis tādā apjukumā, steidzos projām, neraizējoties par to, vai mani ieraudzīs, un nolēmu, ja mani pamanīs, izdarīt kaut ko tik neprātīgu, ka visa pasaule uzzinātu manas sirds taisnīgās dusmas un tiktu sodīts viltīgais Fernando līdz ar nepastāvīgo nodevēju, kas gulēja bezsamaņā; bet liktenis, kas mani taupīja lielākai nelaimei, ja lielāka var būt, iekārtoja tā, ka šai brīdī atguvu atkal savu saprātu, kuru pēc tam šeit atkal pazaudēju; es nevēlējos atribties saviem lielākajiem ienaidniekiem (ko viegli būtu varējis izdarīt, jo tie nenojauta manu klātbūtni), bet nolēmu sodu, kādu tie

bija pelnījuši, uzlikt pats sev; es biju pat varbūt bargāks pret sevi nekā pret viņiem, pat ja būtu tos toreiz nogalinājis, jo pēkšņa nāve ātri izbeidz ciešanas, bet lēnas mokas nepārtraukti nāvē, neizbeidzot dzīvību. Izgājis beidzot no nama, devos turp, kur biju atstājis savu mūli, liku to apseglot un, uzkāpis tam mugurā, neatvadījies no saimnieka, aizjāju no pilsētas, neiedrošinādamies, tāpat kā kādreiz Lats, atskatīties uz to; bet, kad nokļuvu vientuļā laukā, kur mani apņēma nakts tumsa un klusums, es, ļaudams vaļu žēlabām, skaļi iekliedzos, neraizējoties un nebaidoties, ka mani kāds varētu sadzirdēt vai pazīt, un mana mēle apbēra tūkstoš lāstiem Lusindu un donu Fernando, it kā ar to es varētu atriebt pārestību, ko viņi man bija nodarījuši. Es dēvēju Lusindu par nežēlīgu, nepateicīgu, viltīgu un zemisku, bet it sevišķi par mantkārīgu, tāpēc ka, mana ienaidnieka bagātības apstulbota, viņa mani bija pametusi un atdevusies tam, ko laime apveltījusi devīgāk. Šo lāstu un zaimu plūsmā es viņu atkal atvainoju, teikdams, ka nav jābrīnās, ja vecāku namā stingri audzināta meitene, kas paradusi tiem paklausīt, nespēja pretoties viņu gribai, kad tie viņai piedāvāja par vīru tik dižciltīgu, bagātu un skaistu kavaļero; ja viņa to nepieņemt, tie domātu, ka viņa zaudējusi prātu vai iemīlējusies kādā citā, un šādas aizdomas būtu kaitējušas viņas labajam vārdam un godam.

Brāli, ja jūs esat kristietis... tad es lūdzu dieva vārdā: nogādājiēt šo vēstuli tam cilvēkam, kura labi pazīstamo vārdu un atrašanās vietu jūs izlasīsiēt uz aploksnēs.

Tad atkal iebildu: viņai vajadzēja teikt, ka viņa par savu vīru izvēlējusies mani, tad viņas vecāki saprastu, ka viņas izvēle nav tik slikta, un viņu attaisnotu, jo pirms dona Fernando bildinājuma es biju labākais vīrs, kādu tie savai meitai varēja vēlēties, un, pirms Lusinda, pilnīgi pret savu gribu un

padodamās spaidiem, sniedza savu roku Fernando, viņa ļoti labi varēja teikt, ka to jau sniegusi man; es ierastos un apliecinātu visu, ko viņa šai gadījumā būtu iedomājusies sacīt. Beidzot atzinu, ka vāja mīlestība, niecīgs saprāts, liela godkāre un cenšanās pēc augsta stāvokļa bijuši tie iemesli, kas viņai lika aizmirst vārdus, ar kādiem tā mani maldināja, modinādama un nostiprinādama manī drošas cerības un godīgus nodomus.

Tā kurnēdams un satraukts es jāju visu atlikušo nakti un, dienai austot, nokļuvu pie šiem kalniem, kur maldījos vēl trīs dienas bez ceļa un takas, līdz nonācu kādā pļavā – nezinu vairs, kurā kalnu pusē tā bija, – un izjautāju dažus avju ganus, kur atrodas šā kalnāja vismežonīgākais apvidus. Tie norādīja man šo vietu. Un es nekavējoties devos šurp, apņēmies šeit izbeigt savu dzīvību; iejājot kādā mežonīgā aizā, mans mūlis nobeidzās aiz noguruma un bada vai, kā man šķiet, lai nokratītu tik nevajadzīgu nastu, kāds biju es. Tā paliku pats uz savām kājām, dabas varā, izsalkuma mocīts, nezinādams un nedomādams, kur meklēt palīdzību. Pēc tam kad biju nogulējis zemē nezin cik ilgi, es piecēlos, nesajuzdams vairs izsalkuma, un ieraudzīju savā tuvumā dažus kazu ganus, kas laikam bija mani pāēdinājuši, jo viņi man pastāstīja, kādā stāvoklī tie mani atraduši un kādas neprātības es tiem sarunājis, izrādīdams skaidras ārprāta pazīmes. Kopš tā laika arī pats jūtu, ka mans prāts dažreiz nav kārtībā, bieži vien tas ir tik vājš un aptumšots, ka es izdaru tūkstoš aplamību: saplosu savas drēbes, kliežu šai vientulībā, nolādu savu likteni un veltīgi atkārtoju savas ienaidnieces mīļoto vārdu; tādos brīžos mana vienīgā vēlēšanās ir izbeigt savu dzīvi ar šiem kliedzieniem, bet pēc tam, atguvis saprātu, jūtos tik noguris un satriekts, ka ar mokām varu pakustēties.

Mana parastā uzturēšanās vieta ir kāds plašs korķozola iedobums, kurā es paslēpu šo nožēlojamo ķermeni. Govju un kazu gani, kas klaiņo šais kalnos, līdzcietības pamudināti, mani baro, noliekot man pārtiku ceļmalās un klintīs, domādami, ka tur nejauši iešu garām un to atradīšu; kaut arī dažkārt neesmu pilnā prātā, tomēr dabas instinkts mani dzen meklēt barību un modina manī iekāri to paņemt un aprīt. Dažreiz, sastapdami mani, kad esmu skaidrā prātā, tie man stāsta, ka es mēdzot iznākt uz ceļa un uzbrukt ganiem, kas dodas no ciemata uz ganībām, lai ar varu atņemtu tiem pārtiku, ko tie man parasti dod labprātīgi. Tā es dzīvoju šo nožēlojamo, moku pilno dzīvi, kamēr debesīm labpatiks to izbeigt vai manu atmiņu tā pārvērst, ka es vairs neatcerēšos ne Lusindas skaistumu un nodevību, ne pārestību, ko man nodarījis dons Fernando; ja debesis tā izdarīs, neatņemot man dzīvību, tad es savas domas vadīšu labākā virzienā, ja ne, tad es tikai varu lūgt visaugstāko apžēloties par manu dvēseli, jo nejutu sevī pietiekamu spēku un vīrišķību atbrīvojot savu ķermeni no šā posta, kurā esmu labprātīgi iedevies.

Tāds, seņori, ir mans rūgtais ciešanu stāsts; sakiet man, – vai varēju, to stāstīdams, sajust mazāk sāpju, nekā esmu jums izrādījis? Tādēļ nepūlieties man palīdzēt ar saprātīgu padomu; tas man var tikpat maz līdzēt kā slavēna ārsta parakstītas zāles slimniekam, kas tās negrib lietot. Es nevēlos veselību bez Lusindas, un, tā kā viņai labpaticis izvēlēties citu, kad tā piederēja un tai vajadzēja piederēt man, tad man labpaticis izvēlēties nelaimi, kaut gan varēju kļūt laimīgs. Ar savu nepastāvību viņa gribēja padarīt manu postu pastāvīgu; es pats sevi pazudināšu, lai piepildītos viņas griba, un būšu piemērs nākošajām audzēm, ka man vienam bija atņemts tas, kā netrūkst visiem nelaimīgajiem, proti, tie parasti samierinās ar to, ka viņu ciešanām nav mierinājuma, bet es tāpēc ciešu vēl lielākas mocības, jo domāju, ka tās nebeigsies pat nāvē».

Ar šiem vārdiem Kardenio nobeidza savu garo runu un savas nelaimīgās mīlas stāstu, un, kad priesteris tam gribēja kaut ko mierinošu teikt, to pārtrauca kāda balss, ko viņš izdzirda un kas žēlabainiem vārdiem teica to, ko vēstīs šā stāstījuma ceturtā daļa, jo šai vietā gudrais un vērīgais vēsturnieks Sids Amets Benenheli nobeidz trešo daļu.

(Turpinājums sējumā {L-KIHOT2})

VEcordia ir Valda Egles elektroniska literāra dienasgrāmata, kurā viņš ir citējis arī daudzus citu autoru tekstus. Vekordija dibināta 2006.gada 30.jūlijā un sākotnēji sastāvēja no lineāri numurētiem sējumiem, katrs apmēram 250 lappušu apjomā A4 formātā, taču vēlāk par galveno izdevuma eksistences formu kļuva «izvilkumi». Vekordijas izvilkums ir fails, kurā atkārtots viena vai vairāku Vekordijas iecirkņu teksts bez lineāras numerācijas un bez iepriekš uzdota apjoma. Izvilkums parasti reproducē kādu Valda Egles vai cita autora grāmatu vai brošūru. Izvilkuma faila nosaukumā pirmais burts «L» nozīmē, ka grāmatas pamatteksts ir dots latviski, burts «E», ka angļiski, burts «R», ka krieviski, un burts «M», ka jaukts. Burts «S» nozīmē, ka fails ir sagatave, kura vēl tiks stipri modificēta, bet burts «X» apzīmē faksimilus. Dienasgrāmatas VEcordia oriģinālos un izvilkumu failus Jums **ir tiesības** kopēt, pārsūtīt pa e-pastu, ievietot WWW serveros, izdrukāt un nodot citām personām bez maksas informatīvos, estētiskos vai diskusiju nolūkos. Bet, pamatojoties uz LR un starptautiskajām autortiesībām, **ir aizliegta** šī faila jebkura veida komerciāla izmantošana bez Dienasgrāmatas autora rakstiskas atļaujas, un **ir aizliegts** šos failus jebkurā veidā modificēt. Ja attiecībā uz šeit doto tekstu bez Dienasgrāmatas autora tiesībām darbojas vēl citas autortiesības, Jums jārespektē arī tās.

Šī sējuma izdošanas brīdī (kurš titullapā apzīmēts ar vārdu «Versija:») Vekordijas galvenās pārstāvniecības Internetā bija vietnes: <http://vekordija.blogspot.com/> – latviešu grāmatām; <http://vecordija.blogspot.com/> – krievu grāmatām.

Satura rādītājs

VEcordia	1
Izvilkums L-KIHOT1	1
Migels de Servantess Sāvedra.....	1
DONS KIHOTS	1
Atjautīgais idalgo Lamančas Dons Kihots.....	2
Prologs	3
Lamančas dona Kihota grāmatai.....	6
Gallijas Amadiss Lamančas donam Kihotam	7
Griekijas dons Beljaniss Lamančas donam Kihotam.....	8
Seņora Oriana Tobosas Dulsinejai	8
Gandalins, Gallijas Amadisa ieroču nesējs, Sančo Pansam, dona Kihota ieroču nesējam.....	9
Draiskulis, juceklīgs dzejdaris Sančo Pansam un Rosinantem	9
Trakojošais Rolands donam Kihotam	10
Feba bruņinieks Lamančas donam Kihotam	10
Solisdans Lamančas donam Kihotam	10
Babjekas un Rosinantes saruna	11
I nodaļa.....	12
II nodaļa	15
III nodaļa.....	19
IV nodaļa.....	23
V nodaļa	28
VI nodaļa.....	32
VII nodaļa	37
VIII nodaļa	42
IX nodaļa.....	48
X nodaļa	51
XI nodaļa.....	54
XII nodaļa	59
XIII nodaļa	62
XIV nodaļa.....	67
XV nodaļa	72
XVI nodaļa.....	78
XVII nodaļa	83
XVIII nodaļa	89
XIX nodaļa.....	95
XX nodaļa	99

XXI nodaļa.....	107
XXII nodaļa	112
XXIII nodaļa	119
XXIV nodaļa.....	129
XXV nodaļa	133
XXVI nodaļa.....	142
XXVII nodaļa.....	146
Satura rādītājs.....	154